



รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

A MODEL FOR PREACHING DEVELOPMENT OF MONKS,  
SAMUTPRAKARN PROVINCE

พระจรรุญ จันทูปโม (ชัยเจริญ)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๖๒



## รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

พระจรรุญ จนทุบโม (ชัยเจริญ)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



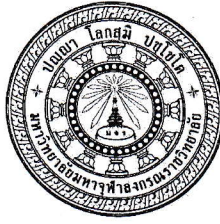
A Model for Preaching Development of Monks,  
Samutprakarn Province

Phra Charoon Candūpamo (Chaichareon)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of  
the Requirements for the Degree of  
Doctor of Philosophy  
(Buddhist Management)

Graduate School  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University  
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์  
เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม  
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)  
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศ.ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระจรรุญ จนทูปโม)

ชื่อคุณิพนธ์	: รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
ผู้วิจัย	: พระจรูญ จนุโพโม (ชัยเจริญ)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์	
	: พระอุดมสิทธินายก, ผศ. ดร. ป.ธ. ๘, พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), น.บ. (นิติศาสตร์), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
	: รศ. ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓

### บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๓ รูป จากพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓,๘๗๖ รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระนักเทศนา ส่วนใหญ่อายุมาก ขาดการพัฒนาการเทศนาเนื้อหาสาระในการเทศนาส่วนใหญ่นำนิทานชาดก มาประกอบการเทศนา มีช่องทางในการเทศนาหรือการบรรยายธรรมทั้งทางกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด การฟังเทศนาฟังธรรม เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีต เพื่อฟังและนำมาปรับให้เหมาะสมกับตนเอง คนฟังเทศนานั้นวันจะมีน้อยลง

๒. ปัจจัยในการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยยึดหลักประโยชน์ ในชาตินี้ คือ การดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนกัน ๒) ประโยชน์ในชาติหน้า เชื่อในกรรมที่ปฏิบัติใน ปัจจุบันที่จะส่งผลต่ออนาคตและภพหน้า ๓) ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน โดยจำแนกตามปัจจัยและหลักธรรมที่นำมาพัฒนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ( $\bar{X} = ๔.๑๔$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) พัฒนาตามหลักอายตนะ ( $\bar{X} = ๔.๓๐$ ) คือ คำเทศนาเสนอหูกคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตามรองลงมาได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) พัฒนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. ( $\bar{X} = ๔.๑๗$ ) คือ หลักธรรมต้องแจ่มแจ้งสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง และข้อมูลข่าวสาร (Message) พัฒนาตามหลัก

วจีสัจจัต (  $\bar{X} = ๔.๐๓$  ) คือ เนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคมด้านที่มีเฉลี่ย ต่ำสุด ผู้รับสาร (Receiver) พัฒนาตามหลักวุฒิธรรม (  $\bar{X} = ๔.๐๓$  ) คือ หลักสูตรที่เทศนาถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา ตามลำดับ

๓. รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ตามปัจจัย ด้านผู้ส่งสาร ตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. สารตามหลักวจีสัจจัต ช่องทางการส่งสารตามหลักกายตนะ และผู้รับสารตามหลักวุฒิธรรม อธิบายได้ดังนี้ ๑) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) คือ พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง แยกแยะอธิบายและแสดงธรรมเหมาะสมกับกาล ใช้ภาษาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย พระนักเทศนาต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ เพิ่มประสบการณ์และทักษะ เทศนาให้เป็นมิตรฟังแล้วเข้าใจ สามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบโซโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทาง แก้ปัญหาได้ ๒) ด้านสาร (Message) คือ เนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง เนื้อหาการเทศนา ต้องเป็น ธรรม มีวินัย ไม่เหลวไหล ไร้สาระ เนื้อหาการเทศนาตามวัยตามกาล ต้องเว้นจากการพูดเท็จ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเทศนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓) ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) คือ พระนักเทศนา มีคำเทศนาเสนอแนะหูคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด บุคลิกน่าเลื่อมใสศรัทธา นุ่มนวลต้องสุภาพ สะอาด เรียบร้อย ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรมสามารถแสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับ กายพัฒนาทางกายที่มากกระทบตาที่เห็นหูได้ยินธรรมแล้วสดชื่นยินดีในธรรม ใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติ ประทับใจ ก่อขึ้นธรรมมาสน์มีวาจาไพเราะเสนอแนะจับใจให้ฟังเพลิน การเทศนาต้องเหมาะสมกับวัย ยกตัวอย่างให้เห็นและนิกภาพออก เป็นเรื่องใกล้ตัว ๔) ด้านผู้รับ (Receiver) คือ พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของหน่วยงานและองค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา สามารถใช้ การเทศนาเป็นเครื่องมือ ในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ฟังแล้วปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข ช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

**Dissertation Title** : A Model for Preaching Development of Monks, Samutprakarn Province  
**Researcher** : Phra Charoon Candūpamo (Chaichareon)  
**Degree** : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)  
**Desertation Supervisory Committee**  
: Phra Udomsithinayok, Asst. Prof. Dr., Pali IX,  
B.A. (Buddhist Management), LL.B. (Laws),  
M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)  
: Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang,  
B.A. (Public Administration), M.A. (Social Development  
Management), D.P.A. (Public Administration)  
**Date of Graduation** : March 17, 2020

### **Abstract**

Objectives of this study were: 1. to study the general condition of preaching for Buddhism propagation of Sangha Administration, Samutprakarn Province, 2. to study factors supporting the preaching development for Buddhism propagation of Sangha Administration, Samutprakarn Province. and 3. to propose a model for preaching development for Buddhism propagation of Sangha Administration, Samut Prakarn Province.

Methodology was the mixed methods; The qualitative research collected data from 25 key informants, purposefully selected, with the structured in-depth-interview, by face-to-face-interviewing. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 363 samples, derived from 3,876 monks and novices in Samut Prakarn Province. with questionnaires and analyzed data by descriptive statistics; frequency, percentile, mean and standard deviation.

### **Findings were as follows:**

1.General conditions of preaching of Sangha Administration, Samutprakarn Province were found by the following aspects: Sender; most preachers were old monks without additional training. The preaching contents mostly were legend stories, Channel; channel for preaching activities were lecturing and dialogues in the monasteries. Buddhists listen to preaching and sermons by traditional practice appropriately to themselves. Preaching listeners are diminishing day by day.

2.Factors supporting the preaching development of Sangha Administration in Samutprakarn Province emphasized:1) the benefits in this life that is the way of living with other in peace and harmony, 2) the benefits in the next life, emphasizing the faith and belief in the present good deeds would bring good results in the next life and next reincarnation, 3) the supremacy benefit that is Nibbhana. Factors and Dhamma principles that support the preaching development were at high level ( $\bar{X} = 4.14$ ) Considering each aspect from high to lows as; the aspect with the highest level was

Channel developed by Ayatana ( $\bar{X} = 4.30$ ), the pleasant preaching words encouraging to follow. Next level was the Sender or Source, developed by 4 styles of Buddha's teaching methods, ( $\bar{X} = 4.17$ ) clear Dhamma principles that can be used in daily practice and the message, information, developed by Vajisucharita, ( $\bar{X} = 4.07$ ), the preaching contents advising listeners to practice in the society and the aspect that had lowest level was Receivers, developed by Vuttidhamma ( $\bar{X} = 4.03$ ), the preaching content and curriculum are correct, appropriate to the interest of the organizations.

3. A model for preaching development of Sangha Administration, Samutprakarn Province according to the 4 styles of Buddha's preaching by Vajisucharita, channel by Ayatana, Receiver by Vuttidhamma, all can be explained as follows: 1) Sender; the preachers must understand the Dhamma principles they preach, classify and clarify the Dhamma they preach that can be used and practiced in daily life, appropriately to time and place with easy to understand language. The preachers must develop themselves in knowledge and capacity, experiences and skill to preach with friendly and arousing manner so that listeners can apply the Dhamma to solve any problems when encountered, 2, Message; the preaching contents must be beneficial to listeners they can use in daily living together peacefully, avoiding non-sense contents, false and harsh speech. The experiences from the real life can be used to support the preaching for the benefits of Buddhism dissemination, 3, Channel; preachers deliver the sermons pleasantly to ears with appropriate level of voices. Personality must be need and calm with need and clean yellow robes so that listeners can enjoy and satisfy with the sermons and inclined to practice the Dhamma principles,. Sermons must be appropriate to age groups, the examples should be clear and easy to imagine along and near to listeners, 4, Receivers; preachers must design the curriculum and content appropriate to organizations concerned, preaching can be used as the tool to disseminate Buddha's teaching into the listeners' minds. Listeners can apply the sermons to practice in daily life, in families happily. Listeners can take parts in Buddhism dissemination, helping others to understand the reality of life. If we practice Dhamma in daily life, we can solve any problems, physically and mentally.



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ และ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง กรรมการควบคุมดุขุฎีนิพนธ์ ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ที่ให้โอกาสได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน และได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ และตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้ง และขอบคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณประธานและคณะกรรมการสอบดุขุฎีนิพนธ์ทุกท่าน ขอขอบคุณ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระครูปริยัติกิตติธารง, รศ.ดร., คณบดีคณะสังคมศาสตร์ คณาจารย์ บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้คำแนะนำ โดยเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, และผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุขุฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ทั้งในภาควิชา นอกภาควิชา เจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทุกท่าน

ขอขอบคุณ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร. ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหาสาระ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไขให้สมบูรณ์ และถูกต้อง

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ที่ร่วมเสนอแนะและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย และทุกพระสงฆ์ทุกรูปที่ให้ความอนุเคราะห์ ข้อมูลตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณกัลยาณมิตร พระธงชัย ธมมวโร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ ๗ และทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและแนะนำ และคอยเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด

ประโยชน์ คุณค่า และความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บิดา นายโอบ ชัยเจริญ มารดา นางเจน ชัยเจริญ ครู อาจารย์ ที่เคารพและมีพระคุณอย่างสูง ตลอดจนครูอาจารย์ในอดีตที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และหากมีข้อผิดพลาดของงานชิ้นนี้อันอาจมีเกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

พระจรรุญ จันทุโบม (ชัยเจริญ)

๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓

## สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก	ฏ
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	<b>๑</b>
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
<b>บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	<b>๘</b>
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา	๒๐
๒.๓ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า	๒๙
๒.๔ ศิลปะการเทศนา	๓๙
๒.๕ ทฤษฎีสื่อสาร SMCR	๕๓
๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๔
<b>บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย</b>	<b>๗๕</b>
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๕
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๒
	๔.๑ สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ	๘๒
	๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ	๙๙
	๔.๓ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ	๑๔๑
	๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๕๗
	๔.๕ องค์กรความรู้	๑๖๗
บทที่ ๕	สรุป อภิปราย และเสนอแนะ	๑๗๔
	๕.๑ สรุป	๑๗๔
	๕.๒ อภิปราย	๑๘๑
	๕.๓ เสนอแนะ	๑๘๔
บรรณานุกรม		๑๘๕
ภาคผนวก		๑๙๔
	ภาคผนวก ก ค่าความสอดคล้องของเครื่องมือ IOC	๑๙๔
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม	๒๐๒
	ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม Reliability (Alpha)	๒๑๒
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	๒๑๖
	ภาคผนวก จ การสนทนากลุ่ม	๒๔๕
ประวัติผู้วิจัย		๒๖๓

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สรุปแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๑
๒.๒	สรุปประเภทของรูปแบบ	๑๔
๒.๓	สรุปวิธีการเทศนา	๒๙
๒.๔	สรุปหลักการสอนของพระพุทธเจ้า	๓๖
๒.๕	สรุปศิลปะการเทศนา	๔๔
๒.๖	สรุปผู้แสดงธรรม	๕๒
๒.๗	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ	๖๐
๒.๘	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา	๖๓
๒.๙	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเทศนา	๖๗
๒.๑๐	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗๒
๔.๑	สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร (Sender)	๘๖
๔.๒	สภาพทั่วไปในการเทศน์สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสาร (Message)	๙๐
๔.๓	สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางในการส่ง (Channel)	๙๔
๔.๔	สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้รับ (Receiver)	๙๘
๔.๕	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ <b>สันติสนา : แจ่มแจ้ง</b>	๑๐๕
๔.๖	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ <b>สมาทปนา : จูงใจ</b>	๑๐๙
๔.๗	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ <b>สมุตเตชนา : แก่ล้าวกล้า</b>	๑๑๔
๔.๘	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ <b>ปหังสนา : ร่าเริง</b>	๑๑๙
๔.๙	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านสาร ตามหลักวจีสุจริต	๑๒๓
๔.๑๐	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด สมุทรปราการ ด้านช่องทางส่งสาร (Channel) ตามหลักอายนนะ	๑๒๘

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ด้านผู้รับ (Receiver)</b> ตามหลักวุฒิธรรม	๑๓๒
๔.๑๒	<b>แสดงจำนวนและคำร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม</b>	๑๓๓
๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>โดยรวม</b>	๑๓๕
๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส.</b>	๑๓๖
๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>สาร (Message) วจีสุจริต</b>	๑๓๘
๔.๑๖	แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายตนะ)</b>	๑๓๙
๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม</b>	๑๔๐
๔.๑๘	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ด้านผู้ส่งสาร (Sender)</b>	๑๔๔
๔.๑๙	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ด้านสาร (Message)</b>	๑๔๘
๔.๒๐	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chennel)</b>	๑๕๒
๔.๒๑	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ <b>ด้านผู้รับสาร (Receiver)</b>	๑๕๖

## สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์	๑๕
๒.๒	การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล	๑๖
๒.๓	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๕
๔.๑	แสดงองค์ความรู้ ด้านผู้ส่งสาร	๑๖๗
๔.๒	แสดงองค์ความรู้ ด้านสาร	๑๖๘
๔.๓	แสดงองค์ความรู้ ด้านช่องทางการส่งสาร	๑๖๙
๔.๔	แสดงองค์ความรู้ ด้านผู้รับสาร	๑๗๐
๔.๕	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๗๑

## คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

### คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ดุขฎฐิณีพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๔/๕ หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธัมมบท ภาษาไทย เล่ม ๒๕ ข้อ ๔ หน้า ๕ อักษรย่อที่ใช้ในที่นี่ มีดังนี้

### พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกายชาดก		(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย		(ภาษาไทย)

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมไทยตั้งแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณะทูตเข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิจนมาถึงปัจจุบันทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานทางความคิด วิถีชีวิตมีผลต่อวัฒนธรรมของคนไทย มีวัดเป็นศูนย์กลางในการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน อบรมพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดีโดยใช้พุทธศาสนาช่วยพัฒนาจิตใจ จึงทำให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชาวไทยประมาณร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนาได้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทยแต่จากสภาพสังคมปัจจุบันได้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายหลายประการ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและปัญหาอื่น ๆ เมื่อปัญหาเกิดขึ้นมาทำให้พุทธศาสนิกชน จำนวนไม่น้อยเกิดความวิตกกังวลทุกข์กายทุกข์ใจ จึงหันมาสนใจหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามากขึ้นเพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาต่างๆ และเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความดี

พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นหนึ่งในบริษัท ๔ ได้แก่ พระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา พระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำทางปัญญาของชาวพุทธ นอกจากนั้นบทบาทหน้าที่หลักของพระสงฆ์คือการศึกษาพระธรรมวินัยปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน สอดคล้องกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ<sup>๑</sup> ได้กล่าวไว้ว่าวัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษาการอาชีพ การรักษาโรคการพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกันขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการทำงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้น การพัฒนาในด้านวัตถุมีการก่อสร้างที่ใหญ่โต สวยงามใช้งบประมาณจำนวนมากทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน เศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัดมุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่า

---

<sup>๑</sup>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษา, ๒๕๔๐), หน้า ๔.



เรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแพร่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธา ของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีความเห็นทางดำเนินการ เพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ตลอดถึงพุทธศาสนิกชน ได้มีการฟื้นฟูพัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระศาสนา ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำ ในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง และการที่พระนักเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการอบรมแนะนำพร่ำสอนให้ประชาชน ได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างถูกต้องนั้นมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนของพระภิกษุ สามเณร ที่มีอยู่ในปัจจุบันประกอบกับหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงได้ มอบหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธานุศาสนากับพระสงฆ์ให้แพร่หลายมั่นคงดังพระพุทธดำรัสของ พระพุทธเจ้าว่า<sup>๒</sup>

“ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์แม้พวก เธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์พวกเธอจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข แก่ทวยเทพและ มนุษย์พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามใน ที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ์สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มี ฤทธิคือกิเลสในจักขุน้อยมีอยู่เพราะไม่ได้ฟังธรรม ย่อมเสื่อมผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีดูกรภิกษุทั้งหลายแม้รำกึ จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนาานิคมเพื่อแสดงธรรม”

พระสงฆ์เป็นจำนวนมากยังขาดกระบวนการบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่ ตัวของพระสงฆ์ เองมา มาสร้างองค์ความรู้จัดเก็บความรู้และถ่ายทอดเผยแพร่ส่งสอนให้พุทธศาสนิกชนให้สามารถ เข้าใจได้จะทำอย่างไรที่จะนำเอาความรู้ภายในให้เป็นลักษณะความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) มีความเป็นระบบ สามารถแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาเผยแพร่ได้อย่างง่ายและถูกต้อง การ จัดการความรู้ของคณะสงฆ์ไทยจึงน่าจะยังมีปัญหาอยู่ในบางประการจะทำอย่างไรให้กระบวนการ จัดการความรู้ในนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้และสร้างความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นภายใต้ กรอบของหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ที่เป็นความรู้แฝงนำมาเผยแพร่สู่สาธารณชน ได้เรื่องดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานิมิต สิขรสุนโณ (๒๕๔๕) ได้ กล่าวสรุปไว้ว่า ในปัจจุบันนี้ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนาประการหนึ่งนั้น คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอและถูกวิธีเพราะ ส่วนมากยังมียึดธรรมเนียม นิยมแบบเก่าคือตามคัมภีร์เป็นการตามแบบพิธีกรรม นับว่าไม่เกิดผลเท่าที่ควรแม้จะมีพระนักแบบ ใหม่คือแบบปฏิภาณโวหารอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษา ที่ จะสื่อความหมายของหลักธรรมต่อสาธารณชน ใช้ศัพท์ภาษายากแก่การเข้าใจของประชาชน ขาด การกำหนดหัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่มีการวิเคราะห์ผู้ฟังซึ่งเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่ พระพุทธานุศาสนา บางทีนิทานหรือ ตัวอย่างที่นำมาประกอบในการหรือบรรยาย ไม่ค่อยเหมาะสมกับ กาลสมัย ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับสังคมในยุคปัจจุบันได้เมื่อผู้เผยแผ่ไม่ปรับปรุงแก้ไขเทคนิค

<sup>๒</sup>พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (จุ.ชา. ทก. ๒๕๓๙ : ๓๙)

วิธีการไม่ ประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันการเผยแผ่หลักธรรมจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

โดยพร้อมที่จะทำนุบำรุงอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงดำรงอยู่คู่ชาติไทย ได้อย่างยั่งยืน เพราะการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในรูปแบบการประกาศหลักพระธรรมคำสั่งสอนอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าที่หลากหลายวิธีเช่น วิธีการเผยแผ่แบบพระธรรมทูตที่นำหลักธรรมะไปสู่ประชาชนถึงถิ่นที่อยู่วิธีการเผยแผ่ในฐานะพระนักที่แสดง ธรรมสั่งสอนประชาชนในพิธีบำเพ็ญบุญกุศลทั่วไป เป็นต้น ในการนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมและตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับสนองงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา ได้จัดตั้งงบประมาณอุดหนุนงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อย่างต่อเนื่องมา โดยจัดตั้งเป็นโครงการอุดหนุนตามรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ที่พระสงฆ์ดำเนินการอยู่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและน้อมนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนอย่างแข็งขัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในหลักธรรมคำสั่งสอนจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับการเป็นชาวพุทธที่ดี พระสงฆ์มีเพียงหมายถึงภิกษุเท่านั้นที่ต้องทำหน้าที่อบรม สั่งสอน ธรรม ถวายทอดหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้แก่ประชาชน

ถ้ามองในทัศนะทางวิชาการนิเทศศาสตร์ การที่มีปัญหาหรือช่องว่างในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือพุทธธรรมของพระสงฆ์นั้น นับว่ามีส่วนสำคัญที่อาจทำให้คนไทยหรือสังคมไทยเห็นห่างจากพุทธธรรม เพราะมีข้อเท็จจริงที่แสดงว่า พระสงฆ์ที่เป็นองค์ปาฐกถา (ผู้ส่งสาร) สอนมากมักทำการหรือถวายทอดพุทธธรรม (สาร) โดยขาดหลักการและวิธีการตลอดจนรูปแบบที่เหมาะสม มิได้มีการวิเคราะห์ผู้ฟัง (ผู้รับสาร) ที่เป็นเป้าหมายของการเทศนาแต่ละครั้ง อีกทั้งยังขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการพูดต่อสาธารณชน หรือใช้ศัพท์ ภาษาบาลีที่เข้าใจยากมากเกินไปนิทานประกอบหรือการยกตัวอย่างที่ล้าสมัยไม่น่าเชื่อถือไม่เห็นจริง และไม่อาจจะเปรียบเทียบกับสังคมยุคปัจจุบันได้ พระสงฆ์บางรูปยังนิยมหรือบรรยาย ธรรมะโดยใช้ทำนองเนิบนาบแบบโบราณที่เป็นพิธีการอีกด้วย จึงทำให้ไม่เกิดประสิทธิผลในการสื่อสารหลักธรรมไปสู่ประชาชน<sup>๓</sup>

จะเห็นได้ว่า การในปัจจุบัน พระแต่ละรูปจะมีลีลาการ มีเทคนิคการถ่ายทอดธรรมที่หลากหลายรูปแบบ การที่มีลีลาหยาบคายตัวอย่าง เพื่อนำสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการได้นำหลักพุทธธรรมไปถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสมและเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนไปสู่ประชาชนในสังคมปัจจุบันถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสภาพของสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก ดังนั้นการจำเป็นที่จะต้องมียุทธวิธีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

กล่าวคือ การปรับกลยุทธ์การให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน และที่สำคัญต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน เพราะนั่นหมายถึงการสร้างศรัทธา และนำไปสู่การน้อมนำเอาหลักธรรมะคำสั่งสอนไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ พร้อมทั้งเป็นแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญอีกด้วย

<sup>๓</sup> นพดล วศินสุนทร, “กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”, วารสารวิชาการ, Veridian E-Journal, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (เดือนกันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖): ๖๘๗.

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาพระนักเทศนาที่เข้าถึงใจ วัยรุ่น แล้วสนุก เข้าได้กับทุกกลุ่มทุกวัย ตามยุคสมัยและเหตุการณ์ ที่สำคัญแล้วเหมือนนั่งในใจคนฟัง และเร้าใจให้นำไปพิจารณาตัวเองปรับปรุงวิถีชีวิตพัฒนาจิต โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการซึ่งมี ลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนา ของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายเชื้อชาติ

## ๑.๒ คำถามวิจัย

- ๑.๒.๑ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ มีอะไรบ้าง
- ๑.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ควรเป็นอย่างไร

## ๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

## ๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นข้อมูลหลัก และใช้วิธีการ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้น การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้

### ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษาแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้ สัการการสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย ๑) สันตัสสนา แจมแจงชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดง เหตุผลให้ชัดเจน ๒) สมาทปนา จูงใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ๓) สมุตเตชชา แกล้วกล้าเร้าใจให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหว และ ๔) สัมปหังสนา ราเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัด

สมุทรปราการ<sup>๔</sup> ตามหลักการสื่อสาร ใน ๔ ด้าน คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver)<sup>๕</sup>

#### ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักพุทธลีลาการสอน ๔ ส. ได้แก่ สันตัสสนา สมาทปนา สมุตเตชชา และสัมปหังสนา และหลักการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสาร และผู้รับสาร

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผู้ส่งสารตามหลัก ๔ ส ข้อมูลข่าวสารตามหลักวจีสจจริต ช่องทางการส่งสารตามหลักอายุตนะ ผู้รับสารตามหลักกวุฒิธรรม

#### ๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

##### ๑) ประชากร (Population)

ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีจำนวน ๓,๘๗๖ รูป

##### ๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sampling)

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน ๓๖๓ รูป จากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่

##### ๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑ ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป

กลุ่มที่ ๒ ได้แก่ พระธรรมกถึก จำนวน ๖ รูป

กลุ่มที่ ๓ ได้แก่ ข้าราชการ จำนวน ๕ คน

กลุ่มที่ ๔ ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน ๔ คน

กลุ่มที่ ๕ ได้แก่ ประชาชนชน จำนวน ๕ คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูป/คน

**การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ พระนักเทศนา และนักพูด จำนวน ๑๒ รูป/คน

**การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ด้วยการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓๖๓ รูป

#### ๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

<sup>๔</sup>พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน** พิมพ์ครั้งที่ ๑๘ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย, หน้า ๒๕

<sup>๕</sup>การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์ “ภาษาที่ใช้คือหัวใจของการสื่อสาร” , **วารสารวิชาการ**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๙): ๒๖-๓๐

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตทำการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ เป็นกลุ่ม พระสังฆาธิการ พระธรรมกถึก ข้าราชการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชน

#### ๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทำวิจัยผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทำวิจัยระหว่าง เดือนตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๑ -มิถุนายน ๒๕๖๒ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

### ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**รูปแบบ** หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน ในการช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในการ

**การเทศนา** หมายถึง การที่พระสงฆ์บรรยายธรรมะ การแสดง หรือการชี้แจง ที่แสดง ความหมายของธรรมะแกพุทธศาสนิกชน

**หลักการ** หมายถึง การบรรยายธรรมตามหลักลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า ตามหลัก ๔ ส. ประกอบด้วย ๑) สันติสสนา แจมแจงชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนก แยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน ๒) สมาทปนา จูงใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควร ปฏิบัติหรือห้าทำ ๓) สมุตเตชนา แกล่วกล่าเร้าใจให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่ หวั่นไหว และ ๔) สัมปหังสนา ราเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็น คุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ

**พระนักเทศนา** หมายถึง พระสงฆ์ที่บรรยายธรรมะ แสดง ชี้แจง ความหมายของธรรมะ แก่พุทธศาสนิกชน โดยการแสดงธรรมไปตามลำดับ แสดงอ่างเหตุ แสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู จักเป็นผู้ไม่เพงอามิสแสดงธรรม ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น

**การพัฒนาพระนักเทศนา** หมายถึง พระนักที่ผ่านการอบรมจากคณะกรรมการฝึกอบรม พระนักเทศนาวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร ที่ผ่านการอบรมแล้วปฏิบัติหน้าที่ภายในจังหวัดที่สังกัด หรือสถานที่ที่ทายกทายิกาอาราธนา

**การพัฒนาการเพื่อการเผยแพร่** โดยการนำทฤษฎีสื่อสาร SMCR ของ “เดวิด เค. เบอร์โล” (David K.Berlo) ประกอบด้วย SMCR มาพัฒนาด้วยหลักธรรมดังนี้

๑) ผู้ส่งสาร (Sender) การพัฒนาพระด้วยหลักพุทธวิธี ๔ ส. ซึ่งประกอบด้วย (๑) สันติสสนา : แจม แจง ๒) สมาทปนา : จูงใจ (๓) สมุตเตชนา : แกล่วกล่า และ (๔) สัมปหังสนา : ราเริง ในการพัฒนาผู้ส่งสาร

๒) ข้อมูลข่าวสาร (Message) การพัฒนาสารหรือข้อมูลที่น่ามาด้วยหลักวจีสุจริต ด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) สารที่น่ามา จะต้องเป็นสิ่งที่จริง พระสงฆ์ตระหนักในการเผยแพร่คำ สอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทิฎฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน

๓) ช่องทางในการสื่อสาร (Channel) การพัฒนาช่องทางในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักอายตนะ ที่ส่งผลต่อช่องทางการสื่อสารในการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรม คำสอน และความมั่นคงทางศาสนา ๓ ช่องทาง คือ ๑) รูปอายตนะ คือ รูปที่มากกระทบกับตาของเรา ๒) สัททอายตนะ คือ เสียงต่างๆ ที่มากกระทบกับหูของเรา และ ๓) อัมมายตนะ คือ อารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งมากกระทบกับจิตใจ ในการเผยแผ่โดยอาศัยช่องทางตาที่เห็น เสียงเทศนาที่ได้ยินใจที่พร้อมรับฟังและปฏิบัติตาม ในการนำหลักธรรม คำสอนไปประพฤติ ปฏิบัติ

๔) ผู้รับสาร หมายถึงผู้รับสาร ตามหลัก**กุศลธรรม** ในการพัฒนา ธรรมเป็นเครื่องเจริญหรือธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญอกงาม เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา พุทธศาสนิกชนให้เจริญขึ้น คือ ผู้ต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการเป็นแบบอย่างและถือปฏิบัติ

## ๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๖.๑ ทำให้ทราบหลักการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๑.๖.๒ ทำให้ทราบปัจจัยการพัฒนากาเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๑.๖.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนากาเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๑.๖.๔ ผลจากการวิจัยไปเป็นรูปแบบการพัฒนากาเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดอื่นๆ

## บทที่ ๒

### แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” โดยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพระนักเทศนา ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในจังหวัดสมุทรปราการ ตามลำดับต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา
- ๒.๓ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า
- ๒.๔ ศิลปะการเทศนา
- ๒.๕ ทฤษฎีสื่อสาร SMCR
- ๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

#### ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับรูปแบบ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพระนักเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องดังนี้

##### ๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

###### ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายของ “รูปแบบ” ไว้ว่ารูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด รูปแบบวัด<sup>๑</sup> รูปแบบ ของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่างและแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ และชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) แล้วสามารถระบุ และสามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย หรือเป็นลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ<sup>๒</sup> รูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัย

<sup>๑</sup>ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖๕.

<sup>๒</sup>ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

หรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ<sup>๖</sup>

รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบสามารถบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม การที่ระบุว่าแบบใดๆ จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสมกับรูปแบบนั้นๆ และควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสมกับรูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบนั้นๆ ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร<sup>๗</sup> ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่ใช้ในการหาความรู้ เพิ่มความเข้าใจปรากฏการณ์<sup>๘</sup> ซึ่งอาจจะเป็นวิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มิต่อปรากฏการณ์ต่างๆ หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เป็นแบบที่ใช้เป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ หรือเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบหรือ

นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่ารูปแบบเป็นแบบจำลอง ที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องที่ศึกษา<sup>๙</sup> จะเห็นว่ารูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่แบบจำลองอย่างง่ายไปจนถึงแบบจำลองที่มีความซับซ้อนมากๆ มีทั้งแบบจำลองเชิงกายภาพ เช่น แบบจำลองอะตอม แบบจำลองเครื่องบิน เป็นต้น และแบบจำลองเชิงคุณลักษณะที่ใช้อธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ต่างๆ<sup>๑๐</sup>

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัย หรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่มีมาเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจแสดงออกมาในรูปของแผนภาพทางความคิด หรือด้วยภาษา หรือสัญลักษณ์<sup>๑๑</sup> และยังหมายถึง วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ

<sup>๖</sup>อุทุมพร จามรมาน, “โมเดลคืออะไร”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม ๒๕๔๑): ๒๒.

<sup>๗</sup>Bardo, John W. and Hartman, John J., *Urban Sociology: A Systematic Introduction*, (U.S.A.: F.E. Peacock Publishers, Inc, 1982), pp. 70-71.

<sup>๘</sup>ทีศนา แคมมณี, *องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

<sup>๙</sup>พูลสุข หิงคานนท์, “การพัฒนาแบบจำลองการจัดการของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๕.

<sup>๑๐</sup>Tosi, Henry L. and Carroll, Stephen J., *Management*, 2<sup>nd</sup> edition, (New York: John Wiley & Sons, 1982), p. 163.

<sup>๑๑</sup>ศักดิ์ดา สถาพรวงษา, *การพัฒนาแบบจำลองการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.



โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่างๆ ภายใต้หลักการอย่างมีระบบ<sup>๙</sup> ซึ่งให้ความหมายของรูปแบบว่าหมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก<sup>๑๐</sup> และอธิบายว่าความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น ๓ ความหมาย ดังนี้

๑) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

๒) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

๓) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น<sup>๑๑</sup>

ทางด้านนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของรูปแบบ Scientific Sociology Theory and Method<sup>๑๒</sup> ว่าเป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัย ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรงจะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป ซึ่ง Management<sup>๑๓</sup> ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์ได้ง่ายขึ้น ส่วน Management 2<sup>nd</sup><sup>๑๔</sup> ได้มองรูปแบบในเชิงกายภาพ (Physical Models) ว่าเป็นรูปแบบที่เหมือนจริงเป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแต่ขนาดเล็กหรือย่อส่วนเพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการสร้าง เช่น แบบจำลองอะตอมแบบจำลองรถยนต์ เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของรูปแบบ ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า รูปแบบหมายถึง แบบจำลองหรือการย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยใช้ข้อมูลมาประกอบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ

<sup>๙</sup>เยาวดี วิบูลย์ศรี, การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๗.

<sup>๑๐</sup>อุทัย บุญประเสริฐ, การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School Based Management, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑.

<sup>๑๑</sup>รัตน์ บัณฑิต, การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คำสมัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๔.

<sup>๑๒</sup>D. Willer, *Scientific Sociology Theory and Method*, (New Jersey: Prentice-Hall Book Company, 1967), p. 10.

<sup>๑๓</sup>A.F. Stoner and C. Wankel, *Management*, (New Delhi: Prentice – Hill, 1986), p. 12.

<sup>๑๔</sup>H.L. Tosi and S.J. Carroll, *Management 2<sup>nd</sup>*, (New York: John Wiley and Sons, 1982), p. 163.

ต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยในการศึกษาปัญหา แนวคิด และปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจง่ายและดียิ่งขึ้น

### ตาราง ๒.๑ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (๒๕๔๒, หน้า ๙๖๕)	รูปแบบ คือ รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนว ซึ่งเป็นที่ยอมรับ
ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ (๒๕๔๐, หน้า ๒๑-๒๓).	รูปแบบ คือ รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ
อุทุมพร จามรมาน, (๒๕๔๑, หน้า ๒๒)	รูปแบบ เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน
Bardo John W. and Hartman, John J. (1982, pp. 70-71)	รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
พูลสุข หิงคานนท์, (๒๕๔๐, หน้า ๒๖)	รูปแบบสิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา
Tosi, Henry L. and Carroll, Stephen J. (1982, p. 163)	รูปแบบเป็นภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่แบบจำลองอย่างง่ายไปจนถึงแบบจำลองที่มีความซับซ้อนมากๆ

#### ๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของรูปแบบไว้หลายแนวทางซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะและความสำคัญของศาสตร์นั้นๆ ด้วยเหตุนี้การจำแนกประเภทของรูปแบบจึงมีหลายประเภทจากการศึกษาผู้วิจัยพอนำเสนอได้อย่าง สมิต และคนอื่นๆ (Smith and Other) ได้จำแนกประเภทรูปแบบออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) ได้แก่

(๑) รูปแบบคล้ายจริง (Iconic model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

(๒) รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองจริงเครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องฝึกบินเป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

๒) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic model) ได้แก่

(๑) รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือแบบจำลองเชิงคุณภาพ (Qualitative model) รูปแบบชนิดนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายพฤติกรรมตาม ในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

(๒) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้นเป็นต้น<sup>๑๔</sup>

แบ่งประเภทของรูปแบบเป็น ๔ แบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka ซึ่งเป็นการแบ่งตามลักษณะการเขียนรูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อยสองสิ่งขึ้นไปในลักษณะรูปธรรมเพื่อใช้อธิบายสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอม สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้นด้วย รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถังน้ำที่ประกอบด้วยท่อเข้าและท่อออก ปริมาณที่ไหลเข้าถึงเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันกณฑ์การศึกษา การย้ายออกการจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

๒) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายผ่านทางการใช้ภาษาด้วยการพูด และการเขียน หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบาย รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์ แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้ คือ ขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

๓) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางสมการ หรือสูตรทางคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ

<sup>๑๔</sup>R.H. Smith and Others, *Measurement: Making Organization Perform*, (New York: Macmillan, 1980), p. 122.

ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้วรูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านจิตวิทยาและทางด้านการศึกษา ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

๔) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่างๆ ของสถานการณ์หรือปัญหาใดๆ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์วิธีเส้นทางจะช่วยให้เข้าใจและสามารถศึกษารูปแบบเชิงภาษาที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ดี รูปแบบลักษณะนี้นิยมใช้ในการศึกษา เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้น จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบรูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

๒) รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้<sup>๑๖</sup>

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเภทของรูปแบบ จากผลการศึกษาและการให้ความหมายของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิด เพื่อการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพระสงฆ์นักเทศน์ สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

<sup>๑๖</sup>J. Peter Keeves, "Model and Model Building", *Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*, (Oxford: Pergamon Press, 1988), pp. 561-565.

## ตารางที่ ๒.๒ สรุปประเภทรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Schwirian, (1982, pp. 70-72)	ลักษณะของเมืองเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่ เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้ อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมือง เช่น Residential Segregation Model เป็นต้น
Keeves, P. J. (1988, pp. 561-565)	การสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสม และการหาคุณภาพของรูปแบบ ดังนี้ ๑. เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ๒. เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย ๓. เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์ ๔. เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันในเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น

### ๒.๑.๓ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

การสร้างรูปแบบซึ่งส่วนใหญ่ที่นิยมศึกษากันมากหรือที่พบมากส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของวิทยานิพนธ์ เช่น การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณาการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาแบบจำลอง ๔ ขั้นตอนคือ

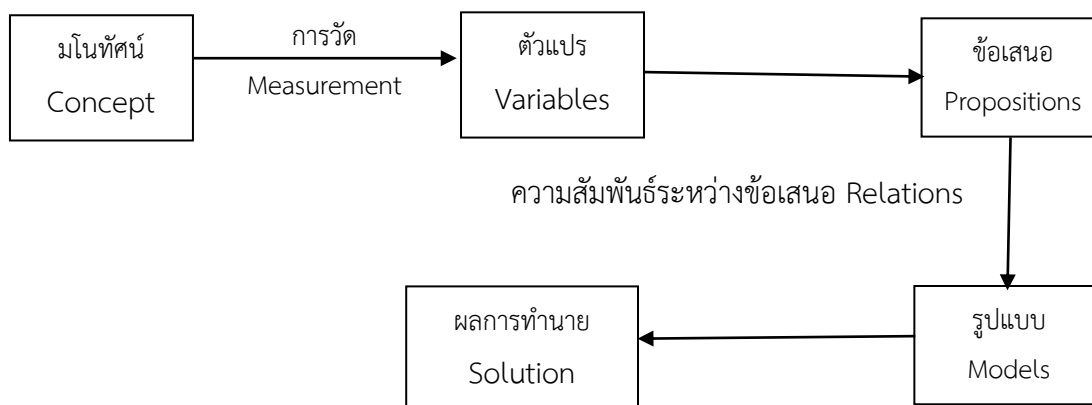
- ๑) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง
- ๒) การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของแบบจำลอง
- ๓) การร่างแบบจำลอง
- ๔) การประเมินแบบจำลอง<sup>๑๗</sup>

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบาย

<sup>๑๗</sup>ดิเรก วรรณเศียร, “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณาการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕)

ปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้น พบอะไรใหม่ๆ<sup>๑๘</sup> ขั้นตอนการสร้างรูปแบบเขียนไว้ในแผนภาพที่ ๒.๑

#### การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร



ภาพที่ ๒.๑ แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์

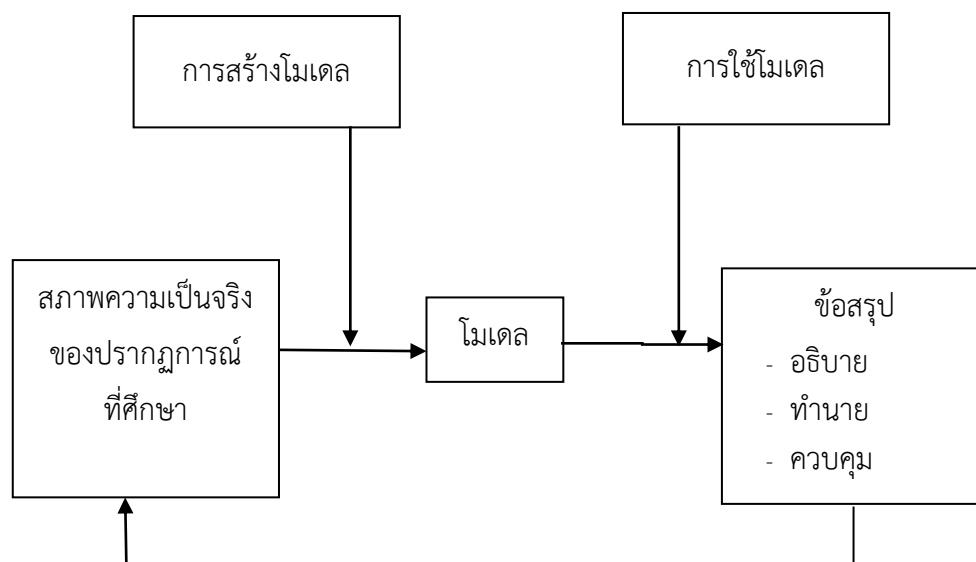
การสร้างรูปแบบ (model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษา องค์ความรู้ (intensive knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสมและหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนาแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมและการหาคุณภาพของรูปแบบ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วย ลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้ กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนี้ผู้วิจัย จะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบ และปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

มียากาวะ ได้เสนอการสร้างโมเดลว่าเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราอาจไม่ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องนั้น โดยตรงก็ได้แต่เราศึกษา โดยวิธีการ

<sup>๑๘</sup>Steiner and Keeve, Education Edinburgh the Psychology of the Child, (New York: Weaver, 1988), p. 172.

สร้างโมเดล เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดัง<sup>๑๙</sup>  
แผนภาพที่ ๒.๒



แผนภาพที่ ๒.๒ การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล

โมเดลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษาและอีกประการหนึ่งสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง คุณสมบัติของโมเดลทั้ง ๒ ประการนี้มีลักษณะขัดแย้งกันเองกล่าวคือ ถ้าเราสร้างโมเดลให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์มากเท่าใด โมเดลจะสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราเน้นความสะดวกในการนำเอาโมเดลไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ก็ต้องเขียนโมเดลให้ง่ายเข้าไว้โมเดลก็ไม่ค่อยสอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัด จุดมุ่งหมายที่สำคัญการสร้างโมเดลก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบโมเดลนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

หลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ ๔ ประการ คือ

๑) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดาอย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มิประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

๒) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น จากการใช้รูปแบบได้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

<sup>๑๙</sup>มียาภาวะ ทาคาโออะ, (1986), เศรษฐมิติเบื้องต้น, แปลโดย คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์, (กรุงเทพมหานคร: รุแจ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

๓) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลในเรื่องที่ศึกษาดังนั้น นอกจากนี้จะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔) นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมโนทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรากำลังศึกษาด้วย<sup>๒๐</sup>

ดังนั้นโมเดลที่สร้างขึ้นจึงมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบโดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ การสร้างโมเดลการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดสอบโมเดลเป็นกิจกรรมที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน เนื่องจากโครงสร้างของโมเดล จะเป็นตัวกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จะนำไปใช้ทดสอบโมเดล ผลของการทดสอบโมเดลย่อมนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธโมเดลนั้น

### ๒.๑.๔ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณสมบัติพระนักเทศนาให้ติดกระแสนต่อสถานการณ์ การพัฒนาโดยความหมายกว้างๆ ทัวไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า สังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่างๆ หลายประการ

การพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ความสามารถของบุคคลในการช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงตนเอง และความสามารถในการควบคุมตัวเอง ได้เสนอรูปแบบการพัฒนา สามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะดังนี้

๑. การพัฒนาแบบเสรี (Free Development) เปิดโอกาสให้เอกชนสร้างความเจริญและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางประชาธิปไตยและระบบการแข่งขันโดยเสรี (Democracy and Enterprise)

๒. การพัฒนาแบบบังคับ (Forced Development) รัฐบาลเป็นผู้กำหนดควบคุมดูแลการพัฒนาทั้งหมด ตัวอย่างเช่นประเทศที่มีระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์

๓. การพัฒนาแบบผสมผสานแบบมีแผน (Planned Development) จะมีการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนที่แน่นอนในหน่วยงานราชการและพนักงานของรัฐ และเปิดโอกาสต่างๆ อย่างเสรี

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่ ๓ ส่วน คือ

๑. ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนาธรรมณ์ อุดมการณ์
๒. วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
๓. เป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง<sup>๒๑</sup>

<sup>๒๐</sup>Keeves J. P. , “Models and Model Building,” In Keeves, John P. (ed.), *Educational Research, Methodology, and Measurement: And International Handbook*, (Oxford: Pergamon Press, 1988), p. 67.

<sup>๒๑</sup>วราทัศน์ อินทรคัมพร, การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท, (เชียงใหม่: นคราพับบลิชซิ่ง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๗-๑๖๘.



ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา ศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา คือ การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้ว เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนารมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย คือ

๑. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่น การคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์

๒. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่างๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม

๒.๒ มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป

๒.๓ มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

๒.๔ มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ

๒.๕ มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

๒.๖ มีลักษณะที่ให้นำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง

๒.๗ มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

๒.๘ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง

**สรุปได้ว่า** การพัฒนา หมายถึงการกระทำ เพื่อมุ่งปรับปรุงส่งเสริมให้คนที่อยู่ร่วมกัน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ อันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น มีความ เจริญรุ่งเรืองและสงบสุข เช่นเดียวกับการพัฒนาพระนักเทศนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงให้ดีขึ้นในระดับบุคคล พระนักเทศนาก็สามารถเทศนาจับใจคนฟัง ตรงตามสถานการณ์ และนำสู่การปฏิบัติให้เกิดขึ้นซึ่งสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สังคมทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ อย่างเป็นรูปธรรมอันเป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา

## ๒.๑.๕ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

### ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom

Bloom เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน และได้แบ่งประเภทของพฤติกรรม

โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐานว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน ๓ ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และ ด้านจิตใจ

ได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ด้าน คือ

### ๑. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความคิด ความสามารถในการคิด เรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งพฤติกรรมทางพุทธิพิสัย ๖ ระดับ ได้แก่

๑.๑ **ความรู้ (Knowledge)** เป็นความสามารถในการจดจำแนกประสบการณ์ต่างๆ และระลึกเรื่องราวต่างๆ ออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ

๑.๒ **ความเข้าใจ (Comprehension)** เป็นความสามารถบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราวโดยการแปลความหลัก ตีความได้ สรุปใจความสำคัญได้

๑.๓ **การนำความรู้ไปประยุกต์ (Application)** เป็นความสามารถในการนำหลักการ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่างๆ ของเรื่องที่ได้รู้มา นำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

๑.๔ **การวิเคราะห์ (Analysis)** เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อยๆ ได้อย่างชัดเจน

๑.๕ **การสังเคราะห์ (Synthesis)** เป็นความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันโดยปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น

๑.๖ **การประเมินค่า (Evaluation)** เป็นความสามารถในการวินิจฉัยหรือตัดสินกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปการประเมินเกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์คือ มาตรฐานในการวัดที่กำหนดไว้

### ๒. จิตพิสัย (Affective Domain) (พฤติกรรมด้านจิตใจ)

ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดีงามอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยๆ ๕ ระดับ ได้แก่ ๑. การรับรู้ ๒. การตอบสนอง ๓. การเกิดค่านิยม ๔. การจัดระบบ และ ๕. บุคลิกภาพ

### ๓. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) (พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท)

พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะประกอบด้วย ๕ ชั้น ดังนี้ ๑) การรับรู้ ๒) กระทำตามแบบ ๓) การหาความถูกต้อง ๔) การกระทำอย่างต่อเนื่อง หลังจากตัดสินใจ และ ๕) การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ

จากทฤษฎีดังกล่าวคือผู้ฟังทุกคนนั้นต้องมีพื้นฐานในการฟังและเรียนรู้ธรรม แต่อาจจะไม่เท่ากันเพราะคนเรามีการเรียนรู้ที่ต่างกัน บางคนพบเจอสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นก็จะมี ความรู้ ความเข้าใจที่ต่างจากคนอื่นแต่ถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานในการเรียนรู้คล้ายๆ กันมีความรู้ ความเข้าใจ มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์คล้ายๆ กัน ผลการเรียนรู้ของคนกลุ่มนี้ก็จะคล้ายกันด้วย

การฟังการเทศนาเป็นการเรียนรู้ธรรมจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีความ กระตือรือร้นตลอดเวลา จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ เมื่อมีความเข้าใจแล้ว ต้องวิเคราะห์ให้ได้ก่อนจากนั้นถึงจะประเมินค่า จากทฤษฎีดังกล่าวกล่าววามนุษย์จะเกิดการเรียนรู้

ใน ๓ ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ ทุกสิ่งนี้ต้องดำเนินไปอย่างพร้อมๆ กัน ถึงจะเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

## ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา

### ๒.๒.๑ ความหมายของการเทศนา

**เทศนา** แปลว่า การแสดง การชี้แจง การชี้ให้เห็นแจ้ง **เทศนา** (อ่านว่า เท-สะ-นา) เทศนา หมายถึง การถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบ หนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศนาในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วบางครั้ง จะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดาในประเทศไทย การเทศนาแบบพิธีการนั้น พระสงฆ์ จะนั่งบนธรรมาสน์สูงเพื่อแสดงถึงความเคารพในพระธรรม ในฐานะที่เป็นหนึ่งในองค์รัตนตรัย การเทศนากลายเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยมาช้านาน เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน ไปจนถึงงานศพ และมีข้อปลีกย่อยในการประกอบพิธีกรรมมากมาย เช่น ต้องมีการอาราธนาศีลาอาราธนาธรรม การจุดเทียนส่องธรรม เป็นต้น พระสงฆ์ไทยแต่โบราณก็มีการดัดแปลงโดยเพิ่มทำนองให้น่าสนใจ เรียกว่า เทศนาแหล่ ปัจจุบันอาจแบ่งการเทศนาพิธีกรรมของพระสงฆ์ ในประเทศไทยตามจำนวนผู้เทศนาได้เป็น เทศเดี่ยว (เทศนารูปเดียว) และเทศนาสองธรรมาสน์ขึ้นไป (ปุจฉา-วิสัชนา)

คำว่า เทศนา หรือการเทศนาแบบพิธีการ ในความรู้สึกส่วนใหญ่ของคนไทยมักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอนที่เป็นทางการ เน้นพิธีการและมีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศนาไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบัน พระสงฆ์ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศนาในพิธีการโดยไม่ใช่สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ เป็นต้น

ซึ่งการเทศนาด้วยวิธีหลังจะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ทำนองแบบเทศนาพิธีการและอาจมีมุขสอดแทรกลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้น ประเภทการเทศนาแบ่งตามทำนอง การเทศนาว่าโดยทำนองมี ๒ แบบ คือ

๒.๑ เทศนาธรรมวัตร คือเทศนาโดยในเสียงและทำนองเป็นปกติเหมือนอ่านหรือพูดธรรมดา ไม่ได้ออกเสียงและทำนองไพเราะด้วยการขับขาน มุ่งให้เข้าใจในเนื้อหาธรรมะเพื่อให้นำไปปฏิบัติได้เป็นสำคัญ เรียกว่า เทศนาทำนองธรรมวัตร ก็ได้

๒.๒ เทศนาแหล่ คือเทศนาโดยใช้เสียงและทำนองที่มุ่งความไพเราะเป็นสำคัญ เช่น เทศนามหาชาติ เทศนาแหล่ ซึ่งมีทั้งแหล่ในคือ เรื่องในมหาชาติและแหล่นอกคือเรื่องอื่นๆ ที่นำมาเสริมโดยมุ่งความสุนทรีย์ เช่น แหล่ชมนก แหล่ชมดง แหล่หญิงม่าย<sup>๒๒</sup>

หลักการจะอยู่ในเรื่องเตรียมเรื่อง หลักการมีอยู่ว่า คำว่าหลักการคืออะไร หลักการคือกรอบกว้างๆ สำหรับปฏิบัติที่จะเป็นแนวให้เรายึด เช่น เราจะเทศนาเรื่องอะไร การเลือกเรื่องที่สนใจ การจะไปพูดให้คนฟัง ต้องรู้ว่าเขาอยากฟังเรื่องอะไร แล้วก็เตรียมให้มันสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟัง บางทีเขาประกาศหัวข้อเรื่องไปแล้ว ก็มมกถาสีลกถา ทานกถา ค้นหาแต่ท่านนี้แหละ อย่าไปเอาเรื่องอื่น แล้วก็เทศนาทุกเรื่องที่เราไปค้นหา จะเทศนาเรื่องนี้ ก็จะต้องค้นในส่วนที่มันเกี่ยวข้องกับไม่เทศนาทุกเรื่องที่เราไปค้นหาเทศนาเรื่องที่เขาควรูหรืออยากรู้ เขาอยากรูเรื่องอะไร พระพุทธเจ้าเทศนาทุกครั้งมีคนบรรลุเพราะอะไร เพราะพระพุทธเจ้าทรงมีเจตนา ปริญาญาณกำหนดจิตใจของผู้ฟัง เราไม่ได้กำหนดจิตใจของผู้ฟัง ก็ต้องสุมบั้งหรือถามคนที่มานิมนต์อยากฟังเรื่องอะไร บางทีเขาให้เราตั้งเรื่องไปเอง เราก็ต้องคิดว่าตอนนี้สถานการณ์ในประเทศ หรือในหมู่บ้านกำลังสนใจเรื่องอะไร พูดในเรื่องที่เขาควรจะรู้ เช่น แดกความสามัคคีกันในบ้านเมือง ตองย้ำเรื่องความสามัคคีมาๆ การที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้ อื่นได้รู้ได้เข้าใจ และพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากพุทธธรรมแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เทคนิค วิธีการของผู้ส่งสารด้วยการสอนที่จะได้ผลดี นอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้วต้องให้เกิดการรูมมองเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติ ปฏิบัติด้วยผลสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญมากและมักจะทำได้ยากกว่า เพราะต้องใช้เทคนิค และวิธีการสอนประกอบการเผยแผ่ไปด้วย รวมไปถึงการใช้ภาษาและวิธีการนำเสนอ โดยวิธีการเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันเข้าสู่หัวข้อธรรมะที่จะนำเสนอหรือการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย โดยยังคงไว้ซึ่งสาระและคุณค่าของพุทธธรรมที่มีอยู่ เดิมในพระไตรปิฎก

### หลักการ

หลักการและเหตุผล ในการเทศนาของพระพุทธศาสนา ผู้คนมักนำคำรัสคราว โอวาทปาติโมกข์มาเป็นเครื่องชี้ว่า ความว่า

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรนี้คือคำสั่งสอนทั้งหลายของพระพุทธเจ้า<sup>๒๓</sup> จากพุทธคำรัสนี้ เมื่อพิจารณาร่วมกับพุทธโอวาทคราวส่งพระสาวก ๖๐ รูป

<sup>๒๒</sup>เฉลิมเกียรติ แก้วหอม, หลักการเทศนา การแสดงปาฐกถาธรรม การอภิปรายและการเสวนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://sukantarab.blogspot.com/2012/09/blog-post\\_30.html](http://sukantarab.blogspot.com/2012/09/blog-post_30.html) [๓๐ กันยายน ๒๕๕๕]

<sup>๒๓</sup>ที.ม (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

ออกไปเผยแผ่ในครั้งแรกแล้ว สามารถวิเคราะห์ถึงหลักการและเหตุผลของคำสอน รวมถึงคุณธรรมของผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ได้ ดังนี้

(ก) ว่าด้วยหลักการแห่งพระธรรมวินัยทั้งหมด คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว โดยการปฏิบัติตามมรรคมืองค์แปด ซึ่งก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

(ข) ว่าด้วยหลักการของการเผยแผ่ คือ “จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” หมายถึง ให้รักษาไว้ซึ่งความบริสุทธิ์แห่งพระธรรมคำสอน โดยสอนศีลเป็นเบื้องต้น สมาธิเป็นท่ามกลาง และปัญญาเป็นเบื้องปลาย<sup>๒๔</sup> คือการฝึกอบรมบุคคลให้เกิดการพัฒนาไปตามลำดับขั้นนั่นเอง การพัฒนาบุคคลอันเป็นภารกิจหลักของการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ การสร้างให้เขาเหล่านั้นเกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงของสภาวะทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ปฏิบัติและจัดการกับสิ่งที่ทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตน คือ ความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุด มีจิตใจเป็นอิสระ และประโยชน์ผู้อื่น คือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้<sup>๒๕</sup>

(ค) ว่าด้วยคุณธรรมของผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ ได้แก่

๑. อดทนอดกลั้น ทั้งต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบากและต่อการถูกดูหมิ่นหรือไม่ยอมรับ ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ต้องไม่ตอบโต้เพราะเป้าหมายของการเผยแผ่คือสันติสุข ๒. จาริกไป มิให้ยึดติดกับสถานที่ นอกจากจะเพื่อให้ได้มีโอกาสสั่งสอนผู้คนได้มากขึ้น แล้วยังเป็นการทำให้ไม่ยึดติดกับลาภสักการะหรือการสะสมที่จะมีขึ้นในสถานที่ใดที่หนึ่งที่อยู่นาน<sup>๒๖</sup>

๓. มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ อนุเคราะห์ด้วยธรรมอย่างไม่เลือกชั้นวรรณะ

๔. มีความกล้าหาญ ดังที่ทรงให้แยกย้ายกันไปทำงาน “อย่าไปทางเดียวกันสองรูป”

๕. ประพฤติพรหมจรรย์เป็นแบบอย่าง จากประโยคเดิมที่ว่า “จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” คำ ‘อรรถ’ หมายถึง เนื้อหาแท้ๆ คือ การกระทำส่วน ‘พยัญชนะ’ คือ คำพูด<sup>๒๗</sup> ดังนั้นการประกาศพรหมจรรย์ เป็นการไปประกาศการกระทำ ส่วนคำสั่งสอนนั้นเป็นวิธีการ นอกจากนี้คำว่า ธรรม ยัง หมายรวมถึง ๓ ประการ คือ ปรียัติธรรม ปฏิบัติธรรม และ ปฏิเวธธรรม<sup>๒๘</sup> ดังนั้นนักเทศนาผู้ทำหน้าที่เผยแผ่จึงต้องสามารถแสดงธรรมทั้ง ๓ ประการ จึงจะสมบูรณ์

<sup>๒๔</sup>พุทธทาสภิกขุ, **อบรมพระธรรมทูต**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิและธรรมสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒.

<sup>๒๕</sup>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

<sup>๒๖</sup>พระวิมาน คมกัรปญโญ (ตรีภม), “การเผยแผ่ในอุรุเวลาเสนานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธวิธี ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕.

<sup>๒๗</sup>พุทธทาสภิกขุ, **อบรมพระธรรมทูต**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิและธรรมสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒-๓๓.

<sup>๒๘</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔-๓๕.

๖. มีความหวังในผลสำเร็จ มุ่งมั่นไม่ทอดทิ้ง และไม่ละเลยประโยชน์สุขของผู้คนแม้มีจำนวนน้อย ด้วยประโยคที่ว่า “สัตว์ทั้งหลายที่มีธูสีในตาน้อย มีอยู่ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรมจักมีผู้รู้ธรรม” เป็นการแสดงถึงคำสอนที่ไม่ให้พระสาวกท้อแท้สิ้นหวังในงานที่ยากและทรงให้กำลังใจว่ายังมีผู้ที่สามารถปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนนี้ได้แน่นอน จึงขอให้มุ่งมั่นทำประโยชน์ต่อไป

๗. มีความมักน้อย สมถะ สාරวม พากเพียรในการฝึกฝนตน ซึ่งจะได้เป็นต้นแบบของการประพฤติพรหมจรรย์ และเป็นประโยชน์เฉพาะตนแก่พระสาวก

การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจหลักนั้น ได้แก่ การสร้างให้พระนักเทศนาผู้เผยแผ่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง มีทัศนคติ ปฏิบัติและจัดการ ตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น คือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมจากการนำหลักธรรมคำสอนมาเทศนาให้ประพฤติและปฏิบัติตาม

### ๒.๒.๒ วิธีการเทศนา

วิธีการเทศนา ซึ่งเป็นการสอนหรือการเผยแผ่ธรรม เป็นภารกิจสำคัญของการฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาวะของสิ่งทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามสมควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตน คือ ความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุด มีจิตใจเป็นอิสระ มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และประโยชน์ต่อผู้อื่นคือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ ลีลาการสอน เมื่อมองกว้างๆ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน ๔ อย่าง

พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔ (การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ - the Buddha's style or manner of teaching)

๑. สันทัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา - elucidation and verification)

๒. สมาทปนา (ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ - incitement to take upon oneself; inspiration towards the Goal)

๓. สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญแก่วอก้าว คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก - urging; encouragement; animation; filling with enthusiasm)

๔. สัมปหังสนา (ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ - gladdening; exhilaration; filling with delight and joy)

อรรถกถาชี้แจงเพิ่มเติมว่า ข้อ ๑ ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว ข้อ ๒ ปลดเปลื้องความประมาท ข้อ ๓ ปลดเปลื้องความอึดคร้าน ข้อ ๔ สัมฤทธิ์ การปฏิบัติจำ ๔ ข้อนี้สั้นๆ ว่าชี้ให้ชัด ขวนให้ปฏิบัติ ไร่ให้กล้า ปลุกให้ร่าเริง หรือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่กล้า ร่าเริง<sup>๒๙</sup>

### วิธีสอนแบบต่างๆ

วิธีสอนของพระพุทธเจ้า มีหลายแบบหลายอย่าง ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีการสอนดังต่อไปนี้

**๑. แบบสากัจฉา หรือสนทนา** วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหลักธรรม

**๒. แบบบรรยาย** วิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้

**๓. แบบตอบปัญหา** ผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่างๆ แล้วโดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปรามให้จน หรือให้ได้รับความอับอาย

**๔. แบบวางกฎข้อบังคับ** ในการสอนแบบนี้พึงสังเกตว่าพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทโดยความเห็นชอบของสงฆ์ หมายความว่า ทรงบัญญัติ โดยชี้แจงให้เห็นแล้วว่า ถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมีผลดีอย่างไร จนสงฆ์รับคำของพระองค์ว่า ดีแล้ว ไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ<sup>๓๐</sup>

### กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

**๑. ยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ** ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้งาม เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเทศนามีรสยิ่งขึ้น

**๒. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา** คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัด เป็นปัจจุบัน และเข้าใจง่ายขึ้น

**๓. การใช้อุปกรณ์ในการสอน** ในสมัยพุทธกาล หากจะใช้อุปกรณ์บ้าง ก็ต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนในบริบทพื้นที่นั้นๆ ใช้กันอยู่

**๔. การทำเป็นตัวอย่าง** วิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอนเป็นทำนองสาธิตให้ดู

<sup>๒๙</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔ พ.ศ.๒๕๔๖. (พิมพ์ลักษณ์ นนทบุรี : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๔๒.

<sup>๓๐</sup> แก้ว ชิตตะขบ, ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: กองพระพุทธรูปศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

๕. การเล่นเกม เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ

๖. อุบายเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล ทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศพระศาสนาในถิ่นหนึ่งควรไปโปรดใครก่อน

๗. การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้เรียนยังไม่พร้อม ก็ต้องมีความอดทน ไม่ชิงหักหาญหรือตั้งต้นทำ แต่ต้องตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อถึงจังหวะหรือเป็นโอกาส

๘. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตาย ตัดค้นหา มานะ ทิฎฐิเสียได้ ก็จะมีผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้น

๙. การลงโทษและให้รางวัล สำหรับผู้สอนทั่วไป อาจต้องคิดคำนึงว่า การลงโทษ ควรมีหรือไม่ แคไหน และอย่างไร แต่ผู้ที่สอนคนได้สำเร็จผลโดยไม่ต้องอาญาโทษเลยย่อมถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการสอนมากที่สุด

๑๐. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปฏิภาณคือ ความสามารถในการประยุกต์หลัก วิธีการ และกลวิธีต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราวไป เป็นครั้งๆ ไป

ข้อสรุปที่เกี่ยวกับการสอนหรือการเทศนา มีดังนี้

๑. ปัญญาเป็นสิ่งสร้างสรรค์
๒. ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนวทาง
๓. วิธีสอน อุบาย และกลวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรง
๔. อิศรภาพทางความคิด เป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างปัญญา

พระองค์ทรงมีหลักการในการสอนมากมายหลายหลักการ จะขอยกมาสัก ๑ หมวดที่เรียกกันว่า “หลัก ๔ ส” เพราะแต่ละข้อขึ้นด้วยอักษร ส คือ

๑. สันติสนทนา อธิบายให้เห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาคู่ด้วยตาพูดอธิบายให้ผู้ฟังแจ่มจางปวง ไม่มีข้อสงสัยว่าอย่างนั้นเถอะ เรียกสั้นๆ ว่า “แจ่มแจ้ง”

๒. สมบาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ขวนให้คล้อยตามจนยอมรับเอาไปปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “จูงใจ”

๓. สมุตตเตชณา ระวังใจให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหว ต่ออุปสรรคที่พึงมีมา ไม่ว่าจะใหญ่และยากสักปานใดก็ตามเรียกสั้นๆ ว่า “หาญกล้า”

๔. สัมปหังสนา มีวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “ร่าเริง”<sup>๓๑</sup>

เมื่อพระพุทธองค์ทรงสอนเวไนยสัตว์วันนั้น พระองค์ทรงใช้หลักการสอนทั้ง ๔ ข้อนี้ครบถ้วน ดังเรื่องดังต่อไปนี้

<sup>๓๑</sup>พระมหาจิตินเรศ วุฑฒิมโฆ, “การบริหารการพัฒนาเชิงพุทธ”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๗๑



ครั้งหนึ่ง พระพุทธองค์ต้อนรับพราหมณ์เฒ่าคนหนึ่ง พราหมณ์เฒ่าคนนี้ถือว่าตนเป็นผู้ทรงไตรเพท เจริญด้วยวิยวุฒิ พุดต่างๆ ว่าถือว่าตนแก่กว่าพระพุทธเจ้า จึงหวังว่าเมื่อพบกัน พระพุทธเจ้าต้องลุกขึ้นต้อนรับแสดงความเคารพตนในฐานะที่ตนมีอาวุโสกว่า แต่เมื่อเห็นพระองค์ประทับเฉยอยู่ พราหมณ์จึงขัดใจดำพระพุทธรองค์เป็นชุดๆ เลยว่า คนไม่มีรสมีชาติ คนฉิบหาย คนเผาผลาญ คนไม่ผุดไม่เกิด

ขออภัย คำด่าคงไม่ไพเราะอย่างนี้ดอก คงจะเป็น “ไอ้คนไม่มีรส มีชาติ ไอ้ฉิบหาย ไอ้ล้างผลาญ ไอ้ไม่ผุดไม่เกิด” อะไรทำนองนี้มากกว่า

พระพุทธองค์ทรงอธิบายให้พราหมณ์เฒ่าแจ้งจางปางตามลำดับดังนี้

ที่ท่านว่าเรา “ไม่มีรสมีชาติ” นั้นถูกต้องแล้ว เราตถาคตเป็นคนที่ไม่มีรสชาติจริงๆ เพราะรสชาติที่ชาวโลกเขายอมรับและยกย่องกันคือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้น เราตถาคตละได้หมดสิ้นแล้ว เราไม่มีสิ่งเหล่านี้แล้วจึงเป็นคนไม่มีรสมีชาติ

ที่ว่าเราตถาคต “ฉิบหาย” นั้นก็จริงอีก เพราะเราตถาคตสอนธรรม เพื่อทำลายกิเลสคือ โภภะ โกรธ หลง ให้มันฉิบหายไป คำสอนของเราทั้งหมดก็เพื่อจัดประสงค์จะทำลายกิเลสอาสวะไปจากจิตใจเวไนยสัตว์ เพราะฉะนั้น เราจึงเป็นคนฉิบหายโดยแท้

ที่ว่าเราเป็น “คนล้างผลาญ” ก็จริงคือ เพราะเราสอนวิธีล้างผลาญ โภภะ โกรธ หลง จากใจของคนทั้งปวง เรวางหลักคำสอนเพื่อให้ประชาชนนำไปปฏิบัติ เพื่อล้างผลาญกิเลสทุกชั้นตอน ตั้งแต่ระดับต้นๆ จนขั้นสูง เราจึงควรได้สมญานามว่าคนล้างผลาญแท้จริง

ที่ว่าเรา “ไม่ผุดไม่เกิด” ก็จริงอีก เพราะคนที่จะเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนั้นต้องมีกิเลสตัณหา อันเป็นเสมือนเชื้อที่ทำให้ไฟลุกไหม้ กิเลสตัณหาเหล่านั้น เราตถาคตละได้หมดแล้วดับสนิทแล้วจุดไฟหมดเชื้อ ไม่มีเหตุจะต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

เราจึงควรได้นามว่าผู้ไม่ผุดไม่เกิดอีกต่อไป

ความจริงพราหมณ์เฒ่าต้องการด่าว่า พระพุทธองค์ไม่รู้จักรวระต่อผู้เฒ่าผู้แก่ พระองค์เป็นคนไม่มีรสมีชาติ คือไม่รู้จักขนบธรรมเนียมของคนที่ยุติแล้ว พุดอีกนัยหนึ่งพราหมณ์ต้องการด่าให้แสบว่า “พ่อแม่ตายตั้งแต่เล็กหรืออย่างไร” จึงไม่มีเวลาสั่งสอนว่าเวลาผู้น้อยพบผู้ใหญ่ควรทำตนอย่างไร ช่างไม่มีรสนิยมของอารยชนเอาเสียเลย

พระองค์ก็ทราบว่พราหมณ์หมายความว่าทำนองนั้น แต่ทรงตีความไปอีกทางหนึ่ง แล้วก็อธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้งแดงแจ๋ไปเลย

พราหมณ์แก่ต้องการด่าว่าคนที่ไม่รู้จักรวระเป็นคนล้างผลาญขนบธรรมเนียมอันดีเป็นคนทำให้ขนบธรรมเนียมอันดีงามที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษฉิบหาย คนอย่างนี้ไม่มีวันผุดวันเกิดในชาติต่อไป เพราะมิได้ทำคุณงามความดีอะไรไว้ อะไรทำนองนั้น พระพุทธองค์ก็แปลความไปอีกนัยหนึ่งว่าพระองค์เป็นผู้สอนธรรมะ เพื่อขจัดทำลายกิเลสตัณหา จึงนับว่าเป็นคนฉิบหาย และพระองค์เองก็ละกิเลสตัณหาได้แล้ว จึงไม่ผุดไม่เกิดอีกต่อไป จึงควรแท้ที่จะเรียกว่าคนไม่ผุดไม่เกิด

นี่เป็นเพียงจับใจความคำโต้ตอบสนทนาระหว่างพระพุทธองค์และพราหมณ์มาเล่าให้ฟังเท่านั้น

ถ้าอ่านต้นฉบับจริงๆ จะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงอธิบายตัวอย่างให้พราหมณ์เฒ่าเข้าใจชัดแจ้งอย่างไรบ้าง แล้วพึงควรจะไหว้บ๊องหรือ บ๊องต่างหากควรไหว้พีใช้ไหมครับ

พราหมณ์เฒ่าแกเกิดความสว่างกลางใจ หายข้อสงสัยใดๆ เพราะคำพูดของพระองค์ชัดเจนเหมือนกัน จึงเปล่งอุทานออกมาด้วยความดีใจว่า “แจ่มแจ้งจริงๆ แจ่มแจ้งจริงๆ พระดำรัสของพระองค์ดุจเปิดของที่ปิด หายภาชนะที่คว่ำ และจุดประทีปส่องนำทางในทางที่มืดให้สว่าง ทำให้คนตาบอดมองเห็นทางนั้น” นี่เป็นตัวอย่างของหลักการสอนข้อที่ว่าสอนให้แจ่มแจ้ง อีกคราวหนึ่ง

คราวนี้ขอยกสาวกของพระพุทธองค์มาเป็นตัวอย่างบ้าง ขณะพระอัสสชิ้องสุดท้องแห่งปัญจวัคคีย์ เดินบิณฑบาตอยู่ตามถนนในเมืองราชคฤห์ มาณพน้อยคนหนึ่งนามว่าอุปติสสะ เห็นว่าบุคลิกลักษณะอันสงบบารวมของพระเถระก็ประทับใจ เดินตามห่างๆ ด้วยคิดว่ามีโอกาสมะเมื่อใดจะขอสนทนาธรรมกับท่าน พอดีพระเถระได้อาหารพอดฉันแล้ว นั่งฉันข้าว ณ ที่เหมาะแห่งหนึ่ง (สมัยพุทธกาล พระท่านได้อาหารแล้วก็จะหาที่เหมาะนั่งฉัน ฉันเสร็จก็จะกลับวัด)

อุปติสสะจึงเข้าไปนมัสการท่าน ขอให้ท่านแสดงธรรมให้ฟัง ท่านออกตัวว่าเพิ่งบวชไม่นาน อาจแสดงให้เห็นพิสดารไม่ได้ อุปติสสะเรียนท่านว่า แสดงสั้นๆ ก็ได้ พระเถระจึงกล่าวคาถาอันว่าด้วย “แก่น” แห่งอริยสัจ ๔ ประการให้มาณพน้อยฟัง

มาณพน้อยได้ฟังเกิดดวงตาเห็นธรรมทันที เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการสอนที่ “จูงใจ” จูงใจอย่างไร ลองพิจารณาตุ๊กก็ได้

**หนึ่ง** บุคลิกภาพของพระเถระ กิริยาอาการเคลื่อนไหวอริยาบถสงบบารวม ประทับใจมาณพน้อย นี่เป็นการจูงใจประการแรก

**สอง** การที่ท่านกล่าวอย่างถ่อมตนว่า ท่านเพิ่งเข้ามาสู่พระศาสนา ไม่สามารถแสดงธรรมโดยพิสดารได้ ขอแสดงโดยย่อ ประทับใจอุปติสสะ ซึ่งเป็นนักศึกษาปรัชญา นักศึกษาปรัชญาส่วนมากมักคุ้นเคยอยู่กับนักปราชญ์ที่โอ้อวดว่าตนรู้มาก คนอื่นรู้น้อย แต่พอมาพบผู้รู้ที่ถ่อมตน จึงรู้สึกประทับใจ

**สาม** เนื้อหาที่ท่านกล่าวสั้นๆ ก็เป็นหลักวิชาที่สรุปความจริงทั้งหมดเป็นระบบคำสอนทั้งหมดของพระพุทธศาสนา คือ มีทั้งปรมัตถะธรรม (เป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต) และแนวทางเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั้น เหมาะสมแก่นักศึกษาปรัชญาอย่างอุปติสสะจะฟังสดับเป็นอย่างยิ่ง และก็จริงดังนั้น พอได้ยินเพียงสังเขป อุปติสสะก็สามารถขยายความให้ละเอียดพิสดารเข้าใจทะลุปรุโปร่งที่เรียกว่า “เกิดความสว่างกลางใจ” ปรากฏจากความสงสัยทันที

ทั้งหมดนี้เพราะพระอัสสชิ ท่านรู้จักใช้หลักการจูงใจผู้ฟังคืออุปติสสะ ตั้งแต่วาระแรกที่ได้เข้าพบท่าน

วิธีการเทศนาหรือวิธีการสอนและอุบายกลวิธีต่างๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ เพราะช่วยเป็น “สื่อ” หรือเป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ และเสริมการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและดีขึ้น การชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม หรือเสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่างๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม ผู้เผยแผ่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิดๆ ก็อาจพาไปนอกประเด็นหรือผิดพลาดได้ ใดๆก็ตามการเทศนาก็เป็นการเผยแผ่ที่ “ชี้แนะแนวทาง”<sup>๓๒</sup>

<sup>๓๒</sup>เสถียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร: เพชรบูรณาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้มีองค์กรเกี่ยวกับการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาที่สำคัญๆ เกิดขึ้นหลายองค์กรด้วยกัน องค์กรการเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่เป็นกำลังสำคัญในการผลิตนักเทศนาที่มีความรู้และความสามารถเพื่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเมืองไทย

องค์กรเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ได้รับยกย่องว่าเป็นสำนักที่มีชื่อเสียงในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือเป็นวัดนักเทศนา องค์กรเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส มีความมุ่งมั่นและตระหนักถึงความสำคัญของงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดได้เปิดให้มีการฝึกอบรม หลักสูตรวิชาการเทศนาแก่พระภิกษุ สามเณร ทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญๆ เช่น เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ภิกษุ สามเณร มีความกระตือรือร้น และเห็นความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เกิดความรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จนสามารถนำหลักการและวิธีการเทศนาไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมบุคลากรของคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ในส่วนของผู้วิจัยเองก็มีความสนใจในเรื่องของเทคนิคและวิธีการเทศนา รวมถึงศิลปะวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นของพระนักเทศนาที่มีชื่อเสียงและองค์กรเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส จึงเป็นจุดกำเนิดพระนักเทศนาหลายๆ รูป

ดังนั้น รูปแบบ วิธีการเทศนา เทคนิคการเผยแผ่ธรรมะในแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงเคล็ดลึกลับการนำเสนอเนื้อหาสาระพุทธธรรมต่อพุทธศาสนิกชนตามสถานที่ต่างๆ ให้เกิดความน่าสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุ สามเณร รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พุทธศาสนาทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรม และได้เทคนิควิธีการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนและเผยแผ่คำสอน ให้ได้ประพจน์ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ตามหลักธรรมคำสอน โดยนำวิธีการสอนของพระพุทธ ในการเป็นแบบอย่างและหาวิธีการและเทคนิคเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

## ตารางที่ ๒.๓ สรุปวิธีการเทศนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๖, หน้า ๔๒)	<p>๑. สันตัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดั่งจูงมือไปคูเห็นกับตา</p> <p>๒. สมาทปนา (ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ</p> <p>๓. สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญแกล้าวกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจริงได้ สู้งานไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก</p> <p>๔. สัมปหังสนา (ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ</p>

### ๒.๓ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ได้ตรัสสองคแห่งธรรมกถึกไว้ว่า “อานนทการแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่ฟังกระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่นฟังตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจ” กล่าวคือ

๑. เราจักแสดงธรรมไปตามลำดับ
๒. เราจักแสดงอางเหตุ
๓. เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู
๔. เราจักเป็นผูไม่เพงอำมิสแสดงธรรม
๕. เราจักไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น<sup>๓๓</sup>

ในการแสดงธรรมนั้น ผู้ที่เป็นนักเผยแผ่หรือนักเทศนาจะกล่าว หรือแสดงธรรมต้องยึดหลักการสอน ๕ ประการ ซึ่งมีอยู่ ๔ ประเภท ตามระดับสติปัญญา คือ

- อุกษมฺภิตฺถุญญ ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงอาจรู้ได้ทันที

<sup>๓๓</sup>พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี, “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕-๑๖.

• วิปจิตัญญู ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว และมีการซักถามทบทวน

• เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้ เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน

• ปทปรมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้งได้ทันที ต้องใช้เวลาสะสมบุญบารมี

การแสดงธรรมของพระองค์จึงทรงยังใช้หลักการสอนที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทต่างๆ โดยให้คำนึงถึงตัวผู้เรียน และเกี่ยวกับการสอนหรือเนื้อหาของเรื่องที่สอนเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับหลักการสอนทั่วไป

แยกไว้เป็นประเด็น ดังนี้ ได้แก่

เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน ในการสอนแต่ละครั้งนอกจากพระองค์จะทรงดูนิสัยหรือระดับภูมิปัญญาแล้ว เนื้อหาหรือเรื่องที่ทรงสอนนั้นก็ตองคำนึงนิสัยด้วย ซึ่งเนื้อหาที่จะทรงสอนพระองค์ก็มีหลักในการเผยแผ่ ๗ ประการ คือ

๑. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจยาก

๒. สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกค่อยยากลงไปตามลำดับขั้น และมีความต่อเนื่องกันลงไป

๓. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ฟังสอนด้วยของจริง เช่น ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังด้วยตนเองอย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง

๔. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง ไกลออกไปนอกทาง

๕. สอนมีเหตุผล สามารถตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า “สนิทาน”

๖. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ เพื่อให้การเรียนรู้ได้ผล หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก

๗. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง<sup>๓๔</sup>

อธิบายความเป็นกัลยาณมิตรไว้ในหนังสือพุทธวิธีในการสอนไว้ดังนี้

๑) ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจ อยากซักถาม

๒) ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็น ที่ฟังได้อย่างปลอดภัย

๓) ภาวนียโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอๆ เป็นที่ยกย่อง น่าเอาเยี่ยงอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้

๔) วัตตา รู้จักว่ากล่าว คือ รู้จักพูดชี้แจงเผยแผ่ให้ได้ผล โดยอาจเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้

๕) วจนักขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำไต่ถาม คำซักถาม คำล่วงเกิน คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดหนุนได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากภายนอกมาขัดขวางต่องานเผยแผ่ธรรม

<sup>๓๔</sup>พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตฺโต), เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อัมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๑), หน้า ๓๐-๓๘.

๖) คัมภีร์ยูจ กถิง กัตตา สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้นักเผยแผ่ที่ดี ต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟังเพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามได้ง่าย

๗) โน จัญฐานเน นิโยชเย ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธดำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกและควรเป็น

กลวิธีและอุบายประกอบการสอน ในกลวิธีและอุบายประกอบการสอน ในหลักพุทธวิธีการสอน พระพุทธเจ้าจะทรงใช้กลวิธีและอุบายในการสอน ดังนี้

๑) การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายและการเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำได้อย่างแม่นยำเห็นจริง และเกิด ความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น เช่นเมื่อจะอธิบายให้เห็นว่าบุคคลควรพูดแต่คำที่ น่าพอใจ ไม่ควรพูดคำไม่น่าพอใจ แม้แต่สัตว์อื่นเขาก็ชอบคำพูดที่น่าพอใจเช่นกัน ก็เล่านิทานชาดก เรื่อง โคนันทวิศาล เป็นต้น<sup>๓๕</sup> พระพุทธเจ้าทรงใช้อุทาหรณ์และนิทานประกอบการสอนมากมาย เพียงใด จะเห็นได้จากการที่ในคัมภีร์ต่างๆ มีอุทาหรณ์และนิทานปรากฏอยู่ทั่วไป เฉพาะคัมภีร์ชาดก อย่างเดียวก็มีนิทานชาดกถึง ๕๔๗ เรื่อง

๒) การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือแม้เปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรม ก็ช่วยให้ความหนักแน่นเข้า เช่น กลิ่นดอกไม้อลอยไปทวนลมไม่ได้ กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณา ยอดเยี่ยมกว่ากลิ่นหอมเหล่านี้คือ กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณา กลิ่นดอกกุหลาบ และกลิ่นดอกมะลิ<sup>๓๖</sup> ตัณหาย่อมเจริญแก่มนุษย์ผู้ประพฤติประมาท เหมือนเถายานทรายเจริญในป่า เขาย่อม เร่วร้อนไปมา เหมือนวານรที่ต้องการผลไม้ที่เยวเร่วร้อนไปมาในป่า ฉะนั้น<sup>๓๗</sup>

๓) ใช้อุปกรณ์การสอน ในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่างๆ ที่จัดทำขึ้นไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะเหมือนสมัยปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการจัดการศึกษาเป็นระบบขึ้นมาอย่างกว้างขวาง หากจะใช้อุปกรณ์บ้าง ก็คงต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติหรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่ อย่างไรก็ตามก็ยังมีตัวอย่างที่ทรงใช้อุปกรณ์การสอนเหมือนกัน โดยทรงใช้เครื่องใช้ที่มีอยู่ในกรณีสอนผู้เรียนที่มีอายุน้อยๆ ซึ่งเข้าใจจากวัตถุได้ง่ายกว่านามธรรม บางทีก็ทรงใช้วิธีทายปัญหาซึ่งช่วยให้เกิดความรู้สึกลึกลับสำหรับเด็ก ดังปรากฏในสามเณรปัญหา ความว่า “อะไรชื่อว่า หนึ่ง.อะไรชื่อว่า สอง.อะไรชื่อว่า สาม.อะไรชื่อว่า สี่”<sup>๓๘</sup>

๔) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง วิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำนั้นเป็นไปในรูปทรงเป็นผู้นำที่ดี การสอนโดยทำเป็นตัวอย่าง ก็คือพระจริยาวัตรอันดีงามที่

<sup>๓๕</sup>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธศาสนา—การศึกษาและการสอน พุทธวิธีในการสอน , (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

<sup>๓๖</sup>ช.ธ.(ไทย) ๒๕/๕๔-๕๕/๔๓-๔๔.

<sup>๓๗</sup>ช.ธ.(ไทย) ๒๕/๓๓๔/๑๓๗.

<sup>๓๘</sup>ช.ธ.(ไทย) ๒๕/๔/๕.

เป็นอยู่โดยปกติแต่ที่ทรงปฏิบัติเป็นเรื่องราวเฉพาะก็มีดังเช่น “คราวหนึ่ง พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์ตามเสด็จ ขณะเสด็จไปตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ได้ทอดพระเนตรเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคท้องร่วง นอนจมกองมูลและคูดของตน ไม่มีผู้พยาบาลดูแล จึงเสด็จเข้าไปหาจัดการทำความสะอาด ให้นอนโดยเรียบร้อย เสร็จแล้วจึงทรงประชุมสงฆ์ทรงสอบถามเรื่องนั้น และตรัสต่อนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดาผู้คอยพยาบาล ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจะคอยพยาบาลพวกเธอ ภิกษุทั้งหลาย ผู้จะพยาบาลเราก็จงพยาบาลภิกษุไปเถิด”<sup>๓๙</sup>

๕) การเล่นภาษา เล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ การเล่นภาษาและเล่นคำเป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ ข้อนี้ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่มีรอบไปทุกด้าน เมื่อผู้ใดทูลถามมาเป็นคำร้อยกรอง พระองค์ก็ทรงตอบเป็นคำร้อยกรองไปทันที ทำนองกลอนสด บางทีเขาทูลถามหรือกล่าวข้อความ โดยใช้คำที่มีความหมายไปในทางไม่ดั่งงาม พระองค์ก็ตรัสตอบไปด้วยคำพูดเดียวกันนั่นเอง แต่เป็นคำพูดในความหมายที่ต่างออกไปเป็นฝ่ายดั่งงาม คำสนทนาโต้ตอบแบบนี้ มีรสอยู่แต่ในภาษาเดิม แผลออกสู่ภาษาอื่นย่อมเสียรสเสียความหมาย บางครั้งผู้มาเฝ้าบริภาษพระองค์ ด้วยคำพูดต่างๆ ที่รุนแรงยิ่ง พระองค์ยอมรับคำบริภาษเหล่านั้นทั้งหมด แล้วทรงแปลความหมายอธิบายเสียใหม่ให้เป็นเรื่องดั่งงาม เช่น กรณีของเวรัญชพราหมณ์และสีหเสนาบดีผู้รับแผนมาจากนิครนถ์นาฏบุตร

๖) อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เริ่มแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพระพุทโธบายที่ได้ผลดีย่างยิ่ง ในการสั่งสอนแสดงธรรมก็เช่นกัน ทรงมักเริ่มต้นด้วยบุคคลที่เป็นพระมหากษัตริย์หรือประมุขของประเทศ อีกทั้งผู้นำของลัทธิต่างๆ จึงทำให้การประกาศพระศาสนาของพระองค์นั้นได้ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่งและรวดเร็ว อีกทั้งเป็นการยืนยันพระปรีชาสามารถของพระองค์เป็นอย่างดีด้วย

๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส วิธีสอนนี้เช่น ผู้เรียนยังไม่พร้อม ยังไม่เกิดปริปากะแห่งอินทรีย์หรือญาณ ผู้สอนต้องมีความอดทน ไม่ชิงหักหาญหรือตึงตันทำ แต่ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ เมื่อถึงจังหวะและโอกาส ก็ต้องมีความฉับไวที่จะจับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ปล่อยให้ผ่านไปดังตัวอย่างเช่น ในระยะเริ่มแรกประกาศพระพุทธศาสนา ณ วันมาฆปุรณมีหลังตรัสรู้ ๓ เดือนเมื่อประทับอยู่ ณ เวฬุวัน พระสงฆ์สาวกมาประชุมพร้อมกัน ณ ที่นั้น และเป็นโอกาสเหมาะ พระองค์ก็ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์เป็นการใช้จังหวะและโอกาสให้เกิดประโยชน์

๘) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตาย ตัดค้นหา มานะ ทิฐิเสียให้น้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญสุด แต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้น ไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติไม่กลัวจะถูกรู้สีกว่าแพ่บางคราวเมื่อสมควรก็ยอมรับให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเขาเก่ง บางคราวสมควรข่มก็ข่ม โอนอ่อนผ่อนตามก็ยอมตาม สมควรขัดก็ขัด สมควร

<sup>๓๙</sup>วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๒๔/๒๔๐.

คล้องก็คล้อง สมควรปลอบก็ปลอบ ดังพระดำรัสว่า “เราฝึกผู้ที่ควรฝึกได้ด้วยวิธีแบบสุภาพบ้าง วิธีแบบรุนแรงบ้าง วิธีทั้งแบบสุภาพและแบบรุนแรงบ้าง”<sup>๔๐</sup>

๙) ลงโทษและการให้รางวัล มีคำสรรเสริญพระพุทธคุณที่ยกมาแสดงข้างต้นว่า “พระผู้ มีพระภาคเจ้าทรงฝึกอบรมชุมชนได้ดีถึงเพียงนี้โดยไม่ต้องใช้อำนาจ ลงโทษ ไม่ใช่วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า อย่างไรก็ตาม การลงโทษน่าจะมีอยู่แบบหนึ่ง หมายถึงการ ลงโทษ ตนเอง ซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัย ในทางวินัยถือว่า มีบทบัญญัติความประพฤติอยู่แล้ว และบทบัญญัติเหล่านี้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ โดยความเห็นชอบแห่งสงฆ์ ส่วนในทางธรรม ฝึกหัดที่ เหลือของคือว่ายากสอนยากจริงๆ สอนไม่ได้จริงๆ ก็จะกลายถูกเพื่อนพรหมจารีและเพื่อนภิกษุถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรว่ากล่าวสั่งสอนและตักเตือน ไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วยไม่ว่าทางธรรมหรือวินัย โดยวิธีนี้ ซึ่งถือเป็นบทลงโทษที่รุนแรงที่สุด ส่วนการให้รางวัล ทรงใช้การชมเชยยกย่อง แต่ก็เป็นในรูปแบบการ ยอมรับคุณความดีของผู้นั้น คือกล่าวชมโดยธรรม ให้เขามั่นใจในการทำความดี

๑๐) กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นบางครั้งคราว ย่อมมี ลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปฏิภาณ คือ ความสามารถในการ ประยุกต์หลักวิธีการ และกลวิธีต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราวไป อย่างไรก็ตาม ติการได้เห็นตัวอย่างการแก้ปัญหาเช่นนี้อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวทางที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ บ้างไม่ได้บ้าง การประกาศพระศาสนาพระพุทธเจ้าก็ทรงประสบปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ตลอดเวลา และทรงแก้สำเร็จไปในรูปต่างๆ กัน ดังเช่นที่ปรากฏในธัมมชานิสสูตร อักโกสกสูตร สุนทริกสูตร และกลสิสูตร เป็นต้น

พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าไว้หลายประการ ดังนี้

๑) วิธีการสอนแบบอธิบายเชิงวิเคราะห์ วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะและพระอัสสชิ โดยทรงชี้ให้เห็นทางปฏิบัติที่ผิดและเสนอ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งทรงวิเคราะห์ให้เข้าใจถึงสามัญลักษณะคือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์และความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของขันธ์ ๕ อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ กับทรงใช้สอนพระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะและพระนาคิตะ พระสารีบุตร พระองค์ทรงวิเคราะห์ ให้เข้าใจถึงว่าเวทนาไม่เที่ยง พระมหาโมคคัลลานะพระองค์ทรงวิเคราะห์ ให้เข้าใจถึงว่าธาตุ ๔ คือ ปรฐวีธาโต เตโช วาโย ที่ประชุมกันเข้าเป็นกายเป็นของไม่ใช่ตัวตน

๒) วิธีการสอนแบบอธิบายธรรมขั้นต่ำขึ้นไปถึงธรรมขั้นสูง วิธีนี้ทรงใช้สอนพระยสะ พระวิมล พระสุพาหุ พระปุณณชิพระควัมปติและพระมหากัปปินะ โดยทรงชี้ให้เห็นว่า ทาน และศีล มีผลส่งให้ไปเกิดในสวรรค์อันเป็นแดนที่พรั่งพร้อมด้วยเบญจกามคุณ แต่ถึงอย่างไร เบญจกามคุณ ในสวรรค์นั้น ก็ยังเป็นของต่ำซ้ำให้โทษเป็นทุกข์ สุดท้ายทรงชี้ให้เห็นว่าการออกบวชเป็นทางที่ดีที่สุด แล้วทรงต่อย้ำเรื่องทุกข์เหตุเกิดของทุกข์ความดับทุกข์และข้อปฏิบัติให้เข้าถึงความดับทุกข์

๓) วิธีการสอนแบบให้ผู้ฟังตั้งปัญหาทูลถาม วิธีนี้ทรงใช้สอนพระกุมารกัสสปะ พระสภิกะ พระอชิตะ พระติสสเมตเตยยะ พระปุณณกะ พระเมตตคุ พระโธตกะ พระอุปสีวะ พระนันทะ พระเหมกะ พระโตเทยยะ พระกัปปะ พระชตุกัณณิ พระภัทราวุธ พระอุทยะ พระเปสาละ

<sup>๔๐</sup>อง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๗๐.



พระโมฆราช และพระปิงคิยะ โดยทรงเปิดโอกาสให้พระสาวกดังก่าว่านี้ทูลถามปัญหาต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความพ้นทุกข์

๔) วิธีการสอนแบบยกเรื่องให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้ฟัง วิธีนี้ทรงใช้สอนพระอรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ โดยทรงพิจารณาเห็นว่าพระสาวกทั้ง ๓ รูปนี้คุ้นเคยกับการบูชาไฟจึงทรงยกเรื่องไฟ คือ รากะ โทสะ โมหะ มาสอนเพื่อทรงชี้ให้เห็นว่า ไฟดังกล่าวเผาไหม้สัตว์ให้เราร้อนเช่นเดียวกับไฟที่ท่านทั้ง ๓ เคยบูชาแล้ว

๕) วิธีการสอนแบบแสดงธรรมตามใจผู้ฟัง วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระนาลกะ พระปุณณะ พระอานนท์ พระกัฆาเรวตะ พระสุภูติพระปิลินทวัจนะ พระนาลกะประสงค์จะฟัง โมนะย ปฏิปทา พระองค์ก็ทรงแสดงให้ฟังตามที่ทูลขอ พระปุณณะประสงค์จะฟังพระดำรัสตรัสเตือนสำหรับ อยู่ในสุนาปรันตชนบท พระองค์ก็ทรงแสดงให้ฟัง พระอานนท์ประสงค์จะได้ฟังธรรมะทุกเรื่อง ที่ตรัสสอน พระองค์ก็ทรงแสดงให้ฟัง พระกัฆาเรวตะ พระสุภูติและพระปิลินทวัจนะ ๓ รูปนี้ประสงค์จะรับกรรมฐานไปปฏิบัติก็ทรงประทานให้ตามที่ทูลขอ กับทรงใช้สอน พระมหาโกฏฐิกะ พระนันทกะ พระภคฺ พระกิมพิละ พระภทฺทิสะ(กาฬโคธาบุตร) พระมหาอุทายีพระโสภิตะ พระรัฐบาล พระเสละ พระอุปาณะ พระมหาปณณก พระพากุละ พระกุนชธานีะ ซึ่งพระสาวกทั้ง ๑๓ รูปนี้แม้จะไม่มีหลักฐานระบุว่าได้ฟังธรรมเรื่องอะไรจากพระพุทธเจ้า แต่ก็มีหลักฐานระบุว่าท่านได้ปฏิบัติกรรมฐาน จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า ท่านจะต้องได้รับกรรมฐานมาจากพระพุทธเจ้าแน่นอน เพราะต่างล้วนได้ฟังธรรมในสำนักพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น และพระพุทธเจ้าจะต้องทรงประทานกรรมฐานให้ตามที่ทูลขอ เหมือนที่ทรงประทานแก่พระกัฆาเรวตะ พระสุภูติและพระปิลินทวัจนะ อย่างแน่นอน

๖) วิธีการสอนแบบตำหนิให้ตระหนัก วิธีนี้ทรงใช้สอน พระยโสชะ พระสคตะ พระอุปเสนะ พระปิณโฑลภารทวาชะ โดยทรงตำหนิพระยโสชะในเรื่องที่พระบริวารของท่านส่งเสียงดัง ทรงตำหนิพระสคตะในเรื่องที่ท่านดื่มเหล้าจนเมาหมดสติทรงตำหนิพระอุปเสนะในเรื่องบวชได้เพียง ๑ พรรษาที่เป็นอุปชฌาย์บวชให้กุลบุตรอื่น และทรงตำหนิพระปิณโฑลภารทวาชะในเรื่องไม่รู้ประมาณในอาหาร ซึ่งพระสาวกทั้ง ๔ รูปนี้เมื่อถูกตำหนิก็ตระหนักและบำเพ็ญเพียรจนบรรลุอรหัตตผล

๗) วิธีการสอนแบบให้ความหวัง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระนันทะ พระวังคิสะ โดยทรงให้ความหวังแก่พระนันทะว่าหากบรรลุอรหัตตผลก็จะได้นางฟ้าตามที่ปรารถนา และทรงให้ความหวังแก่พระวังคิสะว่า หากได้เรียนรู้้อการ ๓๒ แล้วก็จะรู้ที่เกิดของพระอรหันต์ตามที่ต้องการ ซึ่งเมื่อพระสาวกทั้ง ๒ รูปนี้ได้บรรลุพระอรหัตตผลแล้วก็รู้ทันทีว่า ความหวังที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้นั้นคือ อุบาย สอนธรรมที่ฉลาด

๘) วิธีการสอนแบบให้ลองผิดก่อนแล้วจึงสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกให้ภายหลัง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระโสณโกฬวิริยะ และพระเมฆิยะ โดยทรงปล่อยให้พระโสณโกฬวิริยะบำเพ็ญเพียรอย่างหนักด้วยการเดินจงกรมจนกระทั่งเท้าแตกได้รับทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัสก่อนแล้ว จึงทรงสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ บำเพ็ญเพียรแต่พอเหมาะไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป และทรงปล่อยให้พระเมฆิยะไปอยู่ ปฏิบัติธรรมตามลำพังแล้วไม่สามารถข่มจิตได้จนต้องกลับมาหาพระองค์อีก และทูลขอให้ตรัสบอกวิธี ทำจิตให้สงบ ซึ่งเมื่อพระสาวกทั้ง ๒ รูปนี้ปฏิบัติตามที่ตรัสบอกก็ได้บรรลุอรหัตตผล

๙) วิธีการสอนแบบตรัสแนะเสริม วิธีนี้ทรงใช้สอน พระอนุรุทธะ โดยทรงพิจารณาเห็นว่า พระอนุรุทธะกำลังตรึกถึงธรรมะอย่างถูกต้อง แต่ยังไม่แจ่มแจ้งถึงได้ตรัสแนะเสริมให้ติดต่อไปจนเข้าใจแจ่มแจ้ง

๑๐) วิธีการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไป วิธีนี้ทรงใช้สอน พระราหุล และพระจูฬปันถก พระองค์ทรงสอนพระราหุล ซึ่งมีอายุ ๑๕ ขวบเพิ่งบวชใหม่ให้ร่วมในการพูด เมื่อท่านมีอายุ ๑๘ ปี พระองค์ก็ทรงสอนให้พิจารณารูปทั้งปวงว่าไม่ใช่ของเรา เพื่อบ่มปัญญาของท่านให้แก้แล้วแก้ในหลักของไตรลักษณ์และเมื่อท่านอายุ ๒๐ ปีพระองค์ทรงเห็นว่ามิปัญญาแก้แล้วแล้ว จึงตรัสเตือนให้ท่านเร่งทำที่สุดของทุกขีให้ได้ส่วนพระจูฬปันถก พระองค์ทรงสอนให้ท่านนั่งมองดูดวงอาทิตย์พลางลูบผ้าขาว พร้อมทั้งนึกบริกรรมว่า “ผ้าเช็ดฝุ่น ผ้าเช็ดฝุ่น” ครั้งผ้าขาวเริ่มสกปรก พระองค์ก็ทรงสอนให้ท่านได้คิดพิจารณาเปรียบเทียบจิตเหมือนผ้าขาวจนได้บรรลุธรรม

๑๑) วิธีการสอนแบบเลือกให้ศึกษา วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระอุบาลี โดยที่ทรงพิจารณาเห็นว่าพระอุบาลีนี้หากไปอยู่ปฏิบัติธรรมตามลำพังแล้วก็จะชำนาญเฉพาะการเจริญวิปัสสนาเท่านั้น แต่จะไม่เชี่ยวชาญในการพิจารณาตัดสินพระวินัยจึงทรงบอกให้ท่านอยู่ปฏิบัติธรรมในสำนักของพระองค์ซึ่งท่านก็ทำตามตามที่ทรงเลือกให้

๑๒) วิธีการสอนแบบย้อนคำพูดให้คิด วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระองคุลิมาล โดยเมื่อวันพระองคุลิมาลวิงโล่หมายจะปลงพระชนม์ของพระองค์พร้อมทั้งร้องตะโกนบอกให้พระองค์หยุด พระองค์ได้ตรัสย้อนว่า พระองค์หยุดแล้วแต่พระองคุลิมาล (ขณะนั้นยังเป็นโจร) ต่างหากที่ยังไม่หยุด ซึ่งก็หมายความว่า พระองค์หยุดทำบาปแล้ว แต่พระองคุลิมาลยังไม่หยุด พระองคุลิมาลเข้าใจตามที่พระองค์ทรงหมายถึง จึงยอมทิ้งดาบแล้วทูลขอบวช

๑๓) วิธีการสอนแบบบรอให้ผู้ฟังมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิต วิธีนี้ทรงใช้สอน พระพาหิยะ โดยทรงพิจารณาเห็นว่าพระพาหิยะขณะเฝ้าพระองค์อยู่นั้น สภาพร่างกายและจิตยังไม่พร้อม เพราะเดินทางมาไกลและเพิ่งมาถึง ร่างกายยังเหนื่อยอ่อนและจิตก็ไม่สงบ เพราะดีใจเกินไปที่ได้มาพบพระองค์ ดังนั้นเมื่อท่านทูลขอให้แสดงธรรมให้ฟังจงทรงยับยั้งไว้ก่อน ต่อเมื่อเห็นว่าท่านหายเหนื่อยและจิตก็สงบแล้วจึงทรงแสดงธรรมให้ฟัง

๑๔) วิธีการสอนแบบปลอบใจ วิธีนี้ทรงใช้สอนพระวักกฺกิลิโดยในตอนแรกทรงขับไล่พระวักกฺกิลิเพราะโทษฐานที่ละทิ้งการบำเพ็ญสมณธรรม เทียบติดตามดูพระรูปกายของพระองค์เป็นเหตุให้พระวักกฺกิลิเสียใจถึงขั้นจะไปกระโดดภูเขาฆ่าตัวตาย พระองค์จึงเสด็จไปปลอบและทรงให้กำลังใจจน พระวักกฺกิลิเกิดความรู้แจ้งได้บรรลุอรหัตตผลในที่สุด

๑๕) วิธีการสอนแบบย่วยุให้แสดงความสามารถแล้วให้โอวาท วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระโสณกุฎิกัณณะ โดยทรงให้พระโสณกุฎิกัณณะซึ่งเดินทางมาเฝ้าจากแคว้นอวันตีได้แสดงความสามารถด้วยการสวดสรภัญญะ ครั้นแล้วได้ตรัสชมและประทานพระโอวาท

๑๖) วิธีการสอนแบบแสดงธรรมโปรดคนทั่วไปแต่มีเป้าหมายอยู่ที่คนคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระมหากัจจายนะ และพระกาฬทายี เป็นต้น<sup>๔๑</sup>

<sup>๔๑</sup>บรรจบ บรรณรุจิ, เล่มนี้มีปัญหา, (กรุงเทพมหานคร: พระบุญการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๔-๕๕.

ตารางที่ ๒.๔ สรุปหลักการในการสอนของพระพุทธเจ้า

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (๒๕๓๑, หน้า ๓๐-๓๘).</p>	<p>เนื้อหาหรือเรื่องที่สอน พระองค์จะทรงคุณิสัยหรือระดับภูมิปัญญา มีหลักในการเผยแผ่ ๗ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจหรือรู้อุบายใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจยาก</li> <li>๒. สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกคอยยากลงไปตามลำดับขั้น และมีความต่อเนื่องกันลงไป</li> <li>๓. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ฟังสอนด้วยของจริง เช่น ใหญ่เรียนโตดู โตเห็น ได้ฟังเองอย่างที่เรียกว่า ประสบการณ์ตรง</li> <li>๔. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง ไม่กวน ไม่ไขว่ไขว่ ไม่ออกนอกเรื่อง ไกลออกไปนอกรทาง</li> <li>๕. สอนมีเหตุผล สามารถตรงตามเห็นจริงได้อย่างที่เรียกว่า “สนิทาน”</li> <li>๖. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ เพื่อให้การเรียนรู้ได้ผล หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก</li> <li>๗. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง</li> </ol>
<p>พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (๒๕๔๔, หน้า ๒๑).</p>	<p>พุทธวิธีในการสอนไว้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ขวนให้ผู้ฟัง อยากรสนใจ อยากรซักถาม</li> <li>๒) ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ขวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่ฟังได้อย่างปลอดภัย</li> <li>๓) ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุง ตนเองอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่อง นำเอาเยี่ยงอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้</li> <li>๔) วัตตา รู้จักว่ากล่าว คือ รู้จักพูดชี้แจงเผยแผ่ให้ได้ผล โดยอาจเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ใน รูปแบบต่างๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้</li> </ol>

ตารางที่ ๒.๔ สรุปหลักการในการสอนของพระพุทธเจ้า (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	<p>๕) วจนิกขโม อตทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำไต่ถาม คำซักถาม คำล่วงเกิน คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อตทนได้ไม่เบื่อบ่อย ไม่เสียอารมณ์แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากภายนอก มาขัดขวางต่องานเผยแผ่ธรรม</p>
	<p>๖) คัมภีร์ธัญจ กถิง กัตตา สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้นักเผยแผ่ที่ดี ต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่างๆ เพื่อให้ เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามได้ง่าย</p>
	<p>๗.) โน จัฎฐาเน นियोชเย ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธดำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูงใน แนะนำในทางที่ถูกและควรเป็น</p>
	<p>พระพุทธเจ้าจะทรงใช้กลวิธีและอุบายในการสอนดังนี้</p>
	<p>๑) การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายและการ เล่า นิทานประกอบการสอน</p>
	<p>๒) การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก</p>
	<p>๓) ใช้อุปกรรม การสอน วัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติหรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่</p>
	<p>๔) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง วิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางจริยธรรม</p>
	<p>๕) การเล่นภาษา เล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ การเล่นภาษาและเล่นคำ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ</p>
	<p>๖) อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล</p>
	<p>๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส วิธีสอนนี้เช่นผู้เรียนยังไม่พร้อม</p>
	<p>๘) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตา ตัดต้นหา มานะ ทิฐิ เสียให้น้อยที่สุด</p>

ตารางที่ ๒.๔ สรุปหลักการในการสอนของพระพุทธเจ้า (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>บรรจบ บรรณรุจิ (๒๕๓๘, หน้า ๔๕-๕๔)</p>	<p>๙) ลงโทษและการให้รางวัล ๑๐) กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า</p> <p>กล่าวถึง พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าไว้หลายประการ ดังนี้</p> <p>๑) วิธีการสอนแบบอธิบายเชิงวิเคราะห์ วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะและพระอัสสชิ โดยทรงชี้ให้เห็นทางปฏิบัติที่ผิดและเสนอ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง</p> <p>๒) วิธีการสอนแบบอธิบายธรรมขั้นต่ำขึ้นไปถึงธรรมขั้นสูง วิธีนี้ทรงใช้สอนพระยสะ พระ วิมล พระสุพาหุ พระปุณณชิพระควัมปติและพระมหากัปปินะ</p> <p>๓) วิธีการสอนแบบให้ผู้ฟังตั้งปัญหาทูลถาม วิธีนี้ทรงใช้สอนพระกุมารกัสสปะ พระสภียะ พระอชิตะ พระติสสมตเตยยะ พระปุณณกะ พระเมตตคุ พระโธตกะ พระอุปสีวะ พระนันทะ พระเหมกะ พระโตทยยะ พระกัปปะ พระชตุกัณณี พระภัทราวุธ พระอุทยะ พระเปสาละ พระโมฆราช และพระปิงคิยะ</p> <p>๔) วิธีการสอนแบบยกเรื่องให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้ฟัง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระอรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ โดยทรงพิจารณาเห็นว่าพระสาวกทั้ง ๓ รูปนี้ คุ่นเคยกับการบูชาไฟจึงทรงยกเรื่องไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ</p> <p>๕) วิธีการสอนแบบแสดงธรรมตามใจผู้ฟัง วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระนาลกะ พระปุณณะ พระอานนท์ พระกัฆาเรวตะ พระสุภูติพระปิลินทวัจนะ</p> <p>๖) วิธีการสอนแบบตำหนิให้ตระหนัก วิธีนี้ทรงใช้สอน พระยโสชชะ พระสคตะ พระอุปเสนะ พระปิลโทล ภารทวาชะ</p> <p>๗) วิธีการสอนแบบให้ความหวัง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระนันทะ พระวังคีสะ โดยทรงให้ ความหวังแก่พระนันทะ ว่าหากบรรลุอรหัตตผลก็จะได้นางฟ้าตามที่ปรารถนา</p>

ตารางที่ ๒.๔ สรุปหลักการในการสอนของพระพุทธเจ้า (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๘) วิธีการสอนแบบให้ลองฝึกก่อนแล้วจึงสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกให้ภายหลัง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระโศณโกฬิวิสะ และพระเมฆิยะ
	๙) วิธีการสอนแบบตรัสแนะเสริม วิธีนี้ทรงใช้สอน พระอนนรุทระ
	๑๐) วิธีการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไป วิธีนี้ทรงใช้สอน พระราหุล และพระจูฬปันถก
	๑๑) วิธีการสอนแบบเลือกให้ศึกษา วิธีนี้ทรงใช้ในการสอนพระอุบาลี
	๑๒) วิธีการสอนแบบย่นคำพูดให้คิด วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระองคุลิมาล
	๑๓) วิธีการสอนแบบรอให้ผู้ฟังมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิต วิธีนี้ทรงใช้สอน พระพาหิยะ
	๑๔) วิธีการสอนแบบปลอบใจ วิธีนี้ทรงใช้สอน พระวักกลี
	๑๕) วิธีการสอนแบบช่วยผู้ให้แสดงความสามารถแล้วให้อิโฉวาท วิธีนี้ทรงใช้ในการสอน พระโศณกุกฺกัณณะ
	๑๖) วิธีการสอนแบบแสดงธรรมโปรดคนทั่วไปแต่มีเป้าหมายอยู่ที่คนคนหนึ่งหรือกลุ่ม หนึ่ง วิธีนี้ทรงใช้สอน พระมหากัจจายนะ และพระกาฬุทายี

## ๒.๔ ศิลปะการเทศนา

ศิลปะในการเทศนา เป็นเคล็ดลับเฉพาะตน เป็นศิลปะ เทคนิคของผู้เทศนาในการจะปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสมของแต่ละคน ดังนี้

ได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการสื่อสารเคล็ดลับ หรือศิลปะการเทศนาที่น่าสนใจ ไว้ดังนี้

คำว่า “เคล็ดลับ” หมายถึงกลเม็ดหรือวิธีที่ชาญฉลาดที่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักหรือรู้จักแต่ ยังไม่คุ้นเคยนัก

คำว่า “ศิลปะ” หมายถึง ความมีฝีมือหรือความชำนาญในการแสดงออก ในที่นี้หมายถึงศิลปะในการเทศนา

ส่วนคำว่า “การเทศนา” หมายถึง การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้ให้เข้าใจ จะได้ละชั่วทำดีมีสวรรค์และนิพพานเป็นจุดหมายของชีวิต

การเทศนาในที่นี้ หมายถึงการเทศนา ๒ แบบ ดังนี้

๑. การเทศนาปฏิภาณ ไม่อ่านคัมภีร์

๒. การเทศนาปุจฉา - วิสัชนา

ในการเทศนานั้นมีเคล็ดลับและศิลปะสำคัญที่นักเทศนาควรทำความเข้าใจอยู่

๓ ประการ คือ ทุณ ทางธรรม

๑) คำว่า “ทุณ” หมายถึง พื้นความรู้และความสามารถที่มีอยู่เดิม ถ้าจะเป็นนักเทศนาต้องมีอย่างน้อย ๖ ประการ ดังนี้

๑. รู้หลักธรรม

๒. จำหลักสูตร

๓. พุจฉะฉาน

๔. ปฏิภาณไว

๕. น้ำใจงาม

๖. มีความรอบรู้

๒) การจะทำได้ดังนี้ต้องมีวิธีการเหล่านี้เป็นแนวทาง ดังนี้

๑. มีครูแนะนำ

๒. ท่องจำเทศนา

๓. ฝึกกว่าปากเปล่า

๔. เข้าใจวางโครง

๕. ฟัง เขียน เพียร อ่าน

๖. ปฏิภาณว่องไว

๗. จิตใจสงบ

๘. ชอบคบบัณฑิต

๙. เกาะติดสถานการณ์

๓) คำว่า “ธรรม” ในที่นี้ หมายถึง หลักการและอุดมคติของนักเทศนา การเทศนาควรปฏิบัติไปตามหลักการ ดังนี้

๑. เทศนาตามขั้นตอน

๒. สั่งสอนอย่างมีเหตุผล

๓. เมตตาต่อสารุชน

๔. ไม่กังวลกับเครื่องกัณฑ์

๕. ไม่กระทบตนกระทบท่าน คือหลักการเทศนา

ลักษณะของโครงเทศนา (ก) โครงเทศนานั้นจะประกอบด้วย

๑. อุเทศ คือ หัวข้อที่ยกขึ้นเป็นหลักในการแสดง

๒. นิเทศ คือ การอธิบายขยายความอุเทศในเชิงปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ โดยใช้วิธี อธิบายแบบ ๔ ส. (สันทนา เทศนาได้แจ่มแจ้ง สมာทปนา เกิดแรงจูงใจ สมุตเตชนา ชวนให้ทำตาม สัมปหังสนา เกิดความบันเทิง)

๓. ปฏินิเทศ คือการสรุปใจความวางเป็นประเด็น ทิ้งท้ายไว้ก่อนจบการเทศนา

### เตรียมการเทศนา

๑. เตรียมตัวให้พร้อม
๒. ชักซ้อมไว้ดี
๓. ท่าที่เตะตา
๔. กถาเตะหุ
๕. ตาดูคนฟัง
๖. ทำนั้งผึ่งผาย
๗. อธิบายแจ่มแจ้ง
๘. แสดงหลักการ
๙. ปฏิภาณว่องไว
๑๐. จิตใจสะอาด
๑๑. มารยาทยอดเยี่ยม

### ปฏิบัติการเทศนา

๑. ไปก่อนเวลา
๒. เข้าหาเจ้าหน้าที่
๓. คัมภีร์ไม่ขาด
๔. ฉลาดเจรจา (เจ้าภาพ)
๕. ถามหาข้อมูล (งาน)
๖. เพิ่มพูนศรัทธา
๗. จรรยาตงาม
๘. รูปความแจ่มชัด (ในใจ)

### จุดเด่นนักเทศนา

๑. รูปสะดุคตา รูปโสภา กิริยาดงาม มีความสะอาด มารยาทเรียบร้อย
๒. เนื้อหาสะดุคหุ เนื้อหาสาระสละสลวย ที่ควรสั้นก็ควร ที่ควรยาวก็ยาว สัมผัสคล้องจอง และเป็นไปตามลำดับไม่สับสน
๓. ความรู้สะดุคจติ รู้จริง รู้แจ้ง รู้กว้าง รู้ลึก และรู้รอบ
๔. ข้อคิดสะดุคใจ แสดงแทรกข้อคิด เช่น หลวงพ่อพุทธทาส “ทุกข์เกิดที่จิต ถ้าเห็นผิดเมื่อผัสสะ” พระธรรมปิฎก กล่าวไว้ว่า “คนเก่งทำเคราะห์ให้เป็นโอกาส คนประมาททำโอกาสให้เป็นเคราะห์” ดังนี้ เป็นต้น
๕. อุปมาอุปไมยน่าฟัง ผลกรรมติดตามคนทำเหมือนล้อรถหมุนตามรอยเท้าโคเงาตามตัววิ่งจีตามกันไปไม่ลดละ

### อุดมคตินักเทศนา

๑. สอนให้จำ ทำให้ดูอยู่ให้เห็น
๒. สอนตนก่อน แล้วจึงสอนคนอื่น
๓. ความเป็นนักธรรม ต้องนำนักเทศนา



๔. ถ้าสอนจากเรื่องที่ตนทำ ทุกถ้อยคำจะมีฤทธิ์
๕. อย่าลืม “คนผอมขายยาพิ์หญิงผัวหนีขายยาเสน่ห์”
๖. คิดว่า “จงทำตามที่ฉันสอน อย่าทำตามอย่างที่ฉันทำ” อย่างนำมาใช้
๗. สอนอย่างไร ทำได้อย่างนั้น<sup>๔๒</sup>

ได้กล่าวถึงหลักนิทานกับการเทศนาไว้ว่า “นิทาน” ก็คือนิยายหรือเรื่องที่จะนำมาเล่าสู่กันฟังในโอกาสต่างๆ เป็นสื่อนำไปสู่ความสนใจ เข้าใจช่วยให้เรื่องที่เล่านั้นเกิดมโนภาพเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และคงไม่มีใครปฏิเสธว่านิทานไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิต ดังนี้

๑. นิทานเป็นกาวใจระหว่างคุณตาคุณยายกับหลานๆ
๒. นิทานเป็นรางวัลความเชื่อฟังที่พ่อแม่จะให้กับลูกๆ
๓. นิทานเป็นสื่อการสอนของครูอันแสนวิเศษ
๔. นิทานเป็นหุ่นของธรรมะที่จะช่วยขยายเรื่องนั้นๆ ให้กระจ่าง
๕. นิทานเป็นเครื่องมือสำคัญของนักสอน นักพูด นักเผยแผ่
๖. นิทานเป็นแคปซูลที่เคลือบขม ให้เป็นขนมหอมหวาน

การใช้นิทานประกอบการบรรยายเป็นเรื่องธรรมดาในวงการพุทธศาสนา แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงเล่านิทานประกอบการสอนธรรม ดังจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงแบ่งคำสอนออกเป็น ๙ หมวด เรียกว่า นวังกส์ตฤศาสน์คือสุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัมภุตธรรม และเวทัลลสะ ในบรรดาคำสอนทั้ง ๙ หมวดนี้ นิทานธรรมะ จัดเข้าในหมวดที่ ๗ คือ ชาดก พระอรชรกถาจารย์ระบุว่า ในพระไตรปิฎกมีชาดกทั้งสิ้น ๕๕๐ เรื่อง เช่นใน มโนรถปรณิฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคที่ ๒ หน้า ๒๘๒ ท่านกล่าวไว้ว่า “ปัญญาสาธิกานิ ปญจชาดกสทานิชาตกนติเวทิตพพานิ” ควรทราบว่า ชาดก ๕๕๐ เรื่อง จัดเป็นชาดก แต่ในพระไตรปิฎกบาลีปัจจุบัน มีชาดกจริงเพียง ๕๔๗ เรื่องเท่านั้น

การใช้นิทานประกอบการสอนธรรมช่วยให้ผู้ฟังเกิดสัมปหังสนา คือได้ความบันเทิงในธรรม และในขณะที่เดียวกันก็ได้สันตัสสนา คือความแจ่มแจ้งในธรรมไปด้วย การเล่านิทานจะได้ผลดังกล่าวก็ต่อเมื่อผู้เล่าพยายามโยงเข้าหาหัวข้อธรรมในทำนองว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า” ดังนั้นนิทานชาดกจึงประกอบด้วยภาสิต คำคม และคาถาร้อยกรอง สรุปลดสอนใจไว้เสมอ อันนิทานนั้นมีหลายหลากมากชนิด ทางนิทานไทย แหก ฝรั่งเศส อารหรับ พม่า มอญ เขมร จีน ฯลฯ แต่เมื่อประมวลแล้วเห็นจะแบ่งเป็นประเภทได้ ๑๒ ประเภท ดังนี้

๑. นิทานตัวอย่าง มีบุคคล สถานที่ ประกอบ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่
๒. นิทานเปรียบเทียบ เรื่องนำไปสู่คติธรรม หรือจิตสำนึกที่ต้งาม ชี้ให้เห็นผลของการกระทำ เช่น ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว, ขยัน-รวย เกียจคร้าน-จน
๓. นิทานกระทบกระเทียบ เรื่องที่เล่าเสียดสีเหน็บแนม หรือล้อเลียนฝ่ายตรงข้ามให้เจ็บ (ใจ) หรืออาย เช่น คนศิโรษะล้านหรือคนที่มีปมด้อย ใครจะพูดข้องแวงหรือตะต้อเรื่องอื่นๆ เลียนๆ เตียนๆ โลงๆ ไม่ได้เพราะมักจะน้อยใจ

<sup>๔๒</sup>พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ), วิชาการเทศนา, (กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรตตั้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑-๓๓.

๔. นิทานชาดก เรื่องเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เช่น สุวรรณสาม มโหสถ ปรากฏอยู่ในพระสูตรหรือชาดกต่างๆ

๕. นิทานตลก เรื่องที่เล่าเพื่อคลายเครียดหรือสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ฟังแล้วสนุกสนานเกิดความเพลิดเพลิน แต่ไม่ถือเป็นจริงจัง

๖. นิทานพื้นบ้าน เรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือถิ่นฐานย่านนั้นๆ เช่น เรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่เป็นต้น

๗. นิทานปรัมปรา เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาหลายยุคสมัย มักมีอภินิหาร

๘. นิทานประเทืองปัญญา เรื่องที่สอนให้รู้จักคิดหรือแก้ปัญหา เช่น นิทานอีสปหรือศรีธนญชัย เป็นต้น

๙. นิทานปริศนาปัญหาธรรม เรื่องที่นำปริศนามาตั้งแล้วมีตัวละครหรือธรรมะมาอธิบายให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้ง เช่น อะไรเอ่ย ? ยามเช้าเจ้าสีชา คลานไปมาร้องไห้แง เทียงวันกลับผันแปร เป็นสองขาน่าแปลกใจ สายฉันทะวันเย็น กลับกลายเป็นสามขาได้สัตว์นี้คืออะไร ใครตอบได้ช่วยบอกที

๑๐. นิทานเทียบสุภาษิต เรื่องที่นำสุภาษิต คำโคลงมาตั้งแล้วมีนิทานเล่าเทียบเรื่องเรียกอีกอย่างว่า นิทานกระทู้

๑๑. นิทานวรรณคดีเช่น เรื่องขุนช้าง-ขุนแผน, พระอภัยมณี, ไกรทอง-ชาละวัน, อิเหนา เป็นต้น

๑๒. นิทานโบราณคดีเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เล่าสืบๆ กันมา มีที่ไปที่มา บุคคล สถานที่และเวลาจริง<sup>๔๓</sup>

สรุปได้ดังนี้ว่า นักเทศนา นักเผยแผ่จำเป็นต้องมีนิทานไว้เป็นสื่อสอนธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อเผยแพร่ข้อคิด คติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปของนิทาน ๒) เพื่อส่งเสริมศิลปะในการสื่อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยนิทาน ๓) เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศนา นักปราชญ์ทางศาสนาทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ไว้มิให้สูญ

<sup>๔๓</sup>พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน), *วิชาการเทศนา*, (กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรตติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔-๓๖.

## ตารางที่ ๒.๕ สรุปลักษณะการเทศนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ) (๒๕๔๔, หน้า ๓๑-๓๓)	ศิลปะสำคัญที่นักเทศนาควรทำความเข้าใจอยู่ ๓ ประการ คือ ทุน ทางธรรม “ทุน” หมายถึง พื้นความรู้และความสามารถที่มีอยู่เดิม ถ้าจะเป็นนักเทศน์ต้อง มีอย่างน้อย ๖ ประการ ดังนี้ ๑. รู้หลักธรรม ๒. จำหลักสูตร ๓. พุดฉะฉาน ๔. ปฏิภาณไว ๕. น้ำใจงาม ๖. มีความรอบรู้
พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมาชุตมโน) (๒๕๔๔, หน้า ๓๔-๓๖)	หลักนิทานกับการเทศนาไว้ว่า “นิทาน” ก็คือ นิยายหรือเรื่องที่จะนำมาเล่าสู่กันฟังในโอกาสต่างๆ ๑. การใช้นิทานประกอบการบรรยายเป็นเรื่องธรรมดาในวงการพุทธศาสนา ๒. การใช้นิทานประกอบการสอนธรรม วัตถุประสงค์ ๓ ประการ ๑. เพื่อเผยแพร่ข้อคิด คติธรรมทางพระพุทศาสนา ๒. เพื่อส่งเสริมศิลปะในการสื่อหลักธรรม ๓. เพื่ออนุรักษ์ธรรมนิทานทุกรูปแบบของนักเทศนา

### ๒.๔.๑ การประกันคุณภาพการเทศนา

การเป็นพระนักเทศนาจะต้องใส่ใจเรื่องคุณภาพ โดยต้องพัฒนาตัวเองด้วยเตรียมตัวเตรียมเนื้อหาให้สมดุลกับผู้ฟังหรือผู้รับสาร เพื่อให้ผู้ฟังได้อะไรมากกว่า (นวัตกรรม) เกิดการเปลี่ยนแปลงคือมีความสุข แล้วต้องประเมินด้วยว่าขณะเทศนามีผู้ฟังมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นผู้สนใจที่จะนิมนต์ไปเทศนาใหม่หรือไม่ พร้อมกันนี้ อย่างเช่นตอนขณะเทศนา ก็ต้องมีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อออนไลน์เพื่อเป็นขยายผู้รับสารไปทั่วโลกและมีการแปลเป็นภาษาอื่นด้วยก็จะดียิ่ง หลังจากนั้นก็มีออฟเป็นเอ็มพี ๓ ขึ้นเว็บไซต์วัดประยูรฯ

หลักการประกันคุณภาพนั้นคือการทำให้ได้มาตรฐาน ต้องประกอบด้วยหลักสากล ๔ ประการคือ

## ๑. ปัจจัยนำเข้า คือ การเตรียมตัวด้วย

๑.๑ หากความรู้หาประสบการณ์ใส่ตัว ด้วยการลงทุนศึกษาค้นคว้าข้อมูล รวบรวม พุทธภาสิตเรื่องราวรวมถึงนิทานต่างๆ ไว้อาทก รวมถึงเตรียมอุปกรณ์เช่น ทำเพาเวอร์พอยต์ ไมค์ แม้จะเสียโอกาสขาดรายได้หรือเสียโอกาสไปทำงานอย่างอื่นก็ต้องยอมเพราะเป็นการลงทุน และนักเทศนาต้องมีจรรยาบรรณด้วย

๑.๒ หากความรู้ที่คนอื่นเขาทำไว้นำมาสะสม อย่างเช่นวันนี้ต้องบันทึกข้อมูลไว้ ฟังคราวต่อไป อย่างเช่นตนบรรยายครั้งนี้ก็มีการทำเป็นเอ็มพี ๓ อัปขึ้นเว็บไซต์วัดประยุรฯ รวมถึง หนังสือต่างๆ ที่เทศนาครั้งที่ผ่านมาก็เก็บไว้หมด สามารถค้นข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต มีผู้กล่าวไว้ว่า จำดีกว่าจด จำไม่หมดให้จดไว้ดีกว่าจำ และบอกด้วยว่าจดแล้วเก็บไว้ที่ไหนถึงจะหาง่าย

ปัจจัยนำเข้าคือการเตรียมตัวนี้เป็นเป็นการจัดการความรู้และต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ด้วยพร้อมกันนี้จะต้องมีความแตกฉานความรู้เช่นในหมวดธรรมต่างๆ รวมถึงคำอธิบายให้ปุโรหิต โดยต้องมีหลักปฏิสัมพันธ์ญาณ (ปัญญาแตกฉาน) ๔ ประการคือ

๑. อุตถปฏิสัมพันธ์ (ปัญญาแตกฉานในอรรถ, ปรีชาแจ้งในความหมาย, เห็นข้อธรรม หรือความย่อ ก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้โดยพิสดาร เห็นเหตุอย่างหนึ่ง ก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้โดยพิสดาร เห็นเหตุอย่างหนึ่ง ก็สามารถคิดแยกแยะกระจายเชื่อมโยง ต่อออกไปได้จนล่วงรู้ถึงผล) ซึ่งการที่จะมีปัญญาแตกฉานในอรรถนั้นจะต้องมีโยนิโสมนสิการ (คิดเป็น) หรือมนสิการ ๔ ประการคือ

๑) อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิด ถูกวิธี หมายถึงคิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกบัสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะ ลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

๒) ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดเป็นทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนว เหตุผลเป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ ที่นี้ เดี่ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้น ที่โน้น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขั้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักชวนนึก คิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

๓) การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่าง มีเหตุผล หมายถึงการคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบหา สาเหตุหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

๔) อุปปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึง ประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลกรรม เช่น ปลูกเรือให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณา ที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคงเป็นต้น<sup>๔๔</sup>

<sup>๔๔</sup>ความหมายของโยนิโสมนสิการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://analyticalreflection.wordpress.com>. [๑๖ กันยายน ๒๕๖๑].

๒. ฉัมมปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในธรรม, ปรีชาแจ้งใจหลัก, เห็นอรรถาธิบายพิสดาร ก็สามารจับใจความมาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ เห็นผลอย่างหนึ่ง ก็สามารสืบสาวกลับไปหาเหตุได้)

๓. นิรุตติปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในนิรุกติ, ปรีชาแจ้งในภาษา, รู้ศัพท์ ถ้อยคำ บัญญัติ และภาษาต่างๆ เข้าใจใช้คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้)

๔. ปฏิภาณปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ, ปรีชาแจ้งในความคิดทันการ, มีไหวพริบ ชี้ชัดในความรู้ที่มีอยู่ เอามาเชื่อมโยงเข้าสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ ใช้ประโยชน์ได้เหมาะสม เข้ากับกรณีเข้ากับเหตุการณ์) (ตีความได้)<sup>๔๔</sup>

**๒. ปัจจัยกระบวนการ** หรือขั้นตอนการเทศนา อย่างเช่นต้องรู้ว่า การให้ศีลอย่างไร ใช้ภาษาอย่างไร มีนิทานอย่างไร เหมือนการทำอาหารปรุงอาหาร เนื้อหาเป็นอย่างไร กระบวนการสอนเทศนาของหลักสูตรนี้ควรมีการนั่งกรรมฐานด้วยหรือไม่ ซึ่งหลักการเทศนามีองค์ประกอบคือ

๑) การอุเทศนาคือการเริ่มต้นต้องมี ตตต (ต้นต้นต้น)

๒) การนิเทศนาคือตอนกลางต้องมี กกก (กลางกลมกลืน) ต้องมีภาษิตเชื่อม ยกเป็นภาษาอังกฤษด้วยก็ได้

๓) การปฏินิเทศนาตอนจบต้องมี จจจ (จบจับใจ)

แล้วต้องประเมินตัวเองตามหลักพุทธลีลาคือ ๑. แจ่มแจ้ง ๒. จูงใจ ๓. แก่กล้วย ๔. ร่าเริง หรือ ๔ส. คือ

๑) สันทัสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา สอนให้เหมาะกับผู้ฟัง ลีลาสาริกาป้อนเหยื่อวัดประยุรฯ รูปแบบ แพลตฟอรม์

๒) สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ขวนให้ค่อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอน

๓) สมุตเตชนา ระวังใจให้แก่กล้วย กล้วยเกิดกำลังใจ ปลูกให้มีอุตสาหกรรมแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก ด้วยการทำให้มองแผ้ว

๔) สัมปหังสนา ซอโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง คือการอนุโมทนาคือประกาศอานิสงส์ เช่น การทำบุญกับผู้ศึกษาธรรมพระนักเทศนาเท่ากับบูชาพระธรรม เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ

**๓. ปัจจัยการผลิต** คือ การประเมินผู้ฟังหรือผู้รับสารผลเป็นอย่างไรจากผลผลิตนั้น เข้าใจหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อย่างเช่นหลักสูตรนี้มีผู้เรียน ๖๐ รูป หากจบ ๔๘ ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จ

**๔. ปัจจัยผลกระทบ** คือประเมินเช่นกันว่าเขาประทับใจหรือไม่ เขาต้องการฟังเราเทศนาอีกหรือไม่ มีการนิมนต์ไปเทศนาอีกหรือไม่ อย่างเช่นหลักสูตรนี้อยู่มาถึง ๖ รุ่นนี้ว่าผลกระทบดีถึงทำให้หลักสูตรนี้อยู่มาได้

ทั้งนี้พระพรหมบัณฑิตได้ยกตัวอย่างวิธีการเทศนาเรื่องจิตอาสา โดยสาทกยนิทานหรือเรื่องราวสถานการณ์ปัจจุบันคือเรื่องน้ำท่วมจังหวัดเพชรบุรีแทนเปรียบเทียบกับการช่วยกู้ชีพ

<sup>๔๔</sup>อง.จตุกก. ๒๑/๑๗๒/๒๑๖ พุ.ปฏิ. ๓๑/๒๖๘/๑๗๕ อภิ.วิ. ๓๕/๗๘๔/๔๐๐.

ทิมหมูป่า พร้อมยกศาสตร์พระราชาคือ ขาดเติมให้เต็มด้วยทาน เติมให้รู้จักพอด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พอให้รู้จักแบ่งด้วยอรรถจริยา แบ่งให้เป็นธรรมด้วยสมานัตตตา

### ๒.๔.๒ ผู้แสดงธรรม

ผู้แสดงธรรมหรือตัวพระนักเทศนา ที่จะต้องมีความรู้ มีไหวพริบต่อสถานการณ์ มีความรู้ที่เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ด้วย

กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารไว้ว่า ผู้ส่งสารที่ดีต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ คือ สปักริสรธรรม ๗ ประการ ดังนี้

๑. อัมมัญญุตตา เป็นผู้รู้ธรรมะ คือ หลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้ง แท้จริงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน

๒. อุตถัญญุตตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอน ชัดเจน (Goal oriented)

๓. อัตถัญญุตตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะนำไปสู่การยอมรับตน (Self Acceptance) แล้วจะเปิดเผยตน (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในที่ตนต้องการสื่อสารได้ดียิ่ง ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดี จะเป็นคนที่สามารถรับรู้วิเคราะห์สังเคราะห์และมีวิจารณ์ญาณที่สุขุม รอบคอบ และมีเหตุผล จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔. มัตถัญญุตตา รู้จักประมาณ คือ การที่พระนักเทศนารู้จักความพอดีการสื่อสาร บางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารก็รับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร (Frequency) คือไม่ส่ง สารที่ซ้ำซากมากเกินไปหรือน้อยเกินไป จึงเป็นคุณสมบัติประการสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ส่งสาร

๕. กาลัญญุตตา รู้จักเวลา คือการที่ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่า เวลาไหนควร เวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสาร แม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในตน การสื่อสารระหว่าง บุคคล หรือการสื่อสารมวลชน ย่อมมีประสิทธิภาพลดลง

๖. ปริสญญุตตา รู้จักชุมชน รู้จักสังคม เรียกว่า กลุ่มผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น การที่พระพุทธรเจ้าทรงเผยแผ่พุทธธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เพราะพระองค์ทรงรู้แจ้งแทงตลอดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหรือกลุ่มเป้าหมาย จึงทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมของพระองค์ประสบความสำเร็จ

๗. บุคคลปโรปรัญญุตตา คือ การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า ผู้รับสารแต่ละคน แต่ละกลุ่ม มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีจิตอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยแค่ไหน เพียงใด การที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้<sup>๔๖</sup>

ในส่วนของผู้รับสารตามแนวแห่งพุทธะ แบ่งผู้รับสารออกเป็น ๔ กลุ่มเปรียบเทียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า ดังนี้

<sup>๔๖</sup>สมาน งามสนธิ, องค์ประกอบของการสื่อสารที่พึงประสงค์ตามแนวแห่งพุทธะ, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

๑. กลุ่มบัวพั้นน้ำ เมื่อได้รับแสงอาทิตย์จะแย้มบานทันทีกลุ่มนี้เปรียบเหมือนผู้มีปัญญาเฉียบแหลม มีการศึกษาดีแล้ว ไม่ต้องการเนื้อหาหรือการอธิบายอะไรมาก เพียงแต่ยกหัวข้อธรรมก็สามารถรู้ได้

๒. กลุ่มบัวใต้ผิวน้ำ เพียงรอวันจะโผล่ขึ้นพินน้ำมารับแสงอาทิตย์แล้วแย้มบานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเหมือนผู้มีปัญญามากอยู่แล้ว ให้ข้อมูลข่าวสารเพียงเล็กน้อยก็เข้าใจได้ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

๓. กลุ่มบัวที่จมอยู่กลางน้ำ โอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาพินน้ำเพื่อรับแสงอาทิตย์แล้วแย้มบานเปรียบเหมือนกลุ่มคนที่มีปัญญาปานกลาง หากประคับประคองดี ๆ โอกาสจะประสบความสำเร็จในชีวิตก็มีมาก การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ต้องละเอียดอ่อน เนื้อหาต้องตรงประเด็นชัดเจนและถูกต้อง เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ

๔. กลุ่มบัวโนโคลนม คือ บัวที่ยังเป็นหน่อ ยังไม่โผล่พินโคลนมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของปลาและเต่าก็มีอยู่มาก เปรียบเหมือนกลุ่มผู้รับสารที่มีปัญญาทึบและห่อหุ้มด้วยอวิชชาคือ ความไม่รู้แจ้ง การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ต้องออกแรงมาก

ในส่วนขององค์ประกอบของสาร ตามแนวทางแห่งพุทธะนั้น มีหลักสำคัญที่ต้องศึกษาประกอบด้วย ๕ หลัก ดังนี้

๑. สัจจะ ได้แก่ เรื่องที่นำเสนอต่อมวลชนนั้นต้องเป็นเรื่องจริง เสนอหรือส่งสารตามความเป็นจริงและไม่บิดเบือน

๒. ตถตา เรื่องแท้จริง เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้นต้องเป็นเรื่องแท้เสนอตามสภาพที่แท้จริง ไม่คาดเดา ไม่แต่งแต้ม ไม่ใส่สีหรือใส่ไข่

๓. กาละ เรื่องที่เสนอนั้น จะต้องเหมาะสมกับกาลเวลาในแต่ละขณะ

๔. ปิยะ เรื่องที่เสนอนั้น เป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธีที่ผู้รับสารชื่นชอบ โดนใจ

๕. อัถละ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้น ต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม<sup>๔๗</sup>

สรุปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระสงฆ์ในฐานะผู้ส่งสาร มีความรู้และความสามารถในการเผยแผ่ฝึกอบรมทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื้อหาธรรมะ มีวิธีนำเสนอที่เหมาะสมกล่าวคือ วิธีนำเสนอที่เร้าใจ สามารถโน้มน้าวใจประชาชนให้หันมาสนใจธรรมะมากยิ่งขึ้น และประชาชนมีพื้นฐานทางด้านศีลธรรมได้สนใจธรรมะอันเนื่องมาจากอิทธิพลทางการเผยแผ่ ธรรมะเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารทุกกลุ่ม จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรง จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการให้ทันยุคทันสมัย การเผยแผ่ธรรมจึงประสบผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

### ๒.๔.๓ เทคนิคการเทศนา

**เทคนิคและศิลปะการเทศนา** ในการเทศนานั้นมีเคล็ดลับ และศิลปะสำคัญที่นักเทศนาควรทำความเข้าใจอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. **ทุน** หมายถึง พื้นความรู้และความสามารถที่มีอยู่เดิม ถ้าจะเป็นนักเทศนา อย่างน้อยต้องมี ๖ ประการ ดังนี้

<sup>๔๗</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

- รู้หลักธรรม
- จำหลักสูตร
- พุทธฉะฉาน
- ปฏิภาณไว
- น้ำใจงาม
- มีความรอบรู้

**๒. ทาง** หมายถึง วิธีเข้าถึงความสำเร็จโดยสามารถ เทศนาได้ รวมไปถึง เทศนาเป็นการ จะทำได้ดังนี้ ต้องมีวิธีการเหล่านี้เป็นแนวทาง คือ

- มีครูแนะนำ
- ท่องจำเทศนา
- ฝึกว่าปากเปล่า
- เข้าใจวางโครง
- ฟัง เขียน เพียร อ่าน
- ปฏิภาณว่องไว
- จิตใจสงบ
- ชอบคบบัณฑิต
- เกาะติดสถานการณ์

**๓. ธรรม** หมายถึง หลักการและอุดมคติของนักเทศนา การเทศนาควรปฏิบัติ ไปตามหลักการ

- เทศนาตามขั้นตอน
- สั่งสอนอย่างมีเหตุผล
- เมตตาต่อสาธุชน
- ไม่กังวลกับเรื่องกัณฑ์เทศนา
- ไม่กระทบตนกระทบท่าน คือหลักการเทศนา

ว.วชิรเมธี พระนักเทศนาที่มีชื่อเสียงในการย่อยหลักธรรมะที่ลึกซึ้งให้ผู้ที่ได้ฟังเข้าใจง่าย และอาจกล่าวได้ว่า ว.วชิรเมธี กำลังเดินตามรอยธรรม ที่หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ เผยแผ่ พระพุทธศาสนามาตลอดชีวิต ท่าน ว.วชิรเมธี ได้เคยวิเคราะห์เรื่องหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ โดยประมวลถึงอัจฉริยภาพ ๗ ข้อ ดังนี้

๑. เป็นนักอ่านด้วย
๒. มีเจตจำนงทางวิทยาศาสตร์
๓. คบนักปราชญ์เป็นมิตร
๔. ถวายชีวิตให้พุทธศาสนา
๕. ฝึกปากกล้าไม่กลัวใคร
๖. สอนตรงดั่งไม้บรรทัด
๗. คมชัดทุกถ้อยกระถกความ



หลวงพ่อบัญญาฯ เวลาที่ท่านเทศนา คำเทศนาของท่านจะมี

ข้อ ๑ เรื่องราว เรื่องเล่าที่ทันสมัย เพราะท่านเป็นนักอ่านตั้งแต่ยังเป็นสามเณร จนเป็นพระ และจนถึงปัจจุบัน ท่านติดตามเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่เสมอ หลวงพ่อบัญญาเคยบอกว่า เงินทุกบาทที่ได้จากภัณฑ์เทศนา นำไปใช้ในเรื่องเดียวคือ ซื้อหนังสือมาอ่าน" ว.วชิรเมธี กล่าวและว่า ดังนั้น หลวงพ่อบัญญาฯ จึงมีเรื่องเล่ามากมาย

ข้อ ๒ เมื่อเทศนาจึงไม่น่าเบื่อ เพราะเป็นเรื่องที่ทันสมัย เมื่ออ่านมากก็รู้มาก เมื่อรู้มาก ก็รู้กว้าง และเมื่อรู้กว้างก็สามารถทำงานได้มากมาย "มีเจตจำนงทางวิทยาศาสตร์" ว.วชิรเมธี ขยายความว่า หลวงพ่อบัญญาฯ เป็นพระที่ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย มีเหตุมีผล มีที่มาที่ไป ความคิดเป็นระบบ

ข้อ ๓ สอนพระพุทธศาสนาด้วยเหตุผล นำเสนอสิ่งที่ตรวจสอบได้ว่ามีเหตุมีผล ปาฏิหาริย์คำสอนของหลวงพ่อก็คือ เนื้อหาพุทธธรรมที่บริสุทธิ์ ไม่ได้เกิดจากเครื่องรางของขลัง" "คบนักราชัญเป็นมิตร คือ หลวงพ่อบัญญาฯ มิมีมิตรที่ยิ่งใหญ่คือท่านพุทธทาสภิกขุ หลวงพ่อบัญญาฯ โชคดีที่ได้พบยอดคนในโลกเป็นสหาย ท่านพุทธทาสยังเคยกล่าวไว้ว่า หลวงพ่อบัญญาฯ เป็นน้องชาย โดยธรรม" ว.วชิรเมธี กล่าวในขณะ

ข้อ ๔. ถวายชีวิตให้พุทธศาสนา พระมหาภูติชัย อธิบายว่า เนื่องจาก หลวงพ่อบัญญาฯ ได้ตั้งจิตรับใช้พระพุทธศาสนาจนวาระสุดท้าย และท่านก็ได้พิสูจน์คำพูดของท่านจริงๆ "ผีปากกล้า ไม่กลัวใคร เพราะหลวงพ่อบัญญาฯ สอนธรรมะอย่างตรงไปตรงมา แม้ไม่ถูกใจคนไม่เกรงหน้าอินทร์ หน้าพรหม แต่อิงหลักธรรมะ ตรงตามธรรมะ อาจไม่ตรงตามใจคน ถูกต้องอาจไม่ถูกใจ เห็นแก่พระพุทธเจ้ามากกว่าเห็นแก่คน เห็นแก่ธรรมะมากกว่าผลประโยชน์ เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

ข้อ ๕ คำสอนของท่านปัญญานั้น ทกิกขุ นั้น มีความตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน เปรียบเสมือนสอนตรงดั่งไม้บรรทัด "ไม่อ้อมค้อม ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่สอนอย่าง ทำอย่าง อาตมา ขอยกตัวอย่าง เมื่อครั้งที่มีคนมาบวช เมื่อตัดผมจุกแรกออกแล้วก่อนที่จะโกนหัว พ่อกับแม่ของคน ที่บวชก็มาถามหลวงพ่อบัญญาฯ ว่าจะให้เอาผมจุกนี้ไว้ที่ไหน เพราะคนไทยเรานิยมที่จะเก็บผมจุกแรก นั้นไว้เพื่อความ เป็นสิริมงคล แต่หลวงพ่อบัญญาฯ บอกว่าให้เอาไปทิ้งขยะ" นอกจากนี้ ว.วชิรเมธี ยังเล่าต่ออีกว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่มีคนมานิมนต์หลวงพ่อบัญญาฯ ไปเป็นประธานงานหมั้น เมื่อเจ้าบ่าว เจ้าสาวมาकिनพร้อมแล้ว แต่ยังไม่มีการทำอะไร หลวงพ่อบัญญาฯ จึงได้ถามว่า ทำไมไม่ทำพิธี เจ้าบ่าว ก็เรียนตอบท่านว่า ฤกษ์ยังไม่มา "หลวงพ่อบัญญาฯ ก็เลยบอกว่า คนก็พร้อมแล้ว แหวนก็มีแล้ว รูที่แหวนก็มีทำไมไม่เอานิ้วสอดเข้าไปจะมั่วอะไรอยู่" หรือแม้แต่เรื่องเซียมซี ที่มีคนมายกกระบอก เซียมซีรอให้กระเด็นออกมา พอไม้ตกลงมาก็บอกว่า เป็นอธิการของหลวงพ่อบัญญาฯ ซึ่งหลวงพ่อบัญญาฯ บอกว่าที่มันหลุดออกมาได้นั้นเกิดจากแรงสั่น ไม่ใช่อธิการอะไรขอหลวงพ่อบัญญาฯ

ข้อที่ ๖ คมชัดทุกถ้อยกระหังความ ที่คมชัดเพราะคำสอนของหลวงพ่อบัญญาฯ ไม่ใช่ภาษา วิชาการ ไม่นิยมใช้ภาษาบาลี แต่เป็นภาษาไทย ชัดถ้อยชัดคำ โดยเน้นให้เห็นว่าจะทำอย่างไรให้ชีวิต ประสบความสำเร็จ ซึ่งหลวงพ่อบัญญาฯ ยึด ๕ ดี คือ คิดดี พุติดี ทำดี คบคนดี ไปสู่สถานที่ดี ตรงนี้ ชัดถ้อยชัดคำ ไพเราะทั้งเนื้อหาและสาระ หลวงพ่อบัญญาฯ จึงประกอบด้วยคุณธรรมทั้ง ๗ ข้อ อย่างที่กล่าวมา และเรียกได้ว่า ท่านเป็นบิดาของพระนักเทศนาของประเทศไทย"

ท่าน ว.วชิรเมธี กล่าวอีกว่า การสูญเสียหลวงพ่อบัญญานันท์ภิกขุ ถือว่าเป็นการสูญเสีย ครั้งยิ่งใหญ่ในวงการพุทธศาสนาของไทย "มีพระมากมายที่มีความสามารถในการเทศนาสั่งสอน

แต่พระที่มีความกล้าอย่างหลวงพ่อบุญญาฯ นั้น ต้องบอกว่ามีน้อยกว่ามเข้มในมหาสมุทรเสียอีก หาได้ยากกว่าการมเข้มในมหาสมุทร ในเมืองไทยมีพระมากมาย ที่มีความรู้ มีความดี มีความเสียสละ แต่พระที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม เยี่ยมด้วยคุณสมบัติพระนักเทศน์อย่างหลวงพ่อบุญญาฯ นั้นอีกก็ปี พุทธศาสนาจึงจะเจียรระไน พระนักเทศน์ที่รูปร่างอย่างท่านได้สัก ๑ รูป" พระมหาภูติชัย กล่าวอีกว่า วันนี้สังคมไทยมี แต่อวิชา partner หรือ ที่เรียกว่า ทูตอวิชา ซึ่งชักนำคนให้มงาน ในนามของศาสนา การปลุกเสกเลขสัณต์ กลายเป็นจริยวัตรที่ถูกให้ ความสำคัญตั้งว่าเป็นกิจ ของสงฆ์ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องนอกศาสนา ตรงนี้ที่หลวงพ่อบุญญาฯ ต่อต้านมาตลอด "การสูญเสียหลวงพ่อบุญญาฯ ควรทำให้คนไทยได้ตระหนักรู้ร่วมกันว่า หลวงพ่อเพียงรูปเดียวยังก่อประโยชน์ ให้ประเทศชาติ ประชาชนมหาศาลเพียงนี้ หากเราาร่วมกันสร้างพระเป็นๆ ไม่ใช่พระอิฐพระปูน เทศนา ได้สอนได้เป็นหลวงพ่อบุญญาฯ คนที่ ๒ ที่ ๓ สังคมไทยจะก้าวไปไกลกว่าทุกวันนี้"<sup>๔๘</sup>

---

<sup>๔๘</sup> ๒๒ ปี ตา แห่ง พระ นัก เทศ น์ - ว.ว.ชิรเมธี [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล <http://www.cdthamma.com/forums/index>. [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑].

## ตารางที่ ๒.๖ สรุปผู้แสดงธรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมาน งามสนิท (๒๕๔๒, หน้า ๙)	กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารไว้ว่า ผู้ส่งสารที่ดีต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ คือ สัปปุริสธรรม ๗ ประการ <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. อัมมัญญตา เป็นผู้รู้ธรรมะ คือ หลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะ สื่อสาร</li> <li>๒. อุตถัญญตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร</li> <li>๓. อัตตัญญตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร</li> <li>๔. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ คือ การที่พระนักเทศน์รู้จักความพอดีในการสื่อสาร</li> <li>๕. กาลัญญตา รู้จักเวลา คือการที่ผู้ส่งสารต้อง รู้จักเวลาในการสื่อสารว่า เวลาไหนควร เวลาไหน ไม่ควร</li> <li>๖. ปริสัญญตา รู้จักชุมชน รู้จักสังคม เรียกว่า กลุ่มผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมาย</li> <li>๗. ปุคคลปโรปรัญญตา คือ การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าผู้รับสารแต่ละคนแต่ละกลุ่ม</li> </ol>
พระมหาวิชัย วชิรเมธี ( <a href="http://www.cdthamma.com">http://www.cdthamma.com</a> ) [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑].	วิเคราะห์ เรื่องหลวงพ่อบุญานันทภิกขุ โดยประมวลถึงอัจฉริยภาพ ๗ ข้อ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. เป็นนักอ่านด้วย</li> <li>๒. มีเจตจำนงทางวิทยาศาสตร์</li> <li>๓. คบนักปราชญ์ เป็นมิตร</li> <li>๔. ถวายชีวิตให้พุทธศาสนา</li> <li>๕. ฝีปากกล้าไม่กลัวใคร</li> <li>๖. สอนตรง ตั้งไม้บรรทัด</li> <li>๗. คมชัดทุกถ้อยกระทางความ</li> </ol> ไม่นิยมใช้ภาษาบาลี ยึด ๕ ดี คือ คิดดี พูดดี ทำดี คบคนดี ไปสู่สถานที่ดี

## ๒.๕ ทฤษฎีสื่อสาร SMCR

เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) เนื่องจากกระบวนการสื่อสารนั้นต้องใช้กระบวนการคิดและการใช้ภาษา กระบวนการส่งและรับ ตลอดจนกระบวนการของการแลกเปลี่ยน

ข่าวสารเพื่อความเข้าใจร่วมกัน เบอร์โล (Berlo) ได้อธิบายพฤติกรรมของการสื่อสาร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบทางการสื่อสารที่เรียกว่า SMCR มาจากคำว่า แหล่งสาร (Sender) สาร (message) ช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้เป็นส่วนๆ โดยอิสระได้ เขาเชื่อว่ากระบวนการสื่อสารจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ขององค์ประกอบทั้ง ๕ ในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะผู้ส่งสารและความสามารถในการรับสารของผู้รับสารเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะสารเหล่านั้น จะผ่านช่องทางรูปหรือการมองเห็น (seeing) รส (tasting) กลิ่น (smelling) เสียง (hearing) หรือสัมผัส (touching) องค์ประกอบทั้ง ๕ นี้จะมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร รูปแบบสื่อสารนี้ แสดงให้เห็นว่ามีหลายองค์ประกอบ สารซึ่งบรรจุเนื้อหา (content) อาจจะถูกส่งไปในลักษณะรหัสเฉพาะ (code) มีรูปแบบ (structure) และอาจจะได้รับการปฏิบัติ (treated) แตกต่างกันไปโดยผู้อื่น และสารสามารถส่งได้หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นส่งผ่านบุคคล ผ่านวิทยุ ผ่านโทรทัศน์ หรือผ่านอินเทอร์เน็ต ผลกระทบก็จะกลับมาในรูปแบบกระบวนการในทิศทางเดิมเช่นกันสามารถอธิบายองค์ประกอบทางการสื่อสาร SMCR ได้ดังนี้

ตามความคิดเห็นของ เดวิด เค.เบอร์โล (David K. Berlo) ผู้ส่งสาร คือ ผู้สร้างสารที่มีเจตนาที่จะสื่อสาร สนวนตัวสาร คือ การแปลความหมายของความคิดเห็นของผู้ส่งสารให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ เช่น ภาษาหรือการแสดงออก ขณะช่องทาง คือ สื่อที่ตัวสารจะถูกส่งผ่าน และผู้รับสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการสื่อสาร ซึ่งในองค์ประกอบพื้นฐานของการสื่อสารทั้ง ๔

๑. แหล่งของสารหรือผู้ส่งสาร (S : Sender) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ "การเข้ารหัส" (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งและมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสม ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับ

๒. ข้อมูลข่าวสาร (M : message) เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน สัญลักษณ์และวิธีการส่งข่าวสารในที่นี้อาจหมายถึง ผลกระทบจากการขุดเจาะ ผลประโยชน์จากพลังงาน และนโยบายด้านพลังงาน เป็นต้น

๓. ช่องทางในการส่งสาร (C: channel) หมายถึงการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู

การสัมผัส การลิ้มรสหรือการไต่กลิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์อินเทอร์เน็ต เอกสารแนบคำตัวของการเมือง เป็นต้น

๔. ผู้รับ (R: receiver) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ "การถอดรหัส" (decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมเช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมาย หรือการสื่อสารนั้นได้

ทฤษฎีสื่อสาร SMCR ของ “เดวิด เค. เบอร์โล” (David K. Berlo) ประกอบด้วย

๑. ผู้ส่ง (Sender) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญใน “การเข้ารหัส” (Encode) เนื้อหาข่าวสาร และควรจะสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

๒. ข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

๓. ช่องทางในการส่ง (Channel) หมายถึง ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น หรืออุปกรณ์ต่างๆ

๔. ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญใน “การถอดรหัส” (Decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งจึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ตามลักษณะของทฤษฎี S M C R นี้ มีปัจจัยที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและรับที่จะทำการสื่อสารความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ได้แก่

๑). ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับควรจะมี ความชำนาญในการส่งและการรับเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจนฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองลีลาในการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้องสละสลวยน่าอ่าน เหล่านี้เป็นต้น ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่งโดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถปรับเปลี่ยนตามระดับของผู้ฟัง และตามบริบทนั้นๆ ที่ไปเทศนา

๒). ทัศนคติ (attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับ มีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคดีย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูดก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามไปได้ง่าย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดก็จะฟังแล้วไม่เห็นชอบด้วยและมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดมานั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกันท่วงทำนองหรือนำเสียงในการพูดก็อาจจะห้วนห้าวไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้วมักจะพูดกันด้วยความไพเราะอ่านหวานน่าฟัง มองในสถานการณ์เดียวกัน แต่พระเทศนาจะนำเหตุการณ์นั้นยกมาเป็นอุทาหรณ์

๓). ระดับความรู้ (knowledge levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกันย่อมจะต้องมีการปรับปรุงความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในเรื่องความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการ หรือถ้อยคำยาวๆ สำนวนสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ การใช้ภาษาตามระดับผู้ฟัง และมีความสุภาพ

๔). ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture Systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ที่มีความแตกต่างกันและมีการศึกษาถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาประกอบด้วยกัน<sup>๔๔</sup>

**สรุป** การประกันคุณภาพการเทศนาตามการบรรยายของพระพรหมบัณฑิตตามหลักสากล ๔ ประการ สามารถบูรณาการเข้ากับทฤษฎีการสื่อสาร SMCR การเทศนาพระสงฆ์ต้องเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การเทศนาในพิธีกรรมหรือเทศกาลต่างๆ ก็เป็นการเผยแผ่อย่างหนึ่งซึ่งมีหลากหลายวิธี ควรส่งเสริมให้พระได้มีโอกาสเทศนาให้มากขึ้น โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์คือรู้จัก

<sup>๔๔</sup>มุมมองประกันคุณภาพการเทศนาของพระพรหมบัณฑิตกับทฤษฎีการสื่อสาร SMCR "การประกันคุณภาพการเทศนา" บรรยาย วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.banmuang.co.th/news/education>. [๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑].

ความหมาย รู้จักหลักการรู้จักภาษาหรือศัพท์เฉพาะต่างๆ และสามารถคิดต่อได้ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์และอุปกรณ์เสริมในการเทศนา อย่างรู้เท่าทันและนำไปอธิบาย หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้กับคนร่วมสมัยเข้าใจได้ พระสงฆ์ก็จะอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปอีกนานและเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณให้กับชาวโลกได้อยู่อย่างมีความสุข โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในการเผยแผ่

## ๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

จังหวัดสมุทรปราการ<sup>๕๐</sup> มีจำนวน ๖ อำเภอ มีวัดทั้งหมด จำนวน ๑๒๕ วัด มีพระภิกษุจำนวน ๓,๘๗๖ รูป คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ได้เคยจัดส่งพระสงฆ์เข้ารับการอบรมพระนักเทศนาแม่แบบ ณ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นต้นเรื่อยมาตั้งแต่รุ่นที่ ๑๗ -๒๗ มีพระนักเทศนาแม่แบบ จำนวน ๑๒ รูป<sup>๕๑</sup>

๑. พระครูปลัดภานุวัตร (วฑฒธมโม) วัดบางโกลนใน อำเภอบางพลี รุ่น ๑๗
๒. พระจรรุญ จนฑูบโม วัดบางโกลนใน อำเภอบางพลี รุ่น ๑๗
๓. พระสัญญา สญญาโม วัดบางโกลนใน อำเภอบางพลี รุ่น ๑๗
๔. พระมหาไพบุลย์ กิตติปัญญา วัดบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ รุ่น ๑๙
๕. พระฐานะชาติ อมโร วัดบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ รุ่น ๑๙
๖. พระครูปลัดกมล จารุธมโม วัดเสาธงกลาง อำเภอบางเสาธง รุ่น ๒๐
๗. พระครูสุตตรตโนภาส วัดมณฑลนิมิต อำเภอบางเสาธง รุ่น ๒๐
๘. พระครูวิบูลปัญญากร วัดจระเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง รุ่น ๒๐
๙. พระภัสกร โชติวิโร วัดสวนส้ม อำเภพระประแดง รุ่น ๒๕
๑๐. พระสมชาย ขนติโก วัดสวนส้ม อำเภพระประแดง รุ่น ๒๕
๑๑. พระธงชัย ธมมวโร วัดบางโกลนใน อำเภอบางพลี รุ่น ๒๗
๑๒. พระอภิสิทธิ์ คมภีธมโม วัดบางโกลนใน อำเภอบางพลี รุ่น ๒๗

จังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดให้มีการส่งเสริมให้มีการอบรมให้แก่พระนักเทศนาประจำจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมและขยายผลในการสร้างพระนักเทศนาประจำจังหวัดให้ครอบคลุมทั่วทั้ง ๖ อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการ จากจำนวนพระนักเทศนาที่ได้เข้ารับการอบรม เป็นพระนักเทศนาแม่แบบ ยังถือว่าน้อยมากเพราะยังมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่ไม่ค่อยเอื้ออำนวยในการเข้าอบรม และหลังจากรุ่น ๑๗ มาแล้วก็ได้มีการส่งพระนักเทศนาไปรับการอบรมเพิ่มทักษะ ในการเทศนาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ส่งไปที่วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร ซึ่งมีการอบรมพระนักเทศนาในทุกๆ ปี จึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อที่จะได้มีการพัฒนาพระนักเทศนาให้มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น และสร้างพระนักเทศนารุ่นใหม่ ๆ เพิ่มเติม

<sup>๕๐</sup>ข้อมูลสถิติการสำรวจพระภิกษุ, จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

<sup>๕๑</sup>ข้อมูลรายชื่อพระนักเทศนาแม่แบบ รุ่นที่ ๑๗-๒๗ วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/prakrusophon/ray-chux-nak-thesn>, [๓๐ กันยายน ๒๕๖๒].

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรปราการ เป็นองค์กรหลักในการประสานงานทุกภาคส่วนขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน สังคมสามัคคีมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรม มีพันธกิจ (Mission) ๑. ให้บริการประสานงานกิจการคณะสงฆ์ ๒. สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม ๓. สนับสนุนส่งเสริมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระศาสนา ๔. ส่งเสริมและพัฒนาดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติ ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ศาสนพิธี ยุทธศาสตร์ (Strategies Issue) ๑. พัฒนาองค์กรและระบบบริหารให้เป็นศูนย์บริการสนองงานสงฆ์ และศูนย์ประสานงานทุกภาคส่วน ๒. อุปถัมภ์คุ้มครองพระศาสนา ๓. ส่งเสริมและพัฒนาศาสนสถาน ศาสนบุคคล ศาสนศึกษา ศาสนพิธี ๔. ส่งเสริมการเรียนรู้ การเผยแผ่ศาสนธรรมและการปฏิบัติธรรม ๕. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรปราการ ให้เป็นมืออาชีพ จึงได้มีจัดให้ทำหน้าที่ในการอบรมให้แก่พระนักเทศนาประจำจังหวัด เพื่อส่งเสริมและขยายผลในการสร้างพระนักเทศนาประจำจังหวัดให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดสมุทรปราการ จากจำนวนพระนักเทศนาที่เข้ารับการอบรมเป็นพระนักเทศนาแม่แบบ ยิ่งถือน้อยมาก ทั้งๆ ที่ที่วัดประยูรวงศาวาสยังคงมีการอบรมพระนักเทศนาในทุกๆ ปี จึงน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อทำการพัฒนาพระนักเทศนาให้มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น และสร้างพระนักเทศนารุ่นใหม่ๆ

สรุป การเทศนาสั่งสอนประชาชนเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์ถือเป็นกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไปสู่ประชาชนหรือเรียกว่าการเผยแผ่นี้ พระภิกษุที่เทศนาเก่งเทศนาดีจะได้รับยกย่องมาก ปัจจุบันมีวัดประยูรวงศาวาส วรวิหาร จัดการสอนวาทศิลป์ ในหลักสูตรการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ก็เป็นการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความสามารถ ในเทศนาการเผยแผ่ ยกหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟังในสังคมนั้นๆ ขึ้นเป็นหลักในการบรรยาย ขยายความของหัวข้อนั้นให้กว้างขวางแจ่มแจ้งให้เป็นที่เข้าใจของผู้ฟัง รวบรวมความที่บรรยายแล้วมาย่อเอาเฉพาะความที่สำคัญ เพื่อทบทวนความทรงจำของผู้ฟัง คือ การสรุปข้อความที่บรรยาย ให้ผู้ฟังได้เรียนรู้ให้เข้าใจ ให้ผู้ฟังถือปฏิบัติ แล้วนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ของชาวจังหวัดสมุทรปราการ

## ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

### ๒.๗.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกับหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

**พระนคร ปณฺญาชโร (ปรังฤทธิ)** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า เดิมรูปแบบการเทศนาธรรมแบบจารีตล้านนา พระสงฆ์ผู้เทศนาอ่านตามคัมภีร์ใบลาน ด้วยทำนองท่องถิ่น ในขณะที่ผู้ฟังสดับพนมมือฟัง เพราะถือว่าคัมภีร์ธรรมเป็นของสูงและศักดิ์สิทธิ์ เป็นบันทึกระบุพระพุทธพจน์ไม่กล่าวด้วยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้

สดับฟังเพื่อประดับสติปัญญา เสริมสร้างความศรัทธาในพระรัตนตรัยแล้ว ยังเชื่อว่าเป็นการสั่งสมบารมีให้แก่ตน และสามารถอุทิศบุญกุศลไปให้บรรพชนผู้ล่วงลับได้ หรือการเทศนาแบบปฏิภาณโวหาร หรือเทศนาแบบปากเปล่า โดยไม่ต้องเปิดคัมภีร์ธรรม พระสงฆ์ล้านนารูปแบบการเทศนาแบบจารีตกับรูปแบบใหม่มาผสมผสานกัน ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารที่พัฒนาการมาจากการแสดงพระธรรมเทศนาของพระสงฆ์ไทยภาคกลาง ๒) การเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารที่พัฒนาการมาจากการเทศนาธรรมแบบจารีตล้านนา ๓) การเผยแพร่ธรรมะที่พัฒนาการมาจากปาฐกถา ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการรูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนาได้แก่ ๑) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ๒) การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาและทัศนคติของพระสงฆ์ล้านนา และ ๓) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความต้องการของผู้ฟังชาวล้านนา การพัฒนารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา ได้ส่งผลให้การเผยแพร่ธรรมมีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน ชาวล้านนามีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสนใจฟังการเทศนาธรรมมากขึ้น<sup>๕๒</sup>

**วิโรจน์ ผลแย้ม** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย ๔ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ ส่วนนำ หลักการวัตถุประสงค์และบริบท ส่วนที่ ๒ ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวิธีการบริหาร วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม (๑) การกำหนดนโยบายและการวางแผน (๒) การตัดสินใจ (๓) การดำเนินการ (๔) การติดตามและประเมินผล (๕) ร่วมรับผิดชอบและรับประโยชน์ ส่วนที่ ๓ การนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ ๔ ข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้<sup>๕๓</sup>

**นฤมล สายะบุตร และประกอบ คุณารักษ์** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับการปฏิบัติในสิ่งที่แสดงถึงลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๒) รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ จำนวน ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายโอนและนำความรู้ไปใช้ การค้นหาความรู้ การประมวลและ การกลั่นกรองความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและสืบค้นความรู้ (๓) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน และครูให้ความร่วมมือในการทดลองใช้รูปแบบเป็นอย่างดี ครูได้เรียนรู้แนวทาง วิธีการจัดการความรู้ และมีความเข้าใจว่าการดำเนินงานในด้านการจัดการความรู้มีความสัมพันธ์กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันกับงานที่ทำไม่ได้แยกจากกัน จึงไม่

<sup>๕๒</sup>พระนคร ปณญาวชิโร (ปรั้งฤทธิ์), “การศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ข.

<sup>๕๓</sup>วิโรจน์ ผลแย้ม, “การพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับที่ ๔ (๒๕๕๘: พฤษภาคม-สิงหาคม): ๑๗-๒๒.



เป็นการเพิ่มภาระงานและ (๔) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก<sup>๕๔</sup>

**พระมหาสมชัย ปณณภโร (สุกสถ)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่าการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นคำสอนเป็นจริงในพระพุทธศาสนา สอนให้เห็นจริง นำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามความเป็นจริงพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญมากที่สุดใปาฏิหาริย์ ๓ ทั้งนี้ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้คำสอนจากอนุสาสนีปาฏิหาริย์แล้วจะเกิดปัญญา นำไปสู่การปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ปฏิบัติและสังคมได้มาก รวมทั้งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญยั่งยืนยิ่งกว่าปฏิหาริย์อื่นใด การสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน สำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์โนนทัน สอนเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมให้เฟลิดเฟลินในธรรมตามหลักไตรสิกขาโดยสอนจากเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว เช่น ทานศีล ภาวนา ผู้ฟังตามมีจิตใจที่สงบเยือกเย็นเข้าใจครอบครัวและสังคมมากขึ้น นำครอบครัวและญาติมิตรปฏิบัติธรรมชีวิตพบแต่สันติสุข สำนักปฏิบัติธรรมศูนย์เวฬุวัน การสอนธรรมใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบโดยนำเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับหลักธรรมไปฉายประกอบคำบรรยายตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แจ่มแจ้ง ชาบซึ้ง แก่ล้ากล้า ร่าเริง เน้นการฝึกเจริญสมณะวิปัสสนา มีการสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติทำให้ผู้ปฏิบัติ ครอบครัว และสังคมเป็นสุข สำนักปฏิบัติธรรมวัดน้ำว้าง สอนโดยใช้วิธีปฏิบัติธรรมในรูปแบบการเจริญภาวนาตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเมื่อชาวพุทธเกิดความทุกข์ทางใจก็จะเข้ามาปฏิบัติธรรมตามแนวทางที่กำหนด ตามเวลาที่สะดวก เช่น วันพระ วันหยุดราชการ โดยทางวัดมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี กลุ่มผู้เข้ามาปฏิบัติจะเกิดความรู้ในหลักธรรมนำไปปฏิบัติ ทำให้การดำเนินชีวิตถูกต้องตามหลักธรรม ผลคืออยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข แนวทางการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์โนนทัน คือยึดองค์แห่งพระธรรมกถึก ๕ ใช้คำและภาษาง่ายๆ เช่น คำสุภาชิต คำผญาสอนใจ ใช้สื่อทางสถานีวิทยุ การแสดงธรรม ทุกวันพระ วันสำคัญต่างๆ สื่อสิ่งพิมพ์ ซีดีรอม ภาพปริศนาธรรม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี

สำนักปฏิบัติธรรมศูนย์เวฬุวัน เน้นการสอนโดยใช้สื่อภาพเคลื่อนไหวประกอบการบรรยายธรรม ผู้สอน หรือวิทยากรผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาอย่างดีทางศูนย์ได้ปฏิบัติธรรมตลอดปี มีชาวพุทธทุกระดับเข้าร่วมปฏิบัติตามระยะเวลาโอกาสของแต่ละคนทางศูนย์มีการอำนวยความสะดวก ทั้งอาหารและที่พักจึงมีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก

สำนักปฏิบัติธรรมวัดน้ำว้าง เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานแนวมหาสติปัฏฐาน เน้นให้ผู้เข้ามาปฏิบัติในวันสำคัญต่างๆ ตลอดปี โดยการเน้นหลักธรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่อง

<sup>๕๔</sup>นฤมล สายะบุตร และ ประจบ คุ้มรักษ์, “รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย”, วารสาร EAU HERITAGE, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับที่ ๔ (๒๕๕๘: พฤษภาคม-สิงหาคม): ๑๐๒-๑๑๑.

บุญบาป กฎแห่งกรรม คือ ๕ บุญกริยาวัตถุ ๓ ผู้ปฏิบัติเมื่อได้ฟังแล้วเกิดความซาบซึ้ง จนนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน<sup>๕๕</sup>

### ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระนคร ปณฺญาวิโร (ปรังฤทธิ์), (๒๕๕๐, หน้า ข).	<p>วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา”</p> <p>ผลการศึกษา พบว่า เดิมรูปแบบการเทศนาธรรมแบบจารีตล้านนา พระสงฆ์ผู้เทศนา อ่านตามคัมภีร์ใบลาน ด้วยทำนองท่องถื่น ในขณะที่ผู้ฟังสดับพนมมือฟัง เพราะถือว่าคัมภีร์ธรรมเป็นของสูงและศักดิ์สิทธิ์ เป็นบันทึทกพระพุทธพจน์ไม่ก้าวล่วงด้วยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากสดับฟังเพื่อประดับสติปัญญา เสริมสร้างความศรัทธาในพระรัตนตรัยแล้ว ยังเชื่อว่าเป็นการสั่งสมบารมีให้แก่ตน และสามารถอุทิศบุญกุศลไปให้บรรพชนผู้ล่วงลับได้ หรือการเทศนาแบบปฏิภาณโวหาร หรือเทศนาแบบปากเปล่า โดยไม่ต้องเปิดคัมภีร์ธรรม รูปแบบการเทศนาแบบจารีตกับรูปแบบใหม่มาผสมผสานกัน ๓ รูปแบบ การเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารภาคกลาง การเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารจารีตล้านนา</p>
วิโรจน์ ผลแย้ม, (๒๕๕๗ หน้า ๑๗-๒๒).	<p>ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา”</p> <p>ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย ๔ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ ส่วนนำ หลักการวัตถุประสงค์และบริบท ส่วนที่ ๒ ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวิธีการบริหาร วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม (๑) การกำหนดนโยบายและการวางแผน (๒) การตัดสินใจ (๓) การดำเนินการ (๔) การติดตามและประเมินผล (๕) ร่วมรับผิดชอบและรับประโยชน์</p>

<sup>๕๕</sup>พระมหาสมชาย ปณฺณภาโร (สุกสั๊ก), “รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๙), หน้า ๗๘.

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาสมชัย ปณฺณภำโร (สุกสัถ), (๒๕๕๙, หน้า ๗๘).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่าการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นคำสอนเป็นจริงในพระพุทธศาสนา สอนให้เห็นจริง นำไปปฏิบัติให้เกิดผล เมื่อบุคคลได้เรียนรู้คำสอนจากอนุสาสนีปาฏิหาริย์แล้วจะเกิดปัญญานำไปสู่การปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ปฏิบัติและสังคมได้มาก รวมทั้งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญยั่งยืนยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่นใด</p> <p>สำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์โนนทัน สอนเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมให้เพลิดเพลินในธรรมตามหลักไตรสิกขาโดยสอนจากเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว เช่น ทานศีล ภาวนา ผู้ฟังตามมีจิตใจที่สงบเยือกเย็นเข้าใจครอบครัวและสังคมมากขึ้น นำครอบครัวและญาติมิตรปฏิบัติธรรมชีวิตพบแต่สันติสุข</p> <p>สำนักปฏิบัติธรรมศูนย์เวฬุวัน เน้นการสอนโดยใช้สื่อภาพเคลื่อนไหวประกอบการบรรยายธรรม ผู้สอน หรือวิทยากรผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาอย่างดีทางศูนย์ได้ปฏิบัติธรรมตลอดปี มีชาวพุทธทุกระดับเข้าร่วมปฏิบัติ</p>
<p>นฤมล สายะบุตร และประกอบ คุณารักษ์, (๒๕๕๗ หน้า ๑๐๒-๑๑๑).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย”</p> <p>ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติในสิ่งที่แสดงถึงลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ จำนวน ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายโอนและนำความรู้ไปใช้ การค้นหาความรู้ การประมวลและ การกลั่นกรองความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและสืบค้นความรู้</p>

## ๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

**วรกฤติยา วโรตม** ได้วิจัยเรื่อง “พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล” จากการศึกษาได้พบองค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธรองค์ทรงวาง แนวทางไว้ให้ ๓ องค์ประกอบคือ (๑) เป้าหมาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข และเพื่อสันติภาพของมวลมนุษย (๒) หลักการ ประกอบด้วย หลักการแห่งพระธรรมวินัย หลักการเผยแผ่และคุณธรรมของผู้เผยแผ่ (๓) วิธีการสามารถแยกได้เป็นวิธีดำเนินการ และวิธีการสอน ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัยและล้านนา ต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงมีหลักการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาไปในแนวเดียวกันคือ การสืบทอดรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัยด้วยการสังคายนาและคัดลอก พระไตรปิฎก ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร จัดระเบียบสังฆมณฑล เชิดชูและให้กำลังใจแก่คณะสงฆ์ด้วยการมอบสมณศักดิ์ เป็นต้น โดยมีวิธีการปลุกยอที่พัฒนาขึ้นตามยุคสมัย เมื่อมาถึงช่วงเวลาของการเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย อำนาจการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการเผยแผ่ได้ไปขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคม งานเผยแผ่ของคณะสงฆ์ได้พัฒนาขึ้นมาสู่งานพระธรรมทูตทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะสายต่างประเทศเป็นการเผยแผ่เชิงรุกที่เห็นภาพได้ชัด คณะพระธรรมทูตสายต่างประเทศชุดแรกของไทยอย่างเป็นทางการคือ พระธรรมทูตสาย อินเดีย เริ่มเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๒ จึงมีพัฒนาการงานเผยแผ่มากกว่า ๕๐ ปี และจากการศึกษาพบว่าพระ ธรรมทูตส่วนใหญ่ยังคงรักษาหลักการและเป้าหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามที่พระพุทธร องค์ประทานไว้ให้ แต่ในส่วนของการดำเนินงานและการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ได้ เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยของสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมถึงทรรศนะของหัวหน้าพระธรรมทูตในแต่ละรุ่น และยังไม่สามารถวิเคราะห์ได้ถึงผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายเดิมแท้ของการไปเผยแผ่ยังประเทศอินเดียที่ต้องการนำพระพุทธศาสนากลับคืนให้แก่ชาวอินเดีย<sup>๕๖</sup>

**บัญชายุทธ นาคมจลิน** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนาทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในการพัฒนาศาสนาทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการและการศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขา

รูปแบบในการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนานั้น พบว่า นโยบายการจัดการศึกษายังขาดความเข้าใจในการนำทฤษฎีการศึกษาและทฤษฎีจิตวิทยาไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจสร้างความมุ่งมั่นที่จะศึกษาให้สำเร็จการศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการศึกษาเฉพาะ

<sup>๕๖</sup>วรกฤติยา วโรตม, “พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๕๘.

ทางยังไม่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ศาสนทายาทเกิดการเรียนรู้และประพฤติคนตามหลักศีลลาจารวัตรและการพัฒนาบุคลิกภาพยังไม่เป็นตามมาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้ จึงได้เสนอรูปแบบพัฒนาใหม่ตามกระบวนการ PTCC Model มองผ่านระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๕๓<sup>๕๗</sup>

**พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ วฑฒโน)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรม ในพระพุทธศาสนา ส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมืองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้แนวทาง ทั้งนี้มรรคมืองค์ ๘ นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาคนมนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำให้จิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหา ที่เรียกว่า ปัญญา<sup>๕๘</sup>

**ฉัตรชัย ธรรมครบุรี** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การให้การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ๒) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) การพัฒนาความรู้ โรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามี ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑) ศีล โรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง ๔ ฝ่าย ถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ๒) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน ๓) ปัญญา โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามี Best Practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้<sup>๕๙</sup>

<sup>๕๗</sup>บุญชายุทธ นาคมุจลิน, “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๖.

<sup>๕๘</sup>พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ วฑฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๕.

<sup>๕๙</sup>ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๗), หน้า ๕๓.

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>วฤทธิยา วโรตม, (๒๕๕๘, หน้า ๕๘).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล”</p> <p>จากการศึกษาได้พบองค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธรองค์ทรงวาง แนวทางไว้ให้ ๓ องค์ประกอบคือ (๑) เป้าหมาย เพื่อประโยชน์เพื่อความสุข และเพื่อสันติภาพของ มวลมนุษย (๒) หลักการ ประกอบด้วย หลักการแห่งพระธรรมวินัย หลักการเผยแผ่ และคุณธรรมของ ผู้เผยแผ่ (๓) วิธีการสามารถแยกได้เป็นวิธีดำเนินการ และวิธีการสอน ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทมาตั้งแต่วัยสุโขทัยและล้านนา ต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงมีหลักการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ไปในแนวเดียวกันคือ การสืบทอดรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัยด้วยการสังคายนาและคัดลอก พระไตรปิฎก ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร เป็นต้น</p> <p>วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”</p>
<p>บัญญัติชุต นาคมูจลิน, (๒๕๕๖, หน้า ๔๖).</p>	<p>ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนาทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา</p> <p>การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ศาสนทายาทเกิดการเรียนรู้และประพฤติคนตามหลักศีลลาจารวัตรและการพัฒนาบุคลิกภาพยังไม่เป็นตามมาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้ จึงได้เสนอรูปแบบพัฒนาใหม่ตามกระบวนการ PTCC Model มองผ่านระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๕๓</p>

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ วฑฒโน), (๒๕๕๗, หน้า ๗๕).</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”</p> <p>ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมืองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้นำทางพระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” คือ สมาธิ ปัญญา</p>
<p>ฉัตรชัย ธรรมนครบุรี, (๒๕๕๗, หน้า ๕๓).</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”</p> <p>ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การให้การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ๒) การฝึกอบรมโรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการการประกวดโครงการ จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) การพัฒนาความรู้ โรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา</p>

### ๒.๗.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการเทศนา

**ดิปติ มหันตะ (กำแหง วิสุทธางกูร)** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การเทศนาแหล่ มหาชาติของภาคอีสาน” การเทศนามหาชาติถือว่าเป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธในประเทศไทยได้ทำเป็น กิจกรรมประจำปี มาตลอดในภาคอีสานนั้นถือเป็นประเพณีว่า เดือนสามบุญข้าวจี เดือนสี่บุญผะเหวด คือเมื่อถึงเดือนสี่คือเดือนมีนาคม ทุกวัดจะต้องพากันจัดงานทำบุญเทศนามหาชาติ คือนิมนต์พระสงฆ์ จากวัดต่างๆ มาเทศนาเรื่องเวสสันดรจนจบ ประชาชนก็จะฟังเทศนากันจนครบ ๑๓ กัณฑ์ โดยมีความเชื่อว่า ถ้าฟังครบก็จะไม่ตกรอกในชนบในการเทศนาในแต่ละกัณฑ์นั้นจะมีทำนองแตกต่างกันไป จึงให้อารมณ์ในการฟังทั้งเพลิดเพลินสนุกสนาน เศร้าโศกและเพลิดเพลินยินดีคละกั้นไป กัณฑ์ที่ชาว อีสานนิยมฟังมากๆ ก็คือ ชุชก กุมาร มัทรี โดยเฉพาะกัณฑ์มัทรีนั้นถือว่าเป็นสุดยอดของการเทศนา มหาชาติชาวอีสานเรียกติดปากว่า “เทศนามะที” จะต้องนิมนต์พระนักเทศนาเสียงดีและเทศนาได้ อย่างไพเราะมาเทศนาเป็นพิเศษ คนจึงจะหลั่งไหลมาฟังเทศนากันมากมาย การเทศนาจะต้องมี ทำนองเล่นเสียงเล่นคำที่เกินไปจากตำราบ้างก็มี แต่ถือเอารสอันไพเราะเป็นหลัก เรียกการเทศนา แบบนี้ว่า “เทศนาเสียง” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของวัฒนธรรมการเทศนาของชาวอีสาน แต่เรื่องนี้ น้อยคนนักจะรู้ว่ามันเกิดขึ้นมาอย่างไร มีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวอีสานขนาดไหน และการวิเคราะห์ ถ้อยคำต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเทศนาที่เพื่อให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ได้อย่างไร<sup>๖๐</sup>

**ทรงวิทย์ แก้วศรี** ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของ พระพุทธเจ้า” พบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้นสอดคล้องกับ วิธีการของพระพุทธเจ้าที่ใช้มาก่อนแล้วทั้งสิ้น งานวิจัยฉบับนี้ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมสมัยพุทธกาล โดยการใช้ SWOT Analysis เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ของการเผยแผ่ศาสนา ในสมัยพุทธกาล โดยแบ่งกลุ่มสภาพแวดล้อมออกเป็น ๓ กลุ่มคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อพิจารณาเทียบกับการ วิเคราะห์กลยุทธ์ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ การศึกษาชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับทักษะความสามารถของผู้นำ เป็นสำคัญ โดยผลการวิจัยพบว่า งานประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น สามารถนำหัวข้อธรรมมา ใช้เป็นหลักควบคู่ไปในแต่ละขั้นตอนของการคิดและดำเนินงานได้อย่างกลมกลืน<sup>๖๑</sup>

**พระวิรัช กิวนุทต** ได้วิจัยเรื่อง “เทศนามหาชาติ : แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการ เทศนาเพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า การใช้ภูมิปัญญาการเทศนามหาชาติ เพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ๑) การส่งเสริมความเชื่อ ๒) การส่งเสริมประเพณี ๓) การส่งเสริม พิธีกรรม สามารถทำได้ทั้งในส่วนของการจัดเทศนามหาชาติของชาวบ้าน และภูมิปัญญาการเทศนา ของพระนักเทศนา การเทศนามหาชาติยังมี พื้นที่ที่มีการจัดงานมหรสพรื่นเริงด้วย และในการเทศนา มหาชาตินี้เป็นการนำธรรมะมาสั่งสอนประชาชนโดยการใช้รูปแบบที่มีความเป็นรูปธรรม ได้แก่การ

<sup>๖๐</sup>ดิปติ มหันตะ (กำแหง วิสุทธางกูร), “การศึกษาวิเคราะห์การเทศน์แหล่มหาชาติของภาคอีสาน”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๕๓.

<sup>๖๑</sup>ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๙.



ยกตัวอย่างสมมุติของตัวละคร การสร้างตัวละครให้เห็น (การแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง) และมีการปลูกฝังความเชื่อในตัวละครนั้นๆ มีการแทรกธรรมะที่เป็นรูปธรรมไว้ในตัวละครเพื่อให้สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้<sup>๖๒</sup>

**พระมหามหาวินทร์ ปุริสูตโตโม และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ” ผลการวิจัย พบว่า ๑. คุณธรรมที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติได้แก่ การเสียสละ การบำเพ็ญทาน ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความไม่โลภ ความรู้จักประมาณ และการรู้จักข่มใจตนเอง ๒. คุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ ได้แก่ ๑) คุณค่าด้านวรรณคดี ๒) คุณค่าด้านกวีโวหาร ๓) คุณค่าด้านการใช้ภาษา ๔) คุณค่าด้านคติธรรม ๕) คุณค่าด้านอารมณ์ และ ๖) คุณค่าด้านทักษะเชิงวิจารณ์ ๓.วิเคราะห์คุณธรรมและ คุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ พบว่า มีอยู่ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้เทศนา ๒) ด้านผู้ฟัง และ ๓) ด้านผู้จัดงาน คุณธรรมของผู้เทศนา ผู้ฟัง และผู้จัดงานมีระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ระหว่าง ๔๔-๔๘ คะแนน ส่วนคุณธรรมต่างๆ ในการเทศนามหาชาติขึ้นอยู่กับกรนำไปปฏิบัติ เป็นประจำจนติดเป็นนิสัยและยังขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในเชิงทฤษฎีด้วย<sup>๖๓</sup>

<sup>๖๒</sup>พระวิรัช กิวขนุกุด, “เทศน์มหาชาติ : แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการเทศน์เพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๕, (กันยายน - ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗): ๘๕.

<sup>๖๓</sup>พระมหามหาวินทร์ ปุริสูตโตโม และคณะ, “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๒๔.

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเทศนา

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>ดิปติ มหันตะ (กำแหง วิสุทธางกูร), (๒๕๕๐, หน้า ๔๓-๕๓).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การเทศนาเหล่ามหาชาติของภาคอีสาน” การเทศนามหาชาติถือว่าเป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธในประเทศไทยได้ทำเป็นกิจกรรมประจำปี มาตลอดในภาคอีสานนั้นถือเป็นประเพณีว่าเดือนสามบุญข้าวจี เดือนสี่บุญผะเหวด คือเมื่อถึงเดือนสี่คือเดือนมีนาคม ทุกวัดจะต้องพากันจัดงานทำบุญเทศนามหาชาติ คือนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่างๆ มาเทศนาเรื่องเวสสันดรจนจบ ประชาชนก็จะฟังเทศนากันจนครบ ๑๓ กัณฑ์ โดยมีความเชื่อว่า ถ้าฟังครบก็จะไม่ตกนรก ในแต่ละกัณฑ์นั้นจะมีทำนองแตกต่างกันไป จึงให้อารมณ์ในการฟังทั้งเพลิดเพลิน สนุกสนาน เศร้าโศกและเพลิดเพลินยินดีคละกันไป กัณฑ์ที่ชาวอีสานนิยมฟังมากๆ ก็คือ ชูชก กุมาร มัทรี โดยเฉพาะกัณฑ์มัทรีนั้นถือว่าเป็นสุดยอดของการเทศนามหาชาติชาวอีสานเรียกติดปากว่า “เทศนามะที”</p>
<p>ทรงวิทย์ แก้วศรี, (๒๕๕๐ หน้า ๓๙).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของ พระพุทธเจ้า” พบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้น สอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ใช้มาก่อนแล้วทั้งสิ้น งานวิจัยฉบับนี้ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมสมัยพุทธกาล โดยการใช้ SWOT Analysis เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ของการเผยแผ่ศาสนาใน สมัยพุทธกาล โดยแบ่งกลุ่มสภาพแวดล้อมออกเป็น ๓ กลุ่มคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อพิจารณาเทียบกับการ วิเคราะห์กลยุทธ์ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ การศึกษาชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับทักษะความสามารถของผู้นำ เป็นสำคัญ โดยผลการวิจัยพบว่า งานประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมไปในแต่ละขั้นตอนของการคิดและดำเนินงานได้อย่างกลมกลืน</p>

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเทศนา (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระวิรัช กิวขุนทด, (๒๕๕๗, หน้า ๘๕).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “เทศนามหาชาติ : แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการเทศนาเพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา”</p> <p>พบว่า การเทศนามหาชาติ เพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ๑) การส่งเสริมความเชื่อ ๒) การส่งเสริมประเพณี ๓) การส่งเสริมพิธีกรรม การเทศนามหาชาติยังมี การจัดงานมหรสพรื่นเริงด้วย และในการเทศนามหาชาตินี้เป็นการนำธรรมะมาสั่งสอนประชาชนโดยการใช้รูปแบบที่มีความเป็นรูปธรรม ได้แก่การยกตัวอย่างสมมุติของตัวละคร การสร้างตัวละครให้เห็น ยกตัวอย่างสมมุติของตัวละคร การสร้างตัวละครให้เห็น (การแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง) และมีการปลูกฝังความเชื่อในตัวละครนั้นๆ มีการแทรกธรรมะที่เป็นรูปธรรมไว้ในตัวละครเพื่อให้สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้</p>
<p>พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม และคณะ, (๒๕๖๐ หน้า ๑๒๔).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ” ผลการวิจัย พบว่า ๑. คุณธรรมที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติได้แก่ การเสียสละ การบำเพ็ญทาน ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความไม่โลภ ความรู้จักประมาณ และการรู้จักข่มใจตนเอง ๒. คุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ ได้แก่ ๑) คุณค่าด้านวรรณคดี ๒) คุณค่าด้านกวีโวหาร ๓) คุณค่าด้านการใช้ภาษา ๔) คุณค่าด้านคติธรรม ๕) คุณค่าด้านอารมณ์ และ ๖) คุณค่าด้านทักษะเชิงวิจารณ์ ๓.วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ พบว่ามีอยู่ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้เทศนา ๒) ด้านผู้ฟัง และ ๓) ด้านผู้จัดงาน คุณธรรมของผู้เทศนา ผู้ฟัง และผู้จัดงานมีระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ระหว่าง ๔๔-๔๘ คะแนน ส่วนคุณธรรมต่างๆ ในการเทศนามหาชาติขึ้นอยู่กับ การนำไปปฏิบัติ เป็นประจำจนติดเป็นนิสัยและยังขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในเชิงทฤษฎีด้วย</p>

## ๒.๗.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

**พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” ผลการศึกษาพบว่า

๑. แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อประโยชน์เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีไม่ใช่ชาวพุทธ มุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ โดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศนา การปาฐกถา การเขียนบทความ การจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง เช่น การสอน, บรรยายธรรมในสถานศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่อยู่นอกวัด การใช้เทคโนโลยี สื่อสารมวลชน วิทยุโทรทัศน์หรือการจัดกิจกรรมทางศาสนานอกวัด เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การส่งต่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายชาวพุทธทั้งฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์ (สมัชชาสงฆ์ไทย)

๒. ปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังไม่เข้มแข็งพอ จึงให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง เช่นศูนย์ควบคุมดูแลพระไปต่างประเทศก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตก็ทำหน้าที่อีกอย่าง อบรมพระธรรมทูตแล้วส่วนการคัดเลือกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนนั้นเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ต้องผ่านขั้นตอนในการขอหนังสือเดินทาง ขอวีซ่าเข้าประเทศ บางประเทศก็ยากมากและให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้นๆ น้อยทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓. แนวทางการแก้ไขปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสหรัฐอเมริกา ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหาร การจัดการและการปกครองสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยจัดตั้งสถาบันหรือวิทยาลัยพระธรรมทูต เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศ จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกิจการพระธรรมทูต ซึ่งคณะกรรมการฯ ชุดนี้ควรได้รับมอบอำนาจจากมหาเถรสมาคม ให้สามารถเข้าไปดูแลเรื่องการคัดเลือก จัดส่งพระธรรมทูตฯ ไปประจำหรือทำงานในต่างประเทศ การดูแลเรื่องสวัสดิการ สุขภาพ การเดินทางไปเผยแผ่

การพิจารณาให้ความดีความชอบ และมาตรการลงโทษ พร้อมกันนี้ก็ควรมีบุคลากร และงบประมาณ รับผิดชอบงานด้านนี้อย่างเพียงพอ<sup>๖๔</sup>

**พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ** ได้วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยสรุปดังนี้ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันมี ๗ รูปแบบ การสอนธรรมแก่คนที่มาเฝ้าตามโอกาส การสอนธรรมโดยทรงยกหัวข้อธรรม ซึ่งเป็นข้อควรรู้ ควรปฏิบัติ การสอนธรรมแบบอบรม แนะนำ ตักเตือนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี การสอน ธรรมแบบสั่งสอนหรือแบบพร่ำสอน การสอนแบบสนทนาธรรม คือ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ทาง ธรรมแก่กันและกัน การสอนแบบถามตอบกันและกัน และการสอน ธรรมด้วยการแสดงชี้แจงธรรมให้แจ่มแจ้งชัดเจน ทั้งนี้ ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับรูปแบบการเทศนา การปาฐกถา ธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน การใช้สื่อ และอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรม การเทศนามหาชาติหรือการเทศนาแหล่ การเทศนาปุจฉา-วิสัชนา การสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน และการสอนธรรมผ่านกิจกรรม การพัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่เชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย พัฒนารูปแบบการเผยแผ่ โดยมีการจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่ธรรมะ ๓ ศูนย์หลักประกอบด้วย ศูนย์วิชาการ มีหน้าที่รวบรวมและพัฒนาข้อมูล รวมทั้งจัดการฝึกอบรมวิชาการเผยแผ่แก่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศูนย์ปฏิบัติการ เชิงเครือข่าย เป็นศูนย์พัฒนาหลักการปฏิบัติในลักษณะเครือข่ายด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และศูนย์วิทยาการด้านสื่อ พัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบของสื่อต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พุทธธรรม โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ประจำจังหวัด และอำเภอ รวมทั้งเป็นศูนย์การสื่อสาร ระหว่างคณะสงฆ์กับคณะสงฆ์ คณะสงฆ์กับพุทธบริษัท คณะสงฆ์กับรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลิตสื่อธรรมะทุกชนิดออกเผยแผ่แก่ประชาชน วัด พระสงฆ์ ได้นำสื่อไปประยุกต์ใช้ได้ เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมตามความเหมาะสม<sup>๖๕</sup>

**พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์)** ได้วิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลของการฟังเทศนาในงานบุญผะเหวด (เทศนามหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด แต่เดิมที่เป็นบุญประเพณีพื้นบ้านที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพุทธบูชาและเพิ่มพูนทั้งสติปัญญาอันเกิดแต่การฟังเทศนาด้วยแต่วิวัฒนาการปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นบุญประเพณีเชิงพาณิชย์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยอาศัยพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ในการเผยแผ่ได้ ในงานบุญผะเหวดหรือเทศนาเวสสันดรชาดก ก็เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลสนใจในพระพุทธศาสนา ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดได้พยายามสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมา โดยความร่วมมือทั้งส่วนคณะสงฆ์ข้าราชการ ประชาชนทั่วไป ได้ร่วมพัฒนาบุญประเพณีดังกล่าวที่เป็นความเชื่อของคนอีสานที่มักจะกระทำในระหว่างเดือน ๓ หรือ ๔ ในทุกปี เมื่อบุญพิธีดังกล่าวได้ถูกวิวัฒนาการมาจากแรงผลักดันของ

<sup>๖๔</sup>พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ , “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๐.

<sup>๖๕</sup>พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ, “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙): ๒๐๖-๒๐๗.

ภาครัฐ งานบุญดังกล่าวจึงได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระแสเศรษฐกิจและการเมืองในระดับประเทศ โดยเห็นได้จากยอดเงินบริจาคที่เพิ่มขึ้นและลดลงซึ่งเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศ และได้เชื่อมโยงระหว่างการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองและข้าราชการในจังหวัด เป็นการเชื่อมโยงระหว่างงานบุญพิธีทางศาสนากับสังคมและการเมืองยิ่งขึ้นทุกวัน ร่องรอยแห่งความเชื่อดั้งเดิมเริ่มถดถอยเป็นเพียงพิธีกรรมรองหรือเป็นอุปกรณ์ทางการเมืองเท่านั้น

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า นั้น พระองค์ทรงสอนไปตามลำดับจากเรื่องง่ายไปหาเรื่องยาก จากรูปธรรมที่เห็นได้ง่ายไปสู่เรื่องนามธรรมที่มองเห็นได้ยาก มุ่งเน้นให้ภิกษุตลอดถึงคฤหัสถ์ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสมากขึ้นไปตามลำดับ มีจิตอ่อนโยนเหมาะสม ไม่มีนิวรณ์เพิ่มพูนให้เกิดศรัทธาขึ้นก่อน แล้วจึงสอนหลักธรรมขั้นสูงกระทั่งผู้ฟังได้บรรลุธรรมตามสมควรแก่อินทรีย์บารมีของแต่ละบุคคล ดังจะเห็นได้จากหลักอนุพุทพิกถา ส่วนวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหล่าพระสาวกทำสืบต่อกันมามี ๔ แนวทางใหญ่ๆ คือ สันตัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด) สมาทปนา (ชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ) สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า) สัมปหังสนา (ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง)<sup>๖๖</sup>

**พระครูสิริสุตาภิณฑ (ศุภชัย คำปิ่น)** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเฝ้าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗” พบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณร ต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ๑) การบริหารจัดการ ควรมีการจัดระบบการนิเทศงาน ความชัดเจนของเนื้อหา การพัฒนาศักยภาพ เทคนิคการเผยแผ่ สนับสนุนความสามารถพิเศษส่วนบุคคล เพื่อเพิ่มศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนที่เป็นชนเฝ้า ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารการคมนาคมสมัยใหม่ ๒) การปฏิบัติงานในลักษณะทีมงานหรือเครือข่าย ๓) ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการดูแลและบำรุงรักษาพุทธศาสนสถานร่วมกับพระภิกษุและสามเณร ๔) การจัดกิจกรรมทางแลกเปลี่ยนกับวัดหรือพุทธศาสนสถานขนาดใหญ่ในชุมชนเมือง เพื่อสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน<sup>๖๗</sup>

<sup>๖๖</sup>พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์), “สัมฤทธิ์ผลของการพึ่งเทศน์ในงานบุญพะเววด (เทศน์มหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๑๑.

<sup>๖๗</sup>พระครูสิริสุตาภิณฑ (ศุภชัย คำปิ่น), “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเฝ้าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗”, วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยธนบุรี, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๔๗.

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, (๒๕๕๐, หน้า ๓๐).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่ พระ พุ ท ศ ศา ส นา ของ พระ ธรรม พุ ต ไทย ใน สหรััฐอเมริกา”</p> <p>ผลการศึกษาพบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมาย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไป ตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดง ธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต สายต่างประเทศเพื่อประโยชน์ เกื้อกูลความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใช้ชาวพุทธ มุ่งที่จะ พัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วย ตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็น แนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธใน ต่างประเทศ โดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัด กิจกรรม ภายในวัดเช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ</p>
<p>พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ, (๒๕๕๙, หน้า ๒๐๖-๒๐๗).</p>	<p>วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย”</p> <p>ผลการวิจัยสรุปดังนี้ รูปแบบการเผยแผ่พุทธ ธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันมี ๗ รูปแบบ การสอน ธรรมแก่คนที่มาเฝ้าตามโอกาส การสอนธรรมโดยตรง ยกหัวข้อธรรม ซึ่งเป็นข้อควรรู้ ควรปฏิบัติ การสอน ธรรมแบบอบรม แนะนำ ตักเตือนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี การสอน ธรรมแบบสั่งสอนหรือแบบพร่ำสอน การสอน แบบสนทนาธรรม การสอนแบบถามตอบกันและกัน และการสอนธรรมด้วยการแสดงชี้แจงธรรมให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน ทั้งนี้ ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบการ เผยแผ่พุทธธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับรูปแบบการเทศนา การสนทนาธรรม การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรม</p>

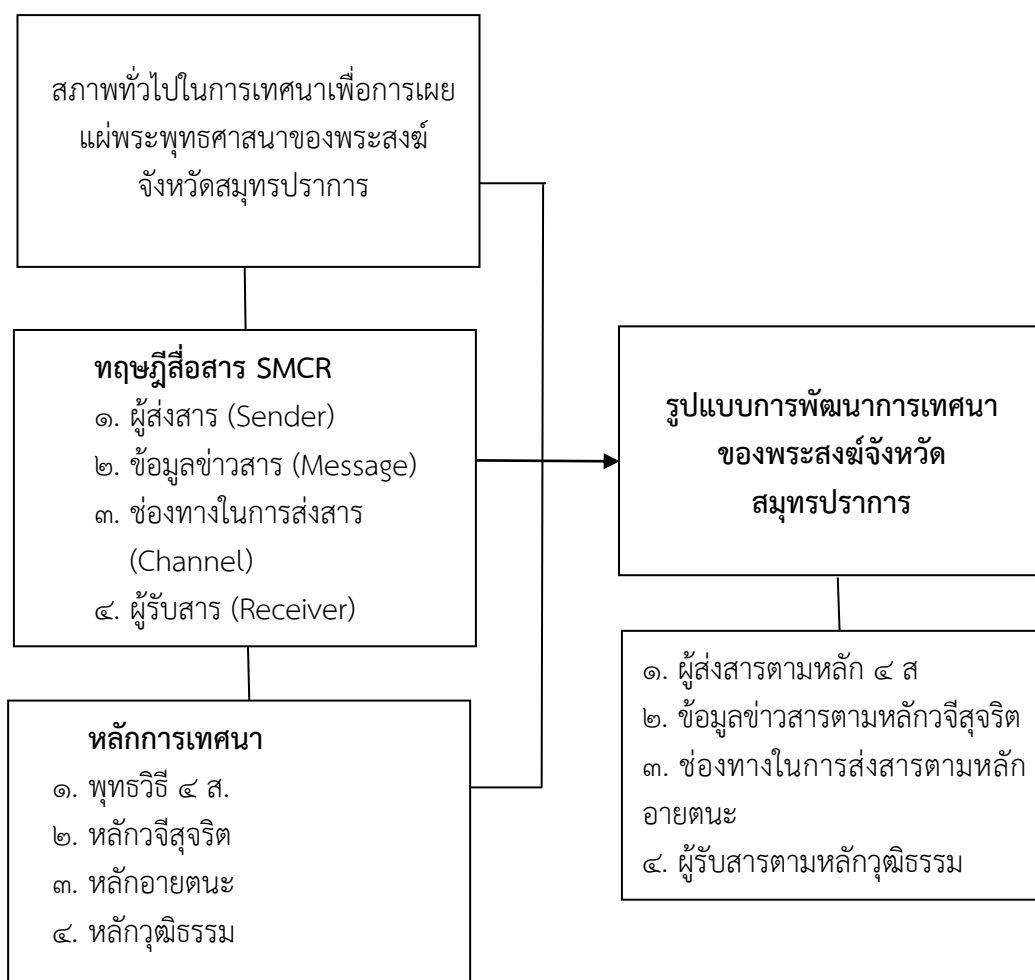
ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์), (๒๕๕๙, หน้า ๑๑๑).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “สัมฤทธิผลของการฟังเทศนาในงานบุญผะเหวด (เทศนามหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด”</p> <p>ผลการศึกษาพบว่า บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดแต่เดิมที่เป็นบุญประเพณีพื้นบ้านที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพุทธบูชาและเพิ่มพูนทั้งสติปัญญาอันเกิดแต่การฟังเทศนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยอาศัยพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา ในงานบุญผะเหวดหรือเทศนาเวสสันดรชาดก ก็เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลสนใจในพระพุทธศาสนา ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดได้พยายามสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมา โดยความร่วมมือทั้งส่วนคณะสงฆ์ ข้าราชการ ประชาชนทั่วไป ได้ร่วมพัฒนาบุญประเพณีดังกล่าวที่เป็นความเชื่อของคนอีสานจะกระทำในระหว่างเดือน ๓ หรือ ๔ ในทุกปี งานบุญดังกล่าวจึงได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระแสเศรษฐกิจและการเมืองในระดับประเทศ โดยเห็นได้จากยอดเงินบริจาคที่เพิ่มขึ้นและลดลงซึ่งเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศ</p>
<p>พระครูสิริสุตาทิมนต์ (ศุภชัย คำปิ่น), (๒๕๕๙, หน้า ๔๗).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเผ่าในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๗”</p> <p>พบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณร ต้องให้ความสำคัญในเรื่อง การบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพ เทคนิคการเผยแผ่ สนับสนุนความสามารถพิเศษส่วนบุคคล ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารการคมนาคมสมัยใหม่ การปฏิบัติงานในลักษณะทีมงานหรือเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการดูแลและบำรุงรักษาพุทธศาสนสถานร่วมกับพระภิกษุและสามเณร การจัดกิจกรรมทางแลกเปลี่ยนกับวัดหรือพุทธศาสนสถานขนาดใหญ่ในชุมชนเมือง เพื่อสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน</p>



## ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณสมบัตินักเทศนาในการสื่อสาร หลักคำสอน ลีลาการ สอนของพระพุทธเจ้า และทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR)<sup>๒๘</sup> ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

<sup>๒๘</sup> มุมมองประกันคุณภาพการเทศนาของพระพรหมบัณฑิตกับทฤษฎีการสื่อสาร SMCR "การประกันคุณภาพการเทศนา" (บรรยาย วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.banmuang co.th/news/education>. [๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑].

## บทที่ ๓

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

#### ๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

#### ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

##### ๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระนักเทศนา และพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

(๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๕ รูป

๑. พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาติวิสุทธิ, ป.ธ.๙) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ

๒. พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ, ป.ธ.๙) เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาส

วัดกิ่งแก้ว

๓. พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม) เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๔. พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน) รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๕. พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

## (๒) กลุ่มพระธรรมกถึก จำนวน ๖ รูป

๖. พระครูปลัดกานุกวัตร (วฑฒมโม) วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๗. พระสัญญา สญาโม วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๘. พระมหาณรงค์ ขนติโปล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๙. พระมหาจรัล สุทธปญโญ วัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๑๐. พระมหาไพบุลย์ กิตติปญโญ วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๑๑. พระฐานะชาติ อมโร วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

## (๓) กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๕ คน

๑๒. ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๑๓. นายบุญเลิศ กล้าเหว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๑๔. นางสุภาพร รัตน์ช้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๑๕. นายนิคม สมบุญมาก สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ

๑๖. นายจำเริญ หล้าวรรณะ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

## (๔) กลุ่มประชาชนและผู้นำชุมชน จำนวน ๔ คน

๑๗. นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรุญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน

๑๘. นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน

๑๙. นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอีเก็ง) สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน

๒๐. นางสาวสมพิศ พูลน้อย สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน

## (๕) กลุ่มประชาชน จำนวน ๕ คน

๒๑. นายธนาธร เรืองอารี นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๒๒. นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๒๓. นางสาวอภิสร่า กลางบน นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๒๔.นางสาวรัชนีกร ศรีสะอาด นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๒๕.นางสาวมินตรา โพธิสะอาด นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

**๒) การสัมมนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)** ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจงานด้านการเผยแผ่กลุ่มพระสงฆ์ และนักพูด จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร
๒. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. พระครูพินิจรัตนการ	เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ

๔. พระปลัดระพี นพพิสารโธ, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๕. พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ	เจ้าอาวาสอินทาราม
๖. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๗. รศ.ดร.พิเชฐ ทังโต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๘. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
๙. รศ.ดร.ธัชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๐. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ฝ่ายวิชาการ
๑๑. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๒. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

### ๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓,๘๗๖ รูป จำนวน ๖ อำเภอ<sup>๑</sup>

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓๖๓ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย      N      =      จำนวนประชากรทั้งหมด  
             e      =      ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้  
             n      =      จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{3,876}{1 + 3,876(0.05)^2}$$

$$n = ๓๖๒.๕๘$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๖๓ รูป

### ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูล เชิง ประจักษ์ ข้อมูลที่เก็บจากแหล่งข้อมูลโดยตรง หรือจากประสบการณ์จริง ไม่ใช่ข้อมูลที่ได้มาจากความนึกคิด หรือสมมุติขึ้น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

#### ๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ตอนที่ ๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ

<sup>๑</sup>คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สรุปรายจำนวนวัดและจำนวนพระภิกษุและสามเณร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: [https://sanghatikan.com/monk\\_pro.php?P](https://sanghatikan.com/monk_pro.php?P). [๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑].

### การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) ทั้งนี้ในการดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- ๑) กำหนดโจทย์การวิจัย (Research Question) เป็นเกณฑ์หลัก
- ๒) กำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่ต้องการทราบ เพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์การวิจัย
- ๓) กำหนดข้อคำถามเชิงโครงสร้าง (Structural Interview Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) เป็นเกณฑ์
- ๔) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษาคูณิพนธ์ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๕) นำแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษาคูณิพนธ์ตรวจสอบมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- ๖) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
- ๗) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลหลัก

### ๒. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษาคูณิพนธ์ ได้ตรวจสอบแล้วมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๓) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (index of item objective congruence, IOC) ทั้งนี้สามารถพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์<sup>๒</sup> ดังนี้

- +๑ หมายความว่า มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๐ หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๑ หมายความว่า ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

<sup>๒</sup>ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

๔) ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ๑.๐๐

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

- |                                    |                                 |
|------------------------------------|---------------------------------|
| ๑) พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.           | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา |
| ๒) พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา |
| ๓) รศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต             | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา |
| ๔) ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา             | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา |
| ๕) อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ         | อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์    |

๕) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป ที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖๙ จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

### ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

#### การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และการสัมภาษณ์ ตามประเด็นการสัมภาษณ์ โดยใช้การจดบันทึกประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมเวลาในการสัมภาษณ์ ๑ เดือนและผู้วิจัยได้นำผลจากการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และสัมภาษณ์มาสังเคราะห์

#### ๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อส่งแบบสอบถาม จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้ออกหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๖๓ รูป

### ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

#### ๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัดทำรายงานหรือวิทยานิพนธ์ ซึ่ง Creswell การได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในด้านการช่วยให้เห็นภาพหรือโครงสร้างของการศึกษา ดังนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จ จึงควรมีการถอดเทปออกมาให้รวดเร็วและทำการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลสามารถสนับสนุนและอ้างอิงในส่วนต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน โดยใช้คำถามการวิจัยเป็นตัวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วๆ

ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพ<sup>๓</sup>

### ๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา เทคนิคการเทศนา พุทธวิธีการเผยแผ่ สื่การสอน โดยอาศัยข้อมูลเชิงปริมาณประกอบการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๒. วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยลักษณะคำถามในตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิเคราะห์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ๕ ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบระดับสภาพ

๕ คะแนน หมายถึง มีระดับการพัฒนามากที่สุด

๔ คะแนน หมายถึง มีระดับการพัฒนามาก

๓ คะแนน หมายถึง มีระดับการพัฒนาปานกลาง

๒ คะแนน หมายถึง มีระดับการพัฒนาน้อย

๑ คะแนน หมายถึง มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุด

การแปลคะแนน โดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของสภาพทั่วไปของการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย<sup>๔</sup>

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีระดับการพัฒนามากที่สุด

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีระดับการพัฒนามาก

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีระดับการพัฒนาปานกลาง

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีระดับการพัฒนาน้อย

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุด

๓. หลักฐานเชิงประจักษ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของการวิเคราะห์เป็นความเรียง

<sup>๓</sup>Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L., & Hanson, W. E., *Advanced Mixed Methods Research Designs*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 2003), p. 229.

<sup>๔</sup>ไพศาล หวังพานิช, *การวัดและประเมินผลการเรียน*, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒.



## บทที่ ๔

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๕ รูป/คน และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน การสัมภาษณ์ ผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้เกี่ยวข้องการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มพระธรรมกถึก กลุ่มข้าราชการ กลุ่มประชาชน

**ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** ผู้เกี่ยวข้องการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓,๘๗๖ รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยแจก แบบสอบถาม จำนวน ๓๖๓ รูป ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทาง สังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีประเด็นเนื้อหาในการสัมภาษณ์ แยกประเด็นในการวิเคราะห์ออก ดังนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๔.๒ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๔.๓ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
- ๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๔.๕ องค์ความรู้การวิจัย

#### ๔.๑ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาสภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ พบดังต่อไปนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ๑) ผู้ส่งสาร (Sender) ๒) สาร (Message) ๓) ช่องทางการส่งสาร (Channel) และ ๔) ผู้รับสาร (Receiver) ดังนี้

## ๑) ผู้ส่งสาร (Sender)

จากผลการสัมภาษณ์ สภาท้าวไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร พบว่า

๑. การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบ แต่พระผู้ที่แสดงเทศนาขาดความรู้ ไม่เคยเข้ารับการอบรมจากสถาบันใดๆ<sup>๑</sup>

๒. พระที่เทศนาอาศัยข้อมูล หรือคำมกัรเก่าๆ มาแสดงขาดการพัฒนาตัวเอง จึงมักเทศนาเรื่องเดิมๆ ที่ตนเองถนัด<sup>๒</sup>

๓. พระผู้เทศนาขาดประสบการณ์ มีการศึกษาน้อย โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่อายุมาก<sup>๓</sup>

๔. พระผู้แสดงพระธรรมเทศนา แสดงแบบขอไปทีขาดการพัฒนา พระบางรูปตั้งนะโมในการเทศนายังไม่ถูกเลย เพราะไม่เคยได้เข้าอบรมเพิ่มทักษะในการเทศนา<sup>๔</sup>

๕. พระผู้แสดงพระธรรมเทศนาจะต้องรู้ตัวเองก่อน ว่าความสามารถของตัวเองว่ามีมากน้อยขนาดไหน ไม่เห็นแก่ลาภสักการะในการเทศนา<sup>๕</sup>

๖. อยากให้พระสงฆ์เข้ารับการอบรมวิชาการเทศนา จากวัดประยูรวงศาวาสให้มากๆ จะได้มีหลักในการเทศนา<sup>๖</sup>

๗. พระผู้แสดงธรรมเทศนาจะเกิดอาการประหม่า เทศนาวกวนไม่เป็นขั้นตอน เพราะขาดการฝึกฝนอบรม เทคนิคต่างๆ<sup>๗</sup>

๘. พระสงฆ์ยังขาดความรู้ ทักษะชีวิต ประสบการณ์ การเทศนาจึงเป็นเรื่องเดิมๆ ที่อิงขาดกในการเทศนา<sup>๘</sup>

<sup>๑</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒</sup>สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓</sup>สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔</sup>สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕</sup>สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖</sup>สัมภาษณ์ พระครูปลัดภาณุวัตร วฑฒธมโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗</sup>สัมภาษณ์ พระสัญญา สณฺญาโคโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘</sup>สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

๙. พระสงฆ์ผู้เทศนา ที่เป็นพระนักเทศนาอายุไม่มากเล่นโวหารมากเกินไป<sup>๙</sup>
๑๐. พระผู้เทศนาขาดองค์ความรู้ของวิธีการเทศนา<sup>๑๐</sup>
๑๑. พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เทศนาหยาบคัมภีร์ก็ตั้งหน้าตั้งตาอ่านอย่างเดียว เพื่อที่จะให้จบไวๆ แบบขอไปที<sup>๑๑</sup>
๑๒. อยากให้พระผู้เทศนา มีการศึกษาหาความรู้ให้มากกว่าที่เป็นอยู่<sup>๑๒</sup>
๑๓. พระผู้เทศนาต้องทำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะพูด เสียงต้องดัง ฟังได้ชัด<sup>๑๓</sup>
๑๔. พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม<sup>๑๔</sup>
๑๕. พระขาดความรู้ ความสามารถ ในการเทศนา<sup>๑๕</sup>
๑๖. อยากสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมพระนักเทศนา<sup>๑๖</sup>
๑๗. พระเทศนาเหมือนมาอ่านหนังสือให้ฟัง<sup>๑๗</sup>
๑๘. พระบางรูปเทศนาไม่คำนึงถึงเวลาที่มีอยู่จำกัด ไม่ควบคุมเวลา<sup>๑๘</sup>
๑๙. การเทศนาในความรู้สึกส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอนที่เป็นทางการ เน้นพิธีการ และมีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศนาไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อ ประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศนาในพิธีการโดยไม่ใช้สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ เป็นต้น ซึ่งการเทศนาด้วยวิธีหลังจะ

<sup>๙</sup>สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธิปัญญา, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐</sup>สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปัญญา, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑</sup>สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒</sup>สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓</sup>สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔</sup>สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ซ้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕</sup>สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖</sup>สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗</sup>สัมภาษณ์ นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรุญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘</sup>สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ทำนองแบบเทศนาพิธีการ และอาจมีมุข สอดแทรกลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้นกว่าพระที่ชอบเทศनावกวน จับต้นชนปลายไม่ถูก<sup>๑๙</sup>

๒๐. พระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาส ให้พระผู้น้อยได้แสดงธรรม เช่น เทศนางานศพเพราะ ยึดติดกับเอกลาภ<sup>๒๐</sup>

๒๑. พระชอบหลับตาเทศนา บุคลิกพระที่เทศนา ไม่ค่อยมองคนฟัง<sup>๒๑</sup>

๒๒. พระชอบเทศनावกวน คนฟังสับสน ขาดความเชื่อมั่น<sup>๒๒</sup>

๒๓. พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม<sup>๒๓</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะพูด เสียของต้องตั้ง<sup>๒๔</sup>

๒๕. พระนักเทศนาส่วนใหญ่อายุมาก พระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาส พระอายุน้อยได้เทศนา บ้าง บางทีพระอายุน้อยอาจจะเทศนาได้เข้ากับวัยคนฟัง<sup>๒๕</sup>

### จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

พระนักเทศนาส่วนใหญ่อายุมาก ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม เทศนาอาศัย ข้อมูล หรือคัมภีร์เก่าๆ มาแสดงขาดการพัฒนาตัวเอง ใช้ปัญญา ในการอ้างเหตุผลจนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง

<sup>๑๙</sup>สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอีเก็ง), สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐</sup>สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑</sup>สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒</sup>สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓</sup>สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔</sup>สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕</sup>สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร (Sender)

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนาโดยใช้การอ่านเป็นหลักในการเทศนา	๑๘	๒, ๓, ๔, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๒	การเทศนาอาศัยข้อมูล ชาดก หรือคัมภีร์เก่าๆ	๑๕	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๔, ๒๕
๓	พระผู้แสดงพระธรรมเทศนาจะต้องรู้ตัวเอง การเผยแผ่ ปลุกฝังอบรม พุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์	๑๓	๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๔, ๒๕
๔	บุคลิก ท่าทาง ในการเทศนา	๘	๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙,

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร (Sender)

การเทศนาโดยใช้การอ่านเป็นหลักในการเทศนา การเทศนาอาศัยข้อมูล ชาดก หรือคัมภีร์เก่าๆ พระผู้แสดงพระธรรมเทศนาจะต้องรู้ตัวเอง การเผยแผ่ ปลุกฝังอบรม พระพุทธธรรม คำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ บุคลิกในการแสดงธรรม

๒) สาร (Message)

ผลการสัมภาษณ์ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสาร หรือข้อมูลในการนำมาเทศนา พบว่า

๑. เนื้อหาสาระในการเทศนา พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทัศนธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน<sup>๒๖</sup>

๒. การเทศนาจะต้องมีการพัฒนาให้ทันกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เช่น ภัยยาเสพติด, หมูบ้านศีลห้า เป็นต้น แต่ปัจจุบันพระที่เทศนาอาศัยข้อมูล หรือคัมภีร์เก่าๆ มาแสดงขาดการพัฒนาตัวเอง<sup>๒๗</sup>

<sup>๒๖</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗</sup>สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๓. พระผู้เทศนาไม่ค่อยได้ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา และรูปแบบการเทศนาแบบใหม่ๆ มานำเสนอ<sup>๒๘</sup>
๔. การแสดงธรรมยังใช้วิธีการเทศนา ตามเทศกาล เนื้อหาสาระการเทศนาเป็นเรื่องเดิมๆ ซ้ำซากขาดการค้นคว้าเนื้อหา<sup>๒๙</sup>
๕. พระชอบซื้อคัมภีร์ที่มีขายอยู่ทั่วไป แล้วนำมาแสดงพระธรรมเทศนาบางครั้งก็จะไปซ้ำกับพระรูปอื่นๆ ที่นำมาเทศนาจนโยมจำได้เพราะเทศนาทั้งปี<sup>๓๐</sup>
๖. เมื่อได้รับการฝึกฝนในการเทศนา ก็จะแต่งคัมภีร์เป็น การใช้ถ้อยคำก็จะสละสลวยขึ้น และวิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วนำมาเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง<sup>๓๑</sup>
๗. พระผู้แสดงธรรม จะต้องรู้จักปรับปรุงเนื้อหาการเทศนา ให้เหมาะสมกับงานและวัยของคนฟัง ยกตัวอย่างพระสมปอง ผู้ใหญ่ฟังได้วัยรุ่นฟังสนุก เข้าถึงทุกกลุ่มคนฟัง<sup>๓๒</sup>
๘. พระสงฆ์ขาดช่องทาง ข้อมูลในการเทศนา การจะเทศนาออกสื่อได้ต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ก็จะได้รับ การสนับสนุนจากชาวบ้าน<sup>๓๓</sup>
๙. ไม่สร้างโอกาสใหม่ๆ หรือเนื้อหาการเทศนา ช่องทางในการแสดงธรรม เนื้อหาการเทศนาล้าสมัย<sup>๓๔</sup>
๑๐. เนื้อหาการเทศนาขาดแรงจูงใจ ทำให้ไม่สามารถทำให้การแสดงธรรมมีคนฟังข้ามวัยได้<sup>๓๕</sup>
๑๑. ข้อมูลหยิบฉวยอะไรได้ก็เอาไปเทศนาเลย ขาดการตรวจสอบว่าเหมาะกับงานที่จะเทศนาหรือไม่<sup>๓๖</sup>

<sup>๒๘</sup>สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙</sup>สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธีวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐</sup>สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสารโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑</sup>สัมภาษณ์ พระครูปลัดกานูวัตร วฑฒมโม, วัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒</sup>สัมภาษณ์ พระสัญญา สณฺญาคโม, วัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓</sup>สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนฺติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ในนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔</sup>สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทฺถปณฺโญ, วัดบางไผ่ในนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕</sup>สัมภาษณ์ พระมหาไพบูลย์ กิตฺติปณฺโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖</sup>สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๒. การแสดงธรรมของพระสงฆ์ที่ขาดการสื่อสารสมัยใหม่ มีรูปแบบการเทศนาที่เหมือนเดิม ไม่ยกตัวอย่างเปรียบเทียบ ให้คนสมัยใหม่ฟังได้ คนอายุมากฟังเข้าใจ นึกภาพออกหลับตาเห็น<sup>๓๗</sup>

๑๓. การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่ใช่ขยายปริมปรา<sup>๓๘</sup>

๑๔. ข้อมูลเนื้อหาในการเทศนาจะฟังกี่ครั้งก็เหมือนเดิมๆ<sup>๓๙</sup>

๑๕. การเทศนาของพระสงฆ์ไม่รู้จักปรับปรุงในการเทศนา ให้สละสลวยตามกาลนิยม<sup>๔๐</sup>

๑๖. อยากให้พระสงฆ์มีการกลั่นกรองเนื้อหาเพื่อนำไปเทศนา<sup>๔๑</sup>

๑๗. เนื้อหาการเทศนาแบบเดิมๆ<sup>๔๒</sup>

๑๘. ใช้สื่อไม่เหมาะกับงานที่เทศนา<sup>๔๓</sup>

๑๙. การเทศนาของพระสงฆ์มีเนื้อหาซ้ำซาก<sup>๔๔</sup>

๒๐. พระสงฆ์ไม่ซักซ้อมเนื้อหาการเทศนาก่อนจะมานำเสนอ เพราะมีคัมภีร์ให้เทศนาเป็นกัณฑ์<sup>๔๕</sup>

๒๑. พระชอบเนื้อหาการเทศนาซ้ำซาก บางครั้งก็ซาบซึ้ง บางครั้งก็น่าเบื่อ เพราะเนื้อหาเป็นนิทานหรือชาดกเหมือนเดิมๆ<sup>๔๖</sup>

๒๒. พระชอบเทศนาเนื้อหาหวกวน คนฟังสับสน ขาดความเชื่อมั่น<sup>๔๗</sup>

<sup>๓๗</sup>สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘</sup>สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙</sup>สัมภาษณ์ นางสาวพรรัตน์ รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐</sup>สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑</sup>สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒</sup>สัมภาษณ์ นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๓</sup>สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๔</sup>สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอี่เก็ง), สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๕</sup>สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๖</sup>สัมภาษณ์ นายธนาร เรื่องอารี, นักเรียนโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๗</sup>สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๓. พระสงฆ์มีเนื้อหาที่สร้างสรรค์ในการแสดงธรรม<sup>๔๘</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่นำมาพูด<sup>๔๙</sup>

๒๕. พระนักเทศนาส่วนใหญ่เทศนาแต่เรื่องซ้ำๆ พระผู้ใหญ่จะมีแต่นิทาน เนื้อหาไม่ทันสมัย<sup>๕๐</sup>

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านสาร (Message)**

เนื้อหาสาระในการเทศนา พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทัศนคติธรรมิกถกตประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกตตประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ประมัตตประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน เนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ถ้อยคำสละสลวยและวิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับปรุงเนื้อหาการเทศนาให้เหมาะสมกับงานและวัยของคนฟัง ยกตัวอย่างพระมหาสมปอง ผู้ใหญ่ฟังได้วัยรุ่นฟังสนุก เข้าถึงทุกกลุ่มคนฟัง ฟังได้ คนอายุมากฟังเข้าใจ นึกภาพออกกลับตาเห็น

---

<sup>๔๘</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.



ตารางที่ ๔.๒ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสาร (Message)

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑.	เนื้อหาสาระในการเทศนา พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทิฐฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙ ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘
๒.	การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง	๑๓	๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๓	ใช้ถ้อยคำสละสลวยและวิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำเอาหลักธรรมคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๘	๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๔	พระผู้แสดงธรรม จะต้องรู้จักปรับปรุงเนื้อหาการเทศนา ให้เหมาะสมกับงานและวัยของคนฟัง ยกตัวอย่างพระมหาสมปอง ผู้ใหญ่ฟังได้ วัยรุ่นฟังสนุก เข้าถึงทุกกลุ่มคนฟัง	๗	๑๓, ๑๔, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๕	เนื้อหาให้คนสมัยใหม่ฟังได้ คนอายุมากฟังเข้าใจ นึกภาพออกกลับตาเห็น	๕	๒, ๓, ๑๖, ๒๑, ๒๒

๓) ด้านช่องทางในการส่งสาร (Channel)

จากผลการสัมภาษณ์ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางในการส่งสาร พบว่า

๑. ช่องทางในการเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีซีดี หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด<sup>๕๑</sup>

<sup>๕๑</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. การเทศนาในความรู้สึกร่วมกันใหญ่มักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอนที่เป็นทางการเน้นพิธีการ และมีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศนาไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศนาในพิธีการโดยไม่ใช้สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ เป็นต้น ซึ่งการเทศนาด้วยวิธีหลังจะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า<sup>๕๒</sup>

๓. พระสงฆ์ต้องสร้างช่องทางในการเทศนาอาจจะผ่าน facebook แต่พระนักเทศนายังไม่สามารถใช้สื่อสมัยใหม่มาใช้ เพราะยังขาดความรู้<sup>๕๓</sup>

๔. การเทศนาน่าจะมีการใช้สื่อประกอบ เช่น พาวเวอร์พอย แต่ปัจจุบันยังไม่ค่อยมีการใช้สื่ออุปกรณ์สื่อสารเข้ามาช่วยในการเทศนา การใช้สื่อประกอบน่าจะเรียกว่าปาฐกถาธรรมมากกว่า ซึ่งต่างจากการเทศนาบนธรรมมาสน์<sup>๕๔</sup>

๕. เวลาแสดงธรรมเทศนาอยากให้นักฟังเสียงตัวเอง เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงข้อบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น<sup>๕๕</sup>

๖. การใช้เครื่องมือสื่อสารเวลาไปบรรยายธรรม ให้นักเรียนฟังจะเข้าใจได้ง่ายขึ้นเพราะมีรูปแบบที่หลากหลายในการใช้สื่อ<sup>๕๖</sup>

๗. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดต้องให้การอบรมและฝึกฝนการใช้สื่อประกอบการแสดงธรรม<sup>๕๗</sup>

๘. สำนักงานพระพุทธศาสนา ต้องกำหนดหลักเกณฑ์การให้การอบรมและฝึกฝนการเทศนา เพราะโดยปกติแล้วพระที่บวชเข้ามาใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อไม่เป็น เนื่องจากเหตุผลในการบวชต่างกัน ดังนั้นถ้าท่านบวชแล้วสำนักงานพุทธฯ ส่งเสริมให้การอบรมในด้านอื่นๆ หรือได้ศึกษาต่อน่าจะสร้างแรงจูงใจในการบวชได้มาก แต่ขณะเดียวกันก็ต้องประสานกับหน่วยงานภาครัฐให้นโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน<sup>๕๘</sup>

<sup>๕๒</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๓</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๔</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๕</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสารโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภาณุวัตร วุฒธมโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๗</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาคโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๕๘</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนดีพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

๙. การที่พระเทศนาโยมฟังแล้วตลก เพราะความจริงโยมนั้นแหละที่ทำให้ตลก พระแค่สะท้อนให้โยมดู<sup>๕๙</sup>

๑๐. พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามให้กับสังคัมได้ ที่สำคัญทุกๆ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ ที่มีคติธรรมโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด<sup>๖๐</sup>

๑๑. การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง บางจังหวะ เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟังตลกแทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินของผู้ฟัง<sup>๖๑</sup>

๑๒. ถ้ามาเทศนาหรือบรรยายธรรมแบบพระสมัยก่อน ไปตามโรงเรียนต่างๆ เด็กคงไม่สนใจฟังเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา ต้องปรับให้เนื้อหาทันสมัยฟังแล้วสนุกแต่แง่คิดด้านธรรมะยังครบถ้วนฝักการใช้สื่อสมัยใหม่ ให้มากกว่านี้เพราะมีความจำเป็น<sup>๖๒</sup>

๑๓. การใช้สื่อในการบรรยายธรรม ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งน่าจะให้ได้เกิดความประทับใจตั้งแต่ตอนนี้<sup>๖๓</sup>

๑๔. พระต้องฝักการใช้เครื่องมือสื่อสาร ให้มีความชำนาญในแขนงต่างๆ แต่พระหนุ่มๆ ปัจจุบันใช้เทคโนโลยีเก่งมาก<sup>๖๔</sup>

๑๕. เคยฟังเทศนาจากพระสอนกรรมฐานบางท่าน ท่านก็ยังติดอารมณ์ดี ติดข้า หัวเราะเก่งอยู่บ้างแต่สิ่งที่ท่านพูด คือ แก่นของการสอนให้คนปฏิบัติสติปัญญา เพื่อเดินตามรอยพระพุทธองค์ เราคิดว่าแก่นแห่งธรรม ๙๐% ขึ้นไป แต่ลีลา หรือ วิธีสอน การยกตัวอย่าง ท่านทำให้มันไม่เคร่งเครียดไม่น่าเบื่อ ท่านสอนธรรมได้ โดยไม่ถึงกับต้องบันเทิงเริงใจอะไรมากนัก<sup>๖๕</sup>

๑๖. พระที่เป็นนักพูด ก็พยายามสรรหาวิธีการพูดให้น่าสนใจใจหาคำพูด จังหวะลีลาให้คนฟัง<sup>๖๖</sup>

<sup>๕๙</sup>สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๐</sup>สัมภาษณ์ พระมหาไพบูลย์ กิตติปญโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๑</sup>สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๒</sup>สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๓</sup>สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๔</sup>สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๕</sup>สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๖</sup>สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๗. ไม่ค่อยพบการใช้สื่อประกอบ ควรส่งพระสงฆ์ไปฝึกอบรมการใช้สื่อต่างๆ  
เพิ่มทักษะ<sup>๖๗</sup>

๑๘. พระอายุมากการเทศนามีเนื้อหาที่วอกวน สรุปลำไม่ได้ จบไม่ลง<sup>๖๘</sup>

๑๙. พระสงฆ์มีการใช้สื่อไม่หลากหลาย ได้แต่สวดมนต์ ก็น่าเชื่อถือแล้ว ส่วนใหญ่ที่บวช  
นานก็เพราะไม่มีทรัพย์สินหรือวิชาความรู้มากนัก จึงต้องมาบวช หรืออีกทางบวชเพื่อจะได้ศึกษาเล่า  
เรียน<sup>๖๙</sup>

๒๐. พระสงฆ์รุ่นเก่าใช้สื่อไม่เป็น วัดต้องจัดระบบการบริหารใหม่ จะศึกษาแต่พระธรรม  
วินัยอย่างเดียวไม่ได้<sup>๗๐</sup>

๒๑. การใช้สื่อประกอบการเทศนาหายาก สถานที่โอกาส ไม่เอื้ออำนวย ไม่เหมือนการ  
เทศตามโรงเรียนหรือการปาถกฐา<sup>๗๑</sup>

๒๒. ช่องทางการสื่อสารในอดีตกับปัจจุบัน มีช่องทางการสื่อสารต่างกัน พระสงฆ์ต้อง  
ปรับตัวให้ได้ ให้สอดคล้องกับสังคมรอบวัดที่เปลี่ยนไปแล้ว<sup>๗๒</sup>

๒๓. พระสงฆ์ควรฝึกฝนลีลาการเทศนา ให้เป็นที่ประทับใจผู้ฟัง พระสงฆ์ขาดช่องทาง  
ใหม่ๆ ในการเทศนาที่สร้างสรรค์เพื่อการแสดงธรรม<sup>๗๓</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจ และสื่อสารในเรื่องที่นำมาพูด ให้เข้าถึงคนฟัง<sup>๗๔</sup>

๒๕. พระนักเทศนาส่วนใหญ่เทศน์โดยใช้ช่องทางในการฟัง เพราะพระไม่ใช่นักแสดง  
พระต้องสำรวมในการเทศนา โดยเฉพาะการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา<sup>๗๕</sup>

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์  
จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านช่องทางการส่ง (Channel)**

<sup>๖๗</sup>สัมภาษณ์ นางสาวลลิตาดา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๘</sup>สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๖๙</sup>สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอีเก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๐</sup>สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๑</sup>สัมภาษณ์ นายฉนธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๒</sup>สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๓</sup>สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๔</sup>สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๕</sup>สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้ พระสงฆ์มีบทบาทในการเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้นำสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง บางจังหวะ เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟังตลกแทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินของผู้ฟัง พระสงฆ์มีบทบาทในการเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด พระต้องฝึกการใช้เครื่องมือสื่อสาร ให้มีความชำนาญในแขนงต่างๆ การใช้สื่อในการบรรยายธรรม ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้นำสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง บางจังหวะ เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟังตลกแทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินของผู้ฟัง

ตอบคำถามให้กับสังคมได้ ที่สำคัญทุกๆ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ

#### ตารางที่ ๔.๓ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางในการส่งสาร (Channel)

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด	๑๘	๑, ๓, ๔, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๒	การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้นำสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า แทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินของผู้ฟัง	๑๕	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๔, ๒๕
๓	การใช้สื่อในการบรรยายธรรม ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘,
๔	พระต้องฝึกการใช้เครื่องมือสื่อสาร ให้มีความชำนาญในแขนงต่างๆ	๘	๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙,

#### ๔) ด้านผู้รับสาร (Receiver)

จากผลการสัมภาษณ์ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้รับ (Receiver) หรือคนฟังเทศนา พบว่า

๑. ปัจจุบันนี้คนฟังเทศนาลดลง และส่วนใหญ่ก็จะมีแต่โยมผู้หญิง ผู้ชายมีน้อยมาก เหมือนบังคับฟังคือจะฟังเทศนาต่อเมื่อมีงาน เช่น งานศพ จะต้องมีการเทศนาที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ถือกันมาตั้งแต่อดีต<sup>๗๖</sup>

๒. การฟังเทศนาทุกวันพระคนฟังก็มีแต่หน้าเดิมๆ ไม่มีคนใหม่เข้ามาเพิ่มเพราะขาดแรงจูงใจในการฟังเทศนา<sup>๗๗</sup>

๓. คนฟังเทศนาลดลง การเทศนาต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย ต้องเทศนาให้คนฟังเห็นว่า การฟังเทศนาให้เข้าใจแบบง่ายๆ สามารถนำคำสอนนี้กลับไปสอนตัวเอง สอนลูกหลานได้อีกต่อไปเป็นการบอกบุญที่ยิ่งใหญ่อย่างหนึ่ง<sup>๗๘</sup>

๔. สำหรับผู้ที่มีเวลาและเข้าวัดอยู่เป็นประจำ จะทราบดีว่าในทุกวันนี้พระ พระสงฆ์ ในหลายวัดจะไม่ค่อยออกบิณฑบาต ส่วนใหญ่ญาติโยมจะเดินทางมาที่วัดเอง เพื่อทำบุญ ฟังเทศนา และบางท่านอาจรอทานข้าววัด เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตัวเองและครอบครัวอีกด้วย แต่ก็มีน้อย คนฟังเทศนาทุกวันพระจะเป็นโยมหน้าเดิมๆ คนหน้าใหม่ไม่ค่อยมี<sup>๗๙</sup>

๕. คนมาฟังเทศนาควรเตรียมตัว เตรียมใจ มีความพร้อมก่อนออกจากบ้านให้พร้อมยกมือไหว้บอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะเดินทางไปวัดขอให้ทุกอย่างราบรื่นไม่ติดขัด<sup>๘๐</sup>

๖. คนฟังเทศนาไม่ค่อยฟังพระเทศนา จะนั่งคุยกันมากกว่า เพราะเป็นเรื่องเดิมๆ ด้านผู้ฟังถ้ามีสื่อหรือเครื่องดนตรี ประกอบการบรรยาย ถ้าเป็นเด็กนักเรียนก็จะให้ความสนใจมากขึ้น<sup>๘๑</sup>

๗. การฟังเทศนา ฟังธรรม เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีต หลายคนห่างเหินจากการเข้าวัด ทำบุญ อาจด้วยหน้าที่การงานและความจำเป็นอื่นๆ มากมาย ที่ทำให้ไม่ได้หันหน้าฟังพระธรรมเท่าไรนัก

<sup>๗๖</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๗</sup>สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๘</sup>สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๗๙</sup>สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๐</sup>สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๑</sup>สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วฑฒธมโม, วัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

๘. คนที่ตั้งใจมาฟังเทศนาจะพยายามเลือกที่นั่งด้านหน้า ใกล้กับตำแหน่งที่พระจะขึ้นเทศนา เพื่อจะได้มีสมาธิมากขึ้น ไม่วอกแวกไปกับสิ่งรบกวนข้าง<sup>๘๒</sup>

๙. จะเห็นว่าในปัจจุบันคนสูงวัยจะแต่งขานุ่นหม่มมาถือศีลตั้งแต่วันโกน โดยการแต่งตัวด้วยชุดขาวมานั่งสมาธิ ฟังเทศนา ฟังธรรมที่วัด ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ดี<sup>๘๓</sup>

๑๐. การเทศนาในปัจจุบันไม่สามารถดึงดูดผู้ฟังให้เพิ่มมากขึ้นได้ คนที่ฟังส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ชอบเข้าวัดทำบุญเป็นประจำ<sup>๘๔</sup>

๑๑. การเทศนาในงานต่างๆ จะเห็นว่าเมื่อพระเทศนาผู้ฟังจะเริ่มหลับ ต้องเทศนาให้มีสาคนฟังถึงจะสนใจ<sup>๘๕</sup>

๑๒. ผู้ฟังชอบคุยกันหรือไม่ก็จ้องกันแต่โทรศัพท์ ให้ฟังไม่รู้เรื่องจับต้นชนปลายไม่ถูก<sup>๘๖</sup>

๑๓. คำสอนเทศนาในปัจจุบัน ก็มีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ในช่วงขณะนั้นให้มากที่สุด เพื่อให้ญาติโยมเข้าใจง่าย คิดภาพตามได้ โดยเฉพาะการบรรยายธรรมให้เด็กๆ ฟัง เด็กก็ไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะไม่บรรยายให้ฟังให้สมกับวัยของเด็ก<sup>๘๗</sup>

๑๔. เมื่อผู้ฟังไม่รู้เรื่องปัญหาที่ตามมา คือ คนฟังง่วงนอน พระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการเทศนา ทำอย่างไรให้น่าสนใจ อาจจะแจ้งเจ้าภาพก่อนว่าจะเทศนาเรื่องอะไร เพื่อสำรวจความนิยม หลังจากนั้นอาจจะปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา<sup>๘๘</sup>

๑๕. คนสมัยใหม่ฟังเทศนาไม่เป็นส่วนมาก ผู้ฟังไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากระหว่างที่พระกำลังเทศนา ไม่ตั้งใจ ให้ตั้งจิตอยู่กับคำพูดของพระสงฆ์ เพราะเมื่อพระสงฆ์กำลังทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนพระพุทธานุชา เราก็ควรจะทำหน้าที่พุทธศาสนิกชนที่ดีด้วย เพื่อประโยชน์สูงสุดของตัวเอง<sup>๘๙</sup>

<sup>๘๒</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาโคโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๓</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนดีพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๔</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธิปัญญา, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพบุลย์ กิตติปัญญา, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๖</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๗</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๘</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๘๙</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๖.หน้าที่ของคนฟังจะต้องนำข้อคิดที่ได้ มาปรับให้เหมาะสมกับตัวคุณเอง หรือนำมาบอกคนใกล้ชิด เป็นการบอกต่อบุญบริสุทธิ์ คนฟังเทศนาน้อยลงทุกวัน ความรู้สึกเหมือนพระมาบ่นให้ฟัง<sup>๙๐</sup>

๑๗. พระผู้แสดงธรรม ใช้ความสามารถส่วนตัวดึงดูดผู้ฟัง คำสอนเทศนาในปัจจุบัน ก็มีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ในช่วงขณะนั้นให้มากที่สุด เพื่อให้ญาติโยมเข้าใจง่าย คิดภาพตามได้ทัน<sup>๙๑</sup>

๑๘. ผู้ฟังเทศนาสนใจฟังน้อย กับวิธีการเทศนาที่แบบเดิมๆ ที่มักเป็นนิทานเดิมๆ พระน่าจะพัฒนาหาเรื่องที่น่าสนใจบ้าง ธรรมต้องเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน<sup>๙๒</sup>

๑๙. ผู้ฟังขาดความสนใจ โดยเฉพาะเด็กก็ไม่ค่อยอยากฟัง เพราะคำบรรยายไม่สมกับวัยของเด็กการบรรยายธรรมให้เด็ก<sup>๙๓</sup>

๒๐. สังคมเปลี่ยนไปคนไม่ค่อยสนใจพระเทศนาเท่าที่ควร พระเทศน์ก็สนใจแต่มีถือมากกว่าสนใจธรรม<sup>๙๔</sup>

๒๑. คนฟังเทศนาน้อยลงทุกวัน รัฐบาลจะสนับสนุนหรือส่งเสริมการฟังเทศนาฟังธรรม<sup>๙๕</sup>

๒๒. ปัจจุบันเยาวชนไม่ค่อยสนใจฟังเทศนา เพราะฟังแล้วมันเหมือนเป็นเรื่องไกลตัว พระสงฆ์ต้องแสดงให้เห็นประโยชน์ ธรรมะโดนใจในหลายๆ วาระ เพื่อกระตุ้นจิตผู้ฟังให้เดินอยู่ในร่องในรอยตามทางที่พระศาสดาและพ่อแม่ครูบาอาจารย์<sup>๙๖</sup>

๒๓. ระยะเวลาในการเทศนา นานน่าเบื่อทำให้เยาวชนไม่ค่อยสนใจฟังเทศนา และฟังแล้วมันเหมือนเป็นเรื่องไกลตัว<sup>๙๗</sup>

๒๔. เนื้อหาในการเทศนาทำให้คนฟังการเทศนาไม่สนใจ การบรรยายธรรมให้เด็ก<sup>๙๘</sup> ฟังเด็กก็ไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะไม่บรรยายให้ฟังให้สมกับวัยของเด็กการบรรยายธรรมให้เด็ก<sup>๙๘</sup> ฟังเด็กก็ไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะไม่บรรยายให้ฟังให้สมกับวัยของเด็ก<sup>๙๘</sup>

<sup>๙๐</sup>สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๑</sup>สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ลง ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๒</sup>สัมภาษณ์ นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๓</sup>สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๔</sup>สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอีเก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๕</sup>สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๖</sup>สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๗</sup>สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๙๘</sup>สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.



๒๕. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟัง แต่ปัจจุบันพระก็เทศนาไป คนฟังก็กลับไป เข้าไม่ถึงใจคนฟัง<sup>๙๙</sup>

๒๖. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟัง ทำให้วัยรุ่นได้ฟังธรรม ได้ซึมซับธรรมะเล็กๆ ไปเรื่อยๆ แต่พระนักเทศนาส่วนใหญ่ ไม่สนใจคนฟัง โดยเฉพาะการเทศนาเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา<sup>๑๐๐</sup>

สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้รับ (Receiver)** ดังนี้  
การฟังเทศนา ฟังธรรม เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีต หลายคนห่างเหินจากการเข้าวัด ทำบุญ อาจด้วยหน้าที่การงานและความจำเป็นอื่นๆ หน้าที่ของคนฟังจะต้องนำข้อคิดที่ได้ มาปรับให้เหมาะสมกับตัวคุณเอง คนฟังเทศนาคงมีน้อยลง การเทศนาต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย ต้องเทศนาให้คนฟังเห็นว่า การฟังเทศนาให้เข้าใจแบบง่ายๆ สามารถนำคำสอนนี้กลับไปสอนตัวเอง สอนลูกหลานได้อีก และคนสมัยใหม่ฟังเทศนาไม่เป็นส่วนมาก ผู้ฟังไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากระหว่างที่พระกำลังเทศนา ไม่ตั้งใจ ให้ตั้งใจอยู่กับคำพูดของพระสงฆ์ เพราะเมื่อพระสงฆ์กำลังทำหน้าที่เผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนา เราก็ควรจะทำหน้าที่พุทธศาสนิกชนที่ดีด้วย เพื่อประโยชน์สูงสุดของตัวเราในปัจจุบันคนสูงวัยจะแต่งขานุ่นง่าม

#### ตารางที่ ๔.๔ สภาพทั่วไปในการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้รับสาร (Receiver)**

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	หน้าที่ของคนฟังจะต้องนำข้อคิดที่ได้ มาปรับให้เหมาะสมกับตัวเอง	๑๙	๑,๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
๒	การฟังเทศนา ฟังธรรม เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีต หลายคนห่างเหินจากการเข้าวัด ทำบุญ อาจด้วยหน้าที่การงานและความจำเป็นอื่นๆ	๑๗	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๑,๒๒,๒๓
๓	คนฟังเทศนาคงมีน้อยลง การเทศนาต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย ต้องเทศนาให้คนฟังเห็นว่า การฟังเทศนาให้เข้าใจแบบง่ายๆ	๑๓	๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๔,๒๕
๔	คนสมัยใหม่ฟังเทศนาไม่เป็นส่วนมาก ไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากระหว่างที่พระกำลังเทศนา ไม่ตั้งใจฟัง	๘	๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,

<sup>๙๙</sup>สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๐</sup>สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

## ๔.๒ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

การเผยแผ่จะเผยแผ่อย่างไรให้พุทธศาสนิกชนหันหน้าเข้าหาวัดมากขึ้น การนำหลักคำสอนไปใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความทุกข์ หรือนำไปแก้ปัญหาคือ ต่อเพื่อนมนุษย์ได้มากขึ้น โดยยึดหลักการเผยแผ่เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศ พระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชน ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้ว น้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัด และนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและ โทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ภารกิจด้านนี้ครอบคลุม ถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือ ต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลัก พระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศนามหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัด โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระ เกียรติฯ การจัดให้มีการแสดงธรรม ในวันธรรมสวนะ (วันพระ)

การเผยแผ่ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๕๐ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและ ประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุกๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระ พุทธธรรมคำสั่งสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ใน สัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิด ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพราะวา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ การพัฒนาศักยภาพของ คณะสงฆ์เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) ทัศนธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน<sup>๑๑๑</sup>

การเทศนา เป็นการแสดง การชี้แจง การชี้ให้เห็นแจ้ง เพื่อการถ่ายทอดธรรมอันเป็น คำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัย พุทธกาล การเทศนาในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและ ผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้าง ตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล

<sup>๑๑๑</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒

#### ๔.๒.๑ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

องค์ประกอบในการเทศนาเพื่อการเผยแผ่นั้นผู้วิจัยนำหลักการสื่อสารของ ๑) ผู้ส่งสาร (Sender) ๒) สาร (Message) ๓) ช่องทางในการส่ง (Channel) และ ๔) ผู้รับ (Receiver)

ซึ่งผู้วิจัยได้นำปัจจัยได้แก่ ๑) **หลักพุทธวิธี ๔ ส.** ซึ่งประกอบด้วย (๑) สันทัตสนา : แจ่ม แจง ๒) สมาทปนา : จุงใจ (๓) สมุตเตชชา : แกลวกลา และ (๔) สัมปหังสนา : ราเริง ในการพัฒนาผู้ส่งสาร ๒) **วจีสจจริต** ในการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) ๓) **อายตนะ** ในการพัฒนาช่องทางการสื่อสาร และ ๔) **วุฒิธรรม** ในการพัฒนาด้านผู้รับสาร (Receiver) ดังนี้

ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔ (การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีไพเราะที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ - the Buddha's style or manner of teaching)

๑. สันทัตสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจุงมือไปดูเห็นกับตา - elucidation and verification)

๒. สมาทปนา (ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ - incitement to take upon oneself; inspiration towards the Goal)

๓. สมุตเตชชา (เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหน้อย ไม่กลัวยาก - urging; encouragement; animation; filling with enthusiasm)

๔. สัมปหังสนา (ปลอบชโลมใจให้สดชื่นราเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและราเริงเบิกบานใจ - gladdening; exhilaration; filling with delight and joy)

อรรถกถาชี้แจงเพิ่มเติมว่า ข้อ ๑ ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว ข้อ ๒ ปลดเปลื้องความประมาท ข้อ ๓ ปลดเปลื้องความอืดคร้าน ข้อ ๔ สัมฤทธิ์ การปฏิบัติจำ ๔ ข้อนี้สั้นๆ ว่าชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ เร้าให้กล้า ปลุกให้ราเริง หรือ แจ่มแจ้ง จุงใจ แกล้วกล้า ราเริง<sup>๑๐๒</sup>

การพัฒนาการเทศนาทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

##### ๔.๒.๑.๑ หลักพุทธวิธี ๔ ส. นำมาใช้ในการพัฒนาผู้ส่งสาร (Sender)

จากการสัมภาษณ์พบดังนี้

๑. การพัฒนาพระสงฆ์นักเทศนาตามหลัก สันทัตสนา : แจ่มแจง ผู้ส่งสารต้องมีความแจ่มแจงชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน

<sup>๑๐๒</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๑) การพัฒนาพระนักเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ คนฟังเทศนามากขึ้น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ก็จะมีแต่โยมผู้หญิง ผู้ชายมีน้อยมากก็ตาม นักเทศนาต้องหาเหตุและความทันสมัยที่ผู้ชายรับฟังได้ ฟังแล้วไม่เห็นว่าเป็นไรสาระ เทศนาสิ่งที่เห็นว่ามี ความหมายกับผู้ชาย เป็นสิ่งที่เขาควรรู้ ควรฟัง และควรนำไปปฏิบัติ<sup>๑๐๓</sup>

๒) พระนักเทศนา หนาหูคนในเวลาปรากฏตัว และก็สู้สายตาคนฟังได้อย่างอาจหาญ มีทีท่าสง่างาม มีบุคลิกเปนครมชาติ ต้องยกเหตุผลมาเทศนาควบคู่กับนิทานอย่างสมัยก่อนเพราะว่ากาลเวลาเปลี่ยนไปแล้ว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการฟังเทศนา<sup>๑๐๔</sup>

๓) การพัฒนาพระนักเทศนาให้แล้วน่าสนใจ เพื่อดึงคนฟังเทศนาค้นวันจะมีน้อยลง การเทศนาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย สอนเท่าที่คิดว่าคนฟังรับฟังได้เท่าที่จำเป็นและพอดีให้เกิดความเข้าใจ เทศนาค้นแต่เข้าใจนาน ดีกว่าเทศนานานพอเขาลุกเขาก็กั๊งไว้ที่เก้าอี้หมัดไม่เอาติดตัวกลับไป<sup>๑๐๕</sup>

๔) พระนักเทศนาต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน ให้คนฟังเทศนาฟังแล้วชัดเจน ไม่มั่งสงสัยต่อในคำสอน ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างศรัทธาได้ สอนเท่าที่จำเป็นและพอดีให้เกิดความเข้าใจ ฟังแล้วเกิดผลคนนำไปปฏิบัติต่อได้ ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ แสดงว่าไม่เตรียมตัวมาเทศนา หรือสอนมากเกินไป เพื่อแสดงภูมิรู้ก็ไม่ดีคนฟังหมั่นไส้ได้เพราะเหมือนงวงจิ้งจอกอยู่เหนือโลก<sup>๑๐๖</sup>

๕) พระเทศนา ต้องสร้างสถานการณ์ให้คนฟังกระจำงและใคร่ติดตามการเทศนา การเทศต้องเปรียบเทียบอดีตปัจจุบัน ให้เกิดความชัดเจนในหลักธรรมคำสอน ยกตัวอย่างให้เห็นแจ่มแจ้งตลอด<sup>๑๐๗</sup>

๖) ความชัดเจนในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา พระนักเทศนาต้องนำมาประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบันให้ได้ มีเหตุมีผลในการเทศน เทศนาได้ตรงใจใครฟังต้องนั่งลงไม่ลุกหนีหรือเดินต่อ<sup>๑๐๘</sup>

<sup>๑๐๓</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๔</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๕</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม, เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๗</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๐๘</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภาณุวัตร วฑฒธมโม, วัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

๗) นึกถึงพระนักเทศนาต้องนึกถึงวัดประยูรวงศาวาส เป็นวัดที่ผลิตพระนักเทศนา โดยเฉพาะ มีแต่พระนักเทศนาที่มีชื่อเสียง มีวาทีศิลป์ มาตั้งแต่สมัยแพรวเยื่อไม้ จนกระทั่งนำมาสร้างเป็นหนังหลวงตาที่มีชื่อเสียง<sup>๑๐๙</sup>

๘) ผู้เทศนาต้องคิดก่อนไปเทศนา จะเทศนาอย่างไรให้นั่งในใจคนฟัง เทศนาอย่างไรให้คำสอนยังคงอยู่ เทศนาอย่างไรให้คนฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้<sup>๑๑๐</sup>

๙) ผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจ เตรียมตัวในเรื่องที่จะเทศนา ให้มีความกระจ่าง เทศนาไปคนฟังต้องนั่งอ้าปากฟังเรา ไม่ใช่หลับสัปหงกรอหมดเวลา<sup>๑๑๑</sup>

๑๐) ผู้ฟังจะหลับเมื่อพระเทศนา ไม่มีความชัดเจนในการสอน ดังนั้นผู้เทศนาต้องมีความชัดเจนในสิ่งที่เทศนา<sup>๑๑๒</sup>

๑๑) พระนักเทศนาต้องเทศนาให้ผู้ฟังรู้เรื่องจับต้นชนปลายได้ สนใจฟังจนจบ กระบวนการเทศนา เกิดความเข้าใจในสิ่งที่พระท่านเทศนา คนฟังคิดตามได้ทัน อย่าวอดรู้จนเกินไป ให้เหมือนคนฟังกับคนเทศนาอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน<sup>๑๑๓</sup>

๑๒) การฟังจะแจ่มแจ้ง ผู้ฟังหรือผู้ที่เริ่มจะมีศรัทธา เพราะเข้าใจในความหมายไม่ใช่เข้าใจคนอื่น<sup>๑๑๔</sup>

๑๓) การเทศนาและทำให้คนฟังเข้าใจ และตั้งใจฟังด้วยดี ทำให้คนฟังเกิดปัญญา ความเข้าใจที่แจ่มแจ้งได้ ฟังด้วยความเข้าใจและจำได้ คราวต่อไปก็สามารถเข้าใจ<sup>๑๑๕</sup>

๑๔) การเทศนาเป็นการอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา<sup>๑๑๖</sup>

๑๕) การเทศนาของพระสงฆ์ จะต้องการถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล<sup>๑๑๗</sup>

<sup>๑๐๙</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สณญาณโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติโกล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๑</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปณโญ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๒</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปณโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๓</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๔</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๕</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๖</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๗</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๖) การเทศนาในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วบางครั้งจะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดา<sup>๑๑๘</sup>

๑๗) การเทศนาเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของคนไทยมาช้านาน เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน ไปจนถึงงานศพ พระสงฆ์ไทยแต่โบราณก็มีการดัดแปลงโดยเพิ่มทำนองให้น่าสนใจ เรียกว่า เทศนาแหล่ ปัจจุบันอาจแบ่งการเทศนาพิธีกรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยตามจำนวนผู้เทศนาได้เป็นเทศเดี่ยว และเทศนาสองธรรมมาสน์ขึ้นไป<sup>๑๑๙</sup>

๑๘) การเทศนาให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ต้องใช้สื่อช่วยในการเทศนา เพราะมีความสะดวกในการนำอุปกรณ์ไปเทศนา เพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่าย ไม่น่าเบื่อ<sup>๑๒๐</sup>

๑๙) พระสงฆ์นักเทศนาต้องแสดงการเทศนาให้ชัดเจน แจ่มแจ้งเข้าใจง่าย สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเห็นเขาใจง่ายเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจยาก<sup>๑๒๑</sup>

๒๐) พระสงฆ์จะเทศนาให้เข้าใจได้ชัดเจน ท่านต้องยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่าสามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก<sup>๑๒๒</sup>

๒๑) เทศนาให้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ ก็สอนด้วยของจริงให้ผู้ฟัง ได้ดู ได้เห็น ได้เองอย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง<sup>๑๒๓</sup>

๒๒) ระยะเวลาในการเทศนา นานน่าเบื่อทำให้เยาวชนไม่ค่อยสนใจฟังเทศนา และฟังแล้วมันเหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว<sup>๑๒๔</sup>

๒๓) เนื้อหาในการเทศนาทำให้คนฟังการเทศนาสนใจ สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง ควบคุมการเทศนาให้อยู่ในประเด็น มีจุดประสงค์ในการเทศนา ไม่วกวน ไม่พาให้คนฟังไขว้เขว ฟังไม่ออกบอกไม่ได้ เล่าให้ใครฟังไม่เป็น นอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเนื้อหา<sup>๑๒๕</sup>

<sup>๑๑๘</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๑๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรุญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๐</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๑</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอี่เก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๓</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรื่องอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๔</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิศรา กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๔) พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟัง แต่ปัจจุบันพระก็เทศนาไป คนฟังก็กลับไป  
เข้าไม่ถึงคนฟัง<sup>๑๒๖</sup>

๒๕) พระนักเทศนาส่วนใหญ่ไม่สนใจคนฟัง โดยเฉพาะการเทศนาเพื่อการเผยแผ่  
พระพุทธศาสนา เทศนาเท่าที่ท่องจำมา<sup>๑๒๗</sup>

จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์  
จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ **สันทัตสนา : แจมแจง**  
สรุปได้ว่า

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร พัฒนาเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ คนฟัง  
เทศนามากขึ้น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ก็จะมีแต่โยมผู้หญิง ผู้ชายมีน้อยมากก็ตาม นักเทศนาต้องหาเหตุและ  
ความทันสมัยที่ผู้ชายรับฟังได้ ฟังแล้วไม่เห็นว่ามีสาระ ยกเหตุผลมาเทศนาควบคู่กับนิทานอย่าง  
สมัยก่อนเพราะว่ากาลเวลาเปลี่ยนไปแล้ว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการฟังเทศนา ปรับเปลี่ยนวิธีการ  
เทศนาให้ทันสมัย ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ ก็สอนด้วยของ  
จริงให้ผู้ฟัง ได้ดู ได้เห็น ได้เอง สร้างสถานการณ์ให้คนฟังกระจ่างและใครติดตามการเทศนา  
การเทศนาต้องเปรียบเทียบอดีตปัจจุบัน ให้เกิดความชัดเจนในหลักธรรมคำสอน การเทศนานั้น  
อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล การเทศนาให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย  
ต้องใช้สื่อช่วยในการเทศนา เพราะมีความสะดวกในการนำอุปกรณ์ไปเทศนา

---

<sup>๑๒๖</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๕ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร  
พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ สันตัสสนา : แจมแจง

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	เทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ คนฟังเทศนามากขึ้น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ก็จะมีแต่โยมผู้หญิง ผู้ชายมีน้อยมากก็ตาม นักเทศนาต้องหาเหตุและความทันสมัยที่ผู้ชายรับฟังได้ ฟังแล้วไม่เห็นว่าเป็นสาระ	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘
๒	ต้องยกเหตุผลมาเทศนาควบคู่กับนิทานอย่างสมัยก่อนเพราะว่ากาลเวลาเปลี่ยนไปแล้ว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการฟังเทศนา	๑๓	๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๓	ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย ฟังแล้วเหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ ก็สอนด้วยของจริงให้ผู้ฟัง ได้ดู ได้เห็น ได้เอง	๘	๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๔	ต้องสร้างสถานการณ์ให้คนฟังกระจำงและใคร่ติดตามการเทศนา การเทศนาต้องเปรียบเทียบกับอดีตปัจจุบัน ให้เกิดความชัดเจนในหลักธรรม คำสอน	๗	๑๓, ๑๔, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๕	การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล	๕	๒, ๓, ๑๖, ๒๑, ๒๒
๖	การเทศนาให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ต้องใช้สื่อช่วยในการเทศนา เพราะมีความสะดวกในการนำอุปกรณ์ไปเทศนา	๓	๒๓, ๒๔, ๒๕

๔.๒.๑.๒ การพัฒนาพระสงฆ์นักเทศนาตามหลัก สมาทปนา : จุงใจ

พระสงฆ์มีวิธีการเทศนาอย่างไร เพื่อจูงใจคนฟังชวนใจให้อยากรับฟัง และนำไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อายากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี อาจมีมุขสอดแทรกลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้น ถ้ารักจะเป็นนัก



เทศนาตองปากไว ใจกลา หนาดาน และเสียงดั่ง ฟังดูแลวก็ชอบกล แต่พอได้ฟังเหตุผลแลวก็ทำให้เห็นด้วย<sup>๑๒๘</sup>

๒. การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ปฏิบัติได้ผล<sup>๑๒๙</sup>

๓. ปรับปรุงเนื้อหาในการเทศนา ให้สละสลวยตามกาลนิยม เทศนาอย่างไรให้จูงใจคนฟัง ทองจำสำนวนของเทศนา เช่น สำนวนเริ่มต้น สำนวนพร กอนจบ และสำนวนลงท่าย ทองจำสำนวนอธิบายธรรมะ สุภาษิต คำกลอนและคำอุปมาอุปไมย เพื่อจะได้นำไปใช้พรรณนาเวลาเทศนา เช่น พระนักเทศนาดังหลายท่าน ไปเทศนาที่ไหนก็มีคนติดตามฟัง เหมือนมีแฟนคลับ<sup>๑๓๐</sup>

๔. พระผู้แสดงธรรมเทศนา เผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทัศนธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน ให้สัมผัสได้จริง<sup>๑๓๑</sup>

๕. การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์<sup>๑๓๒</sup>

๖. อยากให้พระสงฆ์เข้ารับการอบรมวิชาการเทศนา เป็นหลักเกณฑ์ของการบวชที่ทุกรูปต้องผ่านหลักเกณฑ์นี้ สามารถใช้สื่อประกอบการเทศนา จะต้องมีหลักการในการเทศนา เทศนาได้ไพเราะ เหมาะเจาะ หมดจด ไตรส ไตสาระ ไตธรรมะชัดเจน<sup>๑๓๓</sup>

๗. พระผู้แสดงธรรมเทศนา ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารใหม่ เช่น ผ่าน face books เพื่อเข้าถึงผู้ฟังอีกกลุ่มหนึ่ง<sup>๑๓๔</sup>

๘. พระสงฆ์สมัยนี้ต้องติดตามข้อมูลข่าวสาร เหตุบ้านการเมือง ละครบ้าง เพื่อนำมาเทศน์ชี้จุดให้ข้อคิดเห็น ไม่ใช่สักแต่ว่าดูผ่านๆ เพื่อความมั่นในอารมณ์ จะเห็นว่าพระสงฆ์ยังขาดความรู้ทักษะชีวิต ประสบการณ์ การเทศนาจึงเป็นเรื่องเดิมๆ ที่อิงซากดึกในการเทศนา<sup>๑๓๕</sup>

<sup>๑๒๘</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๒๙</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๐</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๒</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๓</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วฑฒธมโม, วัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๔</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาคโม, วัดบางโกลงใน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

๙. พระสงฆ์ผู้เทศนา ที่เป็นพระนักเทศนาอายุไม่มากใช้สื่อประกอบในการแสดงธรรม แต่พระนักเทศนาที่อายุมากจะแสดงสดๆ บทไม่มี<sup>๑๓๖</sup>

๑๐. พระผู้เทศนามีองค์ความรู้ของวิธีการเทศนา ให้การอบรมและฝึกฝนการใช้สื่อ ประกอบการแสดงธรรม<sup>๑๓๗</sup>

๑๑. สำนักงานพระพุทธศาสนา ต้องกำหนดหลักเกณฑ์พระผู้เทศนาให้การอบรมและ ฝึกฝนการเทศนา <sup>๑๓๘</sup>

๑๒. การเป็นนักเทศนาต้องขยันการหาเก็บความรู้ หาดูข้อมูล เพื่อเพิ่มพูนปัญญาด้วยการ ฟังเพราะหมั่นฟังเสริมความรู้ หมั่นดูเสริมปัญญา นักเทศนาดังๆ ล้วนเคยเป็นนักฟังที่ดีมาแล้ว ทั้งนั้น<sup>๑๓๙</sup>

๑๓. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจในเรื่องที่จะพูด เสียงต๋องต๋ง ฟังได้ชัด สอนจากสิ่งที่รู้ ที่เห็นเข้าใจใตงาย หรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว<sup>๑๔๐</sup>

๑๔. การที่พระเทศนาโยมฟังแล้วตลก เพราะความจริงโยม ทำให้พระการพัฒนาตัวเอง ในการแสดงธรรม<sup>๑๔๑</sup>

๑๕. พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามให้กับสังคมได้ ที่สำคัญทุกๆ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ <sup>๑๔๒</sup>

๑๖. อยากจะให้รัฐจัดกิจกรรมสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมพระนักเทศนา<sup>๑๔๓</sup>

๑๗. การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง บางจังหวะ<sup>๑๔๔</sup>

<sup>๑๓๖</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปถโย, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๗</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพบุลย์ กิตติปถโย, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๘</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๓๙</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธิธัญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๐</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๑</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๒</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๓</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองการบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๔</sup> สัมภาษณ์ นาวสาวลลิตมาตา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๘. พระบางรูปเปลี่ยนวิธีการเทศนา เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟังตลกแทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม ธรรมอารมณ์ดีมีแต่ข้า<sup>๑๔๕</sup>

๑๙. การเทศนาผู้เทศนาสามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่น ๆ<sup>๑๔๖</sup>

๒๐. พระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาส ให้พระผู้น้อยได้แสดงธรรม หรือใช้สื่อในการบรรยายธรรม นอกจากเวลาไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือบางครั้งพระก็ไม่สนใจทำด้วยก็มี<sup>๑๔๗</sup>

๒๑. พระที่เป็นนักพูด ก็พยายามสรรหาวิธีการพูดให้น่าสนใจใจหาคำพูด จังหวะลีลาให้คนฟังข้า<sup>๑๔๘</sup>

๒๒. พระชอบเทศनावงวน คนฟังสับสน ขาดความเชื่อมั่น<sup>๑๔๙</sup>

๒๓. พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม<sup>๑๕๐</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะพูด เสียงต้องดัง<sup>๑๕๑</sup>

๒๕. พระนักเทศนาส่วนใหญ่อายุมาก พระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาส พระอายุน้อยได้เทศนาบ้าง บางทีพระอายุน้อยอาจจะเทศนาได้เข้ากับวัยคนฟัง<sup>๑๕๒</sup>

จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ **สมาทปนา : จูงใจ** สรุปได้ว่า

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ จูงใจคนฟังให้ปฏิบัติตาม การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาในการเทศนา ให้สละสลวยตามกาลนิยม ปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย เสนาะหู เจริญตา เบิกบานใจ น่าติดตาม การถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติ

<sup>๑๔๕</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญสง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๖</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๘</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๔๙</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๑</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

หน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามได้ แก้ปัญหาเป็น โดยการเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้หน้าสนใจยิ่งขึ้น

**ตารางที่ ๔.๖** ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร  
พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ **สมาทปนา : จูงใจ**

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘,
๒	เนื้อหาในการเทศนา ให้สละสลวยตามกาลนิยม จูงใจคนฟัง	๑๓	๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๓	ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย เสนาะหู เจริญตา เบิกบานใจ น่าติดตาม	๘	๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๔	การถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง	๗	๑๓, ๑๔, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๕	พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามได้ แก้ปัญหาเป็น	๕	๒, ๓, ๑๖, ๒๑, ๒๒
๖	การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้หน้าสนใจยิ่งขึ้น	๓	๒๓, ๒๔, ๒๕

#### ๔.๒.๑.๓ การพัฒนาพระสงฆ์นักเทศนาตามหลัก สมุตเตชนา : แกลวกลา

หลักการเทศนาที่เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. หลักการเทศนาที่เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า โดยการปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีกำลังใจ<sup>๑๕๓</sup>

<sup>๑๕๓</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. การเทศนาเพื่อสร้างความมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จได้ สู้งาน มีความอดทน บากบั่น ไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย และมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบกรรมดี<sup>๑๕๔</sup>

๓. พระสงฆ์ต้องสร้างช่องทางในการเทศนาใช้สื่อสมัยใหม่มาใช้ เช่นนักพูดหลายๆ คนที่สามารถสร้างกลุ่มคนฟังได้<sup>๑๕๕</sup>

๔. การเทศนานั้นจะต้องมุ่งถึงผู้รับฟัง และได้รับความสนใจจากผู้รับฟัง โดยมุ่งสร้างสรรค์ให้ผู้ฟังเทศนาสนใจ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงกาลเทศะในแต่ละงาน<sup>๑๕๖</sup>

๕. การเทศนานั้น ต้องแสดงถึงความเหมือนกันและเป็นกันเองของผู้เทศนา และผู้ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนความหมายให้กันและกันได้ทราบชัด ซึ่งมีใช้เพียงแต่คำนึงถึงภาษาในการเทศนาหรือความสนุกขบขันอย่างเดียวกัน แต่ยังคงเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟังหรือผู้ที่เทศนาเพื่อจะสอนเขาด้วย เพื่อให้การเทศนาที่สื่อไปนั้นบรรลุประสิทธิผลและคนฟังได้รับความรู้<sup>๑๕๗</sup>

๖. การเทศนาต้องมีเนื้อหาที่คำนึงถึงวัฒนธรรมในสังคม ชุมชน นั้นด้วย เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟัง ถ้าหากเทศนาในสังคมระดับล่าง แต่บรรยายหรือยกตัวอย่างแต่สังคมระดับสูง ทำให้คนฟังเบื่อไม่เข้าใจ ไม่สนองความต้องการกับชีวิตประจำวัน ไม่สอดคล้องกับครรลองวิถีชีวิตของสังคมนั้นๆ ด้วย เช่น งานบุญก็ต้องเทศนาเรื่องบุญ และบาป<sup>๑๕๘</sup>

๗. เนื้อหาในการเทศนาต้องเร้าความต้องการของผู้รับฟังและแนะนำวิธีการที่ผู้ฟังจะได้รับการตอบสนองความต้องการ<sup>๑๕๙</sup>

๘. การเทศนาต้องมีเนื้อหาที่แนะนำวิธีที่ผู้ฟังจะตอบสนองความต้องการของตนตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ควรให้สอดคล้องกับครรลองวิถีชีวิตของสังคมนั้นๆ ด้วย เช่น เทศนางานบวชก็ต้องเรื่องบุญ กุศล ละเว้นความดี สำนึกบุญคุณพ่อแม่<sup>๑๖๐</sup>

๙. การจะแสดงธรรมให้เข้าใจ ต้องเข้าใจคนฟัง รู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนฟังกลุ่มนั้นๆ มีทัศนคติอย่างไร ต้องคอยสังเกตปฏิกริยาสีหน้าคนฟัง<sup>๑๖๑</sup>

<sup>๑๕๔</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๕</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๗</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๘</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วุฒธมโม, วัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๕๙</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สยญาคโม, วัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ในนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๑</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางไผ่ในนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๐. พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ แสดงธรรมได้เข้าใจ ตอบคำถามแก้ปัญหาได้ ที่สำคัญทุกๆ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ ที่มีคติธรรมโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด<sup>๑๖๒</sup>

๑๑. การเทศนาต้องมีวิธี เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟัง จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินเข้าใจให้ประพฤติ ปฏิบัติดี<sup>๑๖๓</sup>

๑๒. การเทศนาหรือการแสดงธรรม พระนักเทศนาต้องคำนึงความรู้สึกในทางที่ดีและ ความรู้สึกในทางที่ไม่ดีต่อผู้ฟัง และในโอกาสอะไร งานศพก็ต้องเทศนาเพื่อไม่ให้เศร้า ส่วนใหญ่คนฟัง มักมีความประทับใจชื่นชมต่อผู้แสดงธรรมหรือเทศนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัย รูปร่าง หน้าตา ความมีชื่อเสียง หรือการเป็นคนที่มีความรู้ดี ในเรื่องนั้นๆ<sup>๑๖๔</sup>

๑๓. การแสดงธรรมจะให้เข้าใจ และเข้าถึงคนฟัง คนเทศนาต้องรู้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ในสังคมกลุ่มนั้นก่อน เพราะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมของคนฟังในกลุ่มนั้น ที่อาจจะมีสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่าง กันแต่ละสังคมแต่ละเหตุการณ์<sup>๑๖๕</sup>

๑๔. การเทศนาที่จะที่จะไปจุ่งจิตวิญญาณของชาวบ้าน ไปเทศนาหลักการให้เขาเข้าใจ นักเทศนาต้องมีข้อมูลประกอบ คือ ต้องมีคำคมนิด ต้องมีสุภาษิตหน่อย เทศน่อยต้องมีคำกลอน ไม่ให้คนฟังง่วงนอนต้องมีคำขำ<sup>๑๖๖</sup>

๑๕. การเทศนาต้องยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์ บ้าง สีสาวอย่าให้มันเคร่งเครียด น่าเบื่อ ท่านสอนธรรมได้ โดยไม่ถึงกับต้องบันเทิงใจอะไรมากนัก<sup>๑๖๗</sup>

๑๖. พระที่เป็นนักพูด ก็พยายามสรรหาวิธีการพูดให้น่าสนใจจิงใจหาคำพูด จิงหวะสีลา ให้คนฟังขำ พูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ<sup>๑๖๘</sup>

<sup>๑๖๒</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปัญญา, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๓</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๔</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๕</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๖</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๗</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๖๘</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๗. เทศนาด้วยการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน อาจจะใช้สื่อประกอบและ พระสงฆ์ไปฝึกอบรมเพิ่มทักษะเทศนา เทศนาอย่างไรให้เร้าใจ<sup>๑๖๙</sup>

๑๘. การเทศนามีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการในการเทศนาเพื่อเผยแผ่พุทธธรรม โดยเฉพาะรูปแบบและวิธีการเทศนาแบบใหม่ ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน รูปแบบวิธีการเทศนา เช่น การเทศนามหาชาติ และการเทศนาธรรมวัตรตามแบบประเพณีโบราณมาเป็นการเทศนาแบบ ประยุกต์ และนำเข้าสู่การปาฐกถา การบรรยายธรรม การโต้วาที และการสนทนาธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้<sup>๑๗๐</sup>

๑๙. พระนักเทศนาต้องเริ่มที่ตัวเองให้มีลีลาที่เร้าใจ นำเลื่อมใสก่อน ส่วนการเทศนา ในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องให้มีความรู้พอ ให้รู้อย่างมั่นใจ ประพจน์ได้ในสิ่งที่ รู้ วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกดี มีความตั้งใจจริง มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี<sup>๑๗๑</sup>

๒๐. อันดับแรกของการเทศนาให้จูงใจ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอดสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จได้ สูงงาน ไม่หวั่น ไม่ท้อ ไม่กลัวเหนื่อย เกิดจากการเทศนา เพื่อสื่อกับคนฟังที่อยู่รอบๆ ตัว โดยการสอนให้มีธรรมเกิดขึ้นกับคนใกล้ตัวก่อน จึงจะมีผลมากในการ ปลุกฝังคุณธรรม สิ่งที่ดีที่สุดโดยพื้นฐานคือตัวของผู้ที่เทศนาเอง ที่จะเป็นต้นแบบแก่ชุมชนคนทั่วไปได้ เช่น พระพุทธเจ้าก็ทำตนเองเป็นสื่อ หากการมองในแง่ทั่วไปสื่อทุกชนิดใช้ได้หมด แต่ก็ยังไม่เกิด ประโยชน์ หากผู้เทศนายังปฏิบัติไม่ได้<sup>๑๗๒</sup>

๒๑. การเทศนาให้จูงใจ ฟังแล้วเกิดความกระตือรือร้น มีความอดสาหะ มีกำลังใจมั่นใจ ที่จะทำให้สำเร็จจงได้ โดยเฉพาะตัวของผู้ที่เทศนาเอง ที่จะเป็นต้นแบบแก่สังคมทั่วไปได้ ทำตนเอง เป็นสื่อ แต่ก็ยังไม่เกิดประโยชน์ หากผู้เทศนายังปฏิบัติไม่ได้ เช่น กรณีเนรค่า<sup>๑๗๓</sup>

๒๒. พระสงฆ์ที่แสดงธรรม เน้นรูปแบบการเทศนาที่มีการบรรยายธรรมะภาคปฏิบัติ จัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่เข้าถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง เช่น มีการปฏิบัติธรรมทุกวัน ศุภร์<sup>๑๗๔</sup>

<sup>๑๖๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตาดา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๐</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๑</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุมอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๓</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๔</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๓. พระสงฆ์ต้องแสดงธรรมให้วัยรุ่นให้ความสนใจและเป็นที่น่าสนใจผู้ฟัง พระสงฆ์ต้องเพิ่มช่องทางใหม่ๆ ในการเทศนาที่สร้างสรรค์เพื่อการแสดงธรรมสร้างแรงบันดาลใจให้กล้าคิด มั่นใจในตนเอง<sup>๑๗๕</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟังด้วย การเทศนาต้องให้เข้าถึงคนฟัง โดยเฉพาะนักเรียน ต้องเข้าใจวัยรุ่น<sup>๑๗๖</sup>

จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ **สมุตเตชนา : แกลวกกล้า** สรุปได้ว่า

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร การเทศนาที่เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า เพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีกำลังใจ มีความมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจริงได้ มีความอดทน บากบั่นไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย และมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบกรรมดี เพิ่มช่องทางในการเทศนาใช้สื่อสมัยใหม่มาใช้ มุ่งถึงผู้รับฟัง มุ่งสร้างสรรค์ให้ผู้ฟังเทศนาสนใจ คำนึงถึงกาลเทศะในแต่ละงาน เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟัง แสดงธรรมจะให้เร้าใจและเข้าถึงคนฟัง คนเทศนาต้องรู้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตามสังคมนั้น พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ มีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการแสดงธรรมได้เร้าใจ ตอบคำถามแก้ปัญหาได้ ที่ทุกคำตอบประกอบด้วยธรรม มีวิธีดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกบางครั้ง เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟัง จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินเร้าใจให้ประพฤติและปฏิบัติดี มีข้อมูลประกอบ คือ ต้องมีคำคมชนิดต้องมีสุภาษิตหน่อย เทศนาอ่อยต้องมีคำกลอน ไม่ให้คนฟังง่วงนอนต้องมีคำขำ ยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์ บ้าง สีส่าย่าให้มันเคร่งเครียด น่าเบื่อ

<sup>๑๗๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๖</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.



ตารางที่ ๔.๗ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร  
พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ สมุตเตชนา : แกลวกลา

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนาที่เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า เพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีกำลังใจ มีความมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจริงได้ มีความอดทน บากบั่นไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย และมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบกรรมดี	๑๖	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐
๒	เพิ่มช่องทางในการเทศนาใช้สื่อสมัยใหม่มาใช้ มุ่งถึงผู้รับฟัง มุ่งสร้างสรรค์ให้ผู้ฟังเทศนาสนใจ คำนึงถึงกาลเทศะในแต่ละงาน เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟัง	๑๕	๑, ๒, ๕, ๖, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒
๓	การแสดงธรรมจะให้เร้าใจและเข้าถึงคนฟัง คนเทศนาต้องรู้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตามสังคมนั้น	๑๒	๑, ๓, ๕, ๖, ๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๔	พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ มีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการแสดงธรรมได้เร้าใจ ตอบคำถามแก้ปัญหาได้ ที่ทุกคำตอบประกอบด้วยธรรม	๙	๑, ๒, ๓, ๘, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๒๑
๕	การเทศนาต้องมีวิธีดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกบางครั้ง เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟัง จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินเร้าใจให้ประพุดติและปฏิบัติดี	๗	๑, ๒, ๓, ๑๖, ๒๑, ๒๒, ๒๕
๖	นักเทศนาต้องมีข้อมูลประกอบ คือ ต้องมีคำคม นิต ต้องมีสุภาชิตหน่อย เทศนาอ่อยต้องมีคำกลอน ไม่ให้คนฟังง่วงนอนต้องมีคำขำ ยกพุทธศาสนสุภาชิต สุภาชิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์ บ้าง สีสลาอย่าให้มันเคร่งเครียด น่าเบื่อ	๖	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๒๕

#### ๔.๒.๑.๔ การพัฒนาพระสงฆ์นักเทศนาตามหลัก สัมปัทสนา : ราเริง

การเทศนาเพื่อปลอบชโลมใจ ให้มีความสดชื่นราเริง บำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบาน ชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและราเริงเบิกบานใจ จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. หลักการเทศนาต้องมีเนื้อหาที่ปลอบประโลมสังคัมให้เกิดความปรองดอง สังคัมเบิกบาน ไม่เช่นฆ่ากันทางความคิด มิตรไมตรีจิตที่ดีต่อกัน เนื้อหาต้องสร้างธรรมให้เกิดขึ้นในใจคนฟัง อาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีความหวัง<sup>๑๗๗</sup>

๒. การเทศนาของพระสงฆ์เป็นการเสนอธรรมะ ซึ่งอาจจะแทรกธรรมะลงในตัวอย่างนิทาน จากประสบการณ์ การเปรียบเทียบ และมีอารมณ์ขันบ้าง เพื่อให้คนฟังไม่ง่วงหาวนอน หลับก่อนที่พระจะเทศนา<sup>๑๗๘</sup>

๓. พระสงฆ์ต้องสอนหรือเทศนาให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด และต้องละจากอบายมุขทั้งปวง เพื่อครอบครัวและสังคัมจะได้อยู่อย่างมีความสุข<sup>๑๗๙</sup>

๔. การเทศนานั้นจะต้องมุ่งถึงผู้รับฟัง พระสงฆ์ต้องเสนอธรรมะที่ประชาชนนำไปปฏิบัติได้ และต้องไม่มอบสิ่งมอมเมา สิ่งที่ผิดสิ่งที่ไร้สาระ แต่ต้องเป็นธรรมที่ประชาชนฟังแล้วเบิกบานจิตใจ อิ่มเอิบ มีความสุข<sup>๑๘๐</sup>

๕. การเทศนานั้น เพื่อนำธรรมะไปสู่ประชาชน เพื่อให้ปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติ อันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและแก่สังคัมโดยทั่วไป โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้ รูปแบบและวิธีการเทศนาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกและเป็นที่ยอมรับของประชาชน<sup>๑๘๑</sup>

๖. การเทศนา พระนักเทศนาที่ดีต้องเทศนาเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจ จะได้ละชั่ว ทำดี มีสวรรค์และนิพพานเป็นจุดหมายของชีวิต เข้าใจปัจจุบัน มีความสุขกับสิ่งที่เป็นอยู่ ยอมรับกับสิ่งที่กำลังจะเป็นไป อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข<sup>๑๘๒</sup>

<sup>๑๗๗</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๘</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญสง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๗๙</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๐</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๒</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภาณุวัตร วฑฒธมโม, วัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

๗. พระนักเทศนาจะต้องเชี่ยวชาญในการแสดงธรรม สามารถยกหลักธรรมมาอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่วร้ายต่อตนเองและสังคม<sup>๑๘๓</sup>

๘. การเทศนาที่ดีต้องมีเนื้อหาที่ดี เป็นตัวแทนนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มาแสดงให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจ โดยผู้ฟังเหล่านั้นสามารถปฏิบัติให้บรรลุผล ตามสมควรแก่การปฏิบัติ สามารถแนะนำวิธีการใช้ชีวิตที่ดี จิตใจเบิกบานมีความสุข ลดปัญหาสังคมได้ระดับหนึ่ง<sup>๑๘๔</sup>

๙. การเทศนาเพื่อแสดงธรรมให้คนฟังเกิดความเข้าใจ ต้องเข้าถึงใจคนฟัง เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนฟังกลุ่มนั้นๆ มีทัศนคติอย่างไร เทศน์ให้สนุกด้วยลีลาพรรษาว่าเรไร ทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดชีวิตไม่คิดล้มเลิกการเรียนรู้พระพุทธศาสนา<sup>๑๘๕</sup>

๑๐. พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ แสดงธรรมได้ใจ ตอบคำถามแก้ปัญหาได้ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด<sup>๑๘๖</sup>

๑๑. พระนักเทศนาต้องมีวิธีการเทศน์ที่ดึงดูดคนฟังให้สนใจ อยากประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยธรรมนำหน้า เพื่อความเพลิดเพลินเข้าใจให้ประพฤติ ปฏิบัติดี มีศีลธรรม<sup>๑๘๗</sup>

๑๒. การเทศนาหรือการแสดงธรรม พระนักเทศนาต้องคำนึงความรู้สึกในทางที่ดีและความรู้สึกในทางที่ไม่ดีต่อผู้ฟัง นักเทศนาต้องมีปฏิภาณ ไม่อ่านคัมภีร์<sup>๑๘๘</sup>

๑๓. พระนักเทศนา ควรเทศนาแบบปากเปล่า ไม่อ่านหนังสือ ถ้อยคัมภีร์เพื่อเป็นการสื่อในการแสดงความสามารถ จะแสดงถึงความสามารถของนักเทศนาที่มีไหวพริบ ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะนักเทศนาแบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี<sup>๑๘๙</sup>

<sup>๑๘๓</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สณญาณโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๔</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปณโณ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๖</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปณโณ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๗</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๘</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีชญูรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๘๙</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๔. นักเทศนาต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี อาจยกเรื่องนิทานหรือยกเหตุการณ์มาเล่าประกอบการเทศนา<sup>๑๙๐</sup>

๑๕. การเทศนาโดยการพรรณนาความ เน้นนำหน้าที่หลักธรรมเป็นที่ตั้ง อธิบายให้คนฟังเทศน์เห็นอาการของธรรมะ ใช้ภาษาที่เป็นนามธรรม ยกนิทาน ยกเหตุการณ์ ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่าง<sup>๑๙๑</sup>

๑๖. พระที่เป็นนักพูด ก็พยายามสรรหาวิธีการพูดให้น่าสนใจ มีจังหวะลีลาให้คนฟังขำพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ<sup>๑๙๒</sup>

๑๗. เทศนาด้วยการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน อาจจะใช้สื่อประกอบและพระสงฆ์ไปฝึกอบรมเพิ่มทักษะเทศนา เทศนาอย่างไรให้เร้าใจ<sup>๑๙๓</sup>

๑๘. การเทศนา ควรยกเรื่องที่คนสนใจมาประกอบ การเทศนาจะได้ไม่เป็นยาขม ให้ขมใจฟัง ทนนั่งเบื่อ แต่จะเป็นที่นิยมชมชอบ เพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรม จะเป็นเทศนาที่สร้างความเข้าใจให้ง่าย ฟังง่าย และง่ายต่อการจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติ จัดเป็นเทศนาที่ยอดนิยมที่องค์กรสมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำมาแสดงมากที่สุด<sup>๑๙๔</sup>

๑๙. พระนักเทศนาต้องเริ่มที่มีลีลาที่ชวนเลื่อมใส ส่วนการเทศนาในเรื่องที่ถูกต้องให้ความรู้อย่างมั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ มีวิธีการพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง บุคลิกดี มีความตั้งใจจริง มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้คนสนใจ<sup>๑๙๕</sup>

๒๐. การเทศนาเพื่อปลุกเร้าใจ ให้มีความกระตือรือร้น เกิดความอดสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่น ไม่ท้อ ไม่กลัวเหนื่อย เกิดจากการเทศนาเพื่อให้คนฟังที่สอนให้มีธรรมเกิด มีผลในการปลุกฝังคุณธรรม และเป็นต้นแบบแก่คนฟังได้<sup>๑๙๖</sup>

๒๑. อยากให้พระเทศนา จูงใจให้เชื่อมั่นในตนเอง เชื่อมมั่นในความตั้งใจที่จะปฏิบัติดี มีความกระตือรือร้น มีความอดสาหะ มีกำลังใจมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ โดยเฉพาะหน้าสอ<sup>๑๙๗</sup>

<sup>๑๙๐</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๑</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๒</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๓</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตาดา ศรีจำรูญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๔</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญสง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๕</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หมู่มอี่เก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๖</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๗</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๒.อยากให้พระสงฆ์ที่มาสอนธรรมที่โรงเรียน บรรยายธรรมะภาคปฏิบัติ และจัดกิจกรรมที่เข้าถึงจิตใจ<sup>๑๙๘</sup>

๒๓. พระสงฆ์มีลีลาการสอนการเทศนา โดยเฉพาะเยาวชนหรือกลุ่มนักเรียน มีสนุกสนานบ้าง คลายเครียดจากการเรียนและไม่เบื่อธรรมะ สร้างแรงบันดาลใจให้กล้าคิด กล้าทำ มั่นใจในตนเอง<sup>๑๙๙</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟังด้วย การเทศนาต้องให้เข้าถึงคนฟัง ต้องตั้งเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายไว้ จะให้ธรรมะอะไรแก่คนฟัง โดยเฉพาะนักเรียน ต้องเข้าใจวัยรุ่น<sup>๒๐๐</sup>

จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ **สัมปทั้งสนา : ราเริง** สรุปได้ว่า

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร หลักการเทศนาจะให้คนฟังเรีงร่า เบิกบานได้นั้น ต้องมีเนื้อหาที่ปลอดประโลมสังคมให้เกิดความปรองดอง สังคมเบิกบาน มีมิตรไมตรี จิตที่ดีต่อกัน เสนอธรรมะที่ประชาชนนำไปปฏิบัติได้ เป็นธรรมที่ประชาชนฟังแล้วเบิกบานจิตใจอึมเอบ มีความสุข ให้รู้และเข้าใจ จะได้ละชั่ว ทำดี มีความสุขกับสิ่งที่เป็นอยู่ ยอมรับกับสิ่งที่กำลังจะเป็นไป อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถยกหลักธรรมมาอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ นักเทศน์ต้องมีปฏิภาณ เทศน์ให้สนุกด้วยลีลาหรรษาเรีงร่า ทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนา มีวิธีการเทศนาที่ดึงดูดคนฟังให้สนใจ อยากระพฤติดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยธรรมนำหน้า เพื่อความเพลิดเพลินเรีงร่าให้ประพฤติ ปฏิบัติดี มีศีลธรรม เทศนาในเรื่องที่ถูกต้องให้ความรู้อย่างมั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ มีวิธีการพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น เพื่อปลุกเรีงร่าใจ เชื่อมั่นในความตั้งใจที่จะปฏิบัติดี มีความกระตือรือร้น

<sup>๑๙๘</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ สีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๑๙๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๘ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร  
พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ สัมปหังสนา : ราเริง

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	หลักการเทศนาต้องมีเนื้อหาที่ปลอดภัยโลภประโลม สังคมให้เกิดความปรองดอง สังคมเบิกบาน มีมิตรไมตรีจิตที่ดีต่อกัน	๑๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๒, ๒๓
๒	การเทศนาเสนอธรรมะที่ประชาชนนำไปปฏิบัติ ได้ เป็นธรรมที่ประชาชนฟังแล้วเบิกบานจิตใจ อิมเอิบ มีความสุข	๑๕	๑, ๔, ๕, ๖, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๔
๓	สั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจ จะได้ละชั่ว ทำดี มีความสุขกับสิ่งที่เป็นอยู่ ยอมรับกับสิ่งที่ กำลังจะเป็นไป อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข	๑๔	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๖, ๑๗, ๒๒, ๒๔, ๒๕
๔	การแสดงธรรม สามารถยกหลักธรรมมาอธิบาย ได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไป ประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ	๑๑	๑, ๒, ๓, ๗, ๘, ๙, ๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๘, ๒๐
๕	นักเทศนาต้องมีปฏิภาณ เทศนาให้สนุกด้วย ลีลาพรรษาร่าเริง ทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่อง พระพุทธศาสนา	๘	๑, ๒, ๓, ๖, ๑๑, ๒๑, ๒๒, ๒๕
๖	มีวิธีการเทศนาที่ดึงดูดคนฟังให้สนใจ อยากประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วย ธรรมนำหน้า เพื่อความเพลิดเพลินเข้าใจให้ ประพฤติ ปฏิบัติดี มีศีลธรรม	๖	๑, ๒, ๕, ๖, ๘, ๙
๗	เทศนาในเรื่องที่ถูกต้อง ให้ความรู้อย่างมั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ มีวิธีการพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น เพื่อปลุกเร้าใจ เชื่อมั่นใน ความตั้งใจที่จะปฏิบัติดี มีความกระตือรือร้น	๓	๒๓, ๒๔, ๒๕

#### ๔.๒.๒ วิจัยสุจริต

สารที่นำมาเทศนาหรือหลักธรรมที่นำมาเทศนา จะต้องเป็นสิ่งที่จริง พระสงฆ์ตระหนัก  
ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทิฏฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์  
ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์  
อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าต้องระลึกถึงและนำมาปฏิบัติ ต้องมี  
ธรรมะอยู่ที่จิตใจตลอดเวลา ธรรมะ คือ ความถูกต้อง ความดีงามหมายเอาสิ่งที่ควรนำมาประพฤติ

ปฏิบัติตามจนทำให้มีความสุข ฉะนั้นควรระลึกถึงพระธรรมตลอดเวลา เกิดขึ้นมาจากพระธรรม อยู่ได้ด้วยพระธรรม อย่างน้อยคือ ธรรมะสองอย่างคือ รูปธรรมและนามธรรม ธรรมะอยู่ที่ตัวสองอย่างทั้งรูปธรรมและนามธรรมให้ระลึกถึงอยู่เสมอว่า ต้องมีธรรมะต้องปฏิบัติธรรมะ ต้องบูชาธรรมะเป็นสรณะ ไมบูชากิเลส ไมบูชาอบายมุข ไมบูชาสิ่งเหลวไหล

จากการสัมภาษณ์พบดังนี้

๑. การเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ ต้องพูดดีมีสาระ น่าเชื่อถือ ไม่เครียด ไม่น่าเบื่อ ตามเทศกาลที่เทศนา งานมงคลก็อีกแบบ งานบวชก็อีกอย่าง โดยยึดหลักประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ๑) ทิฏฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน<sup>๒๐๑</sup>

๒. พระนักเทศนา ต้องมีเนื้อหาและมีเหตุผลมาเทศนาในการฟังเทศนา ฟังแล้วได้สาระ น่าจดจำและเรียนรู้<sup>๒๐๒</sup>

๓. การพัฒนาพระนักเทศนาให้เทศนาดีน่าสนใจ การเทศนาสมัยนี้มีพระต่างๆ ให้เป็นแบบอย่าง ที่แยกแยะให้เห็นเช่น พระพยอม วัดสวนแก้ว มีวิสุทธิในการเทศนาท่านเทศนาแบบตรงไปตรงมา<sup>๒๐๓</sup>

๔. พระนักเทศนาต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำมาถ่ายทอดได้ดี บางครั้งจะเห็นว่า มีตลกบ้างตามสถานการณ์ ถ้าวัยรุ่นก็ต้องใช้ภาษาที่สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว<sup>๒๐๔</sup>

๕. พระเทศนามีหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจน ภาษาที่ใช้สละสลวย ไม่หยาบ กระหบกระเทือนบุคคลอื่น<sup>๒๐๕</sup>

๖. ความชัดเจนในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ภาษาที่ใช้ พระนักเทศนาต้องนำมาประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบันให้ได้<sup>๒๐๖</sup>

๗. การเทศนาที่ดีต้องมีวาจาในการสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ วาจาแบบไหนที่เทศนาแล้วโดนใจ เทศนาที่น่าสน คนติดตาม<sup>๒๐๗</sup>

<sup>๒๐๑</sup>สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๒</sup>สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญสง กल्याโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๓</sup>สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๔</sup>สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๕</sup>สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๖</sup>สัมภาษณ์ พระครูปลัดถาวรวัตร วฑฒธมโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๗</sup>สัมภาษณ์ พระสัญญา สณฺญาคโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

๘. ผู้เทศนาต้องคิดก่อนไปเทศนา จะเทศนาอย่างไรให้หนึ่งในใจคนฟัง เทศนาอย่างไรให้คำเทศนาอย่างไรให้คนฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้<sup>๒๐๘</sup>

๙. ผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจ เตรียมตัวในเรื่องที่จะเทศนา ใช้ภาษาอย่างไรให้มีความกระชับ เนื้อหาเป็นแบบอย่างแก่สังคม เกิดประโยชน์จริง<sup>๒๐๙</sup>

๑๐. การเทศนาอาจจะใช้ภาษาแบบการสอน หรือแบบการແຫ່ ในปัจจุบันบางจังหวัดมีการเทศนาแบบແຫ່<sup>๒๑๐</sup>

๑๑. วิธีที่ใช้ในการเทศนา ต้องมีวิธีที่โดนใจให้จดจำ เห็นภาพพจน์ปรากฏเป็นรูปธรรมจนได้รับคำชื่นชม นิยมยกย่องว่า เทศนาของพระองค์แจ่มแจ้งเหลือเกิน เหมือนจับภษาขณะที่คว่ำให้หงาย เหมือนเปิดของที่ปิดอยู่เหมือนการจุดประทีปในที่มืด เหมือนการชี้ทางแก่ผู้หลงทาง<sup>๒๑๑</sup>

๑๒. ภาษาที่เทศนาต้องแจ่มแจ้ง ผู้ฟังมีศรัทธา เพราะเข้าใจคนฟัง เทศน์ให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และเชื่อมั่นในหลักกรรม<sup>๒๑๒</sup>

๑๓. การเทศนาพระเทศนาบุคลิกดี ท่าทีน่าสน คนฟังเข้าใจ และตั้งใจฟังด้วยดี ทำให้คนฟังเกิดปัญญา มีความเข้าใจและจำได้<sup>๒๑๓</sup>

๑๔. การเทศนาเป็นการอธิบายให้โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายชัดเจนแจ่มแจ้ง สอนให้มีความพยายามในการปฏิบัติตามหลักธรรม และศาสนพิธี โดยเฉพาะมีการนำการบริหารจิตและการเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน<sup>๒๑๔</sup>

๑๕. การใช้วิธีที่ดีในการเทศนา จะต้องการถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล<sup>๒๑๕</sup>

<sup>๒๐๘</sup> สัมภาษณ์ พระมหาผดุงรงค์ ขนดีพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๐๙</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปญโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๑</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๒</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๓</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๔</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๕</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.



๑๖. การเทศนาผู้เทศนานั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบางครั้งจะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดา<sup>๒๑๖</sup>

๑๗. การเทศนาในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะต้องใช้ภาษาที่เป็นมงคลตามกาลเทศะ เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน<sup>๒๑๗</sup>

๑๘. พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ และอบรมการเทศนา การสื่อสารเพื่อการเทศนา เทศนาอย่างไร แบบไหน จึงเรียกแฟนคลับได้<sup>๒๑๘</sup>

๑๙. ภาษาที่ใช้ในการเทศนา เทศนาสมัยนี้ต้องดูว่า เทศนาอย่างไร ทำให้สามารถสร้างสังคมให้เกิดความปรองดองได้ ถ้ามีเวลาหรือมีโอกาสไปเทศนา อยากให้การเทศนาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาสังคม<sup>๒๑๙</sup>

๒๐. เทศนาสมัยนี้ต้องดูว่า เทศนาอย่างไร ทำให้สามารถสร้างสังคมให้เกิดความปรองดองได้ ถ้ามีเวลาหรือมีโอกาสไปเทศนา อยากให้การเทศนาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาสังคม<sup>๒๒๐</sup>

๒๑. ภาษาที่ใช้ในการเทศนาให้ฟังแล้วรื่นหู ดูเหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว ขึ้นต้นให้ตื่นเต้น ตอนกลางให้กลมกลืนสรุปจบให้จับใจ<sup>๒๒๑</sup>

๒๒. ระยะเวลาในการเทศนา นาน่าเบื่อทำให้เยาวชนไม่ค่อยสนใจฟังเทศนา และฟังแล้วมันเหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว<sup>๒๒๒</sup>

๒๓. ภาษา เนื้อหาในการเทศนาทำให้คนฟังการเทศนาไม่สนใจ<sup>๒๒๓</sup>

๒๔. พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจคนฟัง สามารถเทศนาได้ตามโอกาส เช่น เทศนาให้นักเรียนฟัง ต้องสนุก<sup>๒๒๔</sup>

<sup>๒๑๖</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองคํการบริหารส่วนตำบลบางไฉลง ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตาดา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๘</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญสง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๑๙</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๑</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๒</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๓</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๔</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชฎีกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๕. พระสงฆ์ที่เทศนาต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้ฟัง ถ้าเป็นนักเรียน ก็ต้องเทศนาแบบไม่หนัก ใช้ภาษาเบาๆ ไม่น่าเบื่อแต่เข้าใจง่าย ไม่เยิ่นเย้อ<sup>๒๒๕</sup>

จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านสาร** พัฒนาการเทศนาตาม **หลักวจีสุจริต** สรุปได้ว่า

การเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ ต้องพูดดีมีสาระ มีวจีสุจริตในการเทศน์แบบตรงไปตรงมา เกิดปัญหาแก่คนฟัง ยกเหตุผลมาเทศนาในการเทศนา เน้นให้เห็นประโยชน์ การเทศนาต้องตรงไปตรงมา ภาษาที่ใช้เป็นมงคลตามกาลเทศะ มีหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจน ยึดหลักประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ๑) ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน การเทศนาที่ดีต้องมีวาจาในการสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ ภาษาที่เทศนาต้องแจ่มแจ้ง ชัดเจน เข้าใจง่าย

#### ตารางที่ ๔.๙ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านสาร** ตามหลักวจีสุจริต

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ ต้องพูดดีมีสาระ มีวจีสุจริตในการเทศนาแบบตรงไปตรงมา เกิดปัญหาแก่คนฟัง	๑๘	๒, ๓, ๔, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕
๒	ยกเหตุผลมาเทศนาในการเทศนา เน้นให้เห็นประโยชน์	๑๕	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๔, ๒๕
๓	การเทศนาต้องตรงไปตรงมา ภาษาที่ใช้เป็นมงคลตามกาลเทศะ	๑๓	๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๔, ๒๕
๔	มีหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจน ยึดหลักประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ๑) ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน	๘	๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙
๕	การเทศนาที่ดีต้องมีวาจาในการสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ	๖	๙, ๑๐, ๑๗, ๒๒, ๒๔, ๒๕
๖	ภาษาที่เทศนาต้องแจ่มแจ้ง ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์สูง	๓	๒, ๓, ๑๐
๗	การเทศนาเป็นการแก้ปัญหา เกิดความปรองดอง สร้างความสมานฉันท์	๑	๑

<sup>๒๒๕</sup>สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

### ๔.๒.๓ आयตนะ

การเทศนาที่เป็นการสื่อสาร เพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน โดยอาศัยอายตนะในการเป็นช่องทางเพื่อการสื่อ สิ่งที่เป็นสื่อสำหรับติดต่อกัน ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้น เชื่อมต่อที่อยู่ในตัวคน บ้างเรียกว่า อินทรีย์ ๖ มี ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้งหมดนี้เป็นที่เชื่อมต่อกับอายตนะภายนอก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ผู้วิจัยนำอายตนะที่ส่งผลต่อช่องทางการสื่อสารในการเทศนาเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและความมั่นคงทางศาสนา ๑) รูปอายตนะ คือ รูปที่มากระทบกับตาของเรา ๒) สัททอายตนะ คือ เสียงต่างๆ ที่มากระทบกับหูของเรา และ ๓) อัมมายตนะ คือ อารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งมากระทบกับจิตใจ ในการเผยแผ่โดยอาศัยช่องทางตาที่เห็น เสียงเทศนาที่ได้ยิน ใจที่พร้อมรับฟังและปฏิบัติตาม ในการนำหลักธรรม คำสอนไปประพฤติและปฏิบัติ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น ทรงตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนวาทรณ กำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้งเพื่ออะไร แลแล้วก็ทรงเตรียมเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนไปตามลำดับความยากง่ายไปพร้อมๆ กัน และทรงคำนึงถึงตัวผู้รับ การสอนหรือผู้รับสารด้วยว่า เขาจะสามารถเข้าใจ และจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิด ความรู้สึกอยากเรียนรู้ และสนใจเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเทคนิค และวิธีสอนก็ทรงมีไว้ หลายรูปแบบ และวิธีการดังกล่าวก็ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในขณะนั้น มีบุคคลทุกชั้นวรรณะเลื่อมใสศรัทธา จนทำให้เกิดการอุปสมบทตามและสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันตเป็นจำนวนมาก ดังที่ปรากฏในพุทธประวัติ ถึงแมบบางคนจะมีใตอุปสมบทก็ตาม แต่ก็ได้น้อมนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรมาโดยตลอด ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีทันสมัย ช่องทางการเผยแผ่ก็มีความหลากหลายมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ พบดังนี้

๑. การเทศนาแบบพิธีการ ในความรู้สึกส่วนใหญ่ของคนไทยมักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอนที่เป็นทางการ เน้นพิธีการ สิ่งแรกที่เห็นคือรูปลักษณะบุคลิกของพระนักเทศนา ที่นำเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจก่อนขึ้นธรรมมาสน์เทศนา มีวาจาไพเราะเสนาะจับใจให้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดีประกอบกรรมชอบ<sup>๒๒๖</sup>

๒. การเทศนามีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศนาไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่นๆ เนื้อหาโดนใจกระทบจิต คิดสร้างสรรค์<sup>๒๒๗</sup>

๓. เทศนาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศนาในพิธีการโดยไม่ใช่สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ เป็นต้น<sup>๒๒๘</sup>

<sup>๒๒๖</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๗</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้วอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๒๘</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

๔. การเทศนาด้วยวิธีหลังจะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ทำนองแบบเทศนาพิธีการ และอาจมีมุขสอดแทรกลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้น<sup>๒๒๙</sup>

๕. การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์<sup>๒๓๐</sup>

๖. ความชัดเจนในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา พระนักเทศนาต้องนำมาประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบันให้ได้<sup>๒๓๑</sup>

๗. การเทศนาเป็นการอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา ผู้ฟังมีความพร้อมพอประมาณ เพราะไม่ได้มาเพื่อฟังเทศนาโดยตรง ยกเว้นวันพระวันโกนที่ตั้งใจฟังเป็นพิเศษ<sup>๒๓๒</sup>

๘. การเทศนาให้เข้าใจได้ง่าย ต้องใช้สื่อช่วยในการเทศนา เพราะมีความสะดวกในการนำอุปกรณ์ไปเทศนา เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ไม่น่าเบื่อ ตาได้เห็นฟังรื่นหู เกิดความสุข<sup>๒๓๓</sup>

๙. การเทศนาต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก<sup>๒๓๔</sup>

๑๐. การเทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว การเริ่มต้นสนทนาเป็นจุดสำคัญ การเริ่มต้นที่ดีในการเผยแผ่จะให้ผลสำเร็จเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังสร้างบรรยากาศให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ตึงเครียด ไม่เกิดความอึดอัดใจแก่ผู้รับธรรมหรือผู้ฟังเป็นสำคัญ อนึ่งการเผยแผ่ได้มุ่งไปที่เนื้อสาระให้เกิดความรูความเข้าใจในสิ่งที่นำมาเผยแผ่ ไม่กระทบกระทั่งใคร<sup>๒๓๕</sup>

๑๑. การเทศนาเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนา คำเทศนาเสนอแนะทุกคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม ขำขันในตอนต้น ใหญ่เหตุผลในตอนกลาง ใหญ่ตาสว่างในตอนจบ<sup>๒๓๖</sup>

<sup>๒๒๙</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธีวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๐</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วฑฒมโม, วัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๒</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๓</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโฉลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๔</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางโฉลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปญโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๖</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๒. พระนักเทศนาสนใจคนฟัง โดยเฉพาะการเทศนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องดูท่าทางคนฟังว่ามีความพร้อมประสานหรือสบตา ตั้งหน้าฟัง<sup>๒๓๗</sup>

๑๓. ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม ผู้ฟังธรรมก็เปรียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่ กลุ่มบัวพื้หน้า พร้อมฟังอย่างตั้งใจ กลุ่มบัวผิวน้ำ พร้อมรับฟังหลักธรรมคำเทศนา กลุ่มบัวที่จมกลางน้ำ มีปัญญาสามารถสอนได้แต่ต้องมีวิธีการสอนที่ดี เนื้อหาที่โดนใจ กลุ่มบัวในโคลน ตมปัญญาที่ก่อกองกระตุนหนัก<sup>๒๓๘</sup>

๑๔. เมื่อฟังการเทศนาแล้วเกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิด และประพฤติตาม<sup>๒๓๙</sup>

๑๕. การเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ ต้องพูดดีมีสาระ น่าเชื่อถือ กระทบจิต โดนใจ ให้คิด ปฏิบัติตาม<sup>๒๔๐</sup>

๑๖. เมื่อฟังเทศนาแล้วเกิดความซาบซึ้งฟังแล้ว ให้ประพฤติปฏิบัติตามไม่ยาก พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่นง่ายขึ้น<sup>๒๔๑</sup>

๑๗. การเทศนาที่สร้างแรงบันดาลใจ จะเห็นได้จากคนที่ล้มเหลวมักเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำให้คิดได้แก้ปัญหาออก<sup>๒๔๒</sup>

๑๘. เมื่อฟังธรรมและเกิดแรงจูงใจ ให้เปลี่ยนพฤติกรรม เช่น คนที่เคยโมโหเก่งก็จะหาย หรือดีขึ้น พฤติกรรมก็จะดีขึ้น<sup>๒๔๓</sup>

๑๙. ผู้เทศนาต้องสร้างแรงบันดาลใจจากรูปลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้คนฟังเลื่อมใส มีความรู้สึกที่ดี มีธรรม<sup>๒๔๔</sup>

๒๐. คนฟังต้องฟังเทศนาเป็น ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ นำมาคิด สอนคนอื่นได้ด้วย ไม่เบี่ยงเบนไปในทางไสยศาสตร์<sup>๒๔๕</sup>

<sup>๒๓๗</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๘</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๓๙</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๐</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๑</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตา ศรีจรรย์, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๓</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๔</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๕</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๑. คนฟังเทศนาต้องมีจิตใจที่พร้อมรับฟัง ไม่ขัดขืนต่อคำสอน ทำให้จำเนื้อหาได้แม่นยำ มีความตั้งใจฟัง<sup>๒๔๖</sup>

๒๒. ผู้สอนมีบุคลิกดี น่าเชื่อถือและน่าศรัทธา ทำให้ธรรมะน่าสนใจ ใคร่อยากฟังในคำสอนนั้น<sup>๒๔๗</sup>

๒๓. คนฟังพร้อม มีพื้นฐานทางธรรม พระนักเทศนามีหัวข้อที่น่าสนใจ ขึ้นต้นต้องดี น่าเชื่อถือชวนให้ฟังต่อ<sup>๒๔๘</sup>

๒๔. ผู้ฟังต้องมีศรัทธาในการฟัง พระมีธรรมะพร้อมนำเสนอ<sup>๒๔๙</sup>

๒๕. พระนักเทศนาต้องประเมินผลการเทศนาหรือสอน ดูว่า สอนอย่างไรให้คนฟังพร้อมบรรยายอย่างไร ให้ตาสว่าง เนื้อหาแบบไหนให้ชวนติดตามใคร่รู้<sup>๒๕๐</sup>

สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านช่องทางสื่อสาร (Channel)** การพัฒนาการเทศนาตามหลักอายตนะ สรูปได้ดังนี้

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรม ซึ่งต้องแสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับการพัฒนาทั้งกายที่มากระทบตาที่เห็น หูได้ยินธรรมะแล้วสดชื่นยินดีในธรรม ใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติจากบุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจก่อนขึ้นธรรมมาสน์เทศนา มีวาจาไพเราะ เสนาะจับใจให้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดีประกอบกรรมชอบ พระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา เนื้อหาโดนใจกระทบจิต คิดสร้างสรรค์ การเทศนาต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก เทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว เทศนาได้เป็นที่น่าสนใจ ดี มีสาระ น่าเชื่อถือ กระทบจิต โดนใจ ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดีและพอใจในธรรม เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมา ให้คิดและประพฤติตาม เกิดแรงจูงใจ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่น มีพื้นฐานทางธรรม สามารถสรุปได้ตามตารางดังนี้

<sup>๒๔๖</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๘</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๔๙</sup> สัมภาษณ์ นายธนธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑๐ ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางส่งสาร (Channel) ตามหลักอายตนะ

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	บุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจก่อนขึ้นธรรมมาสน์เทศนา มีวาจาไพเราะเสนาะจับใจให้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดีประกอบกรรมชอบ	๑๔	๑, ๒, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐
๒	พระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา เนื้อหา โทนใจกระทัดรัด คิดสร้างสรรค์	๑๑	๔, ๕, ๖, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๓	การเทศนาต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก เทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว	๘	๑, ๗, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๖, ๑๗, ๒๒
๔	เทศน์ได้เป็นที่น่าสนใจ ดี มีสาระ น่าเชื่อถือ กระทัดรัด โทนใจ ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมาให้คิดและประพฤติตาม	๖	๙, ๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๘, ๒๐
๕	เกิดแรงจูงใจ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ขึ้นเข้าใจคนอื่น มีพื้นฐานทางธรรม	๓	๒๑, ๒๒, ๒๕

#### ๔.๒.๔ หลักวุฒิธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องเจริญ

การฟังธรรมนั้นให้พากันเข้าใจว่า จุดของการฟังธรรมคือจุดที่จะได้มาทำความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งยังมีได้เข้าใจกัน ให้เข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นไปอีก ผู้เข้าใจแล้วก็ทำ ความเข้าใจให้ยิ่งขึ้นไปอีกฉะนั้นเรื่องที่จะทำความเข้าใจให้ถูกต้องนั้นต้องเรียกว่าการเทศนา และการฟังเป็นเหตุการณ์เทศนาคือแล้วแต่อุบายที่จะทำความเข้าใจให้ถูกต้องได้ สิ่งเหล่านั้นชื่อว่าการเทศนา การแสดงทั้งหมดนั่นเอง

วันนี้การฟังธรรมก็จงพากันตั้งใจฟัง ที่แรกก็ตั้งใจฟังเพื่อผลที่จะฟัง แล้วก็ให้พากันตั้งใจ จะเอามือวางลงบนตักเราให้สบายมิให้ขัดข้องทางร่างกายของเรา คงเหลือแต่การตั้งใจในใจ ทำให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิ เพราะจิตใจของเราสำคัญมาก เป็นผู้ที่จะมีสติชั่ว ผิดถูก ทั้งหลายทั้งปวงอยู่ที่ใจทั้งนั้น ถ้าหากว่าจิตใจของเราปราศจากสติแม้ว่าที่เดียวก็ต้องเป็นบ้านาที่หนึ่ง ปราศจากสติครึ่งชั่วโมงก็เป็นบ้านครึ่งชั่วโมง จิตของเราปราศจากสติน้อยหรือมากเท่าใดก็เป็นบ้านเท่านั้น อันนี้เป็นของสำคัญ ฉะนั้น ท่านจึงให้พากันตั้งใจฟังธรรม

แต่ว่าธรรมะนี้ คนที่เรียนรู้ธรรม พุทธธรรมได้ ก็มีมาก พุทธตามตัวอักษรให้คล่องแคล่วได้ ก็มีมากมาย ทั้งผู้ที่เรียนธรรม รู้ธรรม บรรยายธรรม แต่ว่าใจจะเป็นธรรมนั้น หายาก ฉะนั้น จึงไม่

เข้าใจในธรรม เพราะมิได้พิจารณาธรรมอย่างแจ่มแจ้ง เช่นเดียวกับคนทั้งหลายที่เกิดขึ้นมานี้ แม้จะนึกคิดไปมาทางไหนก็ไม่มีสิ่งอื่นที่มันจะก่อกวนพวกเรา นอกจากความทุกข์ไปแล้วไม่มี ความทุกข์เท่านั้นมันก่อกวนพวกเรา ก่อกวนจิตใจอย่างนี้เรื่อยไป

การฟังธรรมให้เข้าใจในธรรม เมื่อเข้าใจในธรรมแล้วจึงจะทำลายทุกข์ให้หายไปได้ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นมานี้เพราะความไม่รู้เท่าทัน มันจึงเกิดขึ้นมา เราจะบังคับมันสักเท่าไรด้วย อำนาจใจของเรา ด้วยกำลังทรัพย์หรือกำลังสมบัติก็ตาม จะไล่ทุกข์ออกจากใจ ไม่มีหนทาง จะไล่ออกไป เพราะทุกข์อันนี้จะหายไปได้นั้นพระพุทธองค์สอนว่า ให้รู้เท่าทัน มันจึงจะดับทุกข์ได้เท่าทัน หรือไม่รู้สาเหตุของทุกข์เมื่อใด ถึงเราจะเอากาย เอวาจา เอาทรัพย์ทั้งหลายไปแลกเปลี่ยนมัน ส่งมันหนี จากใจของเราก็กไม่มีทาง นอกจากเรามาทำความรู้ ความเห็นให้มัน ชัดเจน เข้าไป รู้ตามเป็นจริงของมันแล้ว ทุกข์นั้นก็หายไป มิใช่แต่นักบวชนักพรตเท่านั้น แม้พวกฆราวาสอยู่บ้าน อยู่เรือน เมื่อรู้เท่าทันตามเป็นจริงแล้ว ทุกข์หายไปเอง เพราะมารู้เหตุของมัน ไม่ให้เหตุมันเกิด ทุกข์เหล่านั้นก็ดับไปเอง

จากการสัมภาษณ์พบดังนี้

๑. การฟังธรรมก็จงพากันตั้งใจฟัง ที่แรกก็ตั้งกายเพื่อผลที่จะฟัง แล้วก็ให้พากัน ตั้งใจ จะเอามือวางลงบนตักเราให้สบายมิให้ขัดข้องทางร่างกายของเรา โยมที่ชอบฟังและปฏิบัติ ธรรมเป็นประจำจะเข้าใจและเตรียมพร้อมอยู่เสมอ<sup>๒๕๑</sup>

๒. การเทศนาต้องเตรียมใจ ควบคุมตัวเองให้มีสติ ใจโล่ง ปลอดโปร่ง ไม่หวั่นไหว<sup>๒๕๒</sup>

๓. ผู้ฟังเทศนาต้องเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีความพากเพียร พยายามไม่ย่อท้อและใฝ่รู้<sup>๒๕๓</sup>

๔. การฟังเทศนาด้วยความสนใจ ตั้งมั่นเอาจริง ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ วิเคราะห์ ได้ เข้าถึงธรรม<sup>๒๕๔</sup>

๕. การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์<sup>๒๕๕</sup>

๖. ผู้ฟังที่ดีมีความสนใจในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ ให้เข้ากับชีวิตปัจจุบันได้<sup>๒๕๖</sup>

<sup>๒๕๑</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๒</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๓</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๔</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๕</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วุฑฒธมโม, วัดบางไผ่ลงใน ตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.



๗. การฟังเทศนา ถ้าผู้ฟังมีความพร้อม เมื่อพระท่านอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา ก็ตั้งใจฟังเป็นพิเศษ<sup>๒๕๗</sup>

๘. การฟังเทศนาให้เข้าใจง่าย ต้องไม่เบื่อ สุขใจที่ได้ฟัง ตาได้เห็นเบิกบาน ได้ยินแล้วฟังรื่นหู เกิดความสุข<sup>๒๕๘</sup>

๙. การฟังเทศนาต้องเหมาะกับวัย เมื่อพระท่านยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่าสามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออกตามวัย<sup>๒๕๙</sup>

๑๐. การเทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว การเริ่มต้นสนทนาเป็นจุดสำคัญ การเริ่มต้นที่ดีในการฟังด้วยความตั้งใจให้ผลสำเร็จเป็นอย่างมาก นอกจากนี้บรรยากาศไม่ตึงเครียด เพราะมีความตั้งใจต้องการพัฒนาและยกระดับจิตใจ<sup>๒๖๐</sup>

๑๑. การฟังเทศนา ต้องมีความสงบปาก สงบคำ สนใจฟัง โดยเฉพาะการฟังเทศนาเพื่อการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรม<sup>๒๖๑</sup>

๑๒. การเทศนาเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนา คำเทศนาเสนอแนะหุคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม<sup>๒๖๒</sup>

๑๓. ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม ผู้ฟังธรรมก็เปรียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่ กลุ่มบัวพื้หน้า พร้อมฟังอย่างตั้งใจ กลุ่มบัวผิวน้ำ พร้อมรับฟังหลักธรรมคำเทศนา กลุ่มบัวที่จมกลางน้ำ มีปัญญาสามารถสอนได้แต่ต้องมีวิธีการสอนที่ดี เนื้อหาที่โดนใจ กลุ่มบัวในโคลนตม ปัญญาที่ก่อกองกระตื้นหนัก<sup>๒๖๓</sup>

๑๔. เมื่อฟังการเทศนาแล้วเกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากกระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและประพฤติตาม ต้องพยายามเป็นดอกบัวพื้หน้าให้ได้<sup>๒๖๔</sup>

<sup>๒๕๗</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาโคโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๘</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๕๙</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปณฺโญ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพบุลย์ กิตติปณฺโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๑</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๒</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๓</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๔</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๕. สนใจธรรมะในสถานภาพที่ตนเองเป็นชาวพุทธ ควรรู้ควรฟังในคำสอน เพื่อนำไปอบรมสั่งสอนคนในครอบครัวและบุตรหลานได้<sup>๒๖๕</sup>

๑๖. เมื่อฟังเทศนาแล้วเกิดความซาบซึ้งฟังแล้ว ให้ประพฤติปฏิบัติตามไม่ยาก พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่นง่ายขึ้น<sup>๒๖๖</sup>

๑๗. การฟังเทศนาที่สร้างแรงบันดาลใจ จะเห็นได้จากคนที่ล้มเหลวมักเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำให้คิดได้แก้ปัญหาออก<sup>๒๖๗</sup>

๑๘. เมื่อฟังธรรมและเกิดแรงจูงใจ ให้เปลี่ยนพฤติกรรม เช่น คนที่เคยโมโหเก่งก็จะหายหรือดีขึ้น พฤติกรรมก็จะดีขึ้น<sup>๒๖๘</sup>

๑๙. ผู้ฟังเทศนาต้องสร้างแรงบันดาลใจจากรูปลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้คนฟังเลื่อมใส มีความรู้สึกที่ดี มีธรรม ไม่ยึดติดกับรูปลักษณ์ของผู้เทศนา<sup>๒๖๙</sup>

๒๐. คนฟังต้องฟังเทศนาเป็น ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ นำมาคิด สอนคนอื่นได้ด้วย ไม่เบี่ยงเบนไปในทางไสยศาสตร์<sup>๒๗๐</sup>

๒๑. คนฟังเทศนาต้องมีจิตใจที่พร้อมรับฟัง ไม่ขัดขืนต่อคำสอน ทำให้จำเนื้อหาได้แม่นยำ มีความตั้งใจฟัง<sup>๒๗๑</sup>

๒๒. ผู้ฟังมีความพร้อม สนใจธรรมะในสถานภาพที่ตนเองเป็นชาวพุทธ ควรรู้ควรฟังในคำสอน เพื่อนำไปอบรมสั่งสอนคนในครอบครัวและบุตรหลานได้<sup>๒๗๒</sup>

๒๓. คนฟังพร้อม มีพื้นฐานทางธรรม พระนักเทศนามีหัวข้อที่น่าสนใจ ขึ้นต้นต้องดี น่าเชื่อถือชวนให้คนฟังเชื่อถือ และเลื่อมใสศรัทธา<sup>๒๗๓</sup>

<sup>๒๖๕</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๖</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตา ศรีจำรูญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๘</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนันทบุณยสง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๖๙</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอี่เก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไผ่ใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๑</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๒</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๓</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๔. ผู้ฟังต้องมีศัลในการฟัง พระมีธรรมะพร้อมนำเสนอ ต่างคนต่างคิดดีทำดี มีธรรมะนำทาง<sup>๒๗๔</sup>

๒๕. คนฟังเทศนาต้องมีวุฒิภาวะพอที่จะฟัง พร้อมทั้งจะคิดตาม<sup>๒๗๕</sup>

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้รับ (Receiver)** พัฒนาการเทศนาตามหลัก**กฏธรรม** พบว่า

พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรม ซึ่งต้องแสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับการพัฒนาทั้งกายที่มากกระทบตาที่เห็น หูได้ยินธรรมะแล้วสดชื่นยินดีในธรรม ใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติจากบุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา เทศนาให้ผู้ฟังธรรมตั้งใจฟัง ตั้งกายให้ตรง ทำใจให้พร้อม มีสติ ใจโล่ง ปลอดโปร่ง ไม่หวั่นไหว เชื่อมมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยความสนใจ ตั้งมั่นเอาจริง ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ วิเคราะห์ได้ เข้าถึงธรรม สนใจหลักธรรมคำสอนสามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับชีวิตปัจจุบันได้ เหมาะกับวัย เทศนาให้เข้าใจง่าย สรุปได้ตามตาราง

**ตารางที่ ๔.๑๑** ปัจจัยเพื่อการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้รับสาร (Receiver)** ตามหลัก**กฏธรรม**

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนาให้ผู้ฟังธรรมตั้งใจฟัง ตั้งกายให้ตรง ทำใจให้พร้อม มีสติ ใจโล่ง ปลอดโปร่ง ไม่หวั่นไหว	๑๒	๑, ๒, ๗, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐
๒	ผู้ฟังเทศนาต้องเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยความสนใจ ตั้งมั่นเอาจริง ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ วิเคราะห์ได้ เข้าถึงธรรม	๘	๔, ๕, ๖, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๕, ๑๖
๓	ผู้ฟังที่ดีมีความสนใจหลักธรรมคำสอน สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับชีวิตปัจจุบันได้ เหมาะกับวัย	๗	๓, ๕, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๗, ๒๒
๔	การฟังเทศนาให้เข้าใจง่าย ต้องไม่เบื่อ สุขใจที่ได้ฟัง ตาได้เห็นเบิกบาน ได้ยินแล้วฟังรื่นหู เกิดความสุข	๕	๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๘, ๒๐
๕	ฟังเทศนาเพื่อการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรม	๒	๘, ๒๑

<sup>๒๗๔</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โปธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

#### ๔.๒.๕ การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

จากการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม จากพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓๖๓ รูป ดังนี้

##### ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งภายในวัด อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษา ใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๖๓)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<b>ตำแหน่งภายในวัด</b>		
เจ้าอาวาส	๗๔	๒๐.๔
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๙๐	๒๔.๘
พระลูกวัด	๑๙๙	๕๔.๘
<b>รวม</b>	<b>๓๖๓</b>	<b>๑๐๐.๐</b>
<b>อายุ</b>		
๒๑ - ๓๐ ปี	๑๙	๕.๒
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๒๙	๓๕.๕
๔๑ - ๕๐ ปี	๑๑๒	๓๐.๙
๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๐๓	๒๘.๔
<b>รวม</b>	<b>๓๖๓</b>	<b>๑๐๐.๐</b>
<b>พรรษา</b>		
๑ - ๑๐ พรรษา	๑๒๔	๓๔.๒
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๑๑๑	๓๐.๖
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๑๐๑	๒๗.๘
๓๑ พรรษาขึ้นไป	๒๗	๗.๔
<b>รวม</b>	<b>๓๖๓</b>	<b>๑๐๐.๐</b>

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n=๓๖๓)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<b>วุฒิการศึกษา</b>		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๓๘	๓๘.๐
ปริญญาตรี	๑๔๓	๓๙.๔
สูงกว่าปริญญาตรี	๘๒	๒๒.๖
<b>รวม</b>	<b>๓๖๓</b>	<b>๑๐๐.๐</b>

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งพระลูกวัด จำนวน ๑๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๙๐ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ และตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔ ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕, ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔, อายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ และอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๒ ตามลำดับ

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒, พรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖, พรรษา ๒๑-๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ และพรรษา ๓๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔, ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖ ตามลำดับ

## ตอนที่ ๒ วิเคราะห์การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ใน ๔ ประเด็น คือ ๑) **หลักพุทธวิธี ๔ ส.** ซึ่งประกอบด้วย (๑) สันทัสสนา : แจมแจง ๒) สมาทปนา : จุงใจ (๓) สมุตเตชนา : แกลวกลา และ (๔) สัมปหังสนา : ราเริง ในการพัฒนาผู้ส่งสาร ๒) **วจีสุจริต** ในการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) ๓) **อายตนะ** ในการพัฒนาช่องทางสื่อสาร และ ๔) **วุฒิธรรม** ในการพัฒนาด้านผู้รับสาร (Receiver) ดังนี้ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม

(n=๓๖๓)

การพัฒนาการเทศนา ของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ผู้ส่งสาร (Sender) พุทธวิธี ๔ ส.	๔.๑๗	๐.๖๓	มาก
๒. ข้อมูลข่าวสาร (Message) วจีสุจริต	๔.๐๗	๐.๕๔	มาก
๓. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายตนะ)	๔.๓๐	๐.๕๐	มาก
๔. ผู้รับสาร (Receiver) (วุฒิธรรม)	๔.๐๓	๐.๔๑	มาก
โดยรวม	๔.๑๔	๐.๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๔$ , S.D.=๐.๓๗) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายตนะ) ( $\bar{X}=๔.๓๐$ , S.D.=๐.๕๐) รองลงมาได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส. ( $\bar{X}=๔.๑๗$ , S.D.=๐.๖๓) และข้อมูลข่าวสาร (Message) วจีสุจริต ( $\bar{X}=๔.๐๗$ , S.D.=๐.๕๔) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องเจริญ ( $\bar{X}=๔.๐๓$ , S.D.=๐.๔๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการพัฒนาการเทศนาของ  
พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส.

(n=๓๖๓)

ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส.	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
<b>(สันติศาสนา : แจมแจง)</b>			
๑. พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง	๔.๔๗	๐.๗๑	มาก
๒. พระนักเทศนาควรแยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์	๔.๓๗	๐.๗๓	มาก
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>๔.๔๒</b>	<b>๐.๖๘</b>	<b>มาก</b>
<b>(สมาทปนา : จุงใจ)</b>			
๓. หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่เรื่องยาก และไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้โดยเฉพาะคนในยุค ๔G ที่ทุกอย่างต้อง "สนุก กระชับ รับได้ง่าย"	๔.๒๐	๐.๘๙	มาก
๔. พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะในการเป็นพระนักเทศนา	๔.๑๑	๐.๘๔	มาก
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>๔.๑๖</b>	<b>๐.๗๙</b>	<b>มาก</b>
<b>(สมุตเตชนา : แกลวกลา)</b>			
๕. การเทศนาเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้นในการนำไปปฏิบัติ หรือทำความดีเพื่อคนอื่นและสังคม	๔.๐๓	๐.๙๔	มาก
๖. พระนักเทศนามีกำลังใจมีความมุ่งมั่นแข็งขันในการเผยแผ่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ แม้ต้องใช้เวลา	๔.๑๓	๐.๙๐	มาก
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>๔.๐๘</b>	<b>๐.๗๙</b>	<b>มาก</b>

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ( ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการพัฒนาการเทศนาของ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส. (ต่อ)

(n=๓๖๓)

ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส.	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
<b>(สัมปหังสนา: ราเริง)</b>			
๑. พระนักเทศนาสามารถอธิบายหลักธรรม ชี้แนะ ให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการประพฤติและปฏิบัติดี	๔.๑๐	๐.๙๕	มาก
๒. พระนักเทศนาสามารถประยุกต์หลักธรรมที่ เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบชโลมใจ ให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทาง แก้ปัญหาได้	๓.๙๘	๐.๙๔	มาก
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>๔.๐๔</b>	<b>๐.๘๕</b>	<b>มาก</b>
<b>โดยภาพรวม</b>	<b>๔.๑๗</b>	<b>๐.๖๓</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร (Sender) หลักพุทธวิธี ๔ ส. โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๗$ , S.D.=๐.๖๓) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้

ผู้ส่งสารต้องแจ่มแจ้ง (สันตัสสนา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๔๒$ , S.D.=๐.๖๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่ นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิต ได้จริง ( $\bar{X}=๔.๔๗$ , S.D.=๐.๗๑)” รองลงมาได้แก่ “พระนักเทศนาควรแยกแยะอธิบายและแสดง ธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์ ( $\bar{X}=๔.๓๗$ , S.D.=๐.๗๓)”

รองลงมา ผู้ส่งสารต้องจงใจ (สมาทปนา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๖$ , S.D.=๐.๗๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่เรื่องยาก และไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้ โดยเฉพาะคนในยุค ๔G ที่ทุกอย่างต้อง “สนุก กระชับ รับได้ง่าย ( $\bar{X}=๔.๒๐$ , S.D.=๐.๘๙)” รองลงมา คือ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่ เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะในการเป็นพระนักเทศนา ( $\bar{X}=๔.๑๑$ , S.D.=๐.๘๔)”

ผู้ส่งสารต้องแคลวกกลา (สมุตเตชนา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๘$ , S.D.=๐.๗๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนามีกำลังใจ มีความมุ่งมั่นแข็งขัน ในการเผยแผ่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ แม้ต้อง ใช้เวลา ( $\bar{X}=๔.๑๓$ , S.D.=๐.๙๐)” รองลงมาได้แก่ “การเทศนาเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้น ในการนำไปปฏิบัติ หรือทำความดีเพื่อคนอื่นและสังคม ( $\bar{X}=๔.๐๓$ , S.D.=๐.๙๔)”



ผู้ส่งสารต้อง**ร่าเริง** (สัมปหังสนา) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.04$ , S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาสามารถอธิบายหลักธรรม ชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการประพฤติและปฏิบัติดี ( $\bar{X} = 4.10$ , S.D. = 0.55)” รองลงมาได้แก่ “พระนักเทศนาสามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้ ( $\bar{X} = 3.98$ , S.D. = 0.54)” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สาร (Message) **วจีสุจริต**

(n=๓๖๓)

ข้อมูลข่าวสาร (Message) วจีสุจริต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ข้อมูล เนื้อหาการเทศนา ต้องเว้นจากการพูดเท็จ ไม่ทำให้เข้าใจผิด	4.01	0.54	มาก
๒. ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง ไม่พูดส่อเสียด	4.16	0.56	มาก
๓. ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนาถูกเวลา ต้องไม่พูดคำหยาบ	3.81	0.51	มาก
๔. ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา ต้องเป็นธรรม มีวินัย ไม่เหลวไหล ไร้สาระ	4.12	0.56	มาก
๕. นำข้อมูลจากประสบการณ์และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเทศนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.05	0.52	มาก
๖. พิจารณาจากหลักธรรมให้ความรู้จริงและสามารถเทศนาสอนได้จริงทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	3.96	0.53	มาก
๗. ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม	4.33	0.55	มาก
<b>โดยภาพรวม</b>	<b>4.07</b>	<b>0.54</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านสาร (Message) วจีสุจริต** โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.07$ , S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม ( $\bar{X} = 4.33$ , S.D. = 0.55)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา

ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง ไม่พูดส่อเสียด ( $\bar{X}=๔.๑๖$ , S.D.=๐.๘๖)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ถูกเวลา ต้องไม่พูดคำหยาบ ( $\bar{X}=๓.๘๑$ , S.D.=๐.๙๑)” ตามลำดับ

**ตารางที่ ๔.๑๖** แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายุคณะ)  
(n=๓๖๓)

ช่องทางการสื่อสาร (Channel) อายุคณะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระนักเทศนา แต่งนุ่งห่มดอง ต้องเรียบร้อย (รูปายคณะ)	๔.๓๓	๐.๗๐	มาก
๒. พระนักเทศนา สุภาพ สะอาด เรียบร้อย (รูปายคณะ)	๔.๓๘	๐.๖๘	มาก
๓. พระนักเทศนา เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด (สัททายคณะ)	๔.๓๕	๐.๖๙	มาก
๔. พระนักเทศนา คำเทศนาเสนาะหูคนฟัง มีจังหวะ การเทศนาที่น่าติดตาม (สัททายคณะ)	๔.๔๐	๐.๗๐	มาก
๕. พระนักเทศนา เทศนาแล้วผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม (ธัมมายคณะ)	๔.๒๘	๐.๘๑	มาก
๖. พระนักเทศนา สามารถทำให้เกิดความซาบซึ้ง ฟังแล้วมากกระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและ ปฏิบัติตาม (ธัมมายคณะ)	๔.๒๕	๐.๗๗	มาก
โดยภาพรวม	๔.๓๐	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายุคณะ) โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๓๐$ , S.D.=๐.๕๐) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา คำเทศนาเสนาะหูคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม (สัททายคณะ) ( $\bar{X}=๔.๔๐$ , S.D.=๐.๗๐)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด (สัททายคณะ) ( $\bar{X}=๔.๒๘$ , S.D.=๐.๘๑)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา สามารถเทศนาให้เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากกระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและปฏิบัติตาม (ธัมมายคณะ) ( $\bar{X}=๔.๒๕$ , S.D.=๐.๗๗)” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม

(n=๓๖๓)

ผู้รับสาร (Receiver) (วุฒิธรรม)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สามารถเทศนาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและข้าราชการ ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม และทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๐๙	๐.๗๗	มาก
๒. สามารถใช้การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข	๔.๑๒	๐.๘๑	มาก
๓. ได้ฟังแล้วเข้าใจ นำความรู้กลับมาไตร่ตรองถึงวัตถุประสงค์ของธรรมะในเรื่องนั้นๆ ช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ใจได้	๓.๙๘	๐.๙๐	มาก
๔. เทศนาฟังแล้วจับความได้ สอดแทรกสาระพร้อมมุกตลก มีอารมณ์ขัน สร้างความเฮฮาตลอดการเทศนา มีเนื้อหาทันสมัย	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
๕. พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา	๔.๑๔	๐.๖๓	มาก
๖. ในขณะที่เทศนาก็ต้องสังเกตผู้ฟังและประเมินสถานการณ์ความเหมาะสมไปด้วย เพื่อให้สามารถใช้การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำหลักพุทธธรรมไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้	๔.๐๓	๐.๖๐	มาก
<b>โดยภาพรวม</b>	<b>๔.๐๓</b>	<b>๐.๔๑</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๓$ , S.D.=๐.๔๗) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา ( $\bar{X}=๔.๑๔$ , S.D.=๐.๖๓)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “สามารถ

ใช้การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข ( $\bar{X}=๔.๑๒$ ,  $S.D.=๐.๘๑$ )” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “เทศนาฟังแล้วจับความได้ สอดแทรกสาระพร้อมมุกตลก มีอารมณ์ขัน สร้างความเฮฮาตลอดการเทศนา มีเนื้อหาทันสมัย ( $\bar{X}=๓.๙๐$ ,  $S.D.=๐.๙๒$ )” ตามลำดับ

### ๔.๓ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

#### ๔.๓.๑ ด้านผู้ส่งสาร (Sender)

๑) พระนักเทศนาต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติดังนี้ ๑) เป็นผู้ที่มีบุคลิกดี ๒) น้ำเสียงดี พุดจา ไพเราะ ๓) มีปฏิภาณไหวพริบดี ๔) ต้องเตรียมเรื่องหรือเนื้อหาธรรมะที่จะแสดง ๕) ต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยต่อ ผู้ที่ได้พบเจอ<sup>๒๗๖</sup>

๒) พระนักเทศนาต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่เป็นกันเอง มีความเป็นมิตรกับทุกคน มีท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย น้ำเสียงนุ่มนวลพุดจาชัดเจน รู้หลักธรรมคำสอนลึกซึ้ง<sup>๒๗๗</sup>

๓) พระนักเทศนาต้องเป็นบุคคลที่สำรวมกายและวาจา ไม่ทำตัวลั่นจนเกินพระ มีการศึกษาเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ<sup>๒๗๘</sup>

๔) พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกที่สุภาพ แต่มีความตื่นตัวและคล่องแคล่วพร้อมที่จะรับรู้สิ่ง ต่างๆ รอบตัวตลอดเวลา<sup>๒๗๙</sup>

๕) ลักษณะของพระนักเทศนานอกจากจะต้องมีคุณสมบัติตามกำหนดขององค์แห่งธรรมกถึกแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดีน้ำเสียงดีมีจริยวัตรที่งดงามด้วย<sup>๒๘๐</sup>

๖) พระนักเทศนาควรมีข้อปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดกับผู้ที่ได้พบเห็นในเบื้องต้น ขวนขวายใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ<sup>๒๘๑</sup>

<sup>๒๗๖</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๗</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๘</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมฺโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๗๙</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๐</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสสารสุภกิจ (สำราญ จันทสโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดกานวฺวัตร วุฑฒธมฺโม, วัดบางไผ่ใน ตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

- ๗) พระนักเทศนาต้องมีลักษณะ ๑) พุดจาไพเราะ ๒) กิริยาท่าทางเป็นที่น่านับถือ
- ๓) การนุ่งห่มจีวรเรียบร้อย สะอาดสะอาด<sup>๒๘๒</sup>
- ๘) พระนักเทศนาควรมีลักษณะที่เป็นมิตร ยิ้มแย้มมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคล่องแคล่วและตื่นตัวอยู่เสมอ พร้อมปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนรอบตัวได้ดี<sup>๒๘๓</sup>
- ๙) พระนักเทศนาต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่น่านับถือ มีความสามารถรวมทั้งทางร่างกายและวาจา การเจรจาต้องมีความชาญฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบที่ดี<sup>๒๘๔</sup>
- ๑๐) พระนักเทศนาต้องเป็นผู้มีความสามารถ เรียบร้อย แต่ก็ต้องเป็นผู้ที่คล่องแคล่วว่องไว มีคำพูดคำจาที่ฉลาดฉลาด พุดด้วยน้ำเสียงชัดเจน ต้องเตรียมตัวเตรียมเนื้อหาที่จะทำการเทศนา ก่อนทุกครั้ง<sup>๒๘๕</sup>
- ๑๑) พระนักเทศนาต้องเป็นคนที่บุคลิกคล่องแคล่วว่องไว มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลน่าฟัง รู้จักเว้นจังหวะในการพูด<sup>๒๘๖</sup>
- ๑๒) พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม สุภาพเรียบร้อย มีวาจาที่น่าฟัง น้ำเสียงดังฟังชัด<sup>๒๘๗</sup>
- ๑๓) ลักษณะของพระนักเทศนาจะต้องมีรูปร่างสันทนต์ คล่องแคล่ว มีเสียงดังกังวาน มีความรู้เพียงพอ เป็นผู้ที่สร้างศรัทธาให้แก่ผู้พบเห็น<sup>๒๘๘</sup>
- ๑๔) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีหลักสูตรฝึกอบรมพระนักเทศนา เพื่อสร้างพระนักเทศนาให้มีลีลาท่าทาง มีเอกลักษณ์ ควรหมั่นฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความ<sup>๒๘๙</sup>
- ๑๕) พระนักเทศนาต้องมีการพัฒนา และสร้างบุคลิกภาพเฉพาะตน ต้องมีความเป็นมิตรเบิกบาน มีความสามารถในการพูดในที่ชุมชน และต้องมีความรู้ในหลักธรรมเป็นอย่างดี<sup>๒๙๐</sup>

<sup>๒๘๒</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สอนญาณโม, วัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒

<sup>๒๘๓</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนดีพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๔</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธิปัญญา, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูริย์ กิตติปัญญา, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๖</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๗</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๘</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๘๙</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๐</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๖) พระนักเทศนาต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจ และแสวงหาความรู้ทั้งด้านคำสอนทาง พระพุทธศาสนา และความรู้ในด้านอื่นๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนประชาชน<sup>๒๙๑</sup>

๑๗) พระนักเทศนาต้องมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง มีการฝึกฝนอย่าง จริงจัง<sup>๒๙๒</sup>

๑๘) พระนักเทศนาต้องมีลักษณะที่เด่นๆ หลายอย่าง ได้แก่ ๑. รู้อักขระวิธี ไม่ใช่ภาษา วิบัติ ๒. เสียงชัดแจ่มแจ่มใส ๓. จังหวะชองไฟดี ๔. มีมารยาท ๕. ฉลาดมีข้อคิด ๖. วิจิตรทำนอง ๗. คล้องจองสัมผัส<sup>๒๙๓</sup>

๑๙) พระนักเทศนาควรมีลักษณะ ดังนี้ ๑. มีบุคลิกภาพดี เหมาะสมกับการเป็นพระนัก เทศนา ๒. มีความรู้ รอบรู้รอบด้านทั้งในทางโลกและทางธรรม ๓. รู้จักผสมผสานและประยุกต์ หัวข้อ แสดงให้เข้ากับหลักธรรม ๔. สามารถนำมาสอดแทรกในการแสดงธรรม ได้อย่างเหมาะสม<sup>๒๙๔</sup>

๒๐) พระผู้แสดงพระธรรมเทศนาจะต้องรู้ตัวเองก่อน ว่าความสามารถของตัวเองว่ามี มากน้อยขนาดไหน ไม่เห็นแก่ลาภสักการะในการเทศนา<sup>๒๙๕</sup>

๒๑) การเผยแพร่พระพุทธรธรรมคำสอน ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝัง อบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบ<sup>๒๙๖</sup>

๒๒) พระผู้เทศนาต้องทำความเข้าใจความเข้าใจในเรื่องที่จะพูด เสียงต้องดัง ฟังได้ชัด<sup>๒๙๗</sup>

๒๓) การเทศนาในความรู้สึกร่วมใหญ่จะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอน และไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนา<sup>๒๙๘</sup>

๒๔) อยากให้พระสงฆ์เข้ารับการอบรมวิชาการเทศนา จากวัดประยูรวงศาวาสให้มากๆ จะได้มีหลักในการเทศนา<sup>๒๙๙</sup>

<sup>๒๙๑</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรูญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๓</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๔</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอี่เก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางไฉลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๖</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๗</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๘</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๒๙๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

๒๕) อยากให้พระผู้เทศนา มีการศึกษาหาความรู้ให้มากกว่าที่เป็นอยู่<sup>๓๐๐</sup>

**สรุปได้ว่า** พระนักเทศนาต้องมีต้องมีความรู้ในหลักธรรมคำสอน อย่างแท้จริงมีการฝึกฝนอย่างจริงจัง แสวงหาความรู้ทั้งหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเองและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์ในการแสดงธรรม พระนักเทศนาต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีสุภาพเรียบร้อย มีอริยาศยเป็นมิตรกับผู้ที่พบเจอน้ำเสียงนุ่มนวลคุณลักษณะโดยรวม ดังต่อไปนี้ ๑) มีบุคลิกดีและตื่นตัวเสมอ ๒) น้ำเสียงดีพูดจาไพเราะ รู้จักขระวิธี ๓) รู้ในเนื้อหาธรรมะดี ๔) มีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักการประยุกต์การผสมผสาน ๕) มีอริยาศยเป็นมิตร

**ตารางที่ ๔.๑๘** รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้ส่งสาร (Sender)**

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกดีน้ำเสียงดีมีปฏิภาณไหวพริบ มีความเป็นมิตรกับทุกคน สรรวมกายและวาจา มีความตื่นตัวและคล่องแคล่วมีจริยวัตรที่ตรงตามปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง	๗	๑, ๑๒, ๓, ๔, ๕, ๒๓, ๖
๒	พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกดีน้ำเสียงดีมีปฏิภาณไหวพริบ มีความเป็นมิตรกับทุกคน สรรวมกายและวาจา ที่ตรงตามปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง	๖	๑๗, ๒, ๓, ๔, ๕, ๒๑
๓	พระนักเทศนาต้องรู้จักเว้นจังหวะในการพูด มีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม มีบุคลิกลักษณะที่สุ่ม มีเสียงดังกังวาน	๗	๑๑, ๑, ๑๓, ๒๔, ๒, ๓, ๔
๔	มีลีลาท่าทาง มีเอกลักษณ์ พัฒนาบุคลิกภาพเฉพาะตน แสวงหาความรู้ทั้งด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และความรู้ในด้านอื่นๆ	๕	๙, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๒๐
๕	มีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง รู้จักขระวิธี ไม่ใช่ภาษาวิบัติรอบรู้รอบด้านทั้งในทางโลกและทางธรรม อยากให้พระผู้เทศนา มีการศึกษาหาความรู้ให้มากกว่าที่เป็นอยู่	๗	๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒, ๖, ๒๕, ๒๒,

<sup>๓๐๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โปธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

#### ๔.๓.๒ ด้านสาร (Message)

- ๑) พระนักเทศนาต้องเทศนาด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระธรรมคัมภีร์ รู้จักเลือกเอาหลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้ฟังธรรม เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน<sup>๓๐๑</sup>
- ๒) หลักธรรมที่นำมาเทศนาควรเป็นธรรมะที่เป็นสิ่งใกล้ตัวผู้ฟังเหมาะสมกับวัย เพื่อให้เข้าใจเข้าถึงธรรมะที่แสดงได้อย่างชัดเจนอย่างทอ้งแท้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้<sup>๓๐๒</sup>
- ๓) หลักธรรมที่นำมาเทศนาต้องเป็นหลักธรรมที่เข้าใจง่าย ตรงใจผู้ฟัง ต้องเทศนาเรื่องที่เขาสใจ สามารถนำไปใช้ในชีวิิตได้เลย<sup>๓๐๓</sup>
- ๔) ในส่วนของหลักธรรมที่นำมาเทศนาต้องเหมาะกับคนฟัง และสถานที่สวดแทรกหลักธรรมง่าย ๆ ยกตัวอย่างแบบละครให้คนฟังมองเห็นภาพตามที่ได้ยิน และเข้าใจได้ในทันที<sup>๓๐๔</sup>
- ๕) พระนักเทศนาต้องเตรียมหลักธรรม ที่จะนำไปแสดงให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังธรรม หลักธรรมที่นำไปแสดงก็ต้องเป็นธรรมะที่เข้าใจได้ง่าย และนำไปปฏิบัติต่อได้จริง<sup>๓๐๕</sup>
- ๖) การเทศนาจะต้องมีการพัฒนาให้ทันกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เช่น ภัยยาเสพติด, หมูบ้านศีลห้า เป็นต้น แต่ปัจจุบันพระที่เทศนาอาศัยข้อมูล หรือคัมภีร์เก่าๆ มาแสดงขาดการพัฒนาตัวเอง<sup>๓๐๖</sup>
- ๗) พระผู้แสดงธรรม จะต้องรู้จักปรับปรุงเนื้อหาการเทศนา ให้เหมาะสมกับงานและวัยของคนฟัง ยกตัวอย่างพระสมปอง ผู้ใหญ่ฟังได้วัยรุ่นฟังสนุก เข้าถึงทุกกลุ่มคนฟัง<sup>๓๐๗</sup>
- ๘) เนื้อหาการเทศนาต้องสร้างแรงจูงใจ ทำให้สามารถทำให้การแสดงธรรมมีคนเข้าร่วมฟังด้วยวัยที่แตกต่างกันได้<sup>๓๐๘</sup>

<sup>๓๐๑</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๒</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๓</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๔</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๕</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภาณุวัตร วุฒธมโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๗</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาคโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๐๘</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.



๙) การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ในชีวิตประจำวัน<sup>๓๐๙</sup>

๑๐) พระสงฆ์ต้องซักซ้อมเนื้อหาการเทศนา ก่อนจะมานำเสนอ เพราะมีคัมภีร์ให้เทศนาเป็นกัมมัตถ์อยู่แล้ว<sup>๓๑๐</sup>

๑๑) การหาโอกาสใหม่ๆ หรือเนื้อหาการเทศนา ช่องทางในการแสดงธรรม เนื้อหาการเทศนาให้เหมาะกับโอกาส สถานที่ และกลุ่มบุคคลต่างๆ<sup>๓๑๑</sup>

๑๒) ควรนำเอาหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิต และพัฒนากายวาจาใจ<sup>๓๑๒</sup>

๑๓) ให้ยกเอาหลักธรรมที่ใกล้ตัวผู้ฟังเทศนา เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สามารถนำไปปฏิบัติ หรือเพื่อให้เกิดข้อคิดแล้วนำไปปรับใช้ได้<sup>๓๑๓</sup>

๑๔) พระนักเทศนาต้องใช้หลักธรรมง่ายๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ต้องยกตัวอย่างประกอบการเทศนาที่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกร่วม เห็นจริงตามเนื้อหาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้<sup>๓๑๔</sup>

๑๕) การนำหลักธรรมมาเทศนา ต้องเป็นหลักธรรมที่เรียบง่ายมีตัวอย่างที่มองเห็นภาพได้จริง สามารถเอาไปปรับใช้ได้กับการดำเนินชีวิต<sup>๓๑๕</sup>

๑๖) พระนักเทศนาปรับกลยุทธ์นำเอาหลักธรรม มาแสดงให้ทันกับยุคสมัยทันเหตุการณ์กับบริบทของสังคมในปัจจุบัน<sup>๓๑๖</sup>

๑๗) การนำหลักธรรมมาแสดงต้องเป็นหลักธรรมที่ใกล้ตัวกลุ่มผู้ฟังเพื่อดึงความสนใจแล้วให้เข้าใจได้ง่าย สามารถนำไปปฏิบัติตามได้จริง<sup>๓๑๗</sup>

<sup>๓๐๙</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัล สุทธปณฺโญ, วัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูลย์ กิตติปณฺโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๑</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๒</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๓</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๔</sup> สัมภาษณ์ นางสาวพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๕</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๖</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโกลน ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๗</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตาตา ศรีจำรูญ สถาปนพลังจิตตานุภาพวัดบางโกลนใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๘) นักเทศนาต้องรู้จักซึ่งในหลักธรรมที่แสดง ต้องสามารถอธิบายขยายความได้อย่างชัดเจน เหมือนกับพาไปคูให้เห็นกับตา<sup>๓๑๘</sup>

๑๙) พระนักเทศนาต้องรอบรู้เป็นพหูสูตในหลักธรรม ต้องใคร่หมั่นศึกษาตำราอย่างสม่ำเสมอ และต้องเทศนาให้เข้ากับยุคปัจจุบัน<sup>๓๑๙</sup>

๒๐) พระนักเทศนาต้องยกเอาหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเทศนาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงหลักธรรมะ<sup>๓๒๐</sup>

๒๑) หลักธรรมในการเทศนาต้องมีกระบวนการประเมิน ว่าผู้ฟังได้รับประโยชน์จากหลักธรรมที่พระเทศนามา<sup>๓๒๑</sup>

๒๒) ควรใช้หลักธรรมง่ายๆ ที่สามารถเข้าใจได้ไม่ยาก เพื่อให้นำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่น แล้วนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป<sup>๓๒๒</sup>

๒๓) พระนักเทศนาต้องศึกษาหลักธรรมอย่างจริงจัง มีความเข้าใจ ในหลักธรรมะสื่อสารด้วยภาษาที่ง่ายๆ ประชาชนเข้าใจ สามารถใช้หรือนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ในการเทศนา<sup>๓๒๓</sup>

๒๔) พระนักเทศนาจึงต้องนำหลักธรรมที่เข้าใจยาก มาถอดความหมายให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นทำให้สามารถเข้าใจเข้าถึง และประชาชนสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต<sup>๓๒๔</sup>

๒๕) การยกเอาหลักธรรมโดยเฉพาะที่เป็นภาษาบาลีมาเทศนามากเกินไป อาจทำให้ประชาชนไม่เข้าใจ จึงต้องทำสิ่งยากให้เป็นง่าย ภาษาที่ใช้จึงต้องเป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ไม่ยากในทันที<sup>๓๒๕</sup>

**สรุปได้ว่า** ก่อนอื่นพระนักเทศนาต้องมีความรอบรู้ มีความเข้าใจในหลักธรรมที่นำมาเทศนาตามหลักพหูสูต พระนักเทศนาเองต้องเป็นแบบอย่าง ในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้า มาปฏิบัติได้ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ปฏิบัติตาม การใช้ภาษาในการเทศนาก็ต้องเป็นภาษาที่สื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายสั้นๆ แต่ได้ใจความครบถ้วน ไม่ต้องเทศนาทุกเรื่องที่เรารู้ ต้องเทศนาเรื่องที่เขายากฟัง

<sup>๓๑๘</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๑๙</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอี่เก็ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๑</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๒</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลิโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๓</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๔</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โทธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑๙ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสาร (Message)

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	การเทศนาด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระธรรมคัมภีร์ใกล้ตัวผู้ฟังเหมาะสมกับวัยเข้าใจง่าย ตรงใจผู้ฟังสามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิต และพัฒนากายวาจาใจ	๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗
๒	เพื่อให้เกิดข้อคิดแล้วนำไปปรับใช้ได้ใช้หลักธรรมง่ายๆ มีตัวอย่างที่มองเห็นภาพได้จริง ทันกับยุคสมัยทันเหตุการณ์ในบริบทสังคมในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางการนำไปปฏิบัติ	๕	๗, ๒๓, ๑๕, ๒๒, ๘
๓	พระนักเทศนาต้องเป็นผู้ที่รอบรู้เป็นพหูสูต ในหลักธรรมมีการยกตัวอย่างที่สอดคล้องกับหลักธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงผู้ฟังได้รับประโยชน์	๘	๒๑, ๙, ๑๓, ๒๔, ๑๐, ๑, ๒, ๓
๔	สามารถใช้หรือนำสิ่งที่อยู่รอบตัว มายกขึ้นเป็นตัวอย่างให้มองเห็นภาพ ใช้ในการเทศนาให้เกิดประโยชน์กับผู้ฟัง และสามารถนำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ต่อไป	๕	๑๔, ๑๘, ๑๖, ๒๐, ๑๒
๕	พระนักเทศนาต้องใช้หลักธรรมง่ายๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ต้องยกตัวอย่างประกอบการเทศนาที่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกร่วม ภาษาที่ใช้จึงต้องเป็นภาษาที่ประชาชนในพื้นที่เข้าใจได้ แล้วนำเอาไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต	๕	๑๗, ๑๑, ๑๙, ๒๕, ๖

#### ๔.๓.๓ ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chennel)

๑) พระนักเทศนาต้องเตรียมตัวเตรียมข้อมูลที่จะนำมาแสดง ต้องมีการฝึกฝนการเทศนาเพื่อทำให้เกิดความชำนาญและเตรียมพร้อมเสมอ<sup>๓๒๖</sup>

๒) พระนักเทศนาควรจะเทศนาด้วยเนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับโอกาสภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มคนฟังที่หลากหลาย<sup>๓๒๗</sup>

<sup>๓๒๖</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาติวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๗</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๓) พระนักเทศนาต้องรักษารูปแบบการเทศนาที่ถูกต้อง ในการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมะ แสดงธรรมด้วยน้ำเสียงที่ตั้งชัดเจนมีจังหวะเว้นวรรค เสียงที่น่าฟังน่าติดตาม การเทศนา แต่ครั้งต้องใช้ระยะเวลาที่ไม่สั้นหรือไม่นานจนเกินไป<sup>๓๒๘</sup>

๔) พระนักเทศนาต้องมีน้ำเสียงที่ตั้งชัดเจน มีการใช้เสียงสูงเสียงต่ำตามเนื้อเรื่องที่แสดงธรรม ไม่ใช่ศัพท์หรือภาษาที่ลึกลับเกินไป เข้าใจยากจนต้องแปลความหมายยืดเยื้อใช้เวลาเหมาะสม ไม่นานมากเกินไป<sup>๓๒๙</sup>

๕) พระนักเทศนาที่ดีต้องยึดรูปแบบการเทศนาที่ถูกต้องเป็นหลักแล้ว เสริมด้วยการนำเอาวิธีอย่างอื่นเข้ามาประกอบการเทศนา พระนักเทศนาต้องต้องมีน้ำเสียงที่ตั้งชัดเจนหลักธรรมที่นำมาเทศนาก็ต้องเหมาะสมกับผู้รับฟัง เข้ากับสถานที่ โอกาส มีความทันสมัยในเหตุการณ์และใช้เวลาได้เหมาะสม<sup>๓๓๐</sup>

๖) พระนักเทศนาต้องรู้จักเลือกรูปแบบการเทศนา ที่ทำให้ฟังได้ทุกกลุ่มแต่ก็ต้องเป็นแบบที่เป็นทางการที่ถูกต้องรู้จักนำเอาเทคนิคเข้ามาสอดแทรกในการเทศน์ เช่น การเล่านิทานประกอบการยกตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันมาเสริมการเทศนา<sup>๓๓๑</sup>

๗) การเทศนามีการใช้สื่อประกอบ เช่น พาวเวอร์พอยต์ ปัจจุบันมีการใช้สื่ออุปกรณ์สื่อสารเข้ามาช่วยในการเทศนา การใช้สื่อประกอบน่าจะเรียกว่าปาฐกถาธรรมมากกว่า ซึ่งต่างจากการเทศนาบนธรรมมาสน์<sup>๓๓๒</sup>

๘) การใช้เครื่องมือสื่อสารเวลาไปเทศนาธรรมะ ให้นักเรียนฟังจะเข้าใจได้ง่ายขึ้นเพราะมีรูปแบบที่หลากหลายในการใช้สื่อ<sup>๓๓๓</sup>

๙) พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามให้กับสังฆมได้ที่สำคัญทุกๆ คำตอบประกอบด้วยธรรมะ ที่มีคติธรรมโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด<sup>๓๓๔</sup>

<sup>๓๒๘</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ ลีริชมโน), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๒๙</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๐</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสารโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วุฒธมฺโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๒</sup> สัมภาษณ์ พระสัญญา สญญาโคโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๓</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๔</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๐) พระนักเทศนาที่เป็นนักพูด ก็พยายามสรรหาวิธีการพูดให้น่าสนใจจึ่งใจหาคำพูด จังหวะลีลาให้คนฟังซ้ำ<sup>๓๓๕</sup>

๑๑) ช่องทางในการสื่อสารในอดีตกับปัจจุบัน มีช่องทางการสื่อสารต่างกัน พระเทศนา ต้องปรับตัวให้ได้ ให้สอดคล้องกับสังคมรอบวัดที่เปลี่ยนไปแล้ว<sup>๓๓๖</sup>

๑๒) พระนักเทศนาต้องยึดถือรูปแบบการเทศนา ที่เป็นมาตรฐานไว้แล้วสอดแทรกด้วย มุขอื่นๆ เพิ่มเติมแต่ไม่มากเกินไป จะต้องเป็นการเทศนาด้วยอาการสำรวม และต้องพิจารณาถึงกลุ่ม ผู้ฟังว่าเหมาะกับเนื้อหาที่นำมาแสดงธรรมหรือไม่ด้วย<sup>๓๓๗</sup>

๑๓) พระนักเทศนาควรมีวิธีการเทศนา ดังนี้ ๑. เทศนาได้อย่างสนุกสนานไม่น่าเบื่อหน่าย ให้ความรู้นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ๒. ต้องเทศนาได้โดยไม่ต้องแปลความหมายมากเกินไป ใช้ภาษาง่ายๆ ที่เข้าใจได้ทันที<sup>๓๓๘</sup>

๑๔) พระนักเทศนาควรเรียนรู้เทคโนโลยีให้ทันยุคทันสมัย เพื่อนำเอามาใช้เสริมในการ เทศนาจะทำให้เกิดความน่าสนใจของผู้ฟังได้ดียิ่งขึ้น<sup>๓๓๙</sup>

๑๕) การแสดงพระธรรมเทศนาควรมีการยกเอาธรรมะ ของพระพุทธศาสนา มาแสดงเป็น หลักใหญ่ แล้วแต่ว่าพระนักเทศนาแต่ละรูปจะมีการประยุกต์ ให้มีความน่าสนใจอย่างไรก็ตามต้องจบ ลงด้วยการน้อมนำเอาหลักธรรมเสมอ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถน้อมนำไปปรับใช้กับชีวิต<sup>๓๔๐</sup>

๑๖) พระนักเทศนาต้องชวนช่วยในความรู้ในหัวข้อธรรมะ ต้องติดตามข่าวสารให้ทันยุค ทันสมัยเพื่อนำเอาหลักธรรมที่เหมาะสมเข้ากันมาปรับใช้สอดแทรกในการเทศนา<sup>๓๔๑</sup>

๑๗) พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกภาพที่ดีดูสง่างามน่าเชื่อถือ รู้จักการนำหลักธรรมคำสอน ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของประชาชนได้ มีความทันยุคทันสมัยมีน้ำเสียงที่นุ่มนวล แต่ชัดเจนรู้จักใช้เสียงให้เหมาะสมกับเรื่องที่เทศนา ทำให้เกิดความประทับใจและเข้าใจได้โดยง่าย<sup>๓๔๒</sup>

<sup>๓๓๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูริย์ กิตติปัญญา, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๖</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๗</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๘</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๓๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๐</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๑</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๒</sup> สัมภาษณ์ นางสาวลลิตา ศรีจำรูญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๘) รูปแบบของพระนักเทศนาต้องมีทักษะในการเทศนา ปรับวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง ควรจะกำหนดให้มีรูปแบบการเทศนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยการทำเป็นโครงการฝึกอบรมพระนักเทศนาประจำทุกๆ ปี<sup>๓๔๓</sup>

๑๙) ควรยึดรูปแบบการเทศนาในแบบที่ถูกต้อง เอาไว้แต่ให้มีการประยุกต์ด้วยการใช้รูปแบบอื่นๆ เข้ามาประกอบการเทศนาบ้างเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ควรนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการแสดงธรรมโดยการเลือกใช้ให้เหมาะกับหลักธรรมที่นำมาแสดง สถานที่ เวลาและกลุ่มผู้ฟัง<sup>๓๔๔</sup>

๒๐) พระนักเทศนาควรยึดรูปแบบที่ถูกต้องตามที่กรมการศาสนา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนา กำหนดไว้แต่เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ พระนักเทศนาต้องเรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่จูงใจดีให้ผู้ฟังติดตามฟังได้ตั้งแต่ต้นจนจบในการเทศนา<sup>๓๔๕</sup>

๒๑) พระนักเทศนาต้องพัฒนารูปแบบการเทศนา ให้เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนผู้รับฟัง และเทศนาเรื่องที่เหมาะกับงานและสถานที่ในแต่ละครั้ง<sup>๓๔๖</sup>

๒๒) ต้องพัฒนาพระนักเทศนาให้มีลีลาการเทศนาที่หลากหลาย ส่งเสริมให้พระนักเทศนาฝึกฝนทักษะให้เชี่ยวชาญ ทำให้เกิดตื่นตัว มีความรอบรู้ในการเทศนาในโอกาสต่างๆ<sup>๓๔๗</sup>

๒๓) พระนักเทศนาต้องปรับวิธีการเทศนา ให้เหมาะสมกับงานสถานที่และกลุ่มบุคคลในงาน หากงานเป็นพิธีก็ต้องยึดเอารูปแบบ ก็อาจจะเทศนาด้วยความเป็นกันเองกับผู้ฟังมากขึ้น มีการนำเอาอุปกรณ์มาเสริมการเทศนาได้<sup>๓๔๘</sup>

๒๔) พระนักเทศนาต้องรอบรู้การเทศนาแบบที่เป็นมาตรฐานถูกต้องรู้จักการประยุกต์ให้การเทศนาแตกต่างออกไปตามกลุ่มผู้ฟังและโอกาส<sup>๓๔๙</sup>

๒๕) พระนักเทศนาต้องสร้างช่องทางในการสื่อสาร การเทศนาสามารถใช้เทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่มาปรับใช้การถ่ายทอดธรรมะ<sup>๓๕๐</sup>

**สรุปได้ว่า** พระนักเทศนาต้องมีความสามารถในการเทศนา ตามแบบวิธีการที่ถูกต้องก่อน เพื่อเป็นการรักษารูปแบบเอาไว้ ส่วนนอกเหนือจากนั้นจะเป็นที่ความสามารถของพระนักเทศนาเองว่า

<sup>๓๔๓</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๔</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๕</sup> สัมภาษณ์ นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๖</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๗</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลิโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๘</sup> สัมภาษณ์ นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๔๙</sup> สัมภาษณ์ นางสาวรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๐</sup> สัมภาษณ์ นางสาวมินตรา โทธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

จะสอดแทรกการแสดงธรรมอย่างไรให้เกิดความน่าฟังน่าติดตาม จะต้องพิจารณาว่าจะต้องเลือกหลักธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง เสริมด้วยเทคนิคการพูดให้หลากหลายมากขึ้น รู้จักนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเสริมให้เกิดประโยชน์ในการเทศนาสูงสุด

#### ตารางที่ ๔.๒๐ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chennel)

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	รักษารูปแบบการเทศนาด้วยน้ำเสียงที่ดังชัดเจน เนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับ โอกาสไม่ใช่ศัพท์หรือภาษาที่ลึกลับเกินไป	๖	๑, ๒, ๓, ๑๓, ๔, ๑๐
๒	ยึดถือรูปแบบการเทศนาเล่านิทาน ประกอบการยกตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน เรียนรู้เทคโนโลยีให้ทันยุคทันสมัยเพื่อนำเอามาใช้เสริมในการเทศนา	๕	๗, ๒๕, ๑๙, ๒๒, ๑๘
๓	เรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่จูงใจดีให้ผู้ฟังติดตาม ปรับวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับงานสถานที่ รู้จักการประยุกต์ให้การเทศนา	๕	๑๗, ๙, ๓, ๒๔, ๒๐
๔	เรียนรู้การนำเอาหลักการพูดที่จูงใจดีให้ผู้ฟังติดตาม ปรับวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับงานสถานที่ รู้จักการประยุกต์ให้การเทศนาแตกต่างออกไปตามกลุ่มผู้ฟังและโอกาส	๕	๑๔, ๘, ๑๖, ๕, ๑๒
๕	เรื่องที่เทศนาทำให้เกิดความประทับใจและเข้าใจได้โดยง่ายมีการยกเอาธรรมะของพระพุทธศาสนามาแสดงเป็นหลักใหญ่เทศนาได้อย่างสนุกสนานไม่น่าเบื่อหน่าย	๕	๒๑, ๑๑, ๑๕, ๒๓, ๖

#### ๔.๓.๔ ด้านผู้รับสาร (Receiver)

๑) ประชาชนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนมีความศรัทธาในการฟังธรรมะ บางคนฟังเทศนาเพราะศรัทธาเลื่อมใสในพระนักเทศนา หากมีความสามารถแสดงธรรมได้อย่างน่าติดตาม สนุกสนานก็อาจจะทำให้ประชาชนฟังเทศนาด้วยความตั้งใจ<sup>๓๕๑</sup>

<sup>๓๕๑</sup> สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

๒) ประชาชนจะฟังเทศนาฟังธรรมก็เฉพาะในงานทำบุญต่างๆ ไป เช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น ผู้ฟังธรรมส่วนใหญ่มีจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการฟังเทศนาฟังธรรม มองว่าการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นไปเพียงพิธีกรรมเท่านั้น<sup>๓๕๒</sup>

๓) ประชาชนที่รับฟังเทศนามีหลากหลายกลุ่มคน ดังนั้นธรรมะที่ได้รับฟังอาจจะเหมาะหรือไม่เหมาะกับทุกๆ คน ผลที่ได้คือบางคนสามารถเข้าใจธรรมะที่ได้ยินได้ฟัง ก็จะเกิดประโยชน์ส่วนคนที่ไม่เข้าใจถ้าติดตามสอบถามเพิ่มเติมก็จะได้รับความรู้ด้วย และคนที่ไม่ให้ความสนใจก็จะปล่อยผ่านไปไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ<sup>๓๕๓</sup>

๔) ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มองว่าการเทศนา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำพิธีเท่านั้น และการเทศน์ในรูปแบบเดิม คือ การอ่านพระคัมภีร์ การเทศนาที่ราบเรียบจึงไม่น่าฟังไม่น่าสนใจ บางครั้งผู้ฟังเองก็ไม่มีความพร้อมที่จะรับฟังเทศนา<sup>๓๕๔</sup>

๕) ประชาชนจะมีความตั้งใจฟังเทศนาหรือไม่เหตุผลหนึ่งคือความสามารถในการพูดของพระนักเทศนา การใช้ถ้อยคำภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจได้ง่ายการตั้งใจฟังเทศนาจะทำให้ได้รับประโยชน์<sup>๓๕๕</sup>

๖) ผู้รับฟังธรรมบางส่วนให้ความสนใจตัวพระนักเทศนาเฉพาะบุคคล ดังนั้นพระนักเทศนาเองต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเทศนาเป็นอย่างมากจึงจะเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง<sup>๓๕๖</sup>

๗) คนที่ตั้งใจมาฟังเทศนาจะพยายามเลือกที่นั่งด้านหน้า ใกล้กับตำแหน่งที่พระจะขึ้นเทศนา เพื่อจะได้มีสมาธิมากขึ้น ไม่วอกแวกไปกับสิ่งรบกวนข้าง<sup>๓๕๗</sup>

๘) คนฟังเทศนานับวันจะมีน้อยลง การเทศนาต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย ต้องเทศนาให้คนฟังเห็นว่า การฟังเทศนาให้เข้าใจแบบง่าย<sup>๓๕๘</sup>

๙) การเทศนาในงานต่างๆ จะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่เมื่อพระเทศนาผู้ฟังจะเริ่มหลับ ต้องเทศนาให้มีฮาบ้าง คนฟังถึงจะสนใจ<sup>๓๕๙</sup>

<sup>๓๕๒</sup> สัมภาษณ์ พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙), เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๓</sup> สัมภาษณ์ พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม), เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๔</sup> สัมภาษณ์ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน), รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๕</sup> สัมภาษณ์ พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จันทสารโร), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๖</sup> สัมภาษณ์ พระครูปลัดภานุวัตร วุฑฒธมโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๗</sup> สัมภาษณ์ พระสัจญญา สัจญาคโม, วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๘</sup> สัมภาษณ์ พระมหาณรงค์ ขนติพิโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๕๙</sup> สัมภาษณ์ พระมหาจรัส สุทธปญฺโญ, วัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.



๑๐) คนสมัยใหม่ฟังเทศนาไม่เป็นส่วนมาก ผู้ฟังไม่ค่อยสนใจฟัง เพราะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากระหว่างที่พระกำลังเทศนา ไม่ตั้งใจ ให้ตั้งใจอยู่กับคำพูดของพระสงฆ์ เพราะเมื่อพระสงฆ์กำลังทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนา<sup>๓๖๐</sup>

๑๑) พระผู้แสดงธรรม ใช้ความสามารถส่วนตัวดึงดูดผู้ฟัง คำสอนเทศนาในปัจจุบัน ก็มีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ในช่วงขณะนั้นให้มากที่สุด เพื่อให้เข้าใจง่าย คิดภาพตามได้ทัน<sup>๓๖๑</sup>

๑๒) การให้ความสนใจในการเทศนาของผู้รับฟังที่แตกต่างกันในผู้ที่ไม่สนใจการเทศนา อาจจะทำให้เกิดความรำคาญต่อผู้ฟังคนอื่นด้วยการพูดคุย การวิจารณ์ การได้ฟังเรื่องราวไม่ครบถ้วน แล้วสรุปความเอาเองว่าเป็นอย่างไร เลือกรับฟังเฉพาะบางส่วนของตนเองชอบตนเองสนใจ<sup>๓๖๒</sup>

๑๓) ประชาชนยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในการฟังเทศนา แต่ก็เลือกที่จะรับฟังเทศนา เฉพาะที่สนใจที่ถูกต้องกับจริตของตนเองและมีประโยชน์นำไปใช้ได้ การเทศนาที่ใช้เวลานานมากเกินไป ทำให้เป็นอุปสรรคมากกว่าการทำให้เกิดความเข้าใจ<sup>๓๖๓</sup>

๑๔) ประชาชนที่รับฟังเทศนาแล้วมีความเข้าใจและพอใจ มีการตอบสนองหรือแสดงออก ให้พระนักเทศนารับรู้เพื่อจะได้ปรับสารหรือธรรมะ ที่แสดงให้ตรงตามกับผู้ฟังต้องการมากที่สุด<sup>๓๖๔</sup>

๑๕) ประชาชนมุ่งหวังที่จะได้รับฟังธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงยังให้ความสำคัญในการฟังเทศนา แต่พระนักเทศนาเองต้องใช้ถ้อยคำภาษาที่ง่ายจดจำได้ง่ายและเข้าใจได้ทันที การใช้ภาษาที่ชัดเจนเหมาะสมจะทำให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ได้มากมาย<sup>๓๖๕</sup>

๑๖) ประชาชนอาจจะประสบปัญหาในการฟังเทศนา ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีสิ่งรบกวนทางเสียง การมีสิ่งรบกวนส่วนบุคคล เช่น ความคิด จิตใจ อารมณ์ สมาธิในการฟัง เป็นต้น<sup>๓๖๖</sup>

๑๗) การเทศน์ยังเป็นแบบเทศนาในงานพิธีต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญต่างๆ จึงทำให้เนื้อหาที่เทศนาไม่กว้างขวาง ผู้ฟังเองก็จะได้รับฟังแต่เรื่องเดิมๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ไม่มีการเทศนาในรูปแบบอื่นๆ<sup>๓๖๗</sup>

<sup>๓๖๐</sup> สัมภาษณ์ พระมหาไพฑูริย์ กิตติปัญโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๑</sup> สัมภาษณ์ พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๒</sup> สัมภาษณ์ ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๓</sup> สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๔</sup> สัมภาษณ์ นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๕</sup> สัมภาษณ์ นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๖</sup> สัมภาษณ์ นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๗</sup> สัมภาษณ์ น.ส.ลลิตาดา ศรีจำริญ, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

๑๘) ประชาชนไม่สามารถรับข่าวสารที่พระนักเทศนาแสดงได้เพราะพระนักเทศนาเองที่ไม่พร้อมขาดความรู้ความสามารถในการเทศนา หากผู้เทศนาไม่สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่สื่อออกไปได้ อาจจะเป็นเพราะผู้เทศนาหรือธรรมะมีความซับซ้อนมากเกินไป<sup>๓๖๘</sup>

๑๙) ประชาชนผู้รับฟังธรรมะมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการรับฟังก็จะไม่เท่าเทียมกันพระนักเทศนาต้องพิจารณาให้ได้ว่าจะเทศนาอย่างไร ให้นำรับฟังน่าติดตามและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังด้วย นักเทศนาต้องมีเทคนิคพิเศษในการเทศนาเพื่อทำให้ผู้ฟังๆ ได้ตลอดเวลา<sup>๓๖๙</sup>

๒๐) ประชาชนมีความคาดหวังในตัวพระนักเทศนาสูงหวังว่าจะได้รับฟังธรรมะที่น่าสนใจน่าติดตาม เมื่อไม่ได้ตามที่หวังไว้ จึงทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพระนักเทศนา<sup>๓๗๐</sup>

๒๑) ประชาชนมีหลายกลุ่มจึงต้องพิจารณาว่าจะนำเอาธรรมะใดมาเทศนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ช่วงเวลาที่มีความสำคัญต่อการแสดงธรรม หากใช้เวลาที่เหมาะสมได้ตรงกับผู้ฟังก็จะได้รับประโยชน์จากการเทศนาทั้งสองฝ่าย<sup>๓๗๑</sup>

๒๒) ประชาชนขาดความรู้ในหลักธรรมไม่มีความพร้อมที่จะรับฟังเทศนาทำให้ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจต้องการฟังเทศนา การใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจง่ายมีน้ำเสียงหนักเบาสูงต่ำจะทำให้เกิดความน่าสนใจขึ้นไป<sup>๓๗๒</sup>

๒๓) ผู้รับฟังเทศนาต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการอ่าน การฟัง การทำความเข้าใจสิ่งที่ได้ยิน ซึ่งจะมีระดับความรู้ที่แตกต่างกันไป<sup>๓๗๓</sup>

๒๔) คนมาฟังเทศนาควรเตรียมตัว เตรียมใจ มีความพร้อมก่อนออกจากบ้านให้พร้อมยกมือไหว้บอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะเดินทางไปวัดขอให้ทุกอย่างราบรื่นไม่ติดขัด<sup>๓๗๔</sup>

๒๕) เมื่อผู้ฟังไม่รู้เรื่องปัญหาที่ตามมา คือ คนฟังง่วงนอน พระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการเทศนา ทำอย่างไรให้น่าสนใจ อาจจะต้องแจ้งเจ้าภาพก่อนว่าจะเทศนาเรื่องอะไร เพื่อสำรวจความนิยม หลังจากนั้นอาจจะปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา ให้เหมาะสมกับผู้ฟัง<sup>๓๗๕</sup>

<sup>๓๖๘</sup> สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๖๙</sup> สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ อวนทะเล DJ หนุ่มอীগิ้ง, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๐</sup> สัมภาษณ์ น.ส.สมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๑</sup> สัมภาษณ์ นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๒</sup> สัมภาษณ์ นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๓</sup> สัมภาษณ์ นางอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๔</sup> สัมภาษณ์ นางรัชนิกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๕</sup> สัมภาษณ์ นางมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

**สรุปได้ว่า** ผู้รับฟังธรรมะมักจะฟังเทศนาด้วยเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำเท่านั้น การเทศนาถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของงานพิธี ผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันจะให้ความสนใจการเทศนาที่มากน้อยต่างกันด้วย นักเทศนาต้องพิจารณาเลือกธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ในการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายจะทำให้ผู้ฟังธรรมะได้ประโยชน์อย่างสูงสุด ผู้ฟังเทศนาส่วนใหญ่จะให้ความสนใจความศรัทธาความเลื่อมใสที่พระนักเทศนา ดังนั้นพระนักเทศน์เองต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

**ตารางที่ ๔.๒๑** รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ **ด้านผู้รับสาร (Receiver)**

ข้อที่	ประเด็น	ความถี่	คนที่
๑	ประชาชนจะฟังเทศนาเฉพาะในงานทำบุญทั่วไป มองว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีเท่านั้น บางส่วนให้ความสนใจตัวพระนักเทศนาเฉพาะบุคคล	๖	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖
๒	บางศรัทธาในการฟังธรรมะ บางคนศรัทธาในพระนักเทศนาเลือกจะรับฟังเฉพาะบางส่วนที่ตนเองชอบตนเองสนใจ	๕	๗, ๒๕, ๑๑, ๒๒, ๒๓
๓	ประชาชนคาดหวังสูงหวังว่าจะได้รับฟังธรรมะที่น่าสนใจ การใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจง่ายมีน้ำเสียงหนักเบาสูงต่ำจะทำให้เกิดความน่าสนใจ เพราะมีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน	๖	๑๕, ๙, ๓, ๒๔, ๒๐, ๔
๔	พิจารณาว่าจะนำเอาธรรมะใดมาเทศนาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ผู้ฟังมีวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน ไม่มีการเทศนาในรูปแบบอื่นๆ ต่างไปจากเดิม	๕	๔, ๘, ๑๗, ๕, ๒๑
๕	ประชาชนมุ่งหวังที่จะได้รับฟังธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประชาชนเลือกที่จะรับฟังเทศนาเฉพาะที่สนใจที่ถูกต้องกับจริตของตนเอง	๕	๑, ๑๙, ๑๖, ๑๘, ๖

#### ๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ”

##### ๑. ด้านผู้สังสาร (พระนักเทศนา) ตามหลักพุทธลีลา ๔ ส.

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อมาคิดว่าต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ครบหรือไม่ ครอบคลุมหรือเปล่า โดยการนำทฤษฎีการสื่อสาร SMCR มาบูรณาการกับหลักธรรม<sup>๓๗๖</sup>

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนาขอชื่นชม สิ่งที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้ได้ไม่เฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ สิ่งที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้ได้เป็นองค์รวม สามารถนำไปเผยแพร่พระพุทธานุศาสนากับจังหวัดอื่นได้ การเทศนาเป็นหัวใจสำคัญของการเผยแผ่ ซึ่งผู้วิจัยก็เป็นนักเทศนาด้วยและทำวิจัยเกี่ยวกับการเทศนาทำให้การเข้าใจข้อมูล เป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาเพื่อพัฒนาตัวเองด้วย การสังสารทำให้ผู้สังสารมีความสมบูรณ์ ในการนำทฤษฎี SMCR ในกรอบของกระบวนการสังสารในการเทศนาสมบูรณ์ เน้นที่พระสงฆ์ จุดเด่น จุดเน้น ที่จะสนองความต้องการของคนในสังคม<sup>๓๗๗</sup>

ชื่นชม แต่ขอเสนอแนะเพิ่มเติมว่าความสอดคล้องระหว่าง คำอธิบายผู้สังสาร ผู้สังสาร อธิบายไว้ว่ายึดหลัก ๔ ส. องค์ความรู้มีครบไหม ให้จับประเด็นยึดหลักพุทธลีลา ๔ ส. เป็นลักษณะของการนำเสนอมากกว่า เห็นด้วยกับหลัก ๔ ส. ผู้สังสาร ควรยึดหมั่นหนักแน่นในองค์ธรรมคติ ๔ ต้องแสดงให้เห็นสาระของประโยชน์ชาตินี้ ประโยชน์ชาติหน้า ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้<sup>๓๗๘</sup>

สิ่งที่จะแนะนำว่าองค์ความรู้ที่นำมาต้องแสดงผลของการศึกษาและข้อค้นพบที่แตกต่างระหว่างกรอบแนวคิดกับองค์ความรู้ ว่าดี ไม่ดีหรือปานกลาง องค์ความรู้ย่อยต้องเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหญ่ ให้เห็นจุดเด่นจุดด้อย<sup>๓๗๙</sup>

การพัฒนาการเทศนา ในหลักของการเทศนาหรือการสอน ทุกวันนี้การที่จะขึ้นนั่งบนธรรมมาสนีให้สง่างามจะต้องแสดงธรรมตามเนื้อความ แสดงเนื้อไม่มีน้ำ เช่นการเทศนาตามแนวทางของวัดประยูร ที่ว่าสาลิกาป้อนเหยื่อ การเทศนาเป็นการสังสารให้กับผู้ฟัง และผู้ที่จะแสดงธรรมต้องมีความเข้าใจก่อนแสดงธรรมหรือเทศนา ต้องใช้หลักในรูปแบบของการพัฒนาในการเทศนาตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้เขียนไว้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้สังสาร สาร ช่องทางในการสังสาร และผู้รับสาร

<sup>๓๗๖</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฟ้าวิภาคาร คณะสังคมศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๗</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๘</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพี พุทธิสารโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๗๙</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบในการเทศนา เช่น ผู้เทศนาต้องสง่างาม บุคลิกลักษณะ จะต้องแสดงธรรมตามเนื้อความ เช่นการนำหลักสูตร ปบส. มาประกอบในการเทศนา<sup>๓๘๐</sup>

พระนักเทศนาที่ดีควรมีรูปแบบตามที่เสนอแนะ และขอเพิ่มเติม เนื้อหาการเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ นักเทศนาจะเทศนาดีหรือไม่ดีอยู่ที่เนื้อหาการเทศนา เช่น การเทศนาหน้าศพตายต้องถามเจ้าภาพก่อน คนตายไม่เคยทำบุญ แต่พิธีกรรมอย่างเดียวกัน ดังนั้นข้อมูลในการเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ การเทศนาที่จะไพเราะและสง่างามจะต้องศึกษาข้อมูลก่อนเทศนา จากหลวงพ่อบุญรอด วัดประยูร ท่านเป็นนักเทศนา การเทศนาปกติเทศนา ต้องมีหลักต้องมีแนวทาง ปัจจุบันการเทศนาที่มาแรงคือการเทศนาแหล่มาแรงมาก เช่น พระมหาราชัญญ เป็นนักเทศนาในภาคเหนือ ภาคอีสานที่สามารถเทศนาชนะหมอลำได้ สามารถเทศนานำเงินมาสร้างโบสถ์ได้ ติดอันดับหนึ่งในสิบนักเทศนาของพระนักเทศนาประเทศไทย โดยการศึกษา นักเทศนาต่างๆ นำมาเป็นแบบอย่าง เช่น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร ท่านไปเทศนาที่พม่าคนฟังเป็นหมื่นมาฟัง ท่านมีลีลาในการเทศนาคนฟังเทศนาว่างไม่กล้าว่าง และจะต้องสอดแทรกเนื้อหาสาระในการเทศนาแต่ละครั้ง<sup>๓๘๑</sup>

หลักธรรมกับหลักการสื่อสาร องค์ประกอบการเทศนา ต้องหาจุดเด่น เน้นอัตลักษณ์การเทศน์ เช่น ลีลาการเทศนาสำคัญ เช่น การเทศนาแหล่ การเทศนา ๒ ธรรมาสน์ เน้นหลักธรรมน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาพระนักเทศนา จากหัวข้อการวิจัย ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบการเทศนาอย่างเดียวแต่เป็นการทำงานการเทศนา จะต้องมีขั้นตอนมากขึ้น เนื่องจากเป็นการพัฒนา โดยมุ่งไปที่รูปแบบการพัฒนาการเทศนา ขั้นตอนการพัฒนาอย่างไม่เด่นชัด<sup>๓๘๒</sup>

การพัฒนาพระนักเทศนา ต้องมองที่องค์ประกอบ เช่น บุคลิกลักษณะของพระนักเทศนาที่ต้องพัฒนา จะต้องมีหลักการในการเทศนา รู้เขารู้เรา รู้เรื่องที่จะเทศนา เข้าใจงานที่ไปเทศนา ต้องศึกษาก่อนไปเทศนา<sup>๓๘๓</sup>

การใช้ SMCR รูปแบบการพัฒนา ๔ รูปแบบ ผู้ส่งสาร ๔ ส. ก็ใช้แต่ยัง การพัฒนาพระนักเผยแผ่ น่าจะใช้สี่ปฐกธรรม ๗ มาพัฒนาพระนักเทศนาที่ต้องมีเหตุ มีผล คุณสมบัตินักธรรมกถึก ไม่พูดจาเสียสติ ต้องเป็นหลักสากล ธรรมของ ป.ยุตโต ๑. ความเป็น โปรโตโฆษะ ที่ดีคือ พระนักเทศนามีความเป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย ว่าไปเลยประกอบด้วยอะไรบ้าง<sup>๓๘๔</sup>

<sup>๓๘๐</sup> สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิณิจรตนากร, เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๑</sup> สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศิษฐ์ประษานาถ, เจ้าอาวาสอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๒</sup> สนนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๓</sup> สนนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๔</sup> สนนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

การนำหลักหลักธรรมมาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบ ผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร ที่นำมาใช้เหมาะสมแล้ว<sup>๓๘๕</sup>

การพัฒนาการเทศนาตามหลักทฤษฎี SMCR ที่ผู้วิจัยนำมาเพื่อพัฒนาการเทศนา โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบ เพื่อพัฒนาพระนักเทศนาในจังหวัดสมุทรปราการ ให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยมีพระนักเทศนาวัดประยูร เป็นต้นแบบให้เห็น เช่น พระพรหมบัณฑิต อธิการ มจร.<sup>๓๘๖</sup>

การนำทฤษฎี SMCR มาจับกับหลักธรรม เพื่อพัฒนาการเทศนา มีความเหมาะสมกับการพัฒนาการเทศนา ในปัจจุบันพระนักเทศนาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใสศรัทธา ต้องพัฒนาบุคลิกให้ต้องตา ท่วงทำนองการเทศนาต้องสง่า น่าเลื่อมใส มีความสามารถและรู้หลักธรรม ทำให้หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง<sup>๓๘๗</sup>

การพัฒนาพระนักเทศนาควรมีการอบรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด มีสมาคมหรือชมรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด ควรมีหน่วยงานในจังหวัดรับผิดชอบ ไม่ควรปล่อยให้ไปตามยถากรรมแบบเดิมๆ ควรมีการคัดกรองพระนักเทศนา<sup>๓๘๘</sup>

การใช้ SMCR รูปแบบการพัฒนา ๔ รูปแบบ ผู้ส่งสาร ๔ ส. ก็ใช้แต่ยังไม่บริบูรณ์ การพัฒนาพระนักเผยแผ่ น่าจะใช้สัปปุริสธรรม ๗ มาพัฒนาพระนักเทศนาที่ต้องมีเหตุผล คุณสมบัติพระธรรมกถึก ไม่พูดจาเสียสติ ต้องเป็นหลักสากล ธรรมของ ป.ยุตโต ๑. ความเป็น โปรโตโฆษะ ที่ดี คือ พระนักเทศนามีความเป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย ๑) ปิโย (น่ารัก เมตตากรุณา) ๒) ครุ (น่าเคารพ หนักแน่น) ๓) ภาวนิโย (รู้จักจริง น่ายกย่อง) ๔) วตฺตา จ (มีเหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ) ๕) วจนกขโม (พร้อมรับฟัง) ๖) คมภีรณจ กถิ กตฺตา (อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนได้) และ ๗) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย (ไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล)<sup>๓๘๙</sup>

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม พระนักเทศนาที่ดีควรมีรูปแบบตามที่เสนอแนะ และมีเนื้อหาการเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ นักเทศนาจะเทศนาดีหรือไม่ดีอยู่ที่เนื้อหาการเทศนา การนำหลักหลักธรรมมาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบ ผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร พระนักเทศนาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ทัน

<sup>๓๘๕</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๖</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๗</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๘</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๘๙</sup> สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส ศรัทธา ต้องพัฒนาบุคลิกให้ต้องตา ท่วงทำนองการเทศนาต้องสง่า น่าเลื่อมใส มีความสามารถและรู้หลักธรรม ทำให้หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง พระนักเทศนาควรใช้ สัปปุริสธรรม ๗ มาพัฒนาพระนักเทศนาที่ต้องมีเหตุ มีผล คุณสมบัติพระธรรมกถึก ไม่พูดจาเสียดสี ต้องเป็นหลักสากล

## ๒. สารที่ใช้ในการเทศนา ตามหลักทวิสุจจริต

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อมาดูว่าตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ครบหรือไม่ ครอบคลุม หรือเปล่า โดยการนำทฤษฎีการสื่อสาร SMCR มาบูรณาการกับหลักธรรม<sup>๓๙๐</sup>

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนา สิ่งที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้ได้เป็นองค์รวม สามารถนำไปเผยแพร่พระพุทธศาสนากับจังหวัดอื่นได้ การเทศนาเป็นหัวใจสำคัญของการเผยแพร่ ซึ่งนักเทศนาด้วยและทำวิจัยเกี่ยวกับการเทศนาทำให้การเข้าใจข้อมูล ซึ่งเป็นช่องทางการส่งสาร โดยนำกระบวนการ วิจัยการอย่างไรในการพัฒนาช่องทางส่งสาร เน้นพระสงฆ์ จุดเด่น จุดเน้น สิ่งไหนควร เทศน์สิ่งไหนไม่ควรเทศนา<sup>๓๙๑</sup>

ชื่นชม เสนอแนะความสอดคล้องระหว่างคำอธิบายสาร ควรยึดมั่นหนักแน่นในองค์ ธรรมคติ ๔ สาร เนื้อหาสารในการเทศนา ทวิสุจจริต เนื้อหาสาระที่เห็นต้องแสดงให้เห็นสาระสอดคล้อง กับองค์ความรู้<sup>๓๙๒</sup>

การพัฒนาการเทศนา ในหลักของการเทศนาหรือการสอน การแสดงธรรมตามเนื้อความ แสดงเนื้อไม่มีน้ำ เช่น การเทศนาตามแนวทางของวัดประยุร ที่ว่าสาธิตาป้อนเหยื่อ การเทศนาเป็น การส่งสารให้กับผู้ฟัง<sup>๓๙๓</sup>

พระนักเทศนาที่ดีควรมีรูปแบบตามที่เสนอแนะ และขอเพิ่มเติม เนื้อหาการเทศนาเป็น สิ่งสำคัญ นักเทศนาจะเทศนาดีหรือไม่ดีอยู่ที่เนื้อหาการเทศนา เช่น การเทศนาหน้าศพตายต้องถาม เจ้าภาพก่อน คนตายไม่เคยทำบุญ แต่พิธีกรรมอย่างเดียว ดังนั้นข้อมูลในการเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ การเทศน์ทางไฟและสง่างามจะต้องศึกษาข้อมูลก่อนเทศนา การเทศนาจะต้องสอดแทรก เนื้อหาสาระในการเทศแต่ละครั้ง<sup>๓๙๔</sup>

<sup>๓๙๐</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๑</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๒</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิณิจรัตนากร, เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๓</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิณิจรัตนากร, เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๔</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศิษฐ์ประษานาถ, เจ้าอาวาสอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

หลักธรรมกับหลักการสื่อสาร องค์ประกอบการเทศนา ต้องหาจุดเด่น เน้นอัตลักษณ์ การเทศนา เช่น สีสากการเทศนาสำคัญ เช่น การเทศนาแห่ การเทศนา ๒ ธรรมาสน์ เน้นหลักธรรม น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ<sup>๓๙๕</sup>

การพัฒนาพระนักเทศนา ต้องมองที่องค์ประกอบ เช่น บุคลิกลักษณะของพระนักเทศนา ที่ต้องพัฒนา จะต้องมียุทธศาสตร์ในการเทศนา รู้เขารู้เรา รู้เรื่องที่จะเทศนา เข้าใจงานที่ไปเทศนา ต้องศึกษาก่อนไปเทศนา<sup>๓๙๖</sup>

เนื้อหาสาระ ที่พระพุทธรเจ้าตรัสไว้เช่น วชิรสุจริต เนื้อหาเป็นจริง ไม่เสียดสี เนื้อหาให้คนฟัง ปฏิบัติดีต่อกัน ให้สังคมปฏิบัติต่อกัน สารคือตัวธรรมะ เนื้อหาของธรรมที่จะเทศนา การเทศนาต้องไม่ ลืมประเด็น<sup>๓๙๗</sup>

การนำหลักหลักธรรมมาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบ ผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร ที่นำมาใช้ เหมาะสมแล้ว <sup>๓๙๘</sup>

ควรพัฒนาระบบการจัดเก็บเนื้อหา หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็น ระบบ มีหน่วยงานเฉพาะในการพัฒนาเนื้อหาการเทศนา เพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย นำสิ่งใหม่ๆ มาประยุกต์ ไม่ใช่เทศนาตามหน้าที่<sup>๓๙๙</sup>

การพัฒนาการเทศนา โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบ เพื่อพัฒนา พระนักเทศนาในจังหวัดสมุทรปราการ ให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยมีพระนักเทศนา วัดประยูร เป็นต้นแบบให้เห็น เช่นพระพรหมบัณฑิต อดีตอธิการ มจร.<sup>๔๐๐</sup>

การพัฒนาการเทศนา มีความเหมาะสม สารหรือเนื้อหาการเทศนาต้องเป็นเรื่องเข้าใจ ง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง สารต้องเป็นจริง สามารถนำไปปฏิบัติได้ เกิดประโยชน์ต่อคนฟัง<sup>๔๐๑</sup>

<sup>๓๙๕</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๖</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๗</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๘</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๓๙๙</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.รัชชานันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๐</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๑</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.



การพัฒนาพระนักเทศนาควรมีการอบรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด มีสมาคมหรือชมรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด ควรมีหน่วยงานในจังหวัดรับผิดชอบ ไม่ควรปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรมแบบเดิมๆ ควรมีการคัดกรองพระนักเทศนา<sup>๔๐๒</sup>

สรุปได้ว่า สารที่ใช้เพื่อการพัฒนาการเทศนาของคณะสงฆ์ ปัจจุบันพระนักเทศนาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง เพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย นำสิ่งใหม่ๆ มาประยุกต์ เนื้อหาเป็นจริง ไม่พูดจาเสียดสี เนื้อหาให้คนฟังปฏิบัติต่อกัน ให้สังคมปฏิบัติต่อกัน สารคือตัวธรรมะ เนื้อหาของธรรมที่จะเทศนา การเทศนาต้องไม่ลืมประเด็น ช่องทางการสื่อสารโดยการนำอายตนะ รูปร่างอายตนะ มาใช้ ถ้าจะเสริมอายตนะ โดยการนำสื่อมาเสริม โดยนำเครื่องมือมาประกอบอายตนะ พูดถึงเครื่องมือที่จะให้คนฟังได้ดี การเทศนาจะเอาคนฟังให้อยู่หมัดได้อย่างไร สื่อสมัยใหม่ คลื่นวิทยุ

### ๓. ช่องทางการสื่อสาร (อายตนะ)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อมาดูว่าตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ครบหรือไม่ ครอบคลุมหรือเปล่า โดยการนำทฤษฎีการสื่อสาร SMCR มาบูรณาการกับหลักธรรม<sup>๔๐๓</sup>

การเทศนาเป็นหัวใจสำคัญของการเผยแผ่ กระบวนการส่งสารในการเทศนาสมบูรณ์ ช่องทางการสื่อสาร เพื่อพัฒนาผู้ส่งสาร โดยนำกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปพัฒนาพระสงฆ์ มีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาช่องทางส่งสาร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพระสงฆ์ เป็นงานที่มีความสมบูรณ์ ถ้าหากชี้ชัดลงไปก็จะสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น<sup>๔๐๔</sup>

ช่องทางการสื่อสาร การใช้หลักอายตนะ มีการติดต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าจะยึดก็ต้องนิยามให้ครอบคลุมและชัดเจนว่าเป็นใครอย่างไร สัทธาอายตนะ หมายถึง การสื่อสาร ซึ่งไม่ตรงกับ การสัมภาษณ์ ช่องทางการสื่อสารว่า ๑ นิยามศัพท์ ให้ชัดเจน เอาอายตนะ<sup>๔๐๕</sup>

การพัฒนาการเทศนา ในส่วนของช่องทางการสื่อสาร ที่สำคัญช่องทางในการส่งสาร เช่น สื่อต่างๆ อาจจะเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ แต่คนปัจจุบันไม่ค่อยอ่านหนังสือ ก็ต้องมาดูช่องทางที่เป็นที่นิยม เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาการเทศนา<sup>๔๐๖</sup>

การเทศนาต้องมีหลักต้องมีแนวทาง ปัจจุบันการเทศนาที่มาแรงคือการเทศนาแหล่มาแรงมาก เช่น พระมหาราชัญญ เป็นนักเทศนาในภาคเหนือ ภาคอีสาน ที่สามารถเทศนาชนะหมอลำได้

<sup>๔๐๒</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๓</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาการ คณะสังคมศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๔</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๕</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.พิเชษฐ ทั่งโต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๖</sup>สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพินิจรัตนกร, เจ้าคณะตำบลราชานาเวระ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สามารถเทศนานำเงินมาสร้างโบสถ์ได้ ติดอันดับหนึ่งในสิบนักเทศนาของพระนักเทศนาประเทศไทย โดยการศึกษานักเทศนาดังๆ นำมาเป็นแบบอย่าง เช่น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ วัดปทุมคงคา ท่านไปเทศนาที่พม่าคนฟังเป็นหมื่นมาฟัง ท่านมีลีลาในการเทศนาคนฟังเทศนาง่วงไม่กล้าว่าง และจะต้องสอดแทรกเนื้อหาสาระในการเทศแต่ละครั้ง<sup>๔๐๗</sup>

หลักธรรมกับหลักการสื่อสาร องค์ประกอบการเทศนา ต้องหาจุดเด่น เน้นอัตลักษณ์การเทศนา เช่น ลีลาการเทศนาสำคัญ เช่น การเทศนาแหล่ การเทศนา ๒ ธรรมาสน์ เน้นหลักธรรมน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากการพัฒนา โดยมุ่งไปที่รูปแบบการพัฒนาการเทศนา ขั้นตอนการพัฒนาอย่างไม่เด่นชัด<sup>๔๐๘</sup>

การพัฒนาช่องทางการเทศนาของพระนักเทศนา ต้องมองที่องค์ประกอบ เช่น และมีหลักการในการเทศนา รู้เขารู้เรา รู้เรื่องที่จะเทศนา เข้าใจงานที่ไปเทศนา ต้องศึกษาก่อนไปเทศนา<sup>๔๐๙</sup>

ช่องทางการนำอายตนะมาใช้ รูปอายตนะ ถ้าจะเสริมอายตนะ โดยการนำสื่อมาเสริม โดยนำเครื่องมือมาประกอบอายตนะ พูดถึงเครื่องมือที่จะให้คนฟังได้ดี การเทศนาจะเอาคนฟังให้อยู่หมัดได้อย่างไร สื่อสมัยใหม่ วิชยุ คลื่นวิทยุ เช่น วิทยุโรงเรียน จากสมัยก่อนไม่มีคน สมัยนี้พัฒนามาก เวลาทีมงานสามารถใช้คลื่นวิทยุในการเป็นช่องทางการสื่อสารได้ดี สมัยก่อนใช้หนังสือ ต่างจังหวัดใช้เสียงตามสายยังใช้ได้ เช่น อิสลาม ออกเสียงตามสาย ต้องคงเอกลักษณ์ไว้ การสื่อสารที่ทำให้คงความเป็นพุทธคงไว้ควรยั้งยัด สื่อสมัยใหม่พระต้องพัฒนาเพราะคนสมัยใหม่ไม่ค่อยอ่านหนังสือ เช่น ในอเมริกาใช้เวปไซน์เป็นประโยชน์มาก เช่น วัดหลวงพ่อด่าง มีกิจกรรมอะไร ทำอะไรบ้าง ก็สื่อสารทางเวปไซน์ มีช่องทางจะไปขายของได้อย่างไร เฟสบุ๊ค จะต้องมึวิธีการที่ไม่ตกยุค พระจะต้องรู้การใช้สื่อสมัยใหม่ หาสื่อว่าทำอะไรให้เผยแพร่ ผู้รับสาร ใช้หลักภูมิธรรม สำหรับคนฟังชาวพุทธที่ดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร ผู้รับสารจะต้องมีโยนิโสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศน์ ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรอง<sup>๔๑๐</sup>

การนำหลักหลักธรรมมาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบ ผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร ที่นำมาใช้เหมาะสมแล้ว<sup>๔๑๑</sup>

<sup>๔๐๗</sup> สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ, เจ้าอาวาสอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๘</sup> สนนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๐๙</sup> สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๐</sup> สนนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๑</sup> สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

การพัฒนาการเทศนาตามหลักทฤษฎี SMCR ที่ผู้วิจัยนำมาเพื่อพัฒนาการเทศนา โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประกอบ เพื่อพัฒนาพระนักเทศนาในจังหวัดสมุทรปราการ ให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยมีพระนักเทศนาวัดประยูร เป็นต้นแบบให้เห็น เช่น พระพรหมบัณฑิต อธิการ มจร.<sup>๔๑๒</sup>

ปัจจุบันการเทศนาจะต้องพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ช่องทาง ท่วงทำนองการเทศนาต้องสง่า น่าเลื่อมใส มีความสามารถและรู้หลักธรรม ทำให้หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง<sup>๔๑๓</sup>

การพัฒนาพระนักเทศนาต้องมีช่องทางในการเทศนา ควรมีการอบรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด มีสมาคมหรือชมรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด ควรมีหน่วยงานในจังหวัดรับผิดชอบไม่ควร

ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา เช่น พระสงฆ์ วัดต้องสร้างพระนักเทศนาเพื่อการเผยแผ่เพื่อสร้างศรัทธา พระนักบริหารเพื่อขับเคลื่อนงานด้านพระพุทธศาสนา ให้ทันกับสังคมปัจจุบัน<sup>๔๑๔</sup>

การพัฒนาพระนักเทศนาควรมีการอบรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด มีสมาคมหรือชมรมพระนักเทศนาในระดับจังหวัด ควรมีหน่วยงานในจังหวัดรับผิดชอบ ไม่ควรปล่อยให้ไปตามยถากรรมแบบเดิมๆ ควรมีการคัดกรองพระนักเทศนา<sup>๔๑๕</sup>

สรุปได้ว่า ช่องทางการเทศนา ช่องทางการนำอายตนะมาใช้ รูปอายตนะ ถ้าจะเสริมอายตนะ โดยการนำสื่อมาเสริม โดยนำเครื่องมือมาประกอบอายตนะ เครื่องมือที่จะให้คนฟังได้ตีความเทศนาจะเอาคนฟังให้อยู่หมัด โดยสื่อสมัยใหม่ วิทยุ คลื่นวิทยุ เช่น เวลามีนงานสามารถใช้คลื่นวิทยุในการเป็นช่องทางการสื่อสารได้ดี หนังสือ เสียงตามสาย สื่อสมัยใหม่พระต้องพัฒนาเพราะคนสมัยใหม่ไม่ค่อยอ่านหนังสือ เช่น ในอเมริกาใช้เวปไซ้เป็นประโยชน์มาก เช่น เฟสบุ๊ค จะต้องมึวิธีการที่ไม่ตกยุค พระจะต้องรู้การใช้สื่อสมัยใหม่ หากสื่อว่าทำอย่างไรให้เผยแผ่ ผู้รับสาร

#### ๔. ผู้รับสาร (หลักคุณธรรม)

คุณธรรม ๔ (ธรรมเป็นเครื่องเจริญ, คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญอกงาม - virtues conducive to growth) ๑. สัมปยุตสังเสวะ (คบหาสัตบุรุษ, เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ - association with a good and wise man) ๒. สัทธัมมัสสวนะ (ฟังสัทธรรม, เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง -

<sup>๔๑๒</sup> สันทนากรุปเฉพาะ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๓</sup> สันทนากรุปเฉพาะ อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๔</sup> สันทนากรุปเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๕</sup> สันทนากรุปเฉพาะ รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

listening to the good teaching) ๓. โยนิโสมนสิการ (ทำในใจโดยแยกคาย, คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี - critical reflection) ๔. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักคือให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ, นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและไตร่ตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก ตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้นๆ - the practice in accord of all levels and aspects of the Dharma; practice in perfect conformity to the Dharma or to the principle)<sup>๔๑๖</sup>

การส่งสารโดยการนำทฤษฎี SMCR ในกรอบของกระบวนการส่งสารในการเทศนา สมบูรณ์ ทำอย่างก็ได้ที่ทำให้กระบวนการแต่ละตัว ช่องทางการสื่อสาร เพื่อพัฒนาผู้ส่งสาร โดยนำกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปพัฒนาพระสงฆ์ มีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาช่องทางส่งสาร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพระสงฆ์ เป็นงานที่มีความสมบูรณ์ ถ้าหากซึ่ซดลงไปก็จะสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น M เน้นพระสงฆ์ จุดเด่น จุดเน้น ที่จะสนองความต้องการของคนในสังคม<sup>๔๑๗</sup>

ผู้ฟังเทศนาตามหลักกฏธรรม ต้องยืนยันว่าอะไรอย่างไร สิ่งที่จะแนะนำว่าองค์ความรู้ที่นำมาต้องแสดงผลของการศึกษาและข้อค้นพบที่แตกต่างระหว่างกรอบแนวคิดกับองค์ความรู้ ว่าดีหรือไม่ดีหรือปานกลาง องค์ความรู้ย่อยต้องเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหญ่ ให้เห็นจุดเด่นจุดด้อย<sup>๔๑๘</sup>

การพัฒนาการเทศนา ในหลักของการเทศนาหรือการสอน ผู้รับสารให้ความสำคัญกับองค์ประกอบในการเทศนา เช่น ผู้เทศนาต้องสง่างาม บุคลิกลักษณะ จะต้องแสดงธรรมตามเนื้อความ เช่นการนำหลักสูตร ปบส. มาประกอบในการเทศนา<sup>๔๑๙</sup>

พระนักเทศนาที่ดีควรมีรูปแบบตามที่เสนอแนะ และเพิ่มเติม เนื้อหาการเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ นักเทศนาจะเทศนาดีหรือไม่ดีอยู่ที่เนื้อหาการเทศนา มีลีลาในการเทศนาคนฟังเทศนาง่วงไม่กล้าง่วง และจะต้องสอดแทรกเนื้อหาสาระในการเทศนาแต่ละครั้ง<sup>๔๒๐</sup>

การทำงานการเทศนา จะต้องมีการพัฒนาขึ้น เนื่องจากเป็นการพัฒนา โดยมุ่งไปที่รูปแบบการพัฒนาการเทศนา ขั้นตอนการพัฒนา และผู้ฟังเทศนา ที่มีความพร้อมในการฟัง<sup>๔๒๑</sup>

<sup>๔๑๖</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, รรรองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาการ คณะสังคมศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๗</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๘</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๑๙</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิทักษ์ธรรม, เจ้าคณะตำบลราชวาทะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๐</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิทักษ์ธรรม ปรชานาถ, เจ้าอาวาสอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๑</sup> สอนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

การพัฒนาพระนักเทศนา ยึดหลักการ รู้เขารู้เรา รู้เรื่องที่จะเทศนา เข้าใจงานที่ไปเทศนา ต้องศึกษาก่อนไปเทศนา ผู้ฟังเป็นคนกลุ่มไหนอย่างไร<sup>๔๒๒</sup>

ผู้รับสาร ใช้หลักกฏธรรม สำหรับคนฟังชาวพุทธที่ดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร ผู้รับสารจะต้องมีโยนิโสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศนา ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรอง<sup>๔๒๓</sup>

การนำหลักหลักธรรมมาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบ ผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร ที่นำมาใช้เหมาะสมแล้ว<sup>๔๒๔</sup>

การนำทฤษฎี SMCR มาจับกับหลักธรรม เพื่อพัฒนาการเทศนา มีความเหมาะสมกับการพัฒนาการเทศนา ให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการเทศนาเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง<sup>๔๒๕</sup>

ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา เช่น พระสงฆ์ วัดต้องสร้างพระนักเทศนาเพื่อการเผยแผ่เพื่อสร้างศรัทธา พระนักบริหารเพื่อขับเคลื่อนงานด้านพระพุทธศาสนา ให้ทันกับสังคมปัจจุบัน<sup>๔๒๖</sup>

ควรบริหารจัดการ การฟังเทศนาให้เป็นระบบ สถานที่ฟังเทศนาควรมีความสะอาดสงบ เหมาะแก่การฟังธรรมได้นานๆ และอยู่ในอาคารที่เคราพ ไม่ใช่เวลานั่งฟังเรานั่งหลับ ควรคัดกรองคนที่เข้าฟังเทศน์ คือ กลุ่มเป้าหมายจะได้ประโยชน์มาก<sup>๔๒๗</sup>

สรุปได้ว่า การพัฒนาการเทศนา จะต้องเป็นการเทศนาเพื่อพัฒนาผู้ฟัง ต้องศึกษากลุ่มเป้าหมายคนฟัง ผู้รับสารจะต้องมีโยนิโสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศนา ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรองผู้รับสาร ใช้หลักกฏธรรม สำหรับคนฟังชาวพุทธที่ดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร ผู้รับสารจะต้องมีโยนิโสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศนา ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรอง

<sup>๔๒๒</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๓</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๔</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๕</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

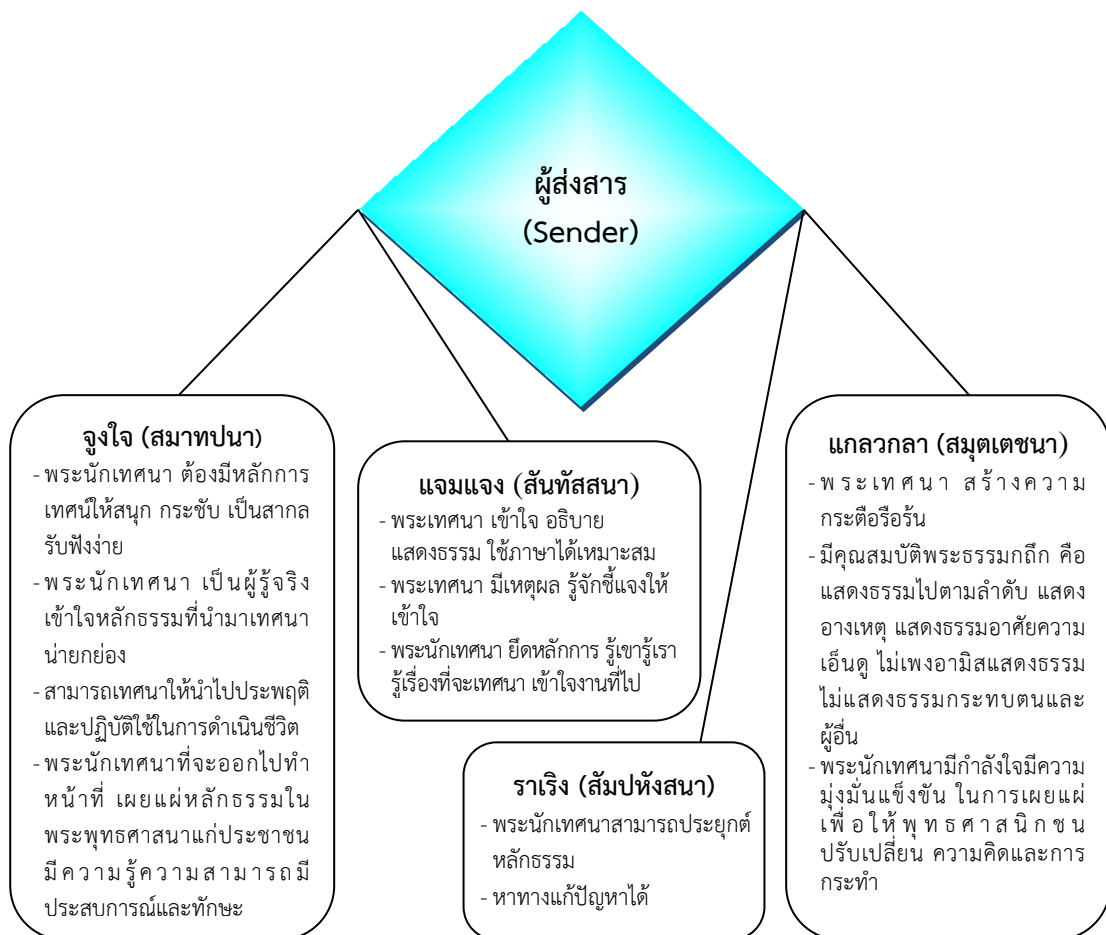
<sup>๔๒๖</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

<sup>๔๒๗</sup> สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

## ๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษารูปแบบการพัฒนาพระนักเทศนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

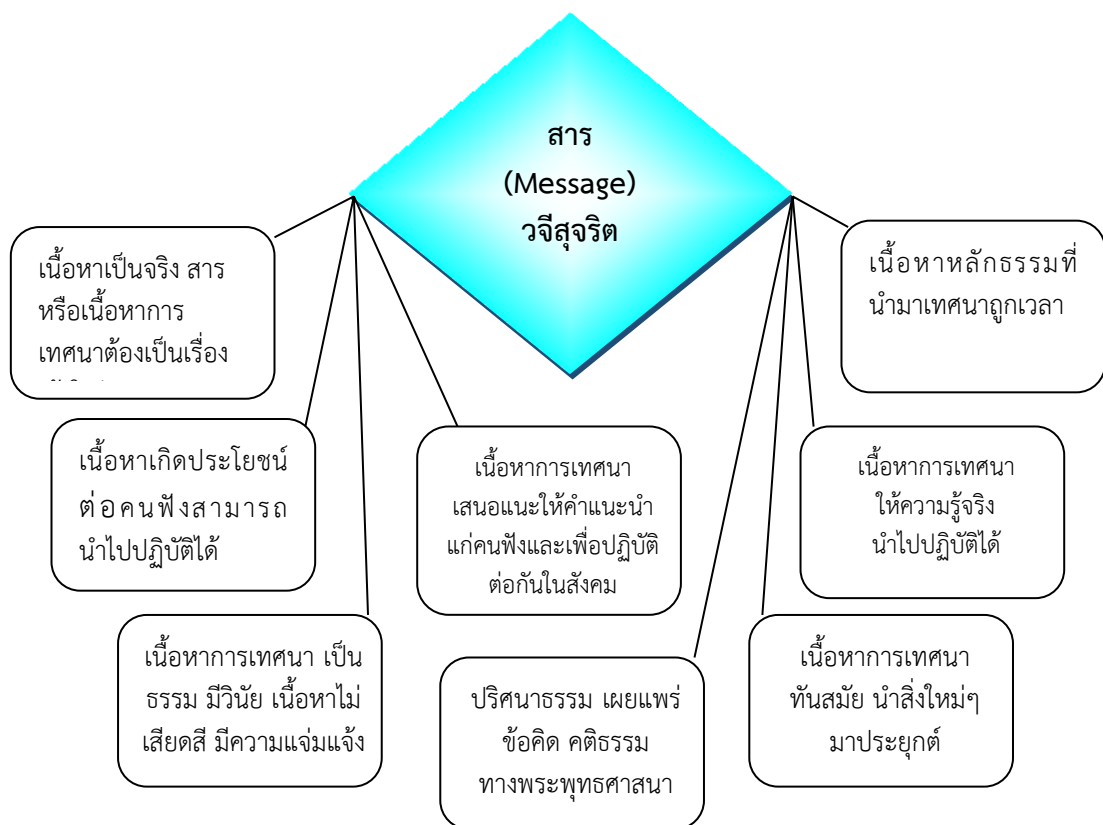
**๔.๕.๑ ด้านผู้ส่งสาร** นำลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย ๑) สันถัสสนา แจมแจจซี่แจจให้เห็นชัด คือ พระนักเทศนาสามารถสอน ซี้แจจ จำแนก แยกแยะ อธิบาย และแสดง เหตุผลให้ชัดเจน ๒) สมาทปนา จุงใจให้้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ พระนักเทศนาจะต้องเป็นผู้ที่ เทศนา แล้วสามารถทำให้คิดและนำสิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าห้า ๓) สมุตเตชนา แกลวกลาเร้าใจให้เกิดความ กล้าหาญ พระนักเทศนา มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหว และ ๔) สัมปหังสนา พระนักเทศนา จะต้องเทศนาให้ ราเรจ เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ ตนพึงได้รับ



แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ ด้านผู้ส่งสาร

#### ๔.๕.๒ ด้านเนื้อหาสาร

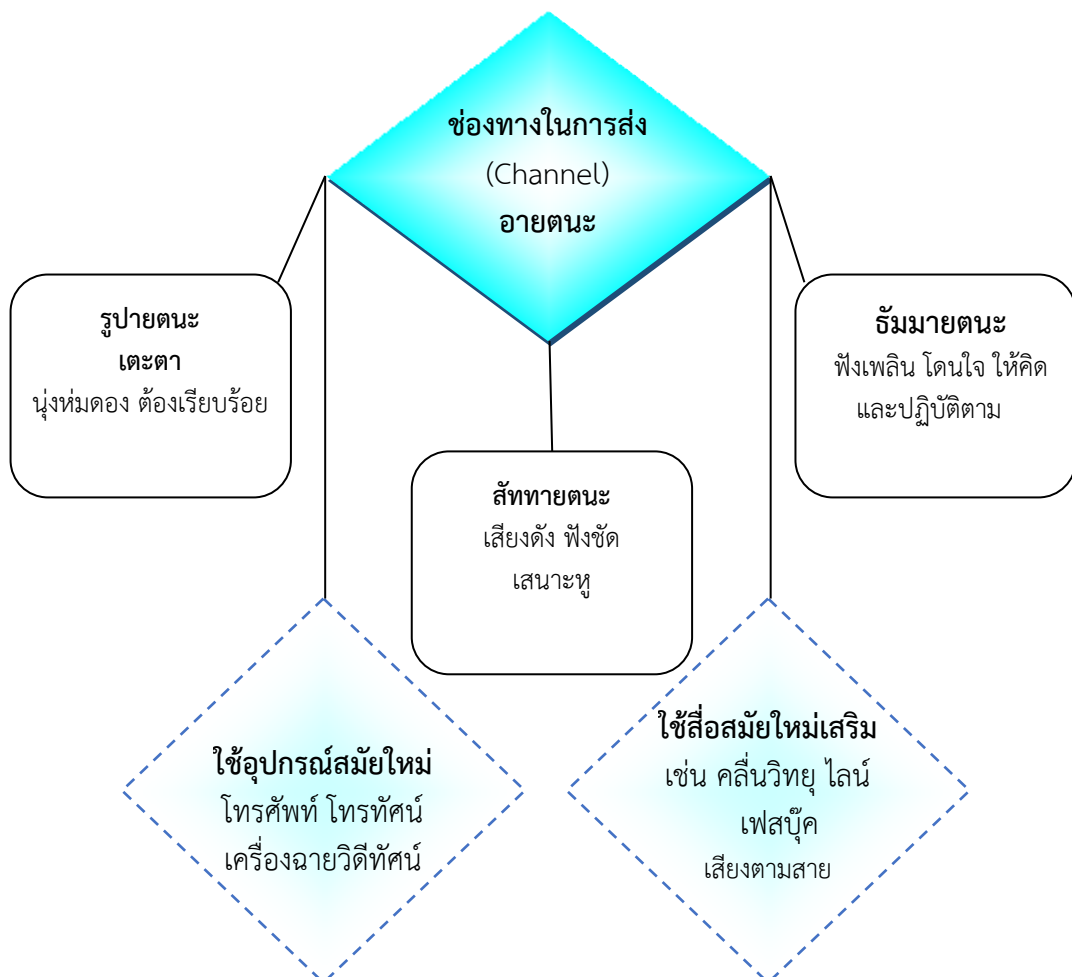
ผลการสัมภาษณ์ ในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ด้านสาร พบว่า ในการเทศนา พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทิฏฐธรรมิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปริมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน เนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน หลักธรรมคำสอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ถ้อยคำสละสลวยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับงานและวัยของคนฟัง



แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงองค์ความรู้ ด้านสาร

### ๔.๕.๓ ด้านช่องทางการส่งสาร

พระสงฆ์มีบทบาทในการเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัด และนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด พระต้องฝึกการใช้เครื่องมือสื่อสาร ให้มีความชำนาญในแขนงต่างๆ การใช้สื่อในการบรรยายธรรม การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง เพื่อให้ง่ายต่อการยอมรับและเข้าถึงหลักธรรม

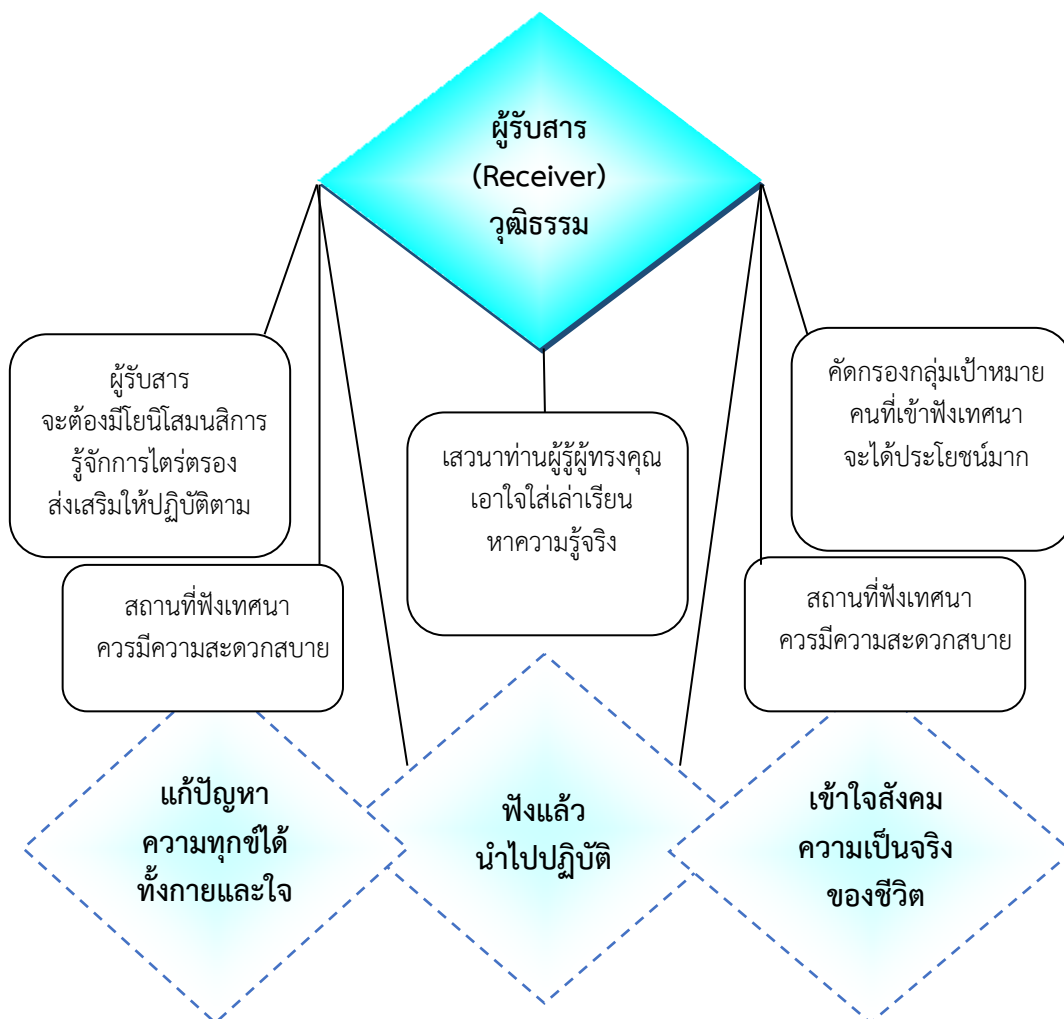


แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงองค์ความรู้ ด้านช่องทางการส่งสาร



### ๔.๕.๔ ด้านผู้รับสาร

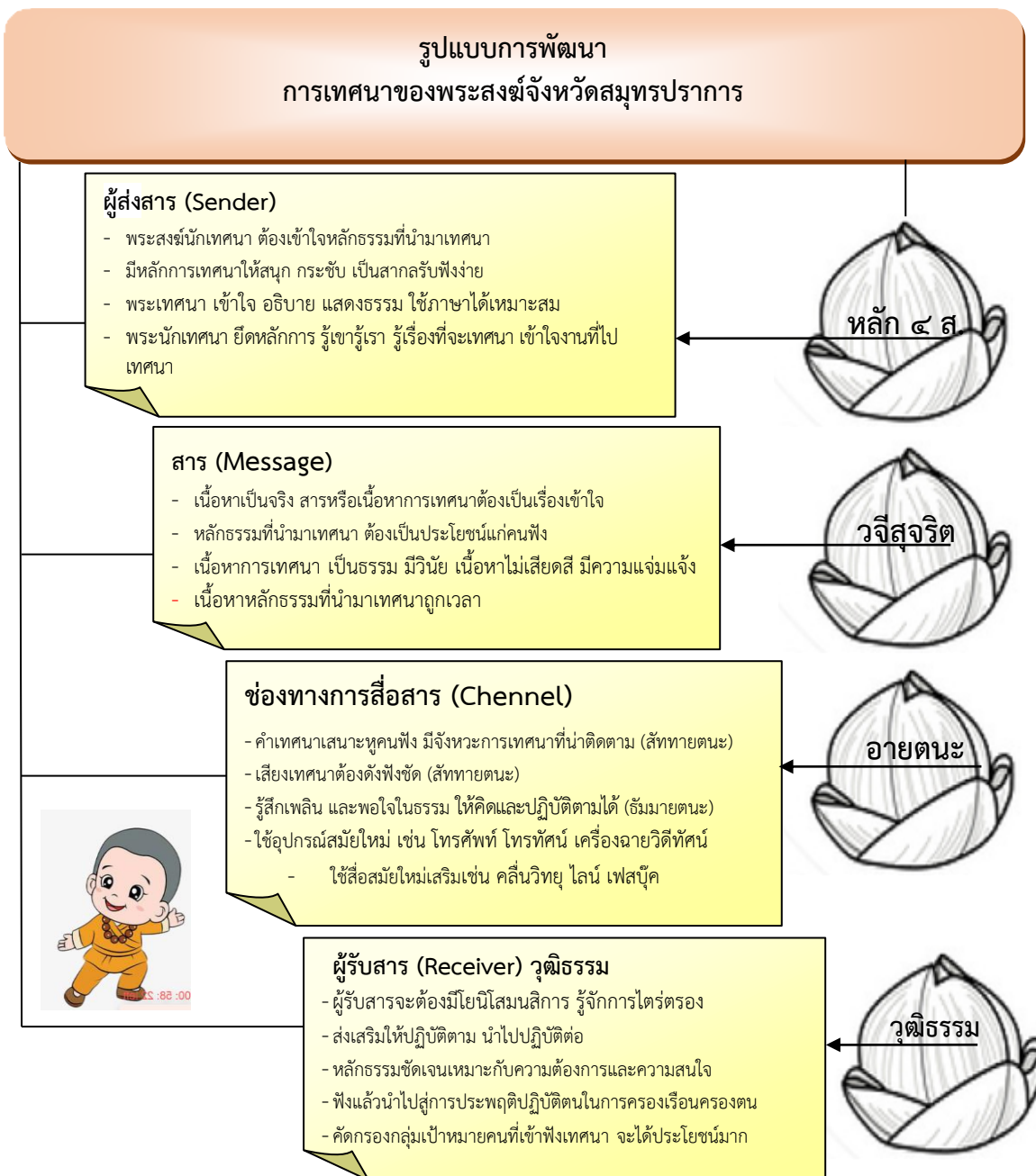
การฟังเทศนาให้ตั้งใจอยู่กับคำพูดของพระสงฆ์ เพราะเมื่อพระสงฆ์กำลังทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนา เราก็ควรจะทำหน้าที่พุทธศาสนิกชนที่ดีด้วย เพื่อประโยชน์สูงสุดของตัวเอง ในปัจจุบันคนสูงวัยจะแต่งขานุ่นห่มมาถือศีลตั้งแต่วันโกน โดยการแต่งตัวด้วยชุดขาวมานั่งสมาธิ ฟังเทศนา ฟังธรรมที่วัด หน้าที่ของคนฟังจะต้องนำข้อคิดที่ได้ มาปรับให้เหมาะสมกับตัวคุณเอง



แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงองค์ความรู้ ด้านผู้รับสาร

## องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ๑) ผู้ส่งสาร (Sender) ๒) สาร (Message) ๓) ช่องทางในการส่ง (Channel) และ ๔) ผู้รับ (Receiver) พระนักเทศนาต้นแบบ เพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ จัดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้วัด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเครือข่ายในท้องถิ่น รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ที่จะให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ตามบันได ๔ ขั้น ดังนี้

**๑) ด้านผู้ส่งสาร (Sender)** อธิบายได้ว่า พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง แยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์ หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่เรื่องยาก และไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้ พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะ สามารถเทศนาเข้าใจให้ผู้ฟัง ให้ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ ชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับการประพฤติและปฏิบัติดี สามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบใจโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้ ผู้เทศนาสามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศนาได้ ทำให้ในปัจจุบัน พระสงฆ์มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศนาในพิธีการโดยไม่ใช่จำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ

**๒) สาร (Message)** อธิบายได้ว่า เนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟัง และเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม มีความหมายและแสดงตามหลักพระพุทธศาสนา ออกมาโดยอาศัยภาษา หรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ สารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เทศนาต้องการจะส่งหรือถ่ายทอดหลักธรรมแก่อุบาสกา ก็ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะของผู้เทศนา ในการสื่อสาร เนื้อหาของสาระหลักธรรมเพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เทศนาจะต้องประเมินผู้ฟังด้วยว่าเป็นบุคคลกลุ่มใด หรือประเภทใด การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลนั้นๆ หรือไม่ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้เทศนาว่าจะเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับความรู้และทักษะการใช้ภาษา พระเทศนาที่ดีนั้นจะต้องเรียนรู้และหลักธรรมอย่างเข้าใจ กล่าวได้ว่า ผู้เทศนาต้องใช้ภาษาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง เนื้อหาการเทศนา ต้องเป็นธรรมะมีวินัย ไม่เหลวไหล ไร้สาระ เนื้อหาการเทศนา ต้องเว้นจากการพูดเท็จ สามารถนำข้อมูลจากประสบการณ์และข้อเสนอนแนะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเทศนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น่าจะใช้ในเทศกาลหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในการแสดงพระธรรมเทศนาประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง

**๓) ช่องทางในการส่งสาร (Channel)** อธิบายได้ว่า พระนักเทศนา คำเทศนาเสนาะหูคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด นุ่มนวลต้องสุภาพ สะอาด เรียบร้อย ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรม ซึ่งต้องแสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับการพัฒนาทั้งกายที่มากกระทบตาที่เห็น หูได้ยินธรรมะแล้วสดชื่นยินดีในธรรมะใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติจากบุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจ

ก่อนขึ้นธรรมาสน์เทศนา มีวาจาไพเราะเสนาะจับใจให้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดี ประกอบกรรมชอบ พระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา เนื้อหาโดนใจกระทบจิต คิดสร้างสรรค์ การเทศนาต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพ ออก เทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว เทศนาได้เป็นที่น่าสนใจ ดี มีสาระ น่าเชื่อถือ กระทบ จิต โดนใจ ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมา ให้คิดและ ประพฤติตาม เกิดแรงจูงใจ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่น มีพื้นฐานทางธรรม การ เป็นพระนักเทศนาจะต้องใส่ใจเรื่องคุณภาพ โดยต้องพัฒนาตัวเองด้วยเตรียมตัว เตรียมเนื้อหาให้สมดุลกับ ผู้ฟังหรือผู้รับสาร เพื่อให้ผู้ฟังได้อะไรที่ใหม่ (นวัตกรรม) เกิดการเปลี่ยนแปลงคือมีความสุข แล้วต้อง ประเมินด้วยว่าขณะเทศนามีผู้ฟังมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นผู้สนใจที่จะนิมนต์ไปเทศนาใหม่หรือไม่ พร้อมกันนี้อย่างเช่นตนเองเทศนาก็ต้องมีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อออนไลน์เพื่อเป็นขยายผู้รับสาร

**๔) ผู้รับสาร (Receiver)** อธิบายได้ว่า พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้อง และชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา สามารถใช้การเทศนา เป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่ การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข สามารถเทศนาให้ประชาชน ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม และทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็จะช่วยแก้ปัญหา ความทุกข์ใจได้ การเทศนาต้องเน้นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ บาป-บุญ นั่นคือเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้น ชั่วครั้งชั่วคราว เพราะมีอะไรมากระทบ ไม่ใช่มีอยู่เต็มตลอดเวลา ใจเราไม่ได้เป็น บาปอยู่ ตลอดเวลา แล้วก็ไม่ได้เป็นบุญอยู่ตลอดเวลา แต่มันเป็นอยู่ตามธรรมชาติของมัน การเป็นอยู่ตาม ธรรมชาติของมันนั่น คือเป็นอยู่ชนิดที่เรียกว่าไม่มีอะไร มันเฉยๆ ปกติมันก็ไม่มีอะไร จะเรียกว่าดี หรือไม่ดี จะเรียกว่าชั่ว ก็ไม่ได้ จะเรียกว่าสุขก็ไม่ได้ จะเรียกว่าทุกข์ก็ไม่ได้ มันเป็นกลางๆ อยู่อย่าง นั้นเอง เพราะไม่มีอะไรมาค้ำยเขี่ย มันก็อยู่ในสภาพกลางๆ ไม่เรียกว่าเป็นบุญเป็นบาป แต่ที่เป็นบุญ เป็นบาปขึ้นในใจของเรา หรือว่าเป็นกุศลหรืออกุศลขึ้นในใจของเรานั้น ช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของ ชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

**สรุป** การเทศนาเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันของประชาชน และพระสงฆ์ได้มีการพัฒนาทักษะในการเทศนา เช่น มีการจัดโครงการ อบรมการเทศนาที่วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร และวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบการเทศนามากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในหลักธรรมคำ สอนจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับการเป็นชาวพุทธที่ดี ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ หลักธรรม และเยาวชนมีความสนใจฟังการเทศนามากขึ้น เพราะมีการสอนธรรมะผ่านสื่อต่างๆ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีการดำเนินชีวิตอย่างถูกทำนองครองธรรม ไม่ใช่ชีวิตอย่าง ประมาท ในสังคมก็จะมี ความสงบร่มเย็นเป็นสุข

## บทที่ ๕

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาหลักการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ๒. เพื่อศึกษาคุณสมบัติการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

จากวัตถุประสงค์งานวิจัยผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผล รวมถึงการนำเสนอ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยอาศัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ๒ แบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ๒๕ รูป/คน ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการสำรวจโดยการแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๖ อำเภอ จำนวน ๓๖๓ รูป โดยสามารถ นำเสนอรายงานการวิจัย ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

#### ๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปจากผลการศึกษาสภาพทั่วไปในหลักการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้

##### ๑. สภาพทั่วไปในหลักการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

สรุปได้ว่า **ด้านผู้ส่งสาร** พระนักเทศนาส่วนใหญ่อายุมาก ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม เทศนาอาศัยข้อมูล หรือคัมภีร์เก่าๆ มาแสดงขาดการพัฒนาตัวเอง ใช้ปัญญา ในการอ้างเหตุผลจนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง **ด้านสาร** เนื้อหาสาระในการเทศนา พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่น่าสนใจ ซาดก มาประกอบการเทศนา ซึ่งจะเป็นเรื่องเดิมๆ ซ้ำๆ โดยการเปรียบเทียบให้ฟัง ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก ๑) ทัศนคติที่ถูกต้อง คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) สัมปรายิกที่ถูกต้อง คือ ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ปรมัตถ์ประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน **ด้านช่องทางในการส่งสาร** พระสงฆ์มีบทบาทในการเทศนา โดยการปาฐกถา ในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ หรืออาจจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในวัด การเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรมนำหน้า ตลกเสริมเป็นบางครั้ง บางจังหวัด เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟัง ตลกแทรกธรรมะ เป็นการแสดงตลก โดยอาศัยข้อความทางธรรม จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินของ

ผู้ฟัง **ด้านผู้รับสาร** การฟังเทศนา ฟังธรรม เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีต หลายคนท่างเห็นจากการเข้าวัดทำบุญ อาจด้วยหน้าที่การงานและความจำเป็นอื่นๆ หน้าที่ของคนฟังจะต้องนำข้อคิดที่ได้ มาปรับให้เหมาะสมกับตัวคุณเอง คนฟังเทศนานับวันจะมีน้อยลง การเทศนาต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย ต้องเทศนาให้คนฟังเห็นว่า การฟังเทศนาให้เข้าใจแบบง่ายๆ สามารถนำคำสอนนี้กลับไปสอนตัวเอง สอนลูกหลานได้อีกต่อ

## ๕.๑.๒ สรุปจากการศึกษาปัจจัยการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

### ๕.๑.๒.๑ จากการศึกษาสัมภาษณ์

**ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ

**สันต์สนา : แจมแจง** สรุปได้ว่า

พระสงฆ์นักหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร พัฒนาให้เป็นที่น่าสนใจ คนฟังเทศนามากขึ้น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ก็จะมีแต่โยมผู้หญิง ผู้ชายมีน้อยมากก็ตาม นักต้องหาเหตุและความทันสมัยที่ผู้ชายรับฟังได้ ฟังแล้วไม่เห็นว่าเป็นสาระ ยกเหตุผลมาเทศนาควบคู่กับนิทานอย่างสมัยก่อนเพราะว่ากาลเวลาเปลี่ยนไปแล้ว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการฟังเทศนา ปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย ฟังแล้วเหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ ก็สอนด้วยของจริงให้ผู้ฟัง ได้ดู ได้เห็น ได้เอง สร้างสถานการณ์ให้คนฟังกระจ่างและใคร่ติดตามการเทศนา การเทศนาต้องเปรียบเทียบกับอดีตปัจจุบัน ให้เกิดความชัดเจนในหลักธรรมคำสอน การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล การเทศนาให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ต้องใช้สื่อช่วยในการเทศนา เพราะมีความสะดวกในการนำอุปกรณ์ไปเทศนา **ด้านผู้ส่งสาร** พัฒนาการเทศนาตามหลักพุทธวิธี ๔ ส. คือ

**สมาทปนา : จูงใจ** สรุปได้ว่า พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร พัฒนาการเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ จูงใจคนฟังให้ปฏิบัติตาม การแสดงธรรมเนื้อหาการเทศนาต้องทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาในการเทศนา ให้สละสลวยตามกาลนิยม ปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนาให้ทันสมัย เสนาะหู เจริญตา เบิกบานใจ น่าติดตาม การถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า ประโยชน์อย่างยั่งยืน พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ ตอบคำถามได้ แก้ปัญหาเป็น โดยการเทศนาต้องเปลี่ยนวิธี เช่น ธรรมะแทรกตลก เพื่อดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

**สมุตเตชนา : แกลวกกล้า** สรุปได้ว่า พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร การเทศนาที่เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า เพื่อกกระตุ้นคนฟังให้มีกำลังใจ มีความมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ จึงได้ มีความอดทน บากบั่นไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย และมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบกรรมดี เพิ่มช่องทางในการเทศนาใช้สื่อสมัยใหม่มาใช้ มุ่งถึงผู้รับฟัง มุ่งสร้างสรรคให้ผู้ฟังเทศนาสนใจ คำนึงถึงกาลเทศะในแต่ละงาน เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟัง แสดงธรรมจะให้เร้าใจและเข้าถึงคนฟัง คนเทศนาต้องรู้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตามสังคมนั้น พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศนา จะต้องเป็นพระผู้รอบรู้ มีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการแสดงธรรมได้เร้าใจ ตอบคำถาม

แก้ปัญหาได้ ที่ทุกคำตอบประกอบด้วยธรรม มีวิธีดึงดูดคนฟังให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเอาพระธรรม นำหน้า ตลกบางครั้ง เพื่อประโยชน์ในธรรมของผู้ฟัง จุดหมายเพื่อความเพลิดเพลินเข้าใจให้ประพฤติ และปฏิบัติดี มีข้อมูลประกอบ คือ ต้องมีคำคมคิด ต้องมีสุภาษิตหน่อย เทศน์ร้อยต้องมีคำกลอน ไม่ให้คนฟังง่วงนอนต้องมีคำขำ ยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์ บ้าง ลีลาอย่าให้มันเคร่งเครียด น่าเบื่อ

**สัมปหังสนา : ราเริง** สรุไปได้ว่า พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรมซึ่งเป็นผู้ส่งสาร หลักการเทศนาจะให้คนฟังเริงร่า เบิกบานได้นั้น ต้องมีเนื้อหาที่ปลอดภัยประโลมสังคมให้เกิดความปรองดอง สังคมเบิกบาน มีมิตรไมตรีจิตที่ดีต่อกัน เสนอธรรมะที่ประชาชนนำไปปฏิบัติได้ เป็นธรรมที่ประชาชนฟังแล้วเบิกบานจิตใจอัมเอิบ มีความสุข ให้อ่านและเข้าใจ จะได้ละชั่ว ทำดี มีความสุขกับสิ่งที่เป็นอยู่ ยอมรับกับสิ่งที่กำลังจะเป็นไป อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถยกหลักธรรมมาอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติ ปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ นักเทศนาต้องมีปฏิภาณ เทศนาให้สนุกด้วยลีลาหรรษาร่าเริง ทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนา มีวิธีการเทศนาที่ดึงดูดคนฟังให้สนใจ อยากประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยธรรมนำหน้า เพื่อความเพลิดเพลินเข้าใจให้ประพฤติ ปฏิบัติดี มีศีลธรรม เทศน์ในเรื่องที่ถูกต้อง ให้ความรู้อย่างมั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ มีวิธีการพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น เพื่อปลุกเร้าใจ เชื่อมมั่นในความตั้งใจที่จะปฏิบัติดี มีความกระตือรือร้น

**ด้านสาร** พัฒนาการเทศนาตาม **หลักวจีสัจจ** สรุไปได้ว่า การเทศนาให้เป็นที่น่าสนใจ ต้องพูดดีมีสาระ มีวจีสัจจในการเทศนาแบบตรงไปตรงมา เกิดปัญหาแก่คนฟัง ยกเหตุผลมาเทศนา ในการเทศนา เน้นให้เห็นประโยชน์ การเทศนาต้องตรงไปตรงมา ภาษาที่ใช้เป็นมงคลตามกาลเทศะ มีหลักธรรมคำสอนที่ชัดเจน ยึดหลักประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ๑) ประโยชน์ในชาตินี้ ๒) ประโยชน์ในชาติหน้า ๓) ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน การเทศนาที่ดีต้องมีวาจาในการสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ ภาษาที่เทศนาต้องแจ่มแจ้ง ชัดเจน เข้าใจง่ายไม่ใช่ศัพท์สูง การเทศนาเป็นการแก้ปัญหา เกิดความปรองดอง สร้างความสมานฉันท์

**ด้านช่องทางส่งสาร (Channel)** การพัฒนาการเทศนาตามหลักอายตนะ สรุไปได้ดังนี้ พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรม ซึ่งต้องแสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับการพัฒนาทั้งกาย ที่มากระทบตาที่เห็น หูได้ยินธรรมะแล้วสดชื่นยินดีในธรรม ใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติจาก บุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจก่อนขึ้นธรรมาสน์เทศนา มีวาจาไพเราะ เสนาะจับใจให้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดีประกอบกรรมชอบ พระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยน วิธีการเทศนา เนื้อหาโดนใจกระทบจิต คิดสร้างสรรค์ การเทศนาต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่าง เปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก เทศนาได้ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ ตัวเทศนาได้เป็นที่น่าสนใจดี มีสาระ น่าเชื่อถือ กระทบจิต โดนใจ ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมา ให้คิดและประพฤติตาม เกิดแรงจูงใจ พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่น มีพื้นฐานทางธรรม

### ๕.๑.๒.๒ จากการสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งพระลูกวัดจำนวน ๑๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๙๐ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ และตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔ ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕, ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔, อายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ และอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๒ ตามลำดับ

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒, พรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖, พรรษา ๒๑-๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ และพรรษา ๓๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔, ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖ ตามลำดับ

### ๕.๑.๒.๓ สรุปจากการวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

พบว่า ปัจจัยในการพัฒนารูปแบบการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๔$ ,  $S.D.=๐.๓๗$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร (Channel) (อายุตนเอง) ( $\bar{X}=๔.๓๐$ ,  $S.D.=๐.๕๐$ ) รองลงมาได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส. ( $\bar{X}=๔.๑๗$ ,  $S.D.=๐.๖๓$ ) และข้อมูลข่าวสาร (Message) วจีสุจริต ( $\bar{X}=๔.๐๗$ ,  $S.D.=๐.๕๔$ ) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องเจริญ ( $\bar{X}=๔.๐๓$ ,  $S.D.=๐.๔๑$ ) ตามลำดับ

๑. ด้านผู้ส่งสาร (Sender) พัฒนาด้วยหลักพุทธวิธี ๔ ส. พบว่า การพัฒนารูปแบบการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๗$ ,  $S.D.=๐.๖๓$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้

ผู้ส่งสารต้องแจ่มแจ้ง (สันตัสสนา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๔๒$ ,  $S.D.=๐.๖๘$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง ( $\bar{X}=๔.๔๗$ ,  $S.D.=๐.๗๑$ )” รองลงมาได้แก่ “พระนักเทศนาควรแยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์ ( $\bar{X}=๔.๓๗$ ,  $S.D.=๐.๗๓$ )”

รองลงมา ผู้ส่งสารต้องจงใจ (สมาทปนา) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๑๖$ ,  $S.D.=๐.๗๙$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “หลักธรรมที่นำมาเทศนาต้องไม่ใช่เรื่องยาก และไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้ โดยเฉพาะคนในยุค ๔G ที่ทุกอย่างต้อง “สนุก กระชับ รับประทานได้ ( $\bar{X}=๔.๒๐$ ,  $S.D.=๐.๘๙$ )” รองลงมา



คือ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่ เผยแพร่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และทักษะในการเป็นพระนักเทศนา ( $\bar{X}=๔.๑๑$ ,  $S.D.=๐.๘๔$ )”

ผู้ส่งสารต้อง**แกลวกลา (สมุตเตชนา)** มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๘$ ,  $S.D.=๐.๗๙$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนามีกำลังใจมีความมุ่งมั่นแข็งขัน ในการเผยแผ่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ แม้ต้องใช้เวลา ( $\bar{X}=๔.๑๓$ ,  $S.D.=๐.๙๐$ )” รองลงมาได้แก่ “การเทศนาเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้น ในการนำไปปฏิบัติ หรือทำความดีเพื่อคนอื่นและสังคม ( $\bar{X}=๔.๐๓$ ,  $S.D.=๐.๙๔$ )”

ผู้ส่งสารต้อง**ร่าเริง (สัมปหังสนา)** ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๔$ ,  $S.D.=๐.๖๓$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนาสามารถอธิบายหลักธรรม ชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับการประพฤติและปฏิบัติดี ( $\bar{X}=๔.๑๐$ ,  $S.D.=๐.๙๕$ )” รองลงมาได้แก่ “พระนักเทศนาสามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้ ( $\bar{X}=๓.๙๘$ ,  $S.D.=๐.๙๔$ )” ตามลำดับ

**๒. ด้านสาร (Message) พัฒนาด้วยหลักวจีสัจจريت** พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๗$ ,  $S.D.=๐.๕๔$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม ( $\bar{X}=๔.๓๓$ ,  $S.D.=๐.๘๕$ )” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง ไม่พูดส่อเสียด ( $\bar{X}=๔.๑๖$ ,  $S.D.=๐.๘๖$ )” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ว่า “ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ถูกเวลา ต้องไม่พูดคำหยาบ ( $\bar{X}=๓.๘๑$ ,  $S.D.=๐.๙๑$ )” ตามลำดับ

**๓. ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) พัฒนาด้วยหลักอายตนะ** พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๓๐$ ,  $S.D.=๐.๕๐$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา คำเทศนาเสนอแนะคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม (สัททายตนะ) ( $\bar{X}=๔.๔๐$ ,  $S.D.=๐.๗๐$ )” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด (สัททายตนะ) ( $\bar{X}=๔.๒๘$ ,  $S.D.=๐.๘๑$ )” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ว่า “พระนักเทศนา สามารถเทศให้เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากกระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและปฏิบัติตาม (อัมมายตนะ) ( $\bar{X}=๔.๒๕$ ,  $S.D.=๐.๗๗$ )” ตามลำดับ

**๔. ด้านผู้รับสาร (Receiver) พัฒนาด้วยหลักกวุติธรรม** พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=๔.๐๓$ ,  $S.D.=๐.๔๗$ ) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความ ต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา ( $\bar{X}=๔.๑๔$ ,  $S.D.=๐.๖๓$ )” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “สามารถใช้การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมี

ความสุข ( $\bar{X} = ๔.๑๒$ ,  $S.D. = ๐.๘๑$ )” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “เทศนาฟังแล้วจับความได้ สอดแทรกสาระพร้อมมุกตลก มีอารมณ์ขัน สร้างความเฮฮาตลอดการเทศนา มีเนื้อหาทันสมัย ( $\bar{X} = ๓.๙๐$ ,  $S.D. = ๐.๙๒$ )” ตามลำดับ

### ๕.๑.๓ สรุปจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

#### ๑) ด้านผู้ส่งสาร (Sender) การพัฒนาด้วยหลักพุทธวิธี ๔ ส.

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม พระนักเทศนาที่ดีควรมีรูปแบบตามที่เสนอแนะ และมีเนื้อหา การเทศนาเป็นสิ่งสำคัญ นักเทศนาจะเทศนาดีหรือไม่ดีอยู่ที่เนื้อหาการเทศนา การนำหลักหลักธรรม มาประกอบหลักทฤษฎี SMCR ทำให้การเทศนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักในการเทศนาใช้หลัก ๔ ส. รูปแบบผู้เทศนาใช้หลักธรรมนิเทศ ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร พระนักเทศนาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ พระนักเทศนาต้องมีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส ศรัทธา ต้องพัฒนาบุคลิกให้ต้องตา ท่วงทำนองการเทศนาต้องสง่า น่าเลื่อมใส มีความสามารถและรู้หลักธรรม ทำให้หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง พระนักเทศนาควรใช้สัพบุรุษ ๗ มาพัฒนาพระนักเทศนาที่ต้องมีเหตุ มีผล คุณสมบัติพระธรรมกถึก ไม่พูดจาเสียดสี ต้องเป็นหลักสากล

#### ๒) ด้านสาร (Message) การพัฒนาด้วยหลักวจีสัจริต

สรุปได้ว่า สารที่ใช้เพื่อการพัฒนาการเทศนาของคณะสงฆ์ ปัจจุบันพระนักเทศนาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ หลักธรรมเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงคนฟัง เพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย นำสิ่งใหม่ๆ มาประยุกต์ เนื้อหาเป็นจริง ไม่พูดจาเสียดสี เนื้อหาให้คนฟังปฏิบัติดีต่อกัน ให้สังคมปฏิบัติต่อกัน สารคือตัวธรรมะ เนื้อหาของธรรมที่จะเทศนา การเทศนาต้องไม่ลืมประเด็น ช่องทางการสื่อสารโดยการนำอายตนะ รูปอายตนะ มาใช้ ถ้าจะเสริมอายตนะ โดยการนำสื่อมาเสริม โดยนำเครื่องมือมาประกอบอายตนะ พูดถึงเครื่องมือที่จะให้คนฟังได้ดี การเทศนาจะเอาคนฟังให้อยู่หมัดได้อย่างไร สื่อสมัยใหม่ คลื่นวิทยุ

#### ๓) ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) การพัฒนาด้วยหลักอายตนะ

สรุปได้ว่า ช่องทางการเทศนา ช่องทางการนำอายตนะมาใช้ รูปอายตนะ ถ้าจะเสริมอายตนะ โดยการนำสื่อมาเสริม โดยนำเครื่องมือมาประกอบอายตนะ เครื่องมือที่จะให้คนฟังได้ดี การเทศน์จะเอาคนฟังให้อยู่หมัด โดยสื่อสมัยใหม่ วิทยุ คลื่นวิทยุ เช่น เวลามีนงานสามารถใช้คลื่นวิทยุ ในการเป็นช่องทางการสื่อสารได้ดี หนังสือ เสียงตามสาย สื่อสมัยใหม่พระต้องพัฒนาเพราะคนสมัยใหม่ไม่ค่อยอ่านหนังสือ เช่น ในอเมริกาใช้เวปไซ้เป็นประโยชน์มาก เช่น เฟสบุ๊ค จะต้องมึวิธีการที่ไม่ตกยุค พระจะต้องรู้การใช้สื่อสมัยใหม่ หาสื่อว่าทำอะไรให้เผยแพร่ ผู้รับสาร

#### ๔) ด้านผู้รับสาร (Receiver) การพัฒนาด้วยหลักกุศลธรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนาการเทศนา จะต้องเป็นการเทศนาเพื่อพัฒนาผู้ฟัง ต้องศึกษากลุ่มเป้าหมายคนฟัง ผู้รับสารจะต้องมีโยนิโสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศนา ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรองผู้รับ

สาร ใช้หลักคุณธรรม สำหรับคนฟังชาวพุทธที่ดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร ผู้รับสารจะต้องมี โยนิสมนสิการ หมั่นไตร่ตรองการเทศนา ผู้รับสารทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักการไตร่ตรอง ผู้เทศนาจะต้องคิดว่าเทศนาอย่างไรให้คนรู้จักไตร่ตรอง

#### ๕.๑.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ๑) ผู้ส่งสาร (Sender) ๒) สาร (Message) ๓) ช่องทางในการส่ง (Channel) และ ๔) ผู้รับ (Receiver) พระนักเทศนา ต้นแบบ เพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ จัดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้วัด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเครือข่าย ในท้องถิ่น รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ที่จะให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ตามบันได ๔ ขั้น ดังนี้

๑) **ด้านผู้ส่งสาร (Sender)** อธิบายได้ว่า พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมา เทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิต ได้จริง แยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์ หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่ เรื่องยาก และไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้ พระนักเทศนาที่ จะออกไปทำหน้าที่ เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และ ทักษะ สามารถเทศนาเข้าใจให้ผู้ฟัง ให้ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำ ชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือ คุณประโยชน์ที่จะได้รับการประพฤติและปฏิบัติดี สามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้

๒) **ด้านสาร (Message)** อธิบายได้ว่า เนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คน ฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง เนื้อหาการ เทศนา ต้องเป็นธรรม มีวินัย ไม่เหลวไหล ไร้สาระ เนื้อหาการเทศนา ต้องเว้นจากการพูดเท็จ สามารถ นำข้อมูลจากประสบการณ์และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเทศนาและ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓) **ด้านช่องทางในการส่ง (Channel)** อธิบายได้ว่า พระนักเทศนา คำเทศนาเสนอหุ คนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด นุ่มนวลต้องสุภาพ สะอาด เรียบร้อย ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม พระสงฆ์นักเทศนาหรือแสดงธรรม ซึ่งต้อง แสดงธรรมให้ผู้รับสารได้รับการพัฒนาทั้งกายที่มากกระทบตาที่เห็น หูได้ยินธรรมะแล้วสดชื่นยินดีในธรรม ใจที่รับรู้ถึงรสพระธรรมและนำไปปฏิบัติจากบุคลิกของพระนักเทศนา ที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจ ก่อนขึ้นธรรมาน์เทศนา มีวาจาไพเราะเสนอแนะจับใจให้ผู้ฟังเพลิน มีความรู้สึกร่วมที่จะทำความดีประกอบ กรรมชอบ พระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศนา เนื้อหาโดนใจกระทบจิต คิดสร้างสรรค์ การเทศนา ต้องเหมาะกับวัย ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า สามารถจินตนาการตามได้ นึกภาพออก เทศนาได้ ฟังแล้ว เหมือนเป็นเรื่องใกล้ตัว เทศนาได้เป็นที่น่าสนใจ ดี มีสาระ น่าเชื่อถือ กระบอบจิต โดนใจ ผู้ฟัง รู้สึกเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมา ให้คิดและประพฤติตาม เกิดแรงจูงใจ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเข้าใจคนอื่น มีพื้นฐานทางธรรม

๔) **ด้านผู้รับ (Receiver)** อธิบายได้ว่า พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้อง และชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนา สามารถใช้การเทศนา เป็นเครื่องมือในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่ การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข สามารถเทศนาให้ประชาชนและ ชำราชากร ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม และทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ใจได้

## ๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในหลักการเทศนาของ พระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากสภาพทั่วไปในการเทศนาสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์นักเทศนาส่วนใหญ่ อายุมาก ขาดการพัฒนาตัวเองในการแสดงธรรม เทศนาอาศัยข้อมูล หรือคัมภีร์เก่าๆ มาแสดง เนื้อหาสาระในการเทศนา ส่วนใหญ่นำนิทาน ชาดก มาประกอบการ เทศนา โดยการเปรียบเทียบให้ฟัง ในการเทศนา โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด หรือการบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ การฟังเทศนา เป็นหน้าที่ชาวพุทธ ในการนำข้อคิดที่ได้มาปรับ ให้เหมาะสมกับตนเอง อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์นักเทศนาส่วนใหญ่อายุมาก ส่วนพระเณรที่อายุน้อย มักไม่ได้รับโอกาสในการนำเสนอความรู้ความสามารถ เพราะพระเณร ในปัจจุบันนิยมเรียนหนังสือ ในระดับสูงๆ ทำให้มีวิสัยทัศน์และมุมมองที่ใหม่ๆ เท้าทันเทคโนโลยีในปัจจุบัน อาจจะมีช่องทาง ในการสื่อสารมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสิริสุตาทิมนต์ (ศุภชัย คำปิ่น)** ได้วิจัย เรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเผ่าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗” พบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณร ต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ๑) การบริหารจัดการ ควรมีการจัดระบบการนิเทศงาน ความชัดเจนของ เนื้อหา การพัฒนาศักยภาพ เทคนิคการเผยแผ่ สนับสนุนความสามารถพิเศษส่วนบุคคล เพื่อเพิ่ม ศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนที่เป็นชนเผ่า ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารการคมนาคมสมัยใหม่ ๒) การ ปฏิบัติงาน ในลักษณะทีมงานหรือเครือข่าย ๓) ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้มีบทบาทใน การดูแลและบำรุงรักษาพุทธศาสนสถานร่วมกับพระภิกษุและสามเณร ๔) การจัดกิจกรรมทาง แลกเปลี่ยนกับวัดหรือพุทธศาสนสถานขนาดใหญ่ในชุมชนเมือง เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพร่วมกัน ซึ่งจะ ก่อให้เกิดเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน<sup>๑</sup>

<sup>๑</sup>พระครูสิริสุตาทิมนต์ (ศุภชัย คำปิ่น), “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและ สามเณรชนเผ่าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗”, บทความงานวิจัย, วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยธนบุรี ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๔๗.

### ๕.๒.๒ จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยในคุณสมบัติการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๑. **ด้านผู้ส่งสาร (Sender) การพัฒนาด้วยหลักพุทธวิธี ๔ ส.** พบว่า การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดง ว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง ควรแยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์ ผู้ส่งสารต้องสร้างจูงใจ ด้วยหลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่เรื่องยาก พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะในการเป็นพระนักเทศนา พระนักเทศนาผู้ส่งสารต้องแคลวกล้ามีกำลังใจมีความมุ่งมั่นแข็งขัน เทศนาต้องเร้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้น ในการนำไปปฏิบัติ หรือทำความดีเพื่อคนอื่น และสังคมสามารถอธิบายหลักธรรม ชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการประพฤติและปฏิบัติดี และสามารถประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ** ได้วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยสรุปดังนี้ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันมี ๗ รูปแบบ การสอนธรรมแก่คนที่มาเฝ้าตามโอกาส การสอนธรรมโดยทรงยกหัวข้อธรรม ซึ่งเป็นข้อควรรู้ ควรปฏิบัติ การสอนธรรมแบบอบรม แนะนำ ตักเตือนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี การสอนธรรมแบบสั่งสอนหรือแบบพร่ำสอน การสอนแบบสนทนาธรรม คือ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ทาง ธรรมแก่กันและกัน การสอนแบบถามตอบกันและกัน และการสอน ธรรมด้วยการแสดงชี้แจงธรรมให้แจ่มแจ้งชัดเจน พัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบของสื่อต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พุทธธรรม โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ประจำจังหวัด และอำเภอ รวมทั้งเป็นศูนย์การสื่อสาร ระหว่างพระสงฆ์กับพระสงฆ์ พระสงฆ์กับพุทธบริษัท พระสงฆ์กับรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลิตสื่อธรรมะทุกชนิดออกเผยแผ่แก่ประชาชน วัด พระสงฆ์ ได้นำสื่อไปประยุกต์ใช้ได้ เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมตามความเหมาะสม<sup>๒</sup>

๒. **ด้านสาร (Message) การพัฒนาด้วยหลักวจีสุจริต** พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำแก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม เนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็นประโยชน์แก่คนฟัง ไม่พูดส่อเสียดฟังได้ทุกเพศทุกวัย เนื้อหาการเทศนา ต้องเป็นธรรม มีวินัย ไม่เหลวไหลไร้สาระ นำข้อมูลจากประสบการณ์และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเทศนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื้อหาการเทศนาต้องเว้นจากการพูดเท็จ ไม่ทำให้เข้าใจผิด ไม่บิดเบือนคำสอน เนื้อหาที่เทศนาต้องเข้ากันได้ตามวิสัยตามงานตามเทศนากาลในการเทศนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชญาชล คลังภรณ์** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักสัมมาวาจาเพื่อการประนีประนอม : กรณีศึกษา ผู้ประนีประนอมประจำศาล

<sup>๒</sup>พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ, “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๒๐๖-๒๐๗.

จังหวัดอุตรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประนีประนอมต้องมีเมตตาปราณี มีวจีที่ไพเราะ พูดที่ให้เกิดเกียรติ เพื่อทำให้เกิดความเป็นกันเอง วางตนเสมอภาค ยึดหลักสัมมาวาจาและการใช้สัมมาวาจาเป็นข้อควรแก่การปฏิบัติ คือ การพูดความจริง ไม่พูดบิดเบือน พูดวาจาไพเราะ สุภาพ ประกอบด้วยสาระดีคือ เป็นประโยชน์ และพูดด้วยปรารถนาดี ทั้งนี้การใช้หลักสัมมาวาจาจะต้องพูดชี้แจงให้เห็นชัด พูดชวนให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ พูดเข้าใจให้อาจหาญ และพูดปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง การนำหลักสัมมาวาจาไปใช้เพื่อการประนีประนอม<sup>๓</sup>

**๓. ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) การพัฒนาด้วยหลักอายตนะ** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจุบันพระนักเทศนามีช่องทางในการสื่อสารหลายทาง การขึ้นต้นการเทศน์ต้องมีวาจาที่ประทับใจ ชวนติดตาม คำเทศนาเสนาะหูคนฟัง มีจังหวะการเทศนาที่น่าติดตาม เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด สามารถเทศนาให้เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและปฏิบัติตาม สามารถเทศนาให้เกิดความซาบซึ้งฟังแล้วมากระทบกับจิตใจของคนฟัง ให้คิดและปฏิบัติตาม เปลี่ยนพฤติกรรมคนเทศนาได้ และมีช่องทางในการเผยแผ่ที่หาง่าย ปัจจุบัน เช่น คำสุภาสิตสั้นๆ ตามหน้าต่างไลน์มากมายให้เลือกทั้งสุภาสิต คำคม สะกดใจต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสิริสุตาทิณณ (ศุภชัย คำปิ่น)** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเผ่าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗” พบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณร ต้องให้ความสำคัญในเรื่อง การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารการคมนาคมสมัยใหม่<sup>๔</sup>

**๔. ด้านผู้รับสาร (Receiver) การพัฒนาด้วยหลักกุฎิธรรม** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจ สอดคล้องกับการทำงานขององค์กรนั้นๆ ที่ไปเทศนาให้ประชาชนฟังแล้วปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้อย่างมีความสุข สามารถเทศนาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและข้าราชการ ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม และทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คนฟังได้ฟังแล้วเข้าใจ นำความรู้กลับมาไตร่ตรองถึงวัตถุประสงค์ของธรรมะในเรื่องนั้นๆ ช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ” ผลการวิจัยพบว่าคุณค่าที่ปรากฏ ในการเทศนามหาชาติ พบว่า มีอยู่ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านผู้เทศนา ๒) ด้านผู้ฟัง ๓) ด้านผู้จัดงานเทศนา<sup>๕</sup>

<sup>๓</sup>ชญาชล คลังกรณ์, “ศึกษาวิเคราะห์หลักสัมมาวาจาเพื่อการประนีประนอม : กรณีศึกษาผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดอุตรดิตถ์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ ๒๒๑, (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๒๒๐.

<sup>๔</sup>พระครูสิริสุตาทิณณ (ศุภชัย คำปิ่น), “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเผ่าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗”, วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยธนบุรี, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๔๗.

<sup>๕</sup>พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม และคณะ, “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๒๔.

### ๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” โดยการบูรณาการหลักธรรมเพื่อ จิงควรมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเทศนาได้ผลคนฟังตั้งใจ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นำไปปรับปรุงชีวิตของตนเอง คนรอบข้าง และเพื่อนร่วมสังคม ดังต่อไปนี้

#### ๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า

๑. การส่งเสริมการพัฒนาพระนักเทศนา
๒. การสนับสนุนเนื้อหาหลักธรรมในการเทศนาให้เข้ากับยุคสมัย
๓. เพิ่มช่องทางการสื่อสารในการเทศนาเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอน
๔. สนับสนุนการฟังเทศนา

#### ๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. จัดกิจกรรมอบรมพระนักเทศนา ทดสอบความแม่นยำในเนื้อหาหลักธรรม และขึ้นทะเบียนผู้ที่ผ่านการอบรม

๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด สนับสนุนรวบรวมข้อมูล เนื้อหาหลักธรรมในการเทศนา เพื่อการเผยแผ่ให้เข้ากับยุคสมัย

๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพิ่มช่องทางการสื่อสารในการเทศนาเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เช่น การอำนวยความสะดวกในการให้ยืม เช่า อุปกรณ์

๔. ส่งเสริมการเข้าวัดเพื่อฟังเทศนา ฟังธรรม สนับสนุนข้าราชการ หน่วยงานต่าง ๆ นิมนต์พระไปเทศนา จะได้ไม่เสียงาน

#### ๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการฟังเทศนาปฏิบัติธรรมในหน่วยงาน
๒. ควรวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่
๓. ควรวิจัยเรื่อง หลักพุทธวิธีเพื่อการสื่อสารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

## บรรณานุกรม

### ๑. ภาษาไทย

#### ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระสูตร และ อรรถกถา แปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่ม ๑ ภาคที่ ๒

ตอน ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

#### ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

##### ๑) หนังสือ

กรมการศาสนา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

แก้ว ชิตตะขบ. ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กองพระ

พุทธศาสนศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิทักษ์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐.

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กทม. สิ้นธุ์:

ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ทิตินา แชมมณี. องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บรรจบ บรรณรุจิ. เล่มนี้มีปัญหา. กรุงเทพมหานคร: พรบุญการพิมพ์, ๒๕๓๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ). คนไทยก็งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่

๓๔. พิมพ์ลักษณ์ นนทบุรี: เอส.อาร์. พรีนติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). หนังสือ พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ที่ บริษัทพิมพ์สวย จำกัด,

๒๕๕๖.

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน). วิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง,

๒๕๔๔.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตวณโณ). พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:

พรศิวกการพิมพ์, ๒๕๔๒.



## บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระราชวรมณี (ประยูทธ ปยุตโต). **เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อัมรินทร์พรินต์ติ้ง กรุป, ๒๕๓๑.
- พระโสภณธรรมวาทิ (บุญมา อาคมบุญโญ). **วิชาการเทศนา**. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรตติ้ง, ๒๕๔๔.
- พุทธทาสภิกขุ. **อบรมพระธรรมทูต**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิและธรรมสภา, ๒๕๔๔.
- ไพศาล หวังพานิช. **การวัดและประเมินผลการเรียน**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๕๑.
- มียากาวะ ทาคาโอะ. ๑๙๘๖. **เศรษฐกิจมิติเบื้องต้น**. แปลโดย คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์. กรุงเทพมหานคร: รุแจ้ง, ๒๕๕๐.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- รัตนะ บัวสนธ์. **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คำสมัย, ๒๕๕๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖).
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. **การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท**. เชียงใหม่: นคราพับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖.
- วิศิษฐ์ พงศ์พัฒนจิต. **คู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.
- ศักดิ์ดา สถาพรจนา. **การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- สมสมัย เดชวิชา. **หลักการบริหารวัด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์บงกช, ๒๕๕๒.
- สมาน งามสนิท. **องค์ประกอบของการสื่อสารที่พึงประสงค์ตามแนวแห่งพุทธะ**. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- สำนักงานเลขาธิการกรม. **ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ประจำปี ๒๕๕๙**. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๙.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษา, ๒๕๔๐.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**.
- สุเทพ สิริพัฒนานนท์. **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๕๕.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิถีสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

เสถียร โพธิ์นันทะ. **ประวัติพระพุทธศาสนา**. ฉบับมุขปาฐะ ภาค ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

แสวง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

อุทัย บุญประเสริฐ. **การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School Based Management**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

### ๒) บทความในวารสาร

การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์ “ภาษาที่ใช้คือหัวใจของการสื่อสาร” . **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๙): ๒๖-๓๐

จอห์น นพดล วศินสุนทร. “กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” . **วารสารวิชาการ**. Veridian E-Journal ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (เดือนกันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖): ๖๘๗

ชญาชล คลังกรณ์. “ศึกษาวิเคราะห์หลักสัมมาวาจาเพื่อการประนีประนอม : กรณีศึกษาผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดอุดรดิตถ์” . **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ ๒๒๑. (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๒๒๐.

นฤมล สายะบุตร และ ประกอบ คุณารักษ์. “รูปแบบการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย” . **วารสารวิชาการ “วารสาร EAU HERITAGE”**. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับที่ ๔ (๒๕๕๘: พฤษภาคม-สิงหาคม): ๑๐๒-๑๑๑.

พระครูสิริสุตาทิมณฑ์ ศุภชัย คำปิ่น. “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุและสามเณรชนเผ่าในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๗” . **วารสารวิชาการ**. มหาวิทยาลัยธนบุรี. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๔๗.

พระมหาจิตินเรศ วุฑฒิมโฆ. “การบริหารการพัฒนาเชิงพุทธ” . **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๗๑

พระมหาสมณวินทร์ ปุริสุตตโม และคณะ. “วิเคราะห์คุณธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในการเทศนามหาชาติ” . **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓. ฉบับที่ ๑. (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๒๔.

พระมหาวิเชียร วชิโร ชาอินทร์. “สัมฤทธิ์ผลของการฟังเทศน์ในงานบุญผะเหวด เทศน์มหาชาติจังหวัดร้อยเอ็ด” . **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๒. ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๑๑.

พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ. “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย” . **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙): ๒๐๖-๒๐๗.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาสมชาย กลิ่นชาญ. “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย”. วารสาร ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙): ๒๐๗.

พระวิรัช กิวขุนทด. “เทศนามหาชาติ : แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการเทศนาเพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา”. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๕. (กันยายน - ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗): ๘๕.

วิโรจน์ ผลแย้ม. “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา”. วารสารวิชาการ. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับที่ ๔ (๒๕๕๘: พฤษภาคม-สิงหาคม): ๑๗-๒๒.

วิโรจน์ ผลแย้ม. “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา”. วารสารวิชาการ. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับที่ ๔ (๒๕๕๘: พฤษภาคม-สิงหาคม): ๑๗-๒๒.

อุทุมพร จามรมาน. โมเดลคืออะไร วารสารวิชาการ. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม ๒๕๕๑):

### ๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลรายชื่อพระนักเทศนาแม่แบบ รุ่นที่ ๑๗-๒๗ วัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/prakrusophon/ray-chux-nak-thesn>, [๓๐ กันยายน ๒๕๖๒].

คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สรุปลำดับจำนวนวัดและจำนวนพระภิกษุและสามเณร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: [https://sanghatikan.com/monk\\_pro.php?P](https://sanghatikan.com/monk_pro.php?P). [๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑].

ควา ม ห ม า ย ข อ ง โย นี โส ม น ลี ก า ร . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://analyticalreflection.wordpress.com>. [๑๖ กันยายน ๒๕๖๑].

เฉลิมเกียรติ แก้วหอม, หลักการเทศนา การแสดงปาฐกถาธรรม การอภิปรายและการเสวนา [ออนไลน์] แหล่งที่มา <http://sukantarab.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๙>.

ไตรเทพ ไกรงู. “พระสมณทูตผู้นำพระพุทธศาสนาสู่ ‘สุวรรณภูมิ’”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [HTTP://WWW.KOMCHADLUEK.NET/NEWS/LIFESTYLE/๑๗๒๒๘๔](http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/๑๗๒๒๘๔) [๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖].

บิดาแห่งพระนักเทศนา - ว.วชิรเมธี [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <http://www.cdthamma.com/forums/index>. [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑].

พระนักเทศนา [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [ritoydgmLoNhttps://www.pptvhd๓๖.com/news](http://ritoydgmLoNhttps://www.pptvhd๓๖.com/news)

พระราชธรรมวาที ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน. เทศนาวิชาการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.scribd.com/document/๑๔๑๑๐๔๖๕๙>.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

มุมมองประกันคุณภาพการเทศนาของพระพรหมบัณฑิตกับทฤษฎีการสื่อสาร SMCR "การประกันคุณภาพการเทศนา" บรรยาย วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.banmuang.co.th/news/education/122938>

ว.วชิรเมธี **บิดาแห่งพระนักเทศนา** [ออนไลน์]., แหล่งที่มา: <http://www.cdthamma.com/forums/index.php?topic=๔๐๖๓.๐;wap๒>

### ๔) คุชฌินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗

ดิเรก วรณเศียร. “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์คุชฌินิพนธ์** สาขาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ทรงวิทย์ แก้วศรี. “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บัญญัติ นาคมุจลิน. “รูปแบบการพัฒนาศาสนาที่ยั่งยืนที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูนิวิฐศีลขันธ ณรงค์ วฑฒโน. “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูสันติธรรมมารัต (บุญชัย สุนติกโร). “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหานงค์ อับไพ. “การบริหารการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของมหาเถรสมาคม”. **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๖.

พระมหาสนอง จำนิล. “การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์คุชฌินิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาสมชัย ปนณภำโร สุกสัถ. “รูปแบบการสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๙.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

พูลสุข หิงคานนท์. “การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

วกฤติยา วัชรอม. “พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

### ๕).รายงานการวิจัย

ดิปติ มหันตะ (กำแหง วิสุทธางกูร). “การศึกษาวิเคราะห์การเทศนาแหล่หมาชาติของภาคอีสาน”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ และคณะ. “ศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย”. **รายงานการวิจัย**. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คณะพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระนคร ปณฺญาวชิโร (ปรังฤทธิ). “การศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา”. **รายงานการวิจัย**, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระนคร ปณฺญาวชิโร(ปรังฤทธิ). “การศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมในล้านนา”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สรายุทธ์ เศรษฐขจร. ดร. และ พระครูภาวนาธรรมธาริ สัมพันธ์ นิสามณีรัตน์. “รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์ของคณะสงฆ์ภาค ๑๒”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๙.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

### ๖) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลาง วรวิหาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

พระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ ป.ธ.๙) เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้า อาวาสวัดกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒.

พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม) เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน) รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโคลงใน ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

พระครูจันทสารสุภกิจ (สำราญ จนทสาร์) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโคลงใน ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

พระครูปลัดภานุวัตร (วฑฒธมโม) วัดบางโคลงใน ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

พระสัญญา สยญาคโม, วัดบางโคลงใน ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

พระมหาณรงค์ ขนติโธ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโคลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

พระมหาจรัส สุทธปญโญ, วัดบางโคลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

พระมหาไพบูลย์ กิตติปญโญ, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

พระฐานะชาติ อมโร, วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโคลงใน ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

นายบุญเลิศ กล้าเหว่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโคลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

นางสุภาพร รัตน์ช้อย, ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒.

นายนิคม สมบุญมาก, สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

นายจำเริญ หล้าวรรณะ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโคลง ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒.

นางสาวลลิตาดา ศรีจำรุญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโคลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัมภาษณ์ นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอี้เก็ง) สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นางสาวสมพิศ พูลน้อย, สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นายธนาธร เรืองอารี, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นางสาวอภิสร่า กลางบน, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นางสาวรัชนีกร ศรีสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.  
 นางสาวมินตรา โพธิสะอาด, นักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

### ๗) สันทนากรกลุ่มเฉพาะ

- สันทนากรกลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 พระครูพินิจรัตนากร, เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ, เจ้าอาวาสอินทาราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.  
 อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

## บรรณานุกรม (ต่อ)

### ๒. ภาษาอังกฤษ

- Bardo. John W. and Hartman. John J. **Urban Socology: A Systematic Introduction**. U.S.A.: F.E. Peacock Publishers. Inc, 1982.
- Creswell. J. W.. Plano Clark, V. L.. Gutmann. M. L.. & Hanson, W. E.. **Advanced Mixed Methods Research Designs**. Thousand Oaks. CA: Sage, 2003.
- Good governance. Wikipedia. The Free Encyclopedia. [8 May 2015].
- H.L. Tosi and S.J. Carroll. **Management 2<sup>nd</sup>**. (New York: John Wiley and Sons, 1982.  
<https://www.posttoday.com/dhamma/513959>.
- Keeves. J. P. “Models and Model Building” In Keeves. John P. (ed.), **Educational Research Methodology and Measurement: And International Handbook**. Oxford: Pergamon Press, 1988.
- Smith R.H. and Others. **Measurement: Making Organization Perform**. New York: Macmillan, 1980.
- Steiner and Keeve. **Education Edinburgh the Psychology of the Child**. New York: Weaver, 1988.
- Steiner. Education. **Edinburgh The Psychology of the Child**. New York: Weaver, 1969.
- Stoner A.F. and Wankel C. **Management**. New Delhi: Prentice – Hill, 1986.
- Tosi, Henry L. and Carroll Stephen J. **Management**. 2<sup>nd</sup> edition. New York: John Wiley & Sons, 1982.
- Willer D. **Scientific Sociology Theory and Method**. New Jersey: Prentice-Hall Book Company, 1967.



ภาคผนวก ก

ค่าความสอดคล้องของเครื่องมือ IOC (Index of item Objective Congruence)

## การวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC (Index of item Objective Congruence)

## เรื่อง

## รูปแบบการพัฒนาการทดสอบของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ๑ = เห็นด้วย, ๐ = ไม่แน่ใจ, (- ๑) = ไม่เห็นด้วย

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐-๑.๐๐ มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)						IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
<b>๑).ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส.</b>									
	คำถามข้อที่ ๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๕	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๖	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๗	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๘	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
<b>๒).ข้อมูลข่าวสาร (Message) วิถีสุจริต</b>									
	คำถามข้อที่ ๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๕	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๖	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๗	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
<b>๓) ช่องทางในการสื่อสาร (Channel) หลักกายตนะ</b>									
	คำถามข้อที่ ๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	
	คำถามข้อที่ ๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้	

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)						
		๑	๒	๓	๔	๕	IOC	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๕	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๖	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
<b>๔) ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม</b>								
	คำถามข้อที่ ๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๕	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
	คำถามข้อที่ ๖	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

#### รายนามผู้ตรวจ IOC

- ๑) พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.
- ๒) พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.
- ๓) ผศ.ดร.ยุพธนา ประณีต
- ๔) ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา
- ๕) ดร.กาญจนา คำจตุ



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๘๐

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

นมัสการ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ด้วย พระจรรุญ ฉายา จนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

## ตรวจแล้ว

(พระสุธีวีรบัณฑิต,ดร.)  
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม  
พระพุทธศาสนาและบริการสังคม  
๕/๑๑/๖๑

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนูปโม

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๘๐

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษุณินพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

ด้วย พระจรรุญ ฉายา จนุทูปโม รหัสประจำตัวนิติต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิติตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษุณินพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนุทูปโม

โทรติดต้อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ในส่งเอกสารให้พระคุณท่าน  
/๘๖๐/๖๑/๒๘๐

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ดร.

๕ / ๖.๑. / ๒๑



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๘๐

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุธนา ปราณีต

ด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม

โทรติดต่อก : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

**ตรวจแล้ว**

(พ.ศ.ดร.ยุธนา ปราณีต)  
๑ ธ.ค. ๖๑



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๘๐

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อธิลาว

ด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ศรชช๖๖๖

ดร.ประเสริฐ อธิลาว

๒๖ พ.ย. ๖๑



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๘๐

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำุษณีนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ

ด้วย พระจรรุญ ญา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำุษณีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

อนุสรณ์  
รับทราบแล้ว  
[Signature]



ภาคผนวก ข  
แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม

**แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย**  
**เรื่อง**  
**รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ**

**คำชี้แจง :**

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศนา เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อแนวทางรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

**ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม**

ชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....  
 อายุ..... พรรษา..... ระดับการศึกษา..... วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ.....  
 ตำแหน่ง..... วัด..... ตำบล..... อำเภอ.....  
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....  
 ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย..... บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จุดบันทึก,บันทึกเสียง)  
 สถานที่สัมภาษณ์..... วัน/เดือน/ปี..... เวลา .....

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

๑. ปัจจุบันนี้การเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้ส่งสาร เป็นอย่างไร

.....  
 .....

๒. ปัจจุบันนี้การเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นอย่างไร

.....  
 .....

๓. ปัจจุบันนี้การเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านช่องทางการส่งสาร เป็นอย่างไร

.....  
 .....

๔. ปัจจุบันนี้การเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้รับสาร เป็นอย่างไร

.....  
 .....

ส่วนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ  
ตามหลักกรรม ดังนี้

๑. การพัฒนา ด้านผู้ส่งสาร ตามหลักพุทธรวิธี ๔ ส. ในการเทศนาของพระสงฆ์ การเทศนาควรเป็นอย่างไร (ซึ่งประกอบด้วย (๑) สันทิสสนา : แจม แจง ๒) สมาทปนา : จุงใจ (๓) สมุตเตชนา : แกลวกลา และ (๔) สัมปหังสนา : ราเริง)

.....  
 .....

๒. การพัฒนา ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักกวัจธรรม การเทศนาควรเป็นอย่างไร

.....  
 .....

๓. การพัฒนา ด้านช่องทางการส่งสาร ด้วยหลักกายตนะ การเทศนาควรเป็นอย่างไร

.....  
 .....

๔. การพัฒนา ด้านผู้รับสาร ตามหลักกวัจธรรม การเทศนาควรเป็นอย่างไร

.....  
 .....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

### เรื่อง

## รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

### คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศนา เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาพระนักเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ สืบต่อไป

ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓ ตอน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความสะดวกในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาส นี้

### พระจรรยา จันทูปโม

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓

ลงใน  หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ ตำแหน่งภายในวัด

- |                                    |  |
|------------------------------------|--|
| <input type="checkbox"/> เจ้าอาวาส | <input type="checkbox"/> ผู้ช่วยเจ้าอาวาส      |
| <input type="checkbox"/> พระลูกวัด | <input type="checkbox"/> เจ้าอาวาส หรือ ครูสอน |

๑.๒ อายุ

- |                                     |                                      |
|-------------------------------------|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> ๒๑ - ๓๐ ปี | <input type="checkbox"/> ๓๑ - ๔๐ ปี  |
| <input type="checkbox"/> ๔๑ - ๕๐ ปี | <input type="checkbox"/> ๕๑ ปีขึ้นไป |

๑.๓ พรรษา

- |  |   |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> ๑ - ๑๐ พรรษา  | <input type="checkbox"/> ๑๑ - ๒๐ พรรษา  |
| <input type="checkbox"/> ๒๑ - ๓๐ พรรษา | <input type="checkbox"/> ๓๑ พรรษาขึ้นไป |

๑.๔ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น    | <input type="checkbox"/> มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช |
| <input type="checkbox"/> อนุปริญญาตรี หรือเทียบเท่า | <input type="checkbox"/> ปริญญาตรี หรือสูงกว่า   |

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ  
คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับรูปแบบการพัฒนาพระนักเทศนาของพระสงฆ์จังหวัด  
สมุทรปราการ อยู่ในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน  
ดังนี้

๕ หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	<b>ผู้ส่งสาร (Sender) หลัก ๔ ส. (สันติสสนา : แจมแจง)</b>					
๑)	พระนักเทศนาต้องเข้าใจหลักธรรมที่นำมาเทศนา เพื่อชี้แจงให้เห็นชัดในธรรมที่แสดงว่าสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง					
๒)	พระนักเทศนาควรแยกแยะอธิบายและแสดงธรรม ให้เหมาะกับสถานการณ์					
	<b>(สมาทพนา : จุงใจ)</b>					
๓)	หลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องไม่ใช่เรื่องยากและไม่น่าเบื่อให้ธรรมะเป็นเรื่องสากล ที่คนทุกยุคทุกสมัยสามารถเข้าใจได้โดยเฉพาะคนในยุค ๔G ที่ทุกอย่างต้อง "สนุก กระชับ ง่าย" ง่าย					
๔)	พระนักเทศนาที่จะออกไปทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และทักษะในการเป็นพระนักเทศนา					
	<b>(สมุตเตตนา : แกลวกลา)</b>					
๕)	การเทศนาเข้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้นในการนำไปปฏิบัติ หรือทำความดีเพื่อคนอื่นและสังคม					

ข้อที่	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๖)	พระนักเทศนามีกำลังใจมีความมุ่งมั่นแข็งขัน ในการเผยแผ่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปรับเปลี่ยน ความคิดและการกระทำ แม้ต้องใช้เวลา					
	(สัมปหังสนา: ราเริง)					
๗)	พระนักเทศนาสามารถอธิบายหลักธรรม ชี้แนะ ให้ผู้ฟังเห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับจาก การประพฤติและปฏิบัติดี					
๘)	พระนักเทศนาสามารถประยุกต์หลักธรรมที่ เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ เพื่อปลอบขโลม ใจให้สดชื่นร่าเริง ถ้ามีปัญหาสามารถหาทาง แก้ปัญหาได้					
	<b>ข้อมูลข่าวสาร (Message) วจีสุจริต</b>					
๑)	ข้อมูล เนื้อหาการเทศนา ต้องเว้นจากการพูด เท็จ ไม่ทำให้เข้าใจผิด					
๒)	ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ต้องเป็น ประโยชน์แก่คนฟัง ไม่พูดส่อเสียด					
๓)	ข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาเทศนา ถูกเวลา ต้องไม่พูดคำหยาบ					
๔)	ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา ต้องเป็นธรรม มีวินัย ไม่เหลวไหล ไร้สาระ					
๕)	นำข้อมูลจากประสบการณ์และข้อเสนอแนะ ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการ เทศนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๖)	พิจารณาจากการมีความรู้จริงและการมีนิสัยดี จริง สามารถเทศนาสอนได้จริงทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ					
๗)	ข้อมูลเนื้อหาการเทศนา เสนอแนะให้คำแนะนำ แก่คนฟังและเพื่อปฏิบัติต่อกันในสังคม					



ข้อที่	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	<b>อายตนะ</b>					
๑)	พระนักเทศนา แต่งนุ่งห่มดอง ต้องเรียบร้อย (รูปายตนะ)					
๒)	พระนักเทศนา สุภาพ สะอาด เรียบร้อย (รูปายตนะ)					
๓)	พระนักเทศนา เสียงเทศนาต้องดังพอและฟังชัด (สัททายตนะ)					
๔)	พระนักเทศนา เสนาะหูคนฟัง มีจังหวะการ เทศนาที่น่าติดตาม (สัททายตนะ)					
๕)	พระนักเทศนา ฟังแล้วเพลิดเพลิน ยินดี และพอใจในธรรม (ธัมมายตนะ)					
๖)	พระนักเทศนา ที่เกิดขึ้นซึ่งมากระทบกับจิตใจ ของคนฟัง ให้คิดและปฏิบัติตาม (ธัมมายตนะ)					
	<b>ผู้รับสาร (Receiver) วุฒิธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องเจริญ</b>					
๑)	สามารถเทศนาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและ ข้าราชการ ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม และทำให้ ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๒)	สามารถใช้การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนฟังแล้ว ปฏิบัติจริงได้ นำไปสู่การ ประพฤติปฏิบัติตน ในการครองเรือนครองตนได้ อย่างมีความสุข					
๓)	ได้ฟังแล้วเข้าใจ นำความรู้กลับมาไตร่ตรองถึง วัตถุประสงค์ของธรรมะในเรื่องนั้นๆ ช่วยให้เข้าใจ ใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไป ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็ช่วยแก้ปัญหาความ ทุกข์ใจได้					
๔)	เทศนาฟังแล้วจับความได้ สอดแทรกสาระ พร้อมมุกตลก มีอารมณ์ขัน สร้างความเฮฮา ตลอดการเทศนา มีเนื้อหาทันสมัย					

ข้อที่	รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑)	พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้อง และชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความ สนใจขององค์กรนั้นๆ					
๒)	มุ่งเน้นให้มีการฝึกอบรมพระภิกษุให้ไม่กลัวและ ไม่ใช่เรื่องยากในการเทศนา เพื่อให้สามารถใช้ การเทศนาเป็นเครื่องมือในการนำหลักพุทธ ธรรมไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา					

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางรูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์  
จังหวัดสมุทรปราการ

๑. การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ ด้านผู้ส่งสาร

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

๒. การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

๓. การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ ด้านช่องทางการส่งสาร

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

๔. การพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ ด้านผู้รับสาร

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

ขอบคุณทุกท่าน ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าReliability (Alpha)  
เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

---

**Reliability**  
**Scale: ALL VARIABLES**

**Case Processing Summary**

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded <sup>a</sup>	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

**Reliability Statistics**

Cronbach's Alpha	N of Items
.969	27

**Item-Total Statistics**

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	99.10000	328.990	.805	.967
A2	99.13333	329.085	.868	.967
A3	99.00000	325.793	.822	.967
A4	99.13333	329.016	.870	.967
A5	99.13333	327.982	.860	.967
A6	99.20000	336.166	.953	.968
A7	98.93333	329.306	.919	.967
A8	99.03333	327.826	.890	.967
B1	99.00000	325.793	.857	.967
B2	98.86667	329.844	.881	.967
B3	99.26667	329.720	.818	.967

B4	99.13333	330.533	.816	.967
B5	99.20000	327.338	.846	.967
B6	99.26667	326.064	.858	.967
B7	99.16667	323.592	.869	.967
C1	99.13333	329.292	.860	.967
C2	99.10000	327.541	.853	.967
C3	99.83333	336.489	.801	.970
C4	99.80000	330.234	.890	.970
C5	99.86667	336.602	.711	.971
C6	99.63333	335.620	.906	.970
D1	99.76667	330.668	.932	.970
D2	99.70000	324.424	.634	.969
D3	99.23333	330.392	.769	.968
D4	99.30000	331.183	.797	.967
D5	99.43333	333.220	.773	.968
D6	99.23333	330.944	.838	.967

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔๐



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอรับข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม  
นมัสการ พระครูอนุตถศาสนกิจ เจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา  
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็น  
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในหน่วยงานของพระ  
คุณท่าน จึงขออนุมัติจากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวม  
ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประกอบขึ้นทางวิชาการต่อไป  
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อ  
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระจรรยา ฉายา จนนูปโม  
เจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จนนูปโม

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

## รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

๑. พระเดชพระคุณพระเทพสมุทรมุนี (บุญสม ชาตวิสุทธิ, ป.ธ.๙) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ
๒. พระเดชพระคุณพระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ, ป.ธ.๙) เจ้าคณะอำเภอบางพลี เจ้าอาวาสวัดกิ่งแก้ว
๓. พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม) เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๔. พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปนโน) รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๕. พระครูจันทสารสุภกิจ (จันทสารโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๖. พระครูปลัดภานุวัตร (วฑฒธมโม) วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๗. พระสัญญา สณญาโม วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๘. พระมหาณรงค์ ขนติพล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๙. พระมหาจรัส สุทธปญโญ วัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๑๐. พระมหาไพบูลย์ กิตติปญโญ วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
๑๑. พระฐานะชาติ อมโร วัดบางพลีน้อย ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
๑๒. ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๑๓. นายบุญเลิศ กล้าเหว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๑๔. นางสุภาพร รัตน์ช้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๑๕. นายนิคม สมบุญมาก สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ
๑๖. นายจำเริญ หล้าวรรณะ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
๑๗. นางสาวลลิตมาดา ศรีจำรุญ สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน
๑๘. นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน
๑๙. นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอี้เก็ง) สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน
๒๐. นางสาวสมพิศ พูลน้อย สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน



๒๑. นายธนาธร เรืองอารี นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
๒๒. นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
๒๓. นางสาวอภิสร่า กลางบน นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
๒๔. นางสาวรัชนีกร ศรีสะอาด นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
๒๕. นางสาวมินตรา โพธิสะอาด นักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพสมุทรมณี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

*อ.ฉันทวิกรมานันท์*  
*ดร.สุรพล สุธะพรหม*  
วิทยากร: อ.ฉันทวิกรมานันท์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

*สุรพล สุธะพรหม*

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จนนูปโม  
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระเดชพระคุณพระศรีรัตนเมธี เจ้าคณะเอกบางพลี  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

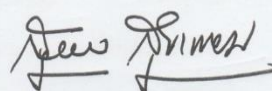
เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๕๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

๑๘ ม.ค.  
พระเดชพระคุณ  
เจ้าคณะเอกบางพลี  
๑๖ ม.ค. ๖๒

  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชเสนาบดี เจ้าคณะตำบลบางพลี  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระเดชพระคุณ  
เจ้าคณะตำบลบางพลี

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ รองเจ้าคณะตำบลบางพลี  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรยา ญาญา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

*พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์*  
*รองเจ้าคณะตำบลบางพลี*  
*เขตอัครมุนี*

*สุรพล สุขะพรหม*  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

## แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

## เรื่อง

## รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

## คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการสืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ พระครูจันทวรวิมล นามสกุล จันทโร  
 อายุ ๕๕ พรรษา ๓๓ ระดับการศึกษา ส.โท วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ. ๓/๓.๓ ๔๕.๐๓  
 ตำแหน่ง เจ้าอาวาส ตำบล บางพลี อำเภอ บางพลี  
 จังหวัด สมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ ๑๐๕๕๐ โทรศัพท์ ๐๙๒-๙๕๙-๒๑๐๕  
 ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย.....บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จดบันทึก, บันทึกเสียง )  
 สถานที่สัมภาษณ์ วัดบางพลีใหญ่ วัน/เดือน/ปี ๑๖/๐๙/๖๖ เวลา ๙.๐๕ น.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

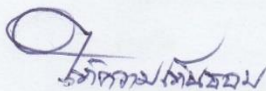
เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระครูปลัดภาณุวัตร วฑฒธมโม วัดบางโกลนใน  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

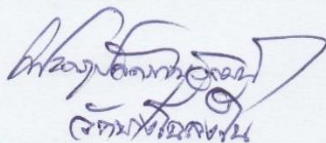
เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

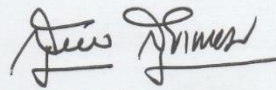
การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

  
พระพรหม

  
พระพรหม



(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนนูปโม  
โทรติดต่อบุคคล : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระสัญญา สฤณาคโม วัดบางโกลนใน  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺตูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระจรรุญ ฉายา จนฺตูปโม  
วัดบางโกลนใน

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺตูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระมหาณรงค์ ขนดีพิไล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จนูปโม รัตสประจำตวันินิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ด้วยความเคารพ  
พระมหาณรงค์ ขนดีพิไล  
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จนูปโม  
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระมหาจรัส สุทธปณโณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขออนุมัติคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

4 หน้ ตอามเห็น ๕๐๓  
พระมหาจรัส สุทธปณโณ  
วัดบางโกลนนอก

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนนูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระมหาไพฑูริย์ กิตติปัญญา วัดบางพลีน้อย  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ได้เห็นตัวจริง  
พระมหาไพฑูริย์ กิตติปัญญา  
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางพลีน้อย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จนฺทูปโม  
โทรศัพท์ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
นมัสการ พระฐานะชาติ อมโร วัดบางพลีน้อย  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่  
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน  
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอความอนุเคราะห์  
พ.จ.จ.ส.จ. อ.ม.ร.  
วัดบางพลีน้อย.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม  
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
เรียน ดร.เอกชัยณัฐ เมธีธัญญรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ  
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ  
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ในนาม นิสิต

(ดร.เอกชัยณัฐ เมธีธัญญรัตน์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนใน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

โรงเรียนวัดบางโกลนนอก  
เลขที่รับ..... 26 .....วันที่ 11 ม.ค. ๖2  
ลงชื่อ..... พัทธ์ท้าว .....ผู้รับ

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
เรียน นายบุญเลิศ กล้าเหว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๕๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ  
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ  
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก  
สืบ นิสิต หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ขอความอนุเคราะห์ นิสิต เก็บ  
ข้อมูลเพื่อการวิจัย

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

(นายบุญเลิศ กล้าเหว่า)  
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางโกลนนอก (ประสิทธิ์บำรุง)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย  
เรียน นายนิคม สมบุญมาก สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ญาชา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ  
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ  
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

พระจรรุญ ญาชา จันทูปโม

สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม  
โทรศัพท์ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

๖ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย  
เรียน นายจำเริญ หล้าวรรณ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง  
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ" เพื่อเป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ  
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย  
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ  
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

*ในนามของ*

*ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม*

นาย จำเริญ หล้าวรรณ  
นายก อบต.ลำไทร อ.น้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

*สุรพล สุยะพรหม*

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย  
เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการสืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ ผ.น. สัมผัส นามสกุล พุดพิ่ม  
 อายุ ๕๔ พรรษา.....ระดับการศึกษา ม.ปลาย วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ.  
 ตำแหน่ง.....วัด วัดทองนพคุณ ตำบล ทองนพคุณ อำเภอ ทองนพคุณ  
 จังหวัด สมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10540 โทรศัพท์ ๐๘๔ ๗1๐ 4๐5๖  
 ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย.....บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จดบันทึก,บันทึกเสียง)  
 สถานที่สัมภาษณ์ สภามณฑลจังหวัดสมุทรปราการ วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

**แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย  
เรื่อง  
รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ**

**คำชี้แจง :**

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการสืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ น.ส. สลิมาต ..... ฉายา..... นามสกุล..... ๗331๖๗

อายุ 39 ..... พรรษา..... ระดับการศึกษา..... วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ.....

ตำแหน่ง..... วัดวัดป่าใหม่รังสิตถนนสุขุมวิท 6 ..... อำเภอ.....

จังหวัด..... สมุทรปราการ ..... รหัสไปรษณีย์ 10540 ..... โทรศัพท์ 083-5399894

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย..... บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จดบันทึก, บันทึกเสียง)

สถานที่สัมภาษณ์ วัดวัดป่าใหม่รังสิตถนนสุขุมวิท 6 วัดท่าใหม่..... วัน/เดือน/ปี..... เวลา.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย  
เรื่อง  
รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

**คำชี้แจง :**

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการสืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออโนโมทนาขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ นาง ลักขณา ฉายา.....นามสกุล ธรรมาภรณ์  
อายุ 49 พรรษา.....ระดับการศึกษา.....วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ.  
ตำแหน่ง.....วัด สภามันพริ้งจตุราราม สุราษฎร์ธานี 6 อำเภอ.....  
จังหวัด สมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10540 โทรศัพท์ 0649856655  
ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย.....บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จดบันทึก, บันทึกเสียง)  
สถานที่สัมภาษณ์ สภามันพริ้งจตุราราม สุราษฎร์ธานี 6 ตำบลบางโฉลง 4 วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย  
เรื่อง  
รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อุปสรรคและแนวการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการสืบต่อไป

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวศึกษารูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ ๓ แบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

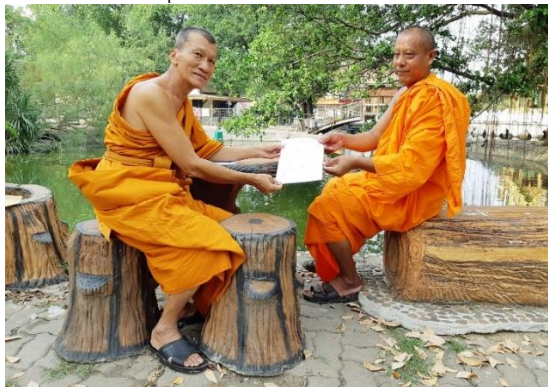
ชื่อ กมลพร พงษ์ ..... ฉายา..... นามสกุล อภิตา  
 อายุ ๖๗ ..... พรรษา..... ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ..... วิทยฐานะ ป.ธ.-น.ธ. ชั้นตรี  
 ตำแหน่ง..... วัด..... ตำบล..... อำเภอ.....  
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์ ๐๘๖-๗๗๒-๔๖๔๙  
 ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย..... บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย ( จดบันทึก, บันทึกเสียง )  
 สถานที่สัมภาษณ์ วัดพรหมโลก ..... วัน/เดือน/ปี 12/๑๐/๖๒ เวลา ๙.๐๐

รูปผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มพระสังฆาธิการ



พระเดชพระคุณพระเทพสมุทรมณี (บุญสม ชาตวิสุทธิ)  
( น.ธ.เอก ป.ธ.๙ )

เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เจ้าอาวาสวัดกลางวรวิหาร



พระเดชพระคุณพระศรีรัตนเมธี (บุญส่ง กลยาโณ)  
( น.ธ.เอก ป.ธ.๙ )

เจ้าคณะอำเภอบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



พระราชเสนาบดี (จรัญ สิริธมโม)  
เจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางพลีใหญ่ใน  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระครูกิตติวิสุทธิวัฒน์ (สมปอง สมปณฺโน)**  
รองเจ้าคณะตำบลบางพลี เจ้าอาวาสวัดบางโฉลงใน  
ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระครูจันทสารสุภกิจ (จันทสารโร)**  
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง  
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

**กลุ่ม พระธรรมกถึก**



**พระครูปลัดภาณุวัตร (วฑฒธมฺโม)**  
วัดบางโฉลงใน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระสัญญา สณญาโม**

วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระมหาณรงค์ ขนติพโล**

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางโหลงนอก  
ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระมหาจรัล สุทธปญโญ**

วัดบางโหลงนอก ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**พระมหาไพฑูลย์ กิตติปัญญา**  
วัดบางพลีน้อย ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ



**พระฐานะชาติ อมโร**  
วัดบางพลีน้อย ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ  
**กลุ่มข้าราชการ**



**ดร.เอกชัยรัฐ เมธีธัญญรัตน์**  
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางไฉลงใน  
ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ





**นายบุญเลิศ กล้าเหว่า**  
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางไฉลงนอก  
ตำบลบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ



**นายนิคม สมบุญมาก**  
สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรปราการ



**นายจำเริญ หล้าวรรณะ**  
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง  
ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

### กลุ่มประชาชน



นางสาวลลิตา ศรีจำรูญ  
สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหนดใน



นางลักขณา ธรนนท์บุญส่ง  
สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหนดใน



นายณัฐวุฒิ อวนทะเล (DJ หนุ่มอีเก็ง)  
สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหนดใน



นางสาวสมพิศ พูลน้อย  
สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดบางโหลงใน  
กลุ่มเยาวชน



๑. นายธนธร เรืองอารี ๒. นายสุทธิพงษ์ ลีโคตร ๓. นางสาวอภิสร่า กลางบน  
๔. นางสาวรัชนีกร ศรีสะอาด ๕. นางสาวมินตรา โพธิสะอาด  
โรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ภาคผนวก จ

การสนทนากลุ่ม

## รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

- |                                   |   |
|-----------------------------------|---|
| ๑. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.       | รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร                 |
| ๒. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.          | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา                   |
| ๓. พระครูพินิจรัตนากร             | เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.<br>สมุทรปราการ |
| ๔. พระปลัดระพี นพพิสาโร, ผศ.ดร.   | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา                   |
| ๕. พระครูพิศิษฐ์ประชานาถ          | เจ้าอาวาสอินทาราม                                 |
| ๖. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม           | ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา                    |
| ๗. รศ.ดร.พิเชษฐ ทั่งโต            | อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์                      |
| ๘. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์     | หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์                           |
| ๙. รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช        | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา                   |
| ๑๐. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง | รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ                |
| ๑๑. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว          | อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา                   |
| ๑๒. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ       | อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์                      |

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๓๕๖๒ ณ อาคารเรียนรวม ห้อง B๕๐๘-B๕๐๙





พระจรรูญ จันทูปโม (ชัยเจริญ)



พระอุตมสิทธินายก, ผศ.ดร.-รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง  
ที่ปรึกษา



## รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๑. พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร
๒. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. พระครูพิณิจรัตนกร	เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ
๔. พระปลัดระพี นพพิสาโร, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๕. พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ	เจ้าอาวาสอินทาราม
๖. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๗. รศ.ดร.พิเชษฐ์ ทั้งโต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๘. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
๙. รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๐. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ
๑๑. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๒. ดร.กาญจนา ดำจตุ	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพี นพพิสาโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิณิจรัตนกร, เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ, เจ้าอาวาสอินทาราม, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.พิเชษฐ์ ทั้งโต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มจร., ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.



สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา,  
๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์  
ฝ่ายวิชาการ, ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา,  
๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์,  
๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒.



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

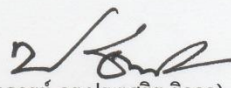
เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร

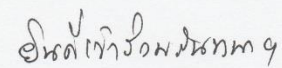
เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนุบุปผโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๑๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

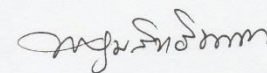
ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

  
(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว)  
เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนุบุปผโม  
โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕





(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
๑๔/๓.๑/๖๒



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๗ ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 – B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

๑๕ มี.ค. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนูปโม

โทรศัพท์: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑๗๑



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)  
เรียน พระครูพินิจรัตนกร เจ้าคณะตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ  
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ  
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนฺทูปโม รัชสประจาตัวนลิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นลิตหลักสูตรพุทธ  
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา  
วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ  
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้  
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของ  
พระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป  
ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี่ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ  
ราชวิทยาลัย อำเภอบางพลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ  
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก  
ท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความยินดี  
พระครูพินิจรัตนกร

ขอแสดงความนับถือ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนฺทูปโม  
โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร  
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.  
14 มี.ค. 2562

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนนูปโม  
โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๗๑



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504  
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170  
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203  
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203  
Website : gps.mcu.ac.th  
E-mail : gps@mcu.ac.th

จ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)  
เรียน พระครูพิศิษฐ์ประทานอด เจ้าอาวาสวัดอินทาราม  
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ  
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจรรยา ฉายา จันทบุโอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

ผศ.ดร.จันทบุโอม  
พร.คณิศรพิพิธ  
๑๔ มี.ค. ๖๒

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จันทบุโอม  
โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



## บันทึกข้อความ

งานสารบรรณ  
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์  
รับที่ ๔๔.๒  
วันที่ ๑ มี.ค. ๖๒  
ผู้รับ ๗-๖๒

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๐๔ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 – B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม  
โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

รองศาสตราจารย์ สุรพล สุษะพรหม  
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/ ๑๖๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

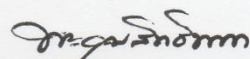
เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉนวนบุโอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

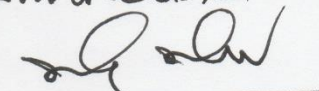
จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว



(พระอุดมสิทธิธาดา, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ ฉนวนบุโอม  
โทรติดต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

ได้รับทราบกลุ่มเฉพาะ:  
อ.เมธีพร ๑๕๐๐๐๖/๑๖๐๕  
  
๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒





## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธิธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จันทูปโม

โทรติดตอ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุทมลิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ ฉายา จันทูปโม

โทรติดต้อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

14/3/62.



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนนูปโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

*พระอุดมสิทธินายก*

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนนูปโม

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

*เข้าร่วมสนทนากลุ่ม*

*A. P. P.*

*(ดร.ดร. เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)*

*๑๔ มี.ค. ๖๒*



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระจรรุญ ฉายา จนุฑโปโม รัชสประจำตวันนิต ๖๐๐๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรุญ จนุฑโปโม  
โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๓๕-๖๑๕๕

ยื่นต่อเจ้าคณะมหานิกาย กลุ่มใต้

ดร.ประเสริฐ ธิลา



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๐๙

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระจรรยา ญา จันทบุโอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการเทศนาของพระสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B508 - B509 ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

เจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระจรรยา จันทบุโอม

โทรศัพท์ต่อ: ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕

## ประวัติผู้วิจัย



- ชื่อ** : พระจรรุญ จันทูปโม (ชัยเจริญ)  
เลขที่ ๔๓ รหัสนิติ ๖๐๐๑๑๐๔๐๔๓ ปีที่ ๒/๒๕๖๑  
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
- เกิด** : ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐
- สถานที่เกิด** : ๑๐๕ หมู่ ๑ ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
- การศึกษา** : มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม  
อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี  
: หลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)  
ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา  
: พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พธ.บ. รุ่นที่ ๖๑  
ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา  
: จบหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พธ.ม. รุ่นที่ ๘  
ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
: กำลังศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พธ.ด. รุ่นที่ ๗  
ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
: จบนักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
- งานทางวิชาการ** : “หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน”  
“พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม”  
“ภาวะผู้นำการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ”
- อุปสมบท** : ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ วัดบางโหลงใน ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี  
จังหวัดสมุทรปราการ
- หน้าที่** : ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนวัดบางโหลง  
: พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, วิทยากรत्वเข้มธรรมศึกษา ตรี,โท,เอก  
: กรรมการตรวจข้อสอบแผนกธรรม ส่วนกลาง
- เข้าศึกษา** : เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐
- สังกัด** : วัดบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดบางโหลง ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
- โทรศัพท์** : ๐๘๔-๗๑๕-๖๑๕๕